مُقَدَّمات دَرسلَرِی / سَککِیزِینچِی دَرس: فِطرِی اِیختِیاج صِیفَتِیدَگِی شادلِیک وَ اوُنِی قَندَی کانترال قِیلِیب باشقَه رِیش.

بسم الله و الحمدلله

"اَلبَتَّه حَمد وَ سَنا تَنها اَلله گه لایِیقدِیر، اوُنگه شُکر اَیتَمِیز وَ اوُندَن یاردَم سُورَیمِیز، وَ اوُندَن مَغفِرَت طَلَب قِیلَمِیز وَ اوُزِیمِیزنِی نَفسلَرِیمِیزنِی شَررِیدَن، عَمَللَرِیمِیزنِی یامانلِیگِیدَن اَلله دَن پَناه سُورَیمِیز، کِیمنِی اَلله هِدایَت قِیلسَه اوُنِی هِیچ کِیم گوُمراه قِیلَه آلمَیدِی، کِیمنِیکِی اَلله گوُمراه قِیلَدِیگن بوُلسَه اوُنِی هِیچ کِیم هِدایَت قِیلَه آلمَیدِی، وَ اَلله دَن اوُزگه اِلاه یُوقلِیگِیگه وَ اوُنِی شِیرِیکسِیز اِیکَنِیگه گُواهلِیک بِیرَمَن، مُحَمَّد اوُنِی بَندَه سِی،اِیلچِیسِی اِیکَنِیگه شَهادَت بِیرَمَن. "

"اِی مُؤمِنلَر، اَلله دَن حَق- راست قوُرقِیش بِیلَن قوُرقِینگلَر وَ فَقَط مُسُلمان بوُلگن حاللَرِینگدَه دُنیادَن اوُتِینگلَر!"

"اِی اِنسانلَر! سِیزلَرنِی بِیر جاندَن (آدَمدَن) یَرَتگَن وَ اوُندَن جُفتِینِی (هَوانِی) وُجُودگه کِیلتِیرگن هَمدَه اوُ اِیککاوِیدَن کوُپ اِیرکَک وَ عَیاللَرنِی تَرقَتگن پَروَردِیگارِینگِیزدَن قوُرقِینگِیز! یَنَه آرَلَرِینگِیزدَگِی سَوال- جَوابلَردَه اوُرتَگه سالِینَدِیگن اَلله دَن قوُرقِینگِیز وَ قَرِینداش- اوُرُوغلَرِینگِیز (بِیلَن اَجرَلِیب کِیتِیشدَن سَقلَنِینگِیز)! اَلبَتَّه اَلله اوُستِینگِیزدَه کوُزَتُوچِی بوُلگن ذاتدِیر."

"اِی مُؤمِنلَر، اَلله دَن قوُرقِینگلَر، توُغرِی سُوزنِی سوُزلَنگلَر! (شوُندَه اَلله) اِیشلَرِینگِیزنِی اوُنگلَر وَ گوُناهلَرِینگِیزنِی مَغفِرَت قِیلوُر. کِیم اَلله گه وُ اوُنِینگ پَیغَمبَرِیگه اِطاعَت اِیتسَه، بَس اوُ اوُلوُغ بَختگه اِیرِیشِیبدِی."

اَمّا بَعد: "إِنَّ أَصْدَقَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ وَ خَيْرَ الْهَدْيِ هَدْىُ مُحَمَّدٍ وَشَرَّ الأُمُورِ مُحْدَثَاتُهَا وَكُلَّ مُحْدَثَةٍ بِدْعَةٌ وَكُلَّ بِدْعَةٍ ضَلاَلَةٌ وَكُلَّ ضَلاَلَةٍ فِي النَّارِ " اِینگ راست سُوز اَلله نِی کِتابِی وَ اِینگ یَحشِی رَوِیش محمد صلی الله علیه وسلمنِی رَوِیشِیدِیر، اِینگ یامان اِیش دِینده

یَنگِیلِیکنِی وُجُودگه کِیلتِیرِیشدِیر، دِینده یَنگِی پَیدا بوُلگَن نَرسَه، بِدعَتدِیر؛ هَر قَندَی بِدعَت گوُمراهلِیک وَ هَر بِیر گوُمراهلِیک اِیسَه جَهَنَّمدَه دِیر.[۱]

اَلسَّلامُ عَلَیکُم وَ رَحمَةُ الله وَ بَرَکاتُه .[۲]

اَلحَمدُ لِله، بوُگوُن مُقَدَّمات دَرسلَرِینِی سِیلسِیلَه سِینِی آخِیرگِی قِیسمِینِی تَشکِیل قِیلگَن سَککِیزِینچِی مُقَدَّمات دَرسِیمِیزگه یِیتِیب کِیلدِیک، اوُندَه "فِطرِی اِیختِیاج صِیفَتِیدَگِی شادلِیک وَ اوُنِی قَندَی کانترال قِیلِیب باشقَه رِیش"نِی کوُرِیب چِیقَه مِیز.

دَرسِیمِیزنِی اوُز- اوُزِینِی تَنِیش،فِطرِی مَسَلَه لَر وَ اِسلام دِینِینِینگ توُرت مَضمُونِی وَ مَفهُومِیدَن بِیرِی صِیفَتِیدَه شَرِیعَت قانوُنِینِینگ مَوقِیعِی حَقِیدَه ضَرُورِی مَعلوُماتلَر بِیلَن دَوام اِیتتِیرَه مِیز، بُو اِیش بِیزلَرنِینگ شادلِیکنِینگ اَصلِی بَحثِیگه کِیرِیشِیمِیز اوُچُون اَساسِی کَلِید وَظِیفَه سِینِی بَجَرَه دِی. اَلبَتَّه مُسلمانلَرنِینگ شادلِیگِی دِیننِی توُرت مَضمُونِی وَ مَفهُومِیگه (۱- اَفضَل حاکِمِیَت وَ حُکمرانلِیک، ۲- قانوُنلَر وَ اَحکاملَر، ۳- مَنَه بوُ قانوُنلَر وَ حاکِمِیَتگه اِطاعَت قِیلِیش، ۴- اَفضَل حاکِمِیَت وَ حُکمرانلِیکنِی قوُل آستِیدَه مَنَه بُو قانوُنلَر وَ اَحکاملَر اَساسِیدَه جَزالَش وَ مُکافات بِیرِیش) توُغرِیدَن – توُغرِی باغلِیق اِیکَه نِینِی کوُرمَسلِیککَه آلِیب بوُلمَیدِی، چوُنکِی بُو دِیننِی اَلله اوُچُون خالِص قِیلِیش حِسابلَه نَه دِی، «أَلا لِلَّهِ الدِّینُ الْخالِصُ».

مَنَه بُو یوُلدَه هَر قَندَی مُعتَدِیل اِنساننِینگ باسَه دِیگَن اَوَّلگِی قَدَمِی شوُکِی، اوُ اوُز- اوُزِینِی تَنِیشگه اِیگَه بوُلِیشِی کِیرَک. مَنَه بُو تَنِیشلِیکنِی مُشَخَّص یوُللَر آرقَه لِی قوُلگه کِیرِیتسَه بوُلَه دِی، مَثَلاً:

- مَقصَدنِی تَنِیب آلِیش: شَخص مَنَه بُو دَرَجَه گه یِیتگَن پَیتِیدَه اوُ خَیالِی وَ حَقِیقَتگه اِیگَه بوُلمَه گَن مَقصَدلَردَن اوُزاقلَه شَه دِی. چوُنکِی حَقِیقَتگه اِیگَه بوُلمَه گَن مَقصَدلَر هَمِیشَه

---

[۱] این مقدمه را رسول الله صلی الله علیه وسلم قبل از هر خطبه و سخنرانی ایراد می فرموند.

[۲] این مقدمه را رسول الله صلی الله علیه وسلم قبل از هر خطبه و سخنرانی ایراد می فرموند.

مُوَفَّقِیَتسِیزلِیککَه، اوُمِیدسِیزلِیککَه، اوُرِینسِیز غَضَبگَه باعِث بوُلَه دِی. شَخص اوُزِینِینگ اِینگ کَتتَه مَقصَدِی فَقَط عِبادَتلَر وَ قانوُنلَرِنی اَلله اوُچُون خاصلَش اِیکَه نِینِی یَحشِی بِیلَه دِی وَ بَس: **وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ** (ذاریات/۵۶) بوُندَن باشقَه مَقصَدلَرِنی هَمَّه سِی اَنَه بُو اَصلِی مَقصَدنِی خِذمَتِیدَه بوُلِیشِی کِیرَک.

- اوُز- اوُزِینِی تَنِیشلِیکنِی قوُلگَه کِیرِیتسَه بوُلَه دِیگَن یوُللَرِنی یَنَه بِیرِی حَقِیقِی قَدر- قِیمَتلَرِنی تَنِیب آلِیشدُور: حَقِیقِی وَ توُغرِی بوُلگَن قَدر- قِیمَتلَرِنی تَنِیب آلِیشلِیک یالغان قَدر- قِیمَتلَردَن یَرهِیز قِیلِیشگَه وَ نَتِیجَه دَه حَیاتدَن راضِی بوُلِیشگَه سَبَب بوُلَه دِی. مَنَه بُو عَقِیدَه لَرِنی، اِیشانچلَرِنی،قَدر- قِیمَتلَرِنی جَملَنمَه سِی بِیزلَرِنی شَکللَنتِیرَه دِی وَ بِیزلَرگَه شَخصِیَت بِیرَه دِی. اوُلَر بِیزلَرنِینگ چارچُوپِیمِیزنِی وَ اِیچکِی سکلِیتِیمِیزنِی شَکللَنتِیرَه دِی وَ بِیزلَر مَنَه بُو عَقِیدَه لَر، اِیشانچلَر،قَدر- قِیمَتلَر اَساسِیدَه اَطراف - مُهِیطدَن آلِینگَن اوُزِیمِیزنِینگ مَعلوُماتلَرِیمِیزنِی وَ رَفتارلَرِیمِیزنِی تازَه لَیمِیز، شوُنگَه اَساسلَنگَن حالدَه دُنیاگَه،اِنساندَگِی نَرسَه لَرگَه، حَیوانلَرگَه،گِیاهلَرگَه، دِینگِیزلَرگَه وَ ......نَظَر تَشلَیمِیز وَ شوُنگَه اَساسلَنگَن حالدَه اوُزِیمِیز وَ باشقَه لَر حَقِیدَه حُکم چِیقَه رَه مِیز. بُو یِیردَگِی بِیرِینچِی سَوال شوُکِی، اِنسان اوُز- اوُزِینِی تَنِیب آلِیشنِی قَیسِی یوُلگَه وَ قَیسِی کَنَلگَه کوُرَه عَمَلگَه آشِیرِیشِی کِیرَک؟ اِنسانِنی شَکللَنتِیرَه دِیگَن وَ اِنسانِنی یَرَتگَن کَنَلگَه کوُرَه مِی؟ یاکِی اِنسانِنی اوُزِینِی ذِهنِی وَ نَفسانِی اِیستَک – هاجِیشلَرِیگَه کوُرَه مِی؟

مَنَه بُو یِیردَه شَخص اِیچکِی (رُوحِی) سَلامَتلِیک کَلِیدِینِی تاپَه دِی وَ بُو نَفسِنی عِزَّتِی وَ اوُزِیمِیزگَه اِعتِماد قِیلِیش بوُلِیب، قوُیِیدَگِی آیَتدَه کِیلَرگَه خاصلَنگَن: وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ (منافقون/ ۸) عِزَّت بُو هَر بِیر کِیشِی اوُزِیگَه قائِل بوُلگَن قَدرِیَتِنی وَ حوُرمَتِنی مِعزانِیدوُر، اَلله تَعالَی اوُزِینِی قانوُنلَرِی بِیلَن بِیرگَه مَنَه بُو کَرامَتِنی وَ عِزَّتِنی اِنسانگَه بِیرگَن. «وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ» (اسراء/۷۰).

بِیزلَرِنی اوُزِیمِیزنِینگ اوُستِیمِیزدَه چِیقَرگَن حُکملَرِیمِیز هَم قَدرِیَتلَرگَه باغلِیق. اَگَر قَدرِیَتلَرِیمِیزنِی اوُستِیدَه چِیقَرگَن حُکملَرِیمِیز مُثبَت بوُلسَه، دِیمَک عِزَّت نَفسِیمِیز هَم یوُقارِی دَرَجَه دَه، اَمّا اَگَر قَدرِیَتلَرِیمِیزگَه نِسبَتاً بِیزلَرنِینگ چِیقَرگَن حُکمِیمِیز مَنفِی بوُلَه

دِیگَن بوُلسَه، دِیمَک بِیز پَست دَرَجَه دَگِی عِزَّت نَفسگَه اِیگَه مِیز. دَرحَقِیقَت، اوُزِیمِیزگَه بوُلگَن اِیشانچ مَنبَعِی شَرِیعَت قانوُنلَرِیدَن کِیلِیب چِیققَن قَدرِیَتلَرِیمِیزدَن عِبارَت وَ مَنَه بُو قَدرِیَتلَر بِیزلَردَه اوُزِیمِیزگَه بوُلگَن اِیشانچِنِی وَ عِزَّتِنِی اَصلِی عامِلِی بوُلگَن حَقِیقِی صِیفَتلَرِنِی، فَضِیلَتلَرِنِی، اِستِعدادلَرِنِی وُجُودگَه کِیلتِیرَه دِی.

- اوُزِیمِیزنِی تَنِیب آلِیشلِیکنِی قوُلگَه کِیرِیتِیشدَه بِیزلَرگَه یاردَم بِیرَه دِیگَن یَنَه بِیر اوُرِین، بُو اِیختِیاجلَر حِسابلَه نَه دِی: اِیختِیاجلَرنِی تَنِیب آلِیش هَم اوُلَرنِی توُغرِی وَ صَحِیح یوُلگَه کوُرَه بَرطَرَف قِیلِیش اوُچُون قِیلِینَه دِیگَن حَرَکَتلَرگَه بَرابَردوُر. بوُ یِیردَه شَخص اِنسانلَرنِی اوُرتَه سِیدَگِی مُشتَرَک اِیختِیاجلَرگَه قوُشِیمچَه رَوِیشدَه، اَوَّلاً اوُزِینِی جِنسِیَتِیگَه اِعتِبار بِیرِیشِی وَ اوُنِی قَبوُل قِیلِیشِی لازِم. بوُندَن تَشقَه رِی اوُزِیدَگِی اَلاهِیدَه صِیفَتلَرگَه هَم اَهَمِیَت بِیرِیشِی کِیرَک. شَخص اوُزِینِی بِیر اِنسان صِیفَتِیدَه اوُزِیدَگِی اَلاهِیدَه بِیلگِیلَرِی بِیلَن قَبوُل قِیلگَن پَیتِیدَه، اوُ اوُزِیدَگِی کوُچلِی وَ ضَعِیف نوُقطَه لَرنِی تَنِیب آلگَن بوُلَه دِی وَ اوُزِینِی قَندَی بوُلسَه شوُندَی حالِیچَه، هَمدَه قابِلِیَتلَرِینِی وَ قُدرَتِینِی اَندازَه سِیگَه کوُرَه یَحشِی کوُرَه دِی وَ اوُزِینِی قَدرلَیدِی، چوُنکِی اَلله تَعالَی اوُنگَه شوُ اَندازَه دَه اوُنگَه قُدرَت بِیرگَن وَ اوُ شُو اَندازَه دَه حَرَکَت قِیلگَن. لایُکَلِّفُ اللّهُ نَفْساً إِلاَّ وُسْعَها (بقره/۲۸۶) اَلله هِیچ بِیر جاننِی طاقَتِیدَن تَشقَه رِی نَرسَه گَه تَکلِیف قِیلمَیدِی.

- اوُزِینِی تَنِیب آلِیش مَسئَلَه سِی بوُیِیچَه اِعتِبار بِیرِیلِیشِی کِیرَک بوُلگَن یَنَه بِیر اوُرِین، بُو اوُزِیمِیزدَگِی کوُچلِی نوُقطَه لَرنِی تَنِیب آلِیشدَن عِبارَت، چوُنکِی بِیز مَنَه بُو کوُچلِی نوُقطَه لَرِیمِیزگَه سوُیَنگَن حالدَه اوُزِیمِیزدَگِی ضَعِیف نوُقطَه لَرنِی اوُستِیدَن غَلَبَه قاذانَه مِیز.
بوُندَن تَشقَه رِی کوُچلِی نُوقطَه لَرنِی تَنِیب آلِیشلِیک، شَخصنِی اِرادَه سِینِی کوُپَه یِیشِیگَه وَ فَحرلَه نِیش حِیسسِینِی کوُچَه یِیشِیگَه وَ اوُزِیمِیزدَگِی ضَعِیف نوُقطَه لَرِیمِیزنِی هَم قَبوُل قِیلِیشِیمِیزگَه، هَمدَه بوُندَی ضَعِیف نوُقطَه لَرگَه اِیگَه اِیکَه نِیمِیزنِی تَن آلِیشِیمِیزگَه سَبَب بوُلَه دِی وَ نَتِیجَه دَه بِیز مَنَه بُو ضَعِیف نوُقطَه لَرنِی اِصلاح وَ دَرمان قِیلِیشگَه حَرَکَت قِیلَه مِیز. بِیزلَر اوُزِیمِیزدَگِی کوُچلِی نوُقطَه لَرنِی تَنِیب آلَه دِیگَن بوُلسَک، اوُزِیمِیزنِی یَنَدَه

یَحشِیراق نَظارَت قِیلِیشگه قادِر بوُلَه مِیز. شَخص اوُزِینِی تَنیب آلِیش بوُیِیچَه مَنَه بُو عُمُومِی اوُرِینلَرگه اِعتِبار بِیلَن دِققَت قِیلِیشِی کِیرَک.

اِینِدِی، سِین اوُزِینگدَن یا باشقَه هَر قَندَی نَرسَه لَردَن راضِی بوُلمَه سَنگ، بُو نَرسَه قوُیِیدَگِی نَرسَه نِی بِیلگِیسِی بوُلَه آلَه دِی، اوُ سِینِی اوُزگه رِیش بوُلِیشِی کِیرَکلِیگِی بارَه سِیدَه آگاهلَنتِیرَیپتِی. آچِیق- آیدِین کوُرِینیب توُرگه نِیدِیک مَنَه بُو اوُزگه رِیشلَر ناراضِیلِیک حِسّیاتلَرِیدَن سوُنگ وُجُودگه کِیلَه دِی وَ سِیزنِی ناراضِی قِیلگَن نَرسَه دَن باشلَنگَن حَرَکَت، یا وَضِیعیَت اوُزگه رِیش یا سِیزنِی ناراضِی بوُلِیشِینگِیزگه باعِث بوُلگَن نَرسَه وَ سِیزنِی راضِی قِیلَه آلَه دِیگَن نَرسَه نِی قوُلگه کِیرِیتِیشلِیک، بوُلَرنِی هَمَّه سِی عِلمگه اَساسلَنگَن بوُلِیشِی کِیرَک. حَتَّی جاهِلِیَتدَن تَوحِید سَرِی حَرَکَت قِیلِیشلِیک هَم عِلمگه آساسلَنگَن بوُلِیشِی لازِم، کوُر- کوُرانَه حَرَکَت قِیلمَسلِیک کِیرَک.   **فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللَّهُ**.(محمد/۱۹) مَنَه شوُ پِیردَه بِیزلَرنِینگ اِمامِی بُخارِی رَحِمَهُ الله گه اوُخشَه گَن بوُیوُک کِیشِیلَرِیمِیز اوُزلَرِینِی کِتابلَرِیدَه "سوُز وَ عَمَلدَن آلدِینگِی عِلم" عُنوانِی آستِیدَه آلاهِیدَه باب وَ فَصلنِی اِیرایَه بِیرِیشگَن.

مَنَه بوُندَی اوُز- اوُزِینِی تَنِیشلِیک بِیلَن مُناسِب اوُزگه رِیشنِی هاحلَیدِیگَن هَر قَندَی مُسُلمان اوُزِی قوُلگه کِیرِیتماقچِی بوُلگَن "مَقصَد" وَ "حَرَکَت قِیلِیش شِیوَه سِی" بارَه سِیدَه پِیتَرلِی شَرعِی عِلمگه اِیگه بوُلِیشِی کِیرَک. "حَرَکَت قِیلِیش شِیوَه سِی" بوُیِیچَه بِیزلَرنِینگ بِیلِیمِیمِیز وَ بِیزلَرنِی ناراضِی قِیلگَن نَرسَه نِینگ اوُزگه رِیشِیدَگِی "حَرَکَت قِیلِیشِی شِیوَه سِیدَه" اِیککِیتَه اوُرِینگه اِعتِبار بِیرِیلِیشِی لازِم:

۱. اوُلَردَن بِیرِی غَرِیضِی وَ فِطرِی اِیشلَر بوُلِیب، اِیچِیش وَ اِستِعمال قِیلِیش، نَفَس آلِیش، شادلِیک، اوُپِینلَر، حوُرسَندچِیلِیک، قِیزِیقِیش، مُستَقِیل بوُلِیشنِی هاحلَش وَ باشقَه لَر کَبِی.
۲. اِیککِینچِیسِی اَللہ نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُننِی بوُلِیگه وَ عَمَل قِیلِیشگه کوُرَه کَسب قِیلِینَه دِیگَن اِیشلَردوُر. اَللہ نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَرگه اِیرگه شِیشلِیک مُشَخَّص نَرسَه، اَمّا

عَمَل قِیلِیشلِیک نَمُونَه آلِیشگه وَ اوُزِینِی اوُتمِیشدَگِی وَ حاضِرگِی پَیتدَگِی اَللهِ نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُننِی یوُلِیدَه حَرَکَت قِیلگَن باشقَه کِیشِیلَرگه سالِیشتِیرِیشگه اوُحشَیدِی.

مَنَه بُو عِلمِی وَ عَمَلِی رَوِیش بوُیِیچَه بِیزلَر اَللهِ نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنِیدَه اِیچکِی وَ ماددِی حَیاتِیمِیزنِی اِدارَه قِیلِیش اوُچُون فایدَه لَنَه دِیگَن شِیوَه عِبادَت بوُلِیب، اوُ بِیزلَرنِینگ دُنیادَگِی اَصلِی مَقصَدِیمِیز حِسابلَه نَه دِی. **وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ**(ذاریات/۵۶)

اِیندِی بِیزلَرنِی ناراضِی قِیلگَن نَرسَه نِی اوُزگه رِیشِیدَه اوُنگه اِعتِبار بِیرِیشِیمِیز کِیرَک بوُلگَن مَنَه بُو فِطرِی اِیشلَر قَیسِیلَر؟ فِطرِی اِیشلَر اِنساننِی ذاتِیدَه بار بوُلِیب، اوُنِی کَسب قِیلِیب بوُلمَیدِی وَ اِنساننِی اوُزِینِی فَعالِیَتِی تَأثِیرِیدَه وُجُودگه کِیلمَیدِی، بَلکِی اوُ مُسُلمان بوُلگَن وَ مُسُلمان بوُلمَه گَن اِنسانلَرنِی هَمَّه سِیدَه اوُزِینِی کوُپ یا کَملِیگِی بُویِیچَه عُمُومِیدوُر، اَللهِ گه سِیغِینِیش وَ تَوحِید، یَحشِیلِیکنِی هاحلَشلِیک، حَقِیقَتنِی اِیزلَش، تَوحِیدگه ماپِیللِیک، یَنگِی نَرسَه لَرنِی اِیختِیرا قِیلِیش، چِیرایلِی نَرسَه لَرنِی یاقتِیرِیش، شادلِیک کَبِی، مَثَلاً بِیزلَر شادلِیکنِی یَحشِی کوُرَه مِیز وَ غَم کِیلتِیرَه دِیگَن نَرسَه لَرنِی یامان کوُرَه مِیز وَ ....

اَللهِ تَعالَی مَنَه بُو فِطرِی اِیشلَرنِی اِنساننِینگ یَرَه تِیلِیش مَقصَدِیگه مُناسِب حالدَه اِنسانگه جایلَه گَن وَ شَخص مَنَه بُو اَسبابلَرنِی وَ اَبزارلَرنِی پَروَه رِیش قِیلِیش آرقَه لِی اوُزِی اوُ اوُچُون یَرَه تِیلگَن مَقصَدنِی قوُلگه کِیرِیتَه آلَه دِی. فَأَقِمْ وَجْهَکَ لِلدِّينِ حَنِيفاً فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِی فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِکَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَکِنَّ أَکْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ (روم/۳۰) بَس (اِی مُحَمَّد)، اوُزِینگِیزنِی دائِما توُغرِی بوُلگَن دِینِدَه (اِسلامدَه) توُتِینگ! اَللهِ اِنسانلَرنِی یَرَتگَن طَبِیعِی خِلقَتنِی سَقلَنگِیز! اَللهِ نِینگ یَرَه تِیشِی اوُزگَرتِیرِیلمَس. اِینگ توُغرِی دِین مَنَه شوُدِیر. لِیکِن کوُپ آدَملَر بِیلمَسلَر.

یَنَه هَم سادَدَه راق اَیتَه دِیگَن بوُلسَک، فِطرِی اِیشلَر اَللهِ تَعالَی اِنساننِی وُجُودِیدَه جایلَشتِیرگَن یَحشِیلِیکلَرگه ماپِیل بوُلِیشنِی بِیر نَوِی بوُلِیب، اوُ مَنَه بُو ماپِیللِیکنِی شَرِیعَت قانوُنلَرِی بِیلَن باشقَه رِیب کانترال قِیلَه دِی وَ هِدایَت قِیلَه دِی. یَعنِی بوُلَر قُدرَتگه اِیگه

بوُلگن اِیشلَر بوُلِیب بِیر اِیشگه اَیلَه نَه آلِیش قابِیلِیَتِیگه اِیگه وَ مَنَه شوُ فِطرِی اِیشلَرنِی اوُزِی اِنساندَه هاجِیشنِی وُجُودگه کِیلتِیرَه دِی وَ نَتِیجَه دَه اِنساندَه یَحشِیلِیکلَر وَ یَحشِی اِیشلَر سَرِی اِیشتِیاقنِی، مُحَبَّتنِی پَیدا قِیلَه دِی، اِنسان اَنَه بُو یَحشِی اِیشلَرگه نِسبَتاً اِیشتِیاقِی،مُحَبَّتِی سَبَبلِی اوُشَه اِیشلَرنِی قوُلگه کِیرِیتِیشگه حَرَکَت قِیلَه دِی. یَعنِی دَرحَقِیقَت فِطرِی اِیشلَر خام اَشیا بوُلِیب، یَحشِیلِیکنِی یَحشِی وَ یامانلِیکنِی یامان دِیبدِی وَ یَحشِیلِیک تامانگه بارِینگلَر وَ یامانلِیک قِیلمَنگلَر، اَمّا نِیمَه یَحشِی وَ نِیمَه یامان اِیکَه نِینِی اَللّه نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَر تَعیِین قِیلَه دِی.

مَنَه بُو فِطرِی قُدرَتگه اِیگه بوُلگن اِیشلَر وَقت اوُتِیشِی بِیلَن وَ شَخصگه بِیرِیلَه دِیگن تَعلِیملَر،قَدرِیَتلَر،قانوُنلَر اَساسِیدَه وَ اوُنِی اوُسِیب – اوُنِیشِی اوُچُون نَظَردَه توُتِیلگن شَرائِطلَرگه،زَمِینَه لَرگه کوُرَه اَستَه – سِیکِینلِیک بِیلَن آرام- آرام اوُزِینِی کوُرسَه تَه دِی وَ شَخصگه اوُزِینِی تَأثِیرِینِی اوُتکه زَه دِی، وَ بِیزلَر ظاهِردَه بُو اِیشلَرنِی شَخصنِی رَفتارِیدَه کوُرَه آلَه مِیز وَ بِیزلَر کوُرَه آلَه دِیگن حالَتگه اوُتَه دِی وَ بِیز مَثَلاً اَنَه بُو شَخص مُوَحِّد دِییَه آلَه مِیز یاکِی اوُ یَحشِیلِیک وَ حَقِیقَت طَرَفدارِی دِییمِیز. چوُنکِی اَللّه تَعالَی اِنساننِی یَرَه تِیب مَنَه بُو فِطرِی اِیشلَرنِی اوُنِی وُجُودِیگه جایلَشتِیرگن، اَمّا اِنسان اَوَّل باشِیدَه بُو اِیش حَقِیدَه هِیچ نَرسَه بِیلمَیدِی، اَنَه بُو بِیرِیلَه دِیگن تَعلِیملَر وَ قانوُنلَر اوُچ اَبزارنِی یوُلِی آرقَه لِی اِیشِیتِیش وَ کوُرِیش وَ فَهملَشگه کوُرَه اوُنِی اَنَه بُو فِطرِی اِیشلَرنِی یوُلِیگه هِدایَت قِیلَه دِی: وَاللّهُ أَخْرَجَكُم مِّن بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ لاَ تَعْلَمُونَ شَيْئاً وَجَعَلَ لَكُمُ الْسَّمْعَ وَالأَبْصَارَ وَالأَفْئِدَةَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ (نحل/۷۸) اَللّه سِیزلَرنِی آنَه لَرِینگِیز قارنِیدَن بِیران نَرسَه نِی بِیلمَه گَن حالِینگِیزدَه چِیقَردِی وَ شُکر قِیلِیش اوُچُون سِیزلَرگه قوُلاق،کوُزلَر وَ دِیللَرنِی بِیردِی.

رَسُول اَللّه صَلَّی اَللّه عَلَیهِ وَسَلَّم مَرحَمَت قِیلَه دِیلَرکِی: كُلُّ مَوْلُودٍ يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ، فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ أَوْ يُنَصِّرَانِهِ أَوْ يُمَجِّسَانِهِ[۳] بالَه لَر فِطرَتگه کوُرَه توُغِیلِیشَه دِی وَ اوُلَرنِی آتَه – آنَه سِی اوُلَرنِی یَهُودِی وَ نَصرانِی وَ مَجُوسِی قِیلِیب تَربِیَه لَیدِی.

[۳] متفق علیه

بُو پیردَه آتَه – آنَه بالَه لَرگَه نِیمَه یَحشِی وَ نِیمَه یامان اِیکَه نِینِی اوُرگَه تَه دِی، اوُلَردَن سُونگ سپُوتنِیک کَنَللَرِی،اَخبارات واسِیطَه لَرِی، مَکتَبلَر، مَدرَسَه لَر، دوُستلَر، حُکوُمَتلَر وَ جَمِیعیَتگَه حاکِم بوُلگَن قانوُنلَر بوُگوُنگِی کوُندَه باغچَه دَورِیدَن باشلَب تا اوُلگوُنیچَه نِیمَه یَحشِی وَ نِیمَه یامان اِیکَه نِینِی تَعیِین قِیلَه دِی، شوُندَی قِیلِیب، اَللّٰه تَعالَی بوُ بالَه گَه اَللّٰه نِینگ شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنِینِی وَ هِدایَت تاپِیش اوُچُون بِیرگَن بُو اِیشارَه، آتَه – آنَه لَر وَ سپوُتنِیک کَنَللَرِی وَ باشقَه نَرسَه لَر تامانِیدَن اَللّٰه نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنِیگَه خِلاف رَوِیشدَه قَدرِیَتلَرِنِی، قانوُنلَرنِی تَنِیشتِیرِیش آرقَه لِی، شَخصنِی اَللّٰه نِی نَظَرِیدَه یَحشِی بوُلمَه گَن یَحشِیلِیکلَرگَه یوُللَیدِی وَ اَللّٰه نِی نَظَرِیدَه یامان بوُلمَه گَن یامانلِیکلَرگَه اوُنِی هِدایَت قِیلَه دِی. مَنَه شوُ شَکلدَه شَخصنِینگ ساغلام فِطرَتِیگَه ضَربَه اوُرِیلَه دِی وَ یازِیلمَه گَن تازَه وَرَققَه بالَه خَطا بوُلگَن نَرسَه لَرنِی یازَه باشلَیدِی. شُو پیردَه بِیز آتَه – آنَه بالَه نِی بوُزَدِی یاکِی آتَه – آنَه سپوُتنِیک کَنَللَرِی وَ باشقَه نَرسَه لَر بالَه نِی بوُزِیشِی اوُچُون شَرائِط یَرَه تِیب بِیرَدِی، دِیبَه آلَه مِیز.

مَنَه بُو فِطرِی اِیشلَر اوُرُوغلَرگَه اوُحشَب اَللّٰه هاحلَه گَن شَکلدَه اوُسِیشِی اوُچُون مُناسِب توُپراقگَه وَ مُناسِب هَواگَه، ،مُهِیطگَه ،هِدایَتگَه،پَروَه رِیشگَه اِیختِیاجِی بار، بوُ اِیشلَر اَوَّل باشِیدَه پَروَه رِیشگَه موُختاج بوُلمَیدِی،اَمّا باسِیب اوُتِیلَه دِیگَن یوُل دَوامِیدَه وَ اوُزِینِی زَمانِیدَه اَللّٰه نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَر وَ قَدرِیَتلَر اَساسِیدَه اِعتِبارگَه،پَروَه رِیشگَه موُختاج بوُلَه دِی.

راست گَه پِیرِیشگَه ماپِیللِیک وَ یالغاندَن نَفرَتلَه نِیش هَمَّه نِی وُجوُدِیدَه بار، یاکِی آمانَتدار بوُلِیشگَه ماپِیللِیک وَ خِیانَتدَن نَفرَتلَه نِیش هَم هَمَّه دَه مَوجُود یاکِی توُرمُوش قوُرِیشگَه ماپِیللِیک وَ عائِلَه تَشکِیل قِیلِیش،یالغِیز یَشَشنِی یامان کوُرِیش هَم هَمَّه دَه بار، هَمَّه نِی وُجُودِیدَه فِطرِی صُورَتدَگِی بوُندَن باشقَه جُودَه کوُپ اوُرِینلَر مَوجُود، اَمّا مَنَه بوُ اوُرِینلَرنِی هَر بِیرِی اوُزِینِی مَرحَلَه سِیدَه وَ اوُزِینِی زَمانِیدَه بالَه گَه تَعلِیم بِیرِلِیشِی لازِم، چوُنکِی اوُ بُو پیردَه مَنَه بُو یَحشِیلِیکلَرنِی قَندَی قوُلگَه کِیرِیتِیشنِی توُغرِی یوُلِینِی اوُرگَه نَه دِی؟ سوُت اِیمَه دِیگَن بالَه گَه راستگوُیلِیکنِی وَ یالغاندَن پَرهِیز قِیلِیشنِی تَعلِیم

بِیرِیلمَیدِی، جوُنکِی بُو ماپِیلِلیکنِی مَنَه بُو یاشدَه هِدایَت قِیلِیب باشقَه رِیب بوُلمَیدِی، لِیکِن بوُندَن یوُقارِیراقدَگِی یاشدَه بوُنِی اِمکانِی بار، یاکِی باشلَنغِیچ صِینفدَگِی بالَه گه توُرمُوش قوُرِیش وَ عائِلَه تَشکِیل قِیلِیشنِی تَعلِیم بِیرِیلمَیدِی، چوُنکِی مَنَه بُو نَرسَه لَرگه ماپِیلِلیک بوُندَن یوُقارِیراقدَگِی یاشدَه اوُزِینِی کوُرسَه تَه دِی وَ اوُشَه یاشدَه هِدایَت قِیلِینِیشِی وَ تَعلِیم بِیرِیلِیشِی کِیرَک،بوُندَن باشقَه فِطرِی اِیشلَر هَم حوُددِی شوُ تَرتِیبدَه بوُلَه دِی.

تَیّارگرلِیکلَر شَخص توُشگَن شَرائِطگَه،زَمانگه مُناسِب صُورَتدَه بوُلِیشِی لازِم وَ شَخصنِینگ اَنَه اوُشَه زَماندَگِی تَیّارگرلِیکلَرگه وَ تَعلِیمگه وَ قانوُنگه اِیختِیاجِی پَیدا بوُلَه دِی. اِیندِی اَگَر تَعلِیملَر وَ قانوُنلَر اَللہ تَعالَی نِیکِی بوُلسَه، شَخص یَحشِیلِیک وَ صَلاحِیَت یوُلِیدَه بوُلَه دِی وَ اَگَر مَنَه بُو تَیّارگرلِیکلَر وَ تَعلِیملَر وَ قانوُنلَر اَللہ نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنگه خِلاف بوُلَه دِیگَن بوُلسَه، شَخص فَسادلَه نِیش وَ فِطرِی اِیشلَرِینِی هَم فَساد بوُلِیشِی یوُلِیگه توُشِیب قالَه دِی. اَللہ تَعالَی قوُپِیدَگِیچَه مَرحَمَت قِیلَه دِی: فَأَقِمْ وَجْهَکَ لِلدِّینِ حَنِیفاً فِطْرَةَ اللهِ الَّتِی فَطَرَ النَّاسَ عَلَیْهَا لَا تَبْدِیلَ لِخَلْقِ اللهِ ذَلِکَ الدِّینُ الْقَیِّمُ وَلَکِنَّ أَکْثَرَ النَّاسِ لَا یَعْلَمُونَ (روم/٣٠) بَس، (اِی مُحَمَّد)، اوُزِینگِیزنِی دائِما توُغرِی بوُلگَن دِیندَه (اِسلامدَه) توُتِینگ! اَللہ اِنسانلَرنِی یَرَتگَن طَبِیعِی خِلقَتنِی سَقلَنگِیز! اَللہ نِینگ یَرَه تِیلِیشِی اوُزگَرتِیرِیلمَس. اِینگ توُغرِی دِین مَنَه شوُدِیر. لِیکِن کوُپ آدَملَر بِیلمَسلَر.

مَنَه بُو پِیردَه آچِیق- آیدِین کوُرِینِیب توُرگه نِیدِیک فِطرِی اِیشلَرنِی اَللہ تَعالَی یَرَتگَن وَ اَللہ نِینگ خِلقَتِیدَه هِیچ قَندَی اوُزگه رِیشگه یوُل یوُقدِیر. اوُزگه رِیش یَعنِی بِیر نَرسَه نِی باشقَه بِیر نَرسَه گه اوُزگَرتِیرِیلِیشِینِی اَنگلَه تَه دِی. مَثَلاً چوُپ یانِیشنِی اَثَرِیدَه کوُمِیرگه اَیلَه نَه دِی،بوُ نَرسَه اوُزگه رِیشدَن فَرق قِیلَه دِی. مَثَلاً اَگَر حوُددِی شوُ چوُپنِی بوُلَکلَرگه بوُلِیب کوُرسِی یا خانتَحتَه یَسَب اوُنِی اوُزگَرتِیرِیلگَن بوُلسَه هَم، اوُنگه بَرِیبِیر چُوپ دِیپِیلَه دِی. اوُنِی ماهِیَتِی اوُزگَرمَه گَن وَ اوُ باشقَه نَرسَه گه اَیلَه نِیب قالمَه گَن، اِیندِی حوُددِی شوُنگه اوُحشَش مَنَه بُو فِطرِی اِیشلَر هَم باشقَه بِیر نَرسَه گه اَیلَه نِیب قالمَیدِی، اَمّا اوُلَر اوُزگه رِیشِی موُمکِین، حَتَّی اَگَر بُو اِیشلَر اَللہ نِی

شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَرنِی قَرَمَه – قَرشِیسِیگَه توُرِیب قالگَن تَقدِیردَه هَم، اوُلَر اوُزِینِی کوُرسَه تَه دِی وَ شَخصدَه اَللہ نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَرگَه ماپِیللِیکنِی وُجُودگَه کِیلتِیرَه دِی. مُسُلمانلَر غَیرِی مُسُلمانلَردَه هَم مَنَه بُو ماپِیللِیکلَرنِی تَرغِیب قِیلِیب قوُزغَه تِیشَه دِی. بوُنِی نَتِیجَه سِیدَه کافِرلَرنِی جَمِیعیَتِیدَگِی جوُدَه کوُپ آدَملَر مُسُلمان بوُلِیشَه دِی، اَمّا هَلاک قِیلوُچِی تَکَبُّر کَسَللِیگِیگَه دوُچار بوُلگَن کافِرلَرنِی دَستَه سِی اوُزلَرِینِی قَیصَرلِیکلَرِی،حَسَدگوُیلِیکلَرِی توُفَیلِی اِنکار قِیلِیشَه دِی وَ اَللہ نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُننِی قَبُول قِیلِیشمَیدِی، لِیکِن اوُلَر اَللہ نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُن صَحِیح اِیکَه نِینِی جوُدَه هَم یَحشِی بِیلِیشَه دِی: **وَجَحَدُوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَا أَنفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا ۚ فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ**(نمل/۱۴) وَ اوُزلَرِی اَنِیق بِیلگَن حالّلَرِیدَه ظُلم وَ کِبر قِیلِیب، اوُ (مُؤجِیزَه لَرنِی) اِنکار اِیتدِیلَر. اِیندِی (اِی مُحَمَّد)، اوُ بوُزغوُنچِی کِیمسَه لَرنِینگ عاقِبَتِی قَندَی بوُلگَه نِینِی کوُرِینگ.

مَنَه بُو حالَتدَه فِطرِی اِیشلَر اِنسانِنِینگ اِینگ اَفضَل رُوحِی اِیستَکلَرِی بوُلِیب قالَه دِی وَ مَوجُوداتدَگِی مادِدی وَ جِسمِی اِیستَکلَر کَبِی غَرِیضِی اِیشلَرنِی هَرگِیز یوُق قِیلِیب بوُلمَیدِی. اَلبَتَّه غَرِیضِی وَ فِطرِی اِیشلَر بِیر- بِیرِیدَن فَرق قِیلَه دِی، اَگَر بِیر کِیشِی کِیلِیب اِنساننِی فِطرِی اِیشلَرِینِی حِسابگَه آلمَه گَن حالدَه فَقَط غَرِیضِی اِیشلَرِینِی نَظَردَه توُتَه دِیگَن بوُلسَه، اوُ آشکارَه اِنساننِی باشقَه حَیوانات بِیلَن بَرابَر قِیلِیب قوُیگَن بوُلَه دِی. شوُ سَبَبلِی هَم کوُرِیب توُرگَه نِیمِیزدِیک سِکوُلارِیستلَر حَیوانلَرنِی اوُستِیدَه رَفتارِی وَ رُوحِی اِیشلَرنِی اِمتِحان قِیلِیشگَن پَیتِیدَه، بُو اِمتِحاننِی نَتِیجَه سِینِی اِنسانلَرنِی اوُستِیگَه هَم عُمُومِیلَشتِیرِیشَه دِی وَ اِنسان هَم شوُلَر کَبِی بوُلَه دِی دِیِیدِی، مَنَه بُو نَرسَه آشکار خِیلَه وَ سَرگَردانلِیک بوُلِیب سِکوُلارِیزم دِینِی بوُلَرنِی اِنساننِی حَیوانلَشتِیرِیش وَ اوُنِی فِطرِی اِیختِیاجلَرِینِی غَرِیضِی اِیختِیاجلَر واسِیطَه سِیدَه کانترال قِیلِیش اوُچُون وُجُودگَه کِیلتِیرگَن.

غَرِیضِی اِیشلَر اِنسان اوُچُون هَم وَ باشقَه مَوجُودات اوُچُون هَم بِیر اِیختِیاج بوُلگَه نِی کَبِی،آچِیق- آیدِین کوُرِینِیب توُرگَه نِیدِیک بَرچَه فِطرِی اِیشلَر هَم اِنسان اوُچُون بِیر

اِیختِیاج حِسابلَه نَه دِی. شوُنگه اوُحشَش شادلِیک وَ بَخت هَم شَخصلَرِنینگ حَیاتِیگه جوُدَه کوُپ تَأثِیرِی بوُلگه نِی توُفَیلِی، اِنساننِینگ مُهِم رُوحِی اِیختِیاجِی صِیفَتِیدَه، بَرچَه اِنسانلَر اوُچُون بَشَرِیَتنِینگ اَساسِی ضَرُورَتِی وَ اِیختِیاجِی حِسابلَه نَه دِی، شادلِیک دَرد تارتِیش وَ سِیوِیش،تَشوِیش، غَم - اَندوُه ....گَبِی آچِیق- آیدِین نَرسَه وَ اِنسان حَیاتِینِینگ عادَتِی وَ طَبِیعِی حادِیثَه سِیدوُر، بُو دُنیادَه شادلِیککه اِیختِیاجِی بوُلمَیدِیگَن هِیچ کِیم تاپِیلمَیدِی.

اِیندِی اِنساننِی بَدَنِی باشقَه حَیوانات گَبِی بِیر غَرِیضَه صِیفَتِیدَه ساغلام آذوُقَه گه اِیختِیاجِی بوُلگه نِیدِیک، اِنساننِینگ رُوحِی وَ رَوانِی هَم ساغلام آذوُقَه گه اِیختِیاجِی بار. اِیندِی اَگَر پِیب – اِیچِیش بِیر اِیختِیاج بوُلسَه وَ اَگَر جِنسِی مَسئَلَه لَر وَ نَفَس آلِیش هَم جِسمنِی اِیختِیاجِی بوُلَه دِیگَن بوُلسَه، شادلِیک هَم بِیر فِطرِی اِیختِیاج صِیفَتِیدَه اِنساننِینگ رُوحِی اِیختِیاجلَرِیدَن بِیرِی سَنَلَه دِی. اَگَر اِنساننِی مَنَه بُو فِطرِی وَ غَرِیضِی اِیختِیاجلَردَن مَحروُم قِیلسَنگ، اوُ مَنَه بوُلَرنِی باشقَه یوُل آرقَه لِی قوُلگه کِیرِیتِیشگه مَجبُور بوُلَه دِی، حَتَّی اَگَر باشقَه لَرنِی اَمنِیَتِیگه تَحدِید قِیلِیش عِوَضِیگه وَ حَتَّی اوُزِینِی نابوُد قِیلِیش عِوَضِیگه بوُلسَه هَم بُو اِیشنِی قِیلَه دِی.

اَلبَتَّه بارلِیق جَهاننِینگ اَساسِی وَ اوُندَگِی حادِیثَه لَر هَم شوُندَی یَرَه تِیلگَنکِی، اوُلَر اِنساندَه شادلِیکنِی وُجوُدگه کِیلِیشِیگه باعِث بوُلَه دِی. گوُزَل بَهار، رَنگا- رَنگ گوُللَر، شَرشَرَه لَر، کوُزنِی قوُوانتِیرُوچِی اوُرمانلَر، کِینگ دِینگِیزلَر،تاغلَر، شِیرِین بوُلاقلَر، یَقِینلَر بِیلَن دِیدارلَه شِیش، توُرموُش قوُرِیب عائِلَه وِی حَیاتنِی تَشکِیل قِیلِیش،فَرزَندلِی بوُلِیش، مُناسِب اِیشگه وَ مُناسِب دَرامَدگه اِیگه بوُلِیشلِیک، اَللّٰه نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُننِی دُشمَنلَرِنینگ اوُستِیدَن غَلَبَه قاذانِیشِی وَ........مَنَه بوُلَرنِی هَمَّه سِی شادلِیککه وَ حوُرسَندچِیلِیککه سَبَب بوُلَه دِی. اَگَر یَحشِیلَب دِقِقَت قِیلسَنگِیزلَر جَنَّتدَگِی نِعمَتلَر هَم شادلِیککه وَ حُورسَندچِیلِیککه باعِث بوُلَه دِی.

اِسلام دِینِیدَگِی حَیاتگه چوُقوُرراق نَظَر تَشلَیدِیگَن بوُلسَک، شوُ نَرسَه نِی توُشوُنِیب یِیتَه مِیزکِی، اوُنِینگ اَحکاملَرِینِی وَ قانوُنلَرِینِی هَمَّه قِیررَه لَرِی حَرَکَت وَ شادلِیککه اِیگه.

نَماز، دُشمَنشوُناسِی وَ دُشمَنلَرنِی دَرَجَه لَرگَه اَجرَه تِیشلِیک، مِنطَقَه دَگِی وَ جَهاندَگِی اوُزگَه رِیشلَردَه اِیشتِراک اِیتِیشلِیک، اَللهَ نِی یوُلِیدَه جِهاد قِیلِیشلِیک، صِیلَه پِی رَحمنِی عَمَلگَه آشِیرِیش، آت مِینِیشنِی اوُرگَه نِیش، اوُق آتِیشنِی وَ سوُزِیشنِی تَعلِیم آلِیش بوُلَرنِی هَمَّه سِی اِسلام دِینِیدَگِی شادلِیکنِی کوُرِینِیشِیگَه نَموُنَه لَر حِسابلَه نَه دِی، شوُنِینگ اوُچُون هَم اَللهَ نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنگَه اِیرگَشگَنلَرنِی وَ بوُیُوک کِیشِیلَرنِی سِیرَتِی وَ حَیاتِی هَم حَرَکَتگَه وَ شادلِیککَه اَساسلَنگَن،حَتَّی آرَه دَن عَصرلَر اوُتِیشِیگَه قَرَمَسدَن اوُلَردَه توُشکِینلِیک وَ اوُمِیدسِیزلِیک کوُزَه تِیلمَه گَن،بَلکِی آزادلِیک وَ حَرَکَتدَه بوُلِیشلِیک وَ باشقَه اِنسانلَرنِی طاغوُتلَرنِی قوُلِیدَن آزاد قِیلِیش، هَمدَه اَللهَ تَعالَی نِی وَعدَه لَرِیگَه حَقِیقِی اوُمِید قِیلِیش، بوُلَرنِی بَرچَه سِی اَللهَ نِینگ شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنِیگَه اَساسلَنگَن بوُلَه دِی: يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءتْكُم مَّوْعِظَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَشِفَاء لِّمَا فِي الصُّدُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ * قُلْ بِفَضْلِ اللهِ وَ بِرَحْمَتِهِ فَبِذَلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ» (یونس/ ۵۷-۵۸) اِی اِنسانلَر،سِیزلَرگَه پَروَردِیگارِینگِیز تامانِیدَن پَند-نَصِیحَت،دِیللَرِینگِیزدَگِی بوُزوُق اِعتِقادلَردَن عِبارَت نَرسَه لَرگَه شِفا وَ اِیمان کِیلتِیرگَن ذاتلَر اوُچُون هِدایَت وَ رَحمَت (یَعنِی اِسلام) وَ رَحمَت – مِهربانلِیگِی (یَعنِی قُرآن) بِیلَن – مَنَه شُو (نِعمَت) بِیلَن شاد- حوُررَم بوُلسِینلَر. (زِیرا)، بُو اوُلَر توُپلَیدِیگَن دُنیالَرِیدَن یَحشِیراقدوُر."

اَللهَ تَعالَی آچِیق وَ آشکار مَرحَمَت قِیلَه دِیکِی، اوُ ذات نازِیل قِیلگَن شَرِیعَت قانوُنلَرِی فَقَط اِنسانلَرنِی شادلِیگِیگَه باعِث بوُلَه دِیگَن قَلبِی کَسَللِیکلَرنِی دَرمانِی وَ هِدایَتنِی عامِلِی بوُلَه دِی وَ اَنَه بُو قانوُنلَرگَه اِیرگَه شِیشلِیک بوُلمِیش "اَللهَ نِی ذِکرِی" هَم اُبوُدِیَتنِی وَ بَندَه لِیکنِی پایَه سِی حِسابلَه نَه دِی وَ بَندَه بِیلَن خالِقنِی اوُرتَه سِیدَگِی عَلاقَه نِی هَمَّه وَقت وَ حالَتلَردَه کوُرسَه تِیب توُرَه دِی: قُلْ إِنَّ صَلاَتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (انعام/۱۶۲) ایتینگ (ای محمّد): "اَلبَتَّه، نَمازِیم، عِبادَتلَرِیم، حَیاتُو مَماتِیم بوُتوُن عالَملَرنِینگ پَروَردِیگارِی بوُلمِیش اَللهَ اوُچُوندِیر.

مَنَه بُو حَيات وَ اوُلِيمنِى اَلله نِى شَرِيعَتِيدَگِى قانوُنگه اَساسلَش بوُلِيب، اوُنگه " اَلله نِى ذِكرِى" دِيِيلَه دِى، مُنافِقلَر وَ اِيمانِى ضَعِيف كِيشِيلَر اَلله نِى شَرِيعَتِيدَگِى قانوُنگه كَمراق پايبَند بوُلگَنلِيكلَرِى سَبَبلِى، اوُلَر اَلله نِى ذِكرِينِى كَم قِيلِيشَه دِى، دِيِيلَه دِى وَ شَيطان اوُستِيلَرِيدَه حُكمران بوُلِيب آلگَن كِيمسَه لَر هَم اَلله نِى شَرِيعَتِيدَگِى قانوُندَن يا اَلله نِى ذِكرِيدَن غافِل بوُلِيشَه دِى،شوُ سَبَبلِى هَم قَلبلَرنِى آرامِيش تاپِيشِى اوُچُون تَنها يوُل وَ مَّوْعِظَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ اَلله نِى شَرِيعَتِيدَگِى قانوُنلَرگه تابِع بوُلِيش وَ اِسلام دِينِينِينگ توُرت مَفهُوم وَ مَضمُونِيگه كامِل وَ خالِص پايبَند بوُلِيشدَن عِبارَت وَ بُو نَرسَه لَر شادلِيك كِيلتِيرَه دِى، فَبِذَلِكَ فَلْيَفْرَحُوا وَ اَلله تَعالَى قِيسقَه صُورَتدَه " اَلله نِى ذِكرِينِى" قالِيبِيدَه مَرحَمَت قِيلَه دِى: الَّذِينَ آمَنُواْ وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُم بِذِكْرِ اللهِ أَلاَ بِذِكْرِ اللهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ (رعد/٢٨) اوُلَر اِيمان كِيلتِيرگَن وَ قَلبلَرِى اَلله نِى ذِكر قِيلِيش- اِيسلَش بِيلَن آرام آلَه دِيگَن ذاتلَردِير. آگاه بوُلِينگِيزكِيم، اَلله نِى ذِكر قِيلِيش بِيلَن قَلبلَر آرام آلوُر. الَّذِينَ آمَنُواْ وَعَمِلُواْ الصَّالِحَاتِ طُوبَى لَهُمْ وَحُسْنُ مَآبٍ (رعد/٢٩) اِيمان كِيلتِيرِيب، يَحشِى عَمَللَر قِيلگَن ذاتلَر اوُچُون خوُشنوُدلِيك وَ گوُزَل عاقِبَت- جَنَّت باردِير.

آچِيق- آيدِين كوُرِينِيب توُرگه نِيدِيک، دائِمِى اَلله نِى اِيسلَش وَ ذِكر قِيلِيش يَعنِى اَلله نِى شَرِيعَتِيدَگِى قانوُنگه اِيرگه شِيش وَ شُكر قِيلِيش وَ حَياتنِى بَرچَه حالَتلَرِيدَه اَلله نِى بوُيرُوقلَرِيدَن باش تارتمَسلِيک، مَنَه بُولَرگه بوُتوُن حَيات بوُيِيچَه اَلله بِيلَن هَمِيشَه پايبَند بوُلِيش وَ عَلاقَه دَه بوُلِيش دِيِيلَه دِى. سِين اَلله بِيلَن شوُ طَرزدَه عَلاقَه باغلَه گَن پَيتِينگدَه اَلله تَعالَى هَم سِينِى تَشلَب قوُيمَيدِى،بَلكِى هَمِيشَه سِين بِيلَن بِيرگه بوُلَه دِى: فَاذْكُرُونِى أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُواْ لِى وَلاَ تَكْفُرُونِ (بقره/١٥٢) بَس، مِينِى اِيسلَنگِيز، مِين هَم سِيزلَرنِى اِيسلَيمَن وَ مِينگه شُكر قِيلِينگِيز وَ مِينِى اِنكار قِيلمَنگِيز!

اَلله نِى شَرِيعَتِيدَگِى قانوُنلَرگه تابِع بوُلِيش، يَعنِى قَلب سَلامَتلِيگِيگه وَ آرامِيشنِى قوُلگه كِيرِيتِيشگه وَ قَلب خاطِرجَملِيگِيگه، هِدايَتگه وَ توُغرِى حَيات يوُلِيدَه حَرَكَت قِيلِيشگه قَدَم قوُيِيش دِيمَكدِير. مَنَه بُو مَعرُوضَه وَ رَحمَتنِى اَلله تَعالَى اوُزگَرتِيرِيب بوُلمَيدِيگَن صُورَتدَه اِنسانلَرگه هَدِيَه قِيلِيب بِيرگَن. (بُو نَرسَه هَر اِيككِى تاماندَن قِيلِينَه دِيگَن

مَوَدَّهگه اوُحشَه مَیدِی) آچیق – آیدِین کوُرِینیب توُرگه نِیدِیک، اَلله گه وَ اَلله نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَرگه ایمان کِیلتِیرِیشلِیک هِدایَت وَ شِفا وَ قَلب سَلامَتلِیگِی وَ اوُنِی کِیتِیدَن عَمَل وَ رَفتارلَرنِی اِصلاح بوُلِیشِی بِیلَن بَرابَردوُر، «وَمَن یُؤْمِن بِاللَّهِ یَهْدِ قَلْبَهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَیْءٍ عَلِیمٌ »(تغابن/ ۱۱) (بِیران کِیمسَه گه) بِیران مُصِیبَت یِیتمَس، مَگر اَلله نِینگ عِذنِی- اِرادَه سِی بِیلَنگِینَه (یِیتوُر). کِیم اَلله گه ایمان کِیلتِیرسَه، اوُ ذات اوُنِینگ قَلبِینِی (توُغرِی یوُلگه) هِدایَت قِیلوُر. اَلله بَرچَه نَرسَه نِی بِیلگوُچِیدِیر.

اِیندِی شوُندَی اِنسانلَر هَم بارکِی، مَنَه بُو قَلب سَلامَتلِیگِینِی وَ توُغرِی یوُلنِی اَلله نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَردَن اِیمَس، باشقَه جایدَن تاپِیشنِی هاحلَه شَه دِی وَ شوُندَی آسان صوُرَتدَه شادلِیک وَ آرامِیشنِی قوُلگه کِیرِیتِیش یوُلِینِی تَنلَشدَه خَطا قِیلِیشَه دِی، وَ مَنَه بُو ناتوُغرِی یوُل اوُلَرنِی ناتوُغرِی تَنلاوگه آلِیب بارَه دِی، اوُلَر حَیاتلَرِینِی کَیفِیَتِینِی یَحشِیلَشنِی وَ آرامِیشنِی قوُلگه کِیرِیتِیشنِی اوُرنِیگه غَم- تَشوِیش باتقاغِیگه باتِیب کِیتِیشَه دِی،اوُلَر آرامِیشنِی اِیجاد قِیلِیش اَسبابلَرِیدَن غافِل بوُلِیشَه دِی وَ بِیر وَقتنِی اوُزِیدَه بِیر اوُلچَم بوُیِیچَه حَرَکَت قِیلِیشَه دِی؛ کوُرِیب توُرگه نِیمِیزدِیک آسایِیش وَ مادِدیَت نَظَرِیدَن کوُندَن – کوُنگه اوُلَرنِی اِمکانِیَتلَرِی کِینگه یِیب بارَه دِی، توُرلِی- توُمَن نَرسَه لَر وَ یَنگِی اِمکانِیَتلَرگه اِیگه بوُلِیشَه دِی، یَعنِی باشقَه چَه اِصطِلاح بِیلَن اَیتگَندَه اوُزلَرِی اوُچوُن آسایِیش واسِیطَه لَرِینِی مُهَیّا قِیلِیشَه دِی، لِیکِن بُو آسایِیشگه مُناسِب صوُرَتدَه اوُلَرنِی شادلِیگِی، حوُرسَنچِیلِیگِی،آرامِیشِی تَعمِین بوُلمَیدِی.

بوُگوُنگِی کوُندَه شوُندَی کِیشِیلَرنِی کوُرَه مِیزکِی، اوُلَر شاد وَ حوُرسَند اِیمَسلَر،آرامِیشلَرِی یوُق، لِیکِن ظاهِردَه اوُلَر آسایِیشدَه وَ مادِدی جِهَتدَن کامِل اِمکانِیَتلَر بِیلَن حَیات کِیچِیرِیشَه دِی،اَمّا اوُلَر بُو حَیاتدَن لَذَّتلَه نِیشمَیدِی، اوُزلَرِینِی وَ اَطرافلَرِیدَگِی کِیشِیلَرنِی حَیاتِیدَه شادلِیکنِی،آرامِیشنِی تاپَه آلِیشمَیدِی؛ اَگرچِی اوُلَر اوُتمِیشدَگِی مادِدی اِمکانِیَتلَردَن مَحروُم حالدَگِی حَیاتلَرِیگه راضِی بوُلِیشمَسَه هَم،اَمّا اَکثَر حالَتدَه اوُلَر اوُتمِیشدَگِی اِمکانِیَتلَرگه اِیگه بوُلمَه گَن آرامِیشگه اِیگه شاد حَیاتلَرِینِی حَسرَت بِیلَن اِیسلَه شَه دِی، گوُیاکِی اوُلَر قارانغِیلِیکدَه سَرگَردان بوُلِیب قالِیشگَن وَ اوُشَه آرامِیشنِی

قِیدِیرِیب یوُرِیشِیبدِی، لِیکِن بُو آرامِیشنِی آلله نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنگه اِیرگه شِیش بِیلَن گِینَه وُجُودگه کِیلتِیرسَه بوُلَه دِی وَ اوُنِی جاپِی هَم قَلبدَه دِیر: أَفَمَن شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلإِسْلامِ فَهُوَ عَلَى نُورٍ مِّن رَّبِّهِ فَوَيْلٌ لِّلْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُم مِّن ذِكْرِ اللَّهِ أُوْلَئِكَ فِي ضَلالٍ مُّبِينٍ (زمر/٢٢) اَخِیر اَلله کوُکسِینِی اِسلام اوُچُون کِینگ قِیلِیب قوُیگَن،بَس اوُزِی پَروَردِیگارِی تامانِیدَن بِیر نوُر- هِدایَت اوُستِیدَه بوُلگَن کِیشِی(کُفر ظُلمَتلَرِیدَه اَدَه شِیب -اوُلاقِیب یوُرگَن کِیمسَه بِیلَن بَرابَر بوُلوُرمِی)؟! بَس، دِیللَرِی اَلله نِی اِیسلَشدَن قاتِیب قالگَن (یَعنِی اَلله نِی اِیسلَشنِی تَرک قِیلگَن) کِیمسَه لَرگه هَلاکَت بوُلگَی! اوُلَر آچِیق زَلالَتدَه دِیرلَر! اللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَاباً مُّتَشَابِهاً مَّثَانِيَ تَقْشَعِرُّ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَمَن يُضْلِلْ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ (زمر/٢٣) اَلله اِینگ گوُزَل سوُزنِی (آیَتلَرنِی فَساحَت وَ بَلاغَتدَه) بِیر- بِیرِیگه اوُحشَه گَن،(اِیچِیدَگِی حُکملَرِی) تَکرار- تَکرار قِیلگوُچِی بِیر کِتاب- قُرآن نازِیل قِیلدِیکِی، (اوُندَگِی اَلله نِینگ عَذابِی حَقِیدَگِی آیَتلَرنِی تِلاوَت قِیلگَنلَرِیدَه) پَروَردِیگارلَرِیدَن قوُرقَه دِیگَن ذاتلَرنِینگ تِیرِیلَرِی تِیتَرَب کِیتَر،دِیللَرِی هَم اَلله نِینگ ذِکرِیگه یوُمشَر- ماپِیل بوُلوُر. مَنَه شوُ (کِتاب) اَلله نِینگ هِدایَتِیدوُرکِی، اوُنگه اوُزِی هاحلَه گَن کِیشِیلَرنِی هِدایَت قِیلوُر. وَ کِیمنِی اَلله یوُلدَن آزدِیرسَه، بَس، اوُنِینگ اوُچُون بِیران هِدایَت قِیلگوُچِی بوُلمَس.

مَنَه بوُندَی شَرائِطدَه مُسُلمانلَر اوُزلَرِیگه کِیلِیب، اوُزلَرِیگه بِیر سَوال بِیرِیب کوُرسِینلَرچِی: اوُتگَن دَورلَردَگِی مُسُلمانلَردَه نِیمَه بار اِیدِیکِی، بوُ نَرسَه اوُلَر اوُچُون آرامِیشنِی،شادلِیکنِی مَنبَعسِینِی کِیلتِیرگَن اِیدِی، نِیمَه اوُچوُن اوُلَر بوُگوُنگِی کوُندَه بُو نَرسَه دَن مَحروُم بوُلِیب قالِیشگَن، شادلِیک هَم اَنَه اوُشَنچَه نَرسَه لَر بِیلَن بِیرگه جوُدَه کوُپ مُسُلمانلَر اوُچوُن یوُقالِیب قالگَنمِی؟

بوُگوُنگِی کوُندَه مُسُلمانلَر اَلله نِی اوُ ذاتِینِینگ قانوُنلَرِینِی،دُنیاوِی وَ اُخراوِی دَستوُرلَرِینِی بِیر چِیتگه سوُرِیب قوُیِیش، هَمدَه دِینِنِی توُرت مَفهُومِیدَن قوُللَرِینِی تارتِیش آرقَه لِی اوُنوُتِیب قوُیِیشگَن، اوُلَر شوُ شَکلدَه "اَلله نِی ذِکرِی"دَن غافِل بوُلِیب

قالِیشگَن وَ اَکثَر حالَلَردَه "سِکوُلارِیزم دِینِینِی قانوُنلَرِینِی ذِکر قِیلِیش وَ دِیماکرَه تِیَه نِی ذِکر قِیلِیش وَ توُرلِی- هِیل مَکتَبلَرنِی ذِکر قِیلِیش وَ سِکوُلارِیزم دِینِیدَگِی رَهبَرلَرنِی ذِکر قِیلِیش وَ اِرتِدادگَه سَبَب بوُلَه دِیگَن سِکوُلارِیستِیک اَحزابلَرنِی ذِکر قِیلِیش" بِیلَن مَشغوُلدوُرلَر، اوُلَر مَتِیرِیالِیزم وَ اِندِیوِیدوُاَلِیزمنِی توُرلِی- هِیل کَسَللِیکلَرِیگَه،اِضطِرابگَه، قَلبِی وَ ذِهنِی زوُرِیقِیشلَرگَه،بوُندَن باشقَه مُشرِکلَر وَ سِکوُلارِیستلَرگَه خاص بوُلگَن کَسَللِیکلَرگَه مُبتَلا بوُلِیشگَن، مَنَه بُو طَرزدَه اوُلَرنِی دِیللَرِی بِیمار بوُلِیب قالگَن. اوُرتَه دَگِی یوُقالِیب قالگَن حَلقَه شوُ یِیردَه. دِیل بِیمار بوُلگَچ اِنساندَگِی هَمَّه نَرسَه نِی فَسادگَه باتِیرِیب تَشلَیدِی. رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم مَرحَمَت قِیلَه دِیلَر: أَلا وَإِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ، وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ، أَلا وَهِيَ الْقَلْبُ [۴] آگاه بوُلِینگِیزکِیم،جِسمدَه بِیر پَرچَه گوُشت بار،اَگَر اوُ توُغرِیلَنسَه ،جَسَدنِی هَمَّه سِی توُغرِی وَ صالِح بوُلَه دِی وَ اَگَر اوُ فَساد بوُلسَه ،جَسَدنِی هَمَّه سِی فَسادلَه نَه دِی وَ بِیلِینگَلَرکِی اوُ قَلبدوُر.

بُو یِیردَگِی قَلبنِی اِصلاح بوُلِیشِی بوُ یَعنِی عَمَلنِی اِصلاح بوُلِیشِیدوُر، عَمَلنِی فَسادلَه نِیب غَیرِی شَرعِی بوُلِیشِی بِیزلَرگَه قَلبنِینگ فَسادلَه نِیب بوُزِیلگَه نِینِی بِیلدِیرَه دِی.

یالغانچِیلَر، مُنافِقلَر وَ سِکوُلارزَدَه لَرنِی کوُرگَنمِیسِیزلَر، اوُلَر هَر قَندَی غَیرِی شَرعِی اِیشنِی یَعنِی نَماز اوُقِیمَسلِیک وَ شَراب اِیچِیشلِیک کَبِیلَرنِی قِیلِیشَه دِی، لِیکِن اوُلَر مَنَه بُو اِیشلَرنِینگ غَیرِی شَرعِی، حَرام اِیگَه نِینِی یَحشِی بِیلِیشَه دِی،اَمّا اَیتِیشَه دِیکِی: بِیزلَرنِی قَلبِیمِیز پاک، شوُنِی اوُزِی کِفایَه قِیلَه دِی، شُو طَرزدَه اوُلَر گوُناه وَ جِنایَتلَرِیدَه قَیصَرلِیک قِیلِیب توُرِیب آلِیشَه دِی وَ قَلبنِی اِصلاح بوُلِیشِی یا عَمَلنِی اِصلاح بوُلِیشِیگَه مایِیللِیک هَم بِیلدِیرِیشمَیدِی: أُوْلَئِکَ الَّذِینَ لَمْ يُرِدِ اللهُ أَن يُطَهِّرَ قُلُوبَهُمْ لَهُمْ فِی الدُّنْیَا خِزْیٌ وَلَهُمْ فِی الآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِیمٌ (مائدة/ ۴۱) اوُلَر اَللّه کوُنگِیللَرِینِی پاکلَشنِی اِیستَه مَه گَن کِیمسَه لَردِیر. اوُلَر اوُچوُن دُنیادَه رَسوالِیک،آخِیرَتدَه اِیسَه اوُلوُغ عَذاب بارِدِیر.

[۴] متفق علیه : رواه البخاري في كتاب الإيمان، باب فضل من استبرأ لدينه ۱/ ۲۸ [۵۲]، ومسلم في كتاب البيوع، باب أخذ الحلال وترك الشبهات ۳/ ۱۲۱۹ [۱۵۹۹].

سِین نَمازِینگِنِی اوُقِیمَه گه نِینگَدَن سُونگ، شوُندَی بِیر پَست،فاسِد، بِی اَرزِیشسَنکِی، سِینِی جِنایَتِینگ هَر قَندَی زِناکاردَن،شَرابخوُردَن، قِیماربازدَن،اوُغرِی وَ خائِندَن بَتتَرراق حِسابلَه نَه دِی. بوُندَن کوُرَه بَتتَرراق وَ بوُنگه بِیتَه دِیگَن باشقَه جِنایَت تاپِیلمَیدِی،شوُندَی بوُلگچ اوُیلَمَسدَن، سُوربِیتلِیک بِیلَن مِینِی قَلبِیم پاک، دِیب اِدَّعا قِیلَه سَنمِی؟

اَللہ تَعالَی مُشرِک وَ سِکوُلارِیستلَرگه آمانلِیک بِیرِیب اوُلَرنِی مُسُلمانلَر جُملَه سِیدَن دِیب حِسابلَیدِی، وَقتِیکِی اوُلَر تَوبَه قِیلِیب نَماز اوُقِیسَه لَر:

- فَإِن تَابُواْ وَأَقَامُواْ الصَّلاَةَ وَآتَوُاْ الزَّكَاةَ فَخَلُّواْ سَبِيلَهُمْ إِنَّ اللّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ (توبه/۵)

- فَإِن تَابُواْ وَأَقَامُواْ الصَّلاَةَ وَآتَوُاْ الزَّكَاةَ فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ وَنُفَصِّلُ الآيَاتِ لِقَوْمٍ يعْلَمُونَ (توبه/۱۱)

جَنَّت اَهلِی جِنایَتچِی کِیمسَه لَردَن سوُرَه گَن پَیتلَرِیدَه: «فِی جَنَّاتٍ یَتَسَاءلُونَ * عَنِ الْمُجْرِمِینَ » سِیزلَرنِی جَهَنَّمگه وَ سَقَرگه توُشِیشِینگِیزگه نِیمَه باعِث بوُلدِی، «مَا سَلَکَکُمْ فِی سَقَرَ ؟» اوُلَرنِی جَوابلَرِیدَن بِیرِی شوُکِی، اوُلَر نَمازنِی یَرپا قِیلِیشمَه گَن: قَالُواْ لَمْ نَکُ مِنَ ٱلْمُصَلِّینَ (مدثر/۳۲-۴۳) اوُلَر اَیتوُرلَر: "بِیزلَر نَماز اوُقِیگوُچِیلَردَن بوُلمَه دِیک.

رَسُول اللہ صَلَّی اللہ عَلَیهِ وَسَلّم نَماز اوُقِیمَیدِیگَن کِیمسَه لَر حَقِیدَه مَرحَمَت قِیلگَنلَرکِی:

- «بَیْنَ الرَّجُلِ وَ بَیْنَ الْکُفْرِ تَرْکُ الصَّلاةِ»[۵] کِیشِی بِیلَن کُفرنِی اوُرتَه سِیدَگِی فَرق، نَمازنِی تَرک قِیلِیشدوُر.

- «اَلْعَهْدُ الَّذی بَیْنَنا وَ بَیْنَهُمْ الصَّلاةُ فَمَنْ تَرَکَها فَقَدْ کَفَرَ»[۶] بِیزلَرنِی کافِرلَردَن جُودا قِیلَه دِیگَن عَهد وَ پَیمان نَمازدوُر، نَمازنِی تَرک قِیلگَن کِیشِی کافِر بوُلَه دِی.

---

۵ مسلم و ابوداود و ترمذی و ابن‌ماجه و احمدبن‌حنبل
۶ احمد و صاحبان سنن

- «عُرى الإسْلامِ وَ قَواعِدُ الدِّينِ ثَلاثَةٌ، عَلَيهِنَّ أسِّسَ الإسْلامُ مَنْ تَرَکَ واحِدَةً مِنْهُنَّ فَهُوَ بِها کافِرٌ، حَلالُ الدَّمِ: شَهادَةُ أنْ لا اله إلاّ الله، وَ الصَّلاةُ الْمَکْتُوبَةُ، وَ صَوْمُ رَمَضانَ»[7] اِسلامنِینگ بیر- بیریگه باغلَنگن حَلقَه لَری وَ دِیننِی پایَه لَرِی اوُچتَه نَرسَه بوُلِیب، اِسلام اوُلَرنِی اوُستِیگه بِینا قِیلِینگَن، اَگَر کِیشِی اوُلَردَن بِیرِینِی تَرک قِیلسَه، اوُنِی تَرک قِیلگه نِی سَبَبلِی کافِر بوُلَه دِی وَ قانِی حَلال حِسابلَه نَه دِی:

اَلله تَعالَی دَن باشقَه هِیچ قَندَی مَعبُود یوُقلیگِیگه اِقرار بوُلِیشلِیک........هَر کوُنگِی واجِب نَمازلَرنِی اوُقِیشلِیک........رَمَضان آیِیدَه رُوزَه توُتِیشلِیک. باشقَه بِیر رِوایَتدَه قوُیِیدَگِیچَه کِیلتِیرِیلگَن: من ترك منهنَّ واحدةً فهوکافر بالله، ولا یقبل منه صَرْفٌ ولا عدلٌ، و قد حل دمه وماله" کِیمکِی مَنَه بوُلَردَن بِیرِینِی تَرک قِیلسَه، کافِر بوُلِیبدِی وَ اوُنِی فَرض وَ سُنَّت عِبادَتلَرِی قَبوُل قِیلِینمَیدِی وَ شُبهَه سِیز قان وَمالِی حَلال سَنَلَه دِی.

رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلَّمنِینگ بَرچَه اَصحابلَرِی هَم نَمازنِی تَرک قِیلگَن کِیشِینِی کافِر وَ اِسلامدَن چِیققَن دِیب حِسابلَه شَه دِی. مَنَه بُو زَمِینَه دَه عَلی اِبنِ اَبِی طالِبدَن وَ اِبنِ مَسعُوددَن وَ جابِر اِبنِ عَبدُالله دَن وَ اَبُو دَرداء دَن وَ اِبنِ عَبّاسدَن توُرلِی – هِیل رِوایَتلَر نَقل قِیلِینگَن وَ آچِیق- آیدِین نَماز اوُقِیمَه گَن کِیمسَه نِی کافِر دِیبِیلگَن.

اِیندِی اَگَر بِیر کِیشِی نَمازنِی قَبوُل قِیلسَه وَ دَنگسَه لِیگِی سَبَبلِی یا دُنیاگه مَشغوُل بوُلگَه نِی اوُچُون بَعضِی وَقتلَردَه اوُنِی اوُقِیمَسَه (یَعنِی بوُتوُنلَی اوُنِی تَرک قِیلمَه گَن بوُلسَه) اَهلِی سُنَّتنِینگ مَشهُور توُرت فِرقَه سِینِی اَئِمَّه لَری بُو بارَه دَه اوُچتَه نَظَر بِیرِیشگَن:

- اِمامِی حَنَفِی رَحِمَهُ الله اَیتَه دِیکِی، بوُندَی بِی پَروا شَخص فاسِقدوُر، اوُنِی شُو دَرَجَه دَه اوُرِیش کِیرَککِی، بَدَنِیدَن قان آقسِین،سوُنگرَه اوُنِی نَمازِیگه قَیتمَه گوُنِیچَه زِندانگه تَشلَه نَه دِی.

---

[7]ابویعلی آن را با »اسناد حسن« روایت کرده است.

- اِمامِی مالِک وَ شافِیعِی اَیتِیشَه دِیکِی: بوُندَی دَنگسَه، بِی پَروا شَخص فاسِقدوُر، اَمّا اوُنگه شَلاق اوُرگچ زِندانگه تَشلَشنِی اوُزِی کِفایَه قِیلمَیدِی، بَلکِی اَگر اوُ نَمازِینِی تَرک قِیلِیشدَه دَوام اَیتَه دِیگَن بوُلسَه، شَرعِی حَد صِیفَتِیدَه اوُنِی اوُلدِیرِیش کِیرَک.

- اِمامِی اَحمَد اَیتَه دِیکِی: نَماز اوُقِیمَیدِیگَن کِیمسَه کافِردوُر، اوُندَن تَوبَه قِیلِیشنِی سوُرَشلِیک واجِب بوُلَه دِی، اَگر تَوبَه قِیلمَسَه اوُنِی بوُینِینِی اوُزِیب تَشلَنسِین، اوُ اوُچون اوُلدِیرِیشدَن باشقَه جَزا یوُق.

حُوپ، مَنَه بوُلَر اَللہ نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَر وَ قَلبِی بِیمار بوُلگَن شَخصنِینگ حُکمِیدوُر، اوُ نَمازنِی بَرپا قِیلمَسلِیک کَسَللِیگِینِی اوُزِینِی عَمَللَرِیدَه کوُرسَتگَن، دُنیادَه بوُندَن هَم کَتتَه راق جِنایَت بارمِی؟ چوُنکِی بُو اِرتِداد حَددِیدَگِی جِنایَت، اِیندِی مَنَه بوُندَی خَطَرلِی جِنایَتنِی قِیلگَن جِنایَتچِینِی قَلبِی اِینگ فاسِد قَلب حِسابلَنمَیدِیمِی؟

شُو طَرزدَه فاسِد عَمَللَر فاسِد قَلبلَردَن کِیلِیب چِیقَه دِی. فاسِد عَمَل فاسِد قَلبنِی بِیلگِیسِیدوُر، بوُلغَنگَن عَمَل بوُزِیلگَن وَ کَسَل قَلبنِی نِشانَه سِی بوُلَه دِی. شُو سَبَبلِی هَم رَسُول اللہ صَلّی اللہ عَلَیهِ وَسَلَّم مَرحَمَت قِیلَه دِیلَر: إِنَّ اللہَ لَا یَنْظُرُ إِلَى صُوَرِکُمْ وَأَمْوَالِکُمْ، وَلَکِنْ یَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِکُمْ، وَأَعْمَالِکُمْ. [8] خُداوَند سِیزلَرنِی چِهرَنگِیزگَه وَ مالِینگِیزگَه قَرَمَیدِی، بَلکِی سِیزلَرنِی دِیلِینگِیزگَه وَ عَمَللَرِینگِیزگَه قَرَیدِی.

شُو یِیردَه مُسُلمان کِیشِی قَلبِیگَه اَللہ نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُن بِیلَن شِفا بِیرِیشِی وَ سوُنگرَه اوُنِی عَمَللَرِی هَم قَلبِینِی سَلامَتلِیگِینِی اَندازَه سِیچَه ساغلام وَ پاک بوُلِیشِی کِیرَک، چوُنکِی عَمَللَر قَلبگَه تابِع بوُلَه دِی. ساغلام قَلبگَه اِیگَه بوُلگَن اِنسان اَللہ نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنِیدَن چِیتگَه چِیققَن نَرسَه لَردَن بِیزار بوُلِیب نَفرَتلَه نَه دِی وَ اَللہ نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنگَه خِلاف بوُلگَن نَرسَه لَردَن اوُزاقلَه شَه دِی: اَللہ تَعالَی مَنَه بوُندَی مُؤمِنلَرگَه قَرَتَه مَرحَمَت قِیلَه دِی: ... وَلَکِنَّ اللہَ حَبَّبَ إِلَیْکُمُ الْإِیمَانَ وَزَیَّنَهُ فِي قُلُوبِکُمْ وَکَرَّهَ إِلَیْکُمُ الْکُفْرَ وَالْفُسُوقَ وَالْعِصْیَانَ أُولَئِکَ هُمُ

[8] رواه مسلم في كتاب البر والصلة والآداب، باب تحريم ظلم المسلم وخذله واحتقاره وذمه وعرضه وماله ۴/ ۱۹۸۷ [۲۵۶۴].

الرَّاشِدُونَ(حجرات/ ٧) لُیکِن اَلله سِیزلَرگه (اِیمانِی کامِل،تَقوا اِمتِحانِیدَن اوُتگن ذاتلَرگه) اِیماننِی سوُیوُکلِی قِیلدِی وَ اوُنِی دِیللَرِینگِیزگه چِیرایلِی کوُرسَتدِی هَمدَه سِیزلَرگه کُفرنِی،(اَلله وَ پَیغَملَرگه) اِطاعَتسِیزلِیکنِی وَ عِصیاننِی یامان کوُرسَه تِیب قوُیدِی. اَنَه اوُشَه لَرگِینَه (یَعنِی اِیمان یوُلِیدَه ثابِت قَدَم بوُلِیب، کُفر- عِصیاننِی یامان کوُرگن کِیشِیلَرگِینَه) توُغرِی یوُلگه یوُرگوُچِی ذاتلَردِیر. فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَنِعْمَةً وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ (حجرات/٨) (بوُ) اَلله تامانِیدَن بوُلگن فَضلوُ مَرحَمَت وَ نِعمَتدُور.

شوُ سَبَبلِی هَم بَرچَه صالِح وَ مُصلِح کِیشِیلَرنِی دُعاسِی قوُیِیدگِیچَه بوُلگن: رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِن لَّدُنكَ رَحْمَةً ۚ إِنَّكَ أَنتَ الْوَهَّابُ (آل عمران/٨) "پَروَردِیگارا، بِیزنِی هِدایَت قِیلگه نِینگدَن کِیِیین – اِیندِی دِیللَرِیمِیزنِی حَق یوُلدَن آغدِیرمَه وَ بِیزگه اوُز حُوضوُرِینگدَن رَحمَت عَطا اِیت! اَلبَتَّه سِینگِینَه بَرچَه یَحشِیلِیکلَرنِی عَطا اِیتگوُچِیسَن!"

رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلَّم مَرحَمَت قِیلَه دِیلَرکِی: اللَّهُمَّ مُصَرِّفَ الْقُلُوبِ صَرِّفْ قُلُوبَنَا عَلَى طَاعَتِكَ»[9] ، اوُ کِیشِی اَصحابلَرگه اوُرگه تَر اِیدِیلَرکِی، مَنَه بوُ هَم اوُلَرنِی دُعالَرِیدَن بِیرِی بوُلِیشِی کِیرَک: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ... قَلْبًا سَلِيمًا، وَأَسْأَلُكَ لِسَانًا صَادِقًا»؛[10]

شوُ پِیردَه اَلله تَعالَی قِیامَت کوُنِی اوُچون هَم تَعکِیدلَب بَیان قِیلَه دِیکِی: يَوْمَ لَا يَنفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ (شعراء/٨٨) اوُ کوُندَه نَه مالوُ - دَولَت وَ نَه بالَه – چَقَه فایدَه بِیرمَس؛ إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ (شعراء/٨٩) مَگر اَلله حوُضوُرِیگه تازَه دِیل بِیلَن کِیلگن کِیشِیلَرگِینَه (فایدَه بِیرُور).

مُثبَت وَ اوُرِینلِی،بَردَوام شادلِیکلَر بِیلَن عُمُومِی صُورَتدَه تَنِیشِیش.

[9] رواه مسلم في كتاب القدر، باب تصريف الله تعالى القلوب كيف شاء ٤/ ٢٠٤٥ [٢٦٥٤].

[10] رواه أحمد ٤/ ١٢٣، ١٢٥، والترمذي في كتاب الدعوات، باب منه [٢٣] ٥/ ٤٧٦ [٣٤٠٧]، والنسائي في كتاب السهو، باب [٦١] نوع آخر من الدعاء ٣/ ٥٤ [١٣٠٤] بلفظ: كان يقول في صلاته، وصححه ابن حبان ٥/ ٣١٠ [١٩٧٤].

اَوَّلا بَحثِیمِیزنِی باشِیدَن فِطرِی اِیشلَر حَقِیدَه وَ اَللهُ نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَرگَه شادلِیک مَسَلَه سِیدَه تابِع بوُلِیشنِینگ اَهَمِیَتِی بارَه سِیدَه شوُ نَرسَه نِی اَیتِیش لازِمکِی، ظُلم- سِیتَمگَه قَرشِی مُبارَزَه قِیلِیشلِیک، عَدالَتنِی طَلَب قِیلِیشلِیک وَ قوُرال بِیلَن جَنگ قِیلِیش، جِهاد قِیلِیش کَبِیلَر اِنساننِی طَعبِیگَه یاقمَیدِی وَ اَللهُ تَعالَی آچِیق- آیدِین بَیان قِیلَه دِیکِی: كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهٌ لَّكُمْ ۖ وَعَسَىٰ أَن تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ ۖ وَعَسَىٰ أَن تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَّكُمْ ۗ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ(بقره/۲۱۶) سِیزلَرگَه یاقمَسَه دَه، جَنگ قِیلِیشِینگِیز فَرض قِیلِیندِی. (ذاتاً) سِیزلَر اوُزِینگِیز اوُچُون یَحشِی بُولگَن نَرسَه نِی یاقتِیرمَسلِیگِینگِیز وَ سِیز اوُچُون یامان بوُلگَن نَرسَه نِی یَحشِی کوُرِیشِینگِیز مؤمکِین. اَلله بِیلوُر، سِیزلَر بِیلمَسسِیز.

یَعنِی اَگَرچِی ظُلمگَه وَ عَدالَتسِیزلِیککَه قَرشِی مُبارَزَه قِیلِیشلِیک وَ ظالِملَرنِی ،فَسادچِیلَرنِی نابوُد قِیلِیشلِیک اِنساننِی فِطرَتِیدَه موَجُود بوُلسَه هَم،اَمّا بوُنِی بَرابَرِیدَه اِنساننِی فِطرَتِی آچِلِیککَه طاقَت قِیلِیشلِیک،یَرَه دار بُولِیشلِیک،زِندانگَه توُشِیش،سوُرگوُن قِیلِینِیش، قَوم- قَرِینداشلَردَن وَ وَطَندَن اوُزاقدَه بوُلِیش، مَخصُوصاً اوُلِیم وَ اوُلدِیرِیش کَبِی مَنَه بُو مُبارَزَه نِی عاقِبَتلَرِینِی یاقتِیرمَیدِی، اِنسان فِطرِی صوُرَتدَه بوُندَی نَرسَه لَرنِی یامان کوُرَه دِی، بُو پِیردَه مَنَه بُو طَبِیعِی خام اَشیانِی فَقَط "توُغرِی تَعلِیم بِیرِیش وَ توُغرِی قانوُنلَر وَ توُغرِی تَنِیب آلِیش" گِینَه اوُنِیب – اوُستِیرَه دِی وَ صَحِیح یوُلگَه اوُنِی هِدایَت قِیلَه دِی.

بُو پِیردَه بِیرِیلَه دِیگَن تَعلِیملَر شَخصگَه فَقَط قوُراللِی جَنگ وَ جِهادِی مُشکِلاتلَرنِی، قِیِینچِیکلَرنِی اوُزِینِی نَظَرگَه آلمَسلِیکنِی اوُرگَه تَه دِی، بَلکِی عِزَّت وَ آزادلِیک،فَراوانلِیک،اَمنِیَت وَ اَللهُ نِینگ کامِل عِبادَتلَرِی، اَللهُ نِی شَرِیعَتِینِی کامِل تَطبِیق قِیلِینِیشِی کَبِی اوُنِینگ دُنیاوِی ثَمَرَه لَرِی فَقَط قوُراللِی جَنگ وَ جِهادنِی گوُروُهِیدَه موَجوُدلِیگِیدَن تَشقَه رِی، اوُلَر اَللهُ تَعالَی بِیلَن مُعامَلَه قِیلَه یاتگَنلِیکلَرِینِی هَم نَظَرگَه آلِیشلَرِی کِیرَکلِیگِینِی وَ بُو مُعامَلَه نِی قِیمَتِینِی اَللهُ تَعالَی جَنَّت وَ اوُزِینِی راضِیلِیگِی بِیلَن توُلَه شِینِی تَعلِیم بِیرَه دِی. مَنَه بُو نَرسَه لَر شَخص دُنیادَه قوُلدَن بای بِیرَه دِیگَن نَرسَه لَرگَه قَرَگَندَه قَدرلِیراق وَ قِیمَتلِیراق ثَمَرَه دوُر. إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُم بِأَنَّ لَهُمُ

الْجَنَّةَ ۚ اَلبَتَّه، اَللهُ مُؤمِنلَرنینگ جانلَرِینِی وَ مالَلرِینِی اوُلَردَن جَنَّت بَرابَرِیگه ساتِیب آلدِی، يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ ۖ اوُلَر اَلله نِی یوُلِیدَه جَنگ قِیلِیشِیب (کافِرلَرنِی) اوُلدِیرَه دِیلَر وَ (اوُزلَرِی هَم اَلله اوُچُون شَهِید بوُلِیب) اوُلدِیرِیلَه دِیلَر. وَعْدًا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَاةِ وَالْإِنجِيلِ وَالْقُرْآنِ ۚ وَمَنْ أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ ۚ فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُم بِهِ ۚ وَذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ (توبه/۱۱۱) (بوُندَی مُؤمِنلَرگه جَنَّت بِیرِیلِیشِیگه) اَلله توُرات، اِنجِیل وَ قُرآندَه اوُزِینِینگ حَق وَعدَه سِینِی بِیرگَندِیر. اَلله دَن هَم عَهدِیگه وَفادارراق کِیم بار؟ بَس، (اِی مُؤمِنلَر)، قِیلگَن بُو سَودالَرِینگِیزدَن شاد بوُلِینگِیز. مَنَه شُو حَقِیقِی بوُیوُک بَختدِیر.

بُو پِیردَگِی خَرِیدار: اَلله تَعالَی، ساتوُوچِی: اِنسان؛ اوُرتَه دَگِی مُعامَلَه قِیلِینَه یاتگَن مَحصُولات: اِنسانِینِینگ اَرزِیمَس جانِی وَ مالِی، اَصلِیدَه اِیسَه مَنَه بُو مال- دَولَت هَم اَلله نِی اوُزِینِیکِی، اَنَه بُو مَحصُولاتِنِی بَهاسِی وَ قِیمَتِی: اَبَدِی جَنَّت؛ مَنَه بُو مُعامَلَه نِی زَمانَتچِیسِی: اَلله تَعالَی. مَنَه بُو مُعامَلَه نِی رُکنلَرِی وَ شَرطلَرِی هَم آچِیق – آیدِین کوُرِینِیب توُرِیبدِی.

اِنسان فِطرَتِی بُوپِیچَه فایدَه،مَنفَعَتنِی اِیستَه شِینِی وَ ضَرَر،زِیاننِی یامان کوُرِیشِینِی هَمَّه مِیز یَحشِی بِیلَه مِیز، اِیندِی بُو پِیردَه شُو نَرسَه مُهِمکِی، اوُ تَعلِیم آلگَن نَرسَه لَر وَ اوُنگه اوُرگه تِیلگَن قانوُنلَر نِیمَه ضَرَرلِی وَ نِیمَه لَرنِی مَنفَعَتلِی دِیب کوُرستگَن؟ اَگر اَلله تَعالَی بِیر نَرسَه دَه مَنفَعَت بار دِیگَن بُولسَه، اَمّا بُو شَخصگه مَنَه بُو نَرسَه نِی ضَرَرلِی دِیب اوُرگه تِیشگَن بوُلسَه، شُو پِیردَه مَنَه بُو شَخص ضَرَر بِیلَن مَنفَعَتنِی تَشخِیص بِیرِیش بوُیِیچَه گوُمراه بوُلِیب قالَه دِی وَ اَلله تَعالَی مَنفَعَتلِی دِیگَن نَرسَه نِی ضَرَرلِی دِیب سَنَیدِی وَ اَلله ضَرَرلِی دِیگَن نَرسَه نِی مَنفَعَتلِی دِیب حِسابلَیدِی، شُو پِیردَه شَخص، فِطرَتِینِی بُو بارَه دَه اوُزگَرتِیرگَن وَ اَلله نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنِی یَحشِی دِیگَن اوُندَه مَنفَعَت بار نَرسَه دَن بِیزار بوُلَه دِی وَ اَلله تَعالَی یامان، ضَرَرلِی دِیگَن نَرسَه نِی شَخص یَحشِی کوُرَه دِی وَ اوُ تامانگه حَرَکَت قِیلَه دِی.

بَعضِی کِیشِیلَردَه ضَرَر تامانگه مایِیل بوُلِیشلِیک وَ فایدَه لِی نَرسَه دَن اوُزاقلَه شِیشلِیک، اِنساننِی فِطرَتِیدَه مَوجُود بوُلگَن قوُراللِی جَنگنِی،اوُلدِیرِیشنِی،قِیرغِیننِی یامان کوُرِیش وَ اوُندَن بِیزارلِیک سَبَبلِی بوُلِیشِی موُمکِین وَ شَخص مَنَه بُو اِیککِی فِطرِی اِیشنِی اوُرتَه

سِیدَه اوُیلَه نِیب قالگَن بوُلِیشِی هَم موُمکِین: اوُلَردَن بِیر ظُلمنِی، سِیتَمنِی،زَلِیللِیکنِی نابُود قِیلِیب فَراوانلِیک، اَمنِیَت وَ عِزَّت، دُنیادَگِی کامِل عِبادَت وَ قِیامَتدَگِی جَنَّت بوُلسَه، باشقَه بِیرِی اوُلدِیرِیشدَن،مُبارَزَه نِی وَ جِهادنِی عاقِبَتِیدَن بِیزار بوُلِیشدوُر. شوُ یِیردَه اَلله تَعالَی مَرحَمَت قِیلَه دِیکِی: وَعَسَىٰ أَن تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ ۖ وَعَسَىٰ أَن تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَّكُمْ ۗ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ . بُو یِیردَه اَلله تَعالَی بِیزلَرگَه مَرحَمَت قِیلِیپتِیکِی، سِیزلَرگَه نِیمَه مَنفَعَتلِی اِیکَه نِینِی مِین سِیزلَردَن کوُرَه یَحشِیراق بِیلَه مَن،بِیزلَر هَم اَلله تَعالَی نِی سوُزِیگَه وَ اوُنِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنِیگَه اِیرگَشگَن حالدَه قوُیِیدَگِیلَرنِی اَیتَه آلَه مِیز: حَه، فَقَطگِینَه سِین یَحشِی بِیلگوُچِیسَن وَ بِیزلَر هِیچ نَرسَه نِی بِیلمَیمِیز، باشقَه مَوجُوداتلَر حَق اِیمَس، بَلکِی سِین حَقدِیرسَن. **سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا ۖ غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ**(بقره/۲۸۵) وَ اِیشِیتدِیک وَ اِطاعَت اِیتدِیک. پَروَردِیگارا، گوُناهلَرِیمِیزنِی مَغفِرَت قِیلِیشِینگنِی سوُرَیمِیز. وَ فَقَط اوُزِینگگَه قَیتَه جَکمِیز"، دِیدِیلَر.

مُؤمِنلَر مَنَه بُو اوُرِینلَردَه اَلله تَعالَی گَه وَ اوُ ذاتنِی وَعدَه لَرِیگَه تَوَکُّل وَ اِعتِماد قِیلگَنلِیکلَرِی سَبَبلِی وَ مَنَه بُو دَستوُرلَرنِی عَمَلگَه آشِیرِیشنِی کِیتِیدَن اوُلَرگَه نَصِیب بُولَه دِیگَن دُنیاوِی وَ اُخراوِی نَتِیجَه لَرِی،ثَمَرَه سِی اوُچُون هَم اوُز اِیختِیارلَرِی بِیلَن قوُچاق آچِیب رَقابَتلَشگَن حالدَه،اَلله نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَرنِی عَمَلگَه آشِیرِیشگَه حَرَکَت قِیلِیشَه دِی وَ اوُنِی تَعلِیم آلِیشَه دِی. دَعوَت وَ جِهاد یوُلِیدَگِی مَشَقَّت وَ قِیِینچِیلِیکلَر مَککَه دَه مُسُلمانلَرنِی باشِیگَه توُشگَن نَرسَه لَر وَ وَطَننِی تَرک قِیلِیش وَ حَبَشَه گَه کِیِینچَه لِیک اِیسَه مَدِینَه گَه هِجرَت قِیلِیش وَ قوُراللِی جَنگ قِیلِیش، دُنیادَگِی هَمَّه نَرسَه نِی عائِلَه نِی، مال- دَولَتنِی،لَذَّتلَرنِی تَرک قِیلِیشگَه اوُحشَیدِی، شوُ شَکلدَه مُسُلمان شَخص اوُچُون بُو اِیشلَر آسان،یِینگِیل، یاقِیملِی وَ شادلِیک کِیلتِیرُوچِی بوُلِیب قالَه دِی وَ شَخص اوُزِیدَگِی عِلم وَ آگاهلِیک بِیلَن دَعوَتدَن وَ اَلله نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَرگَه عَمَل قِیلِیشدَن کِیلِیب چِیققَن مُشکِلاتلَرنِی، مَشَقَّتلَرنِی کوُتِیب آلَه دِی. مَنَه بُو مَشَقَّت وَ مُشکِلاتلَر اَچچِیق دارِیلَر بوُلِیب، اِنسانلَرنِینگ دُنیاوِی وَ اُخراوِی سَلامَتلِیگِی،شِفا تاپِیشِی اَنَه بُو اَچچِیق دارِیلَرنِی اِستِعمالِیگَه گَراولَنگَن.

اَگر اِنسان اَلله نِینگ شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَرنِی صَحِیح یوُلِیدَه حَرَکَت قِیلَه دِیگَن بوُلسَه – بُو مُؤمِننِی زِندانِی وَ قَماقخانَه سِی بوُلمِیش مَنَه بُو دُنیا بوُلَه دِیمِی یائِنکِی آخِیرگِی مَقصَد بوُلمِیش قِیامَت وَ جَنَّت بوُلَه دِیمِی – بُو مَرحَلَه لَرنِی هَمَّه سِیدَه مُسُلمان کِیشِی اِینگ آغِیر اِمتِحانلَرنِی هَم شادلِیک وَ حوُرسَندچِیلِیک بِیلَن کوُتِیب آلَه دِی وَ سوُنگرَه آخِیرگِی شادلِیکنِی قوُلگَه کِیرِیتَه دِی. حَبّاب اِبنِ اَرَت وَ بِلال، سُمَیَّه، حُبَیب رَضِیَ الله عَنهُ لَرگَه وَ سَیِّد قُطب، عُمَر مُختار وَ باشقَه لَرگَه اوُحشَب قِییناقلَر، عَذابلَر وَ اوُلِیمنِی شادلِیک وَ حوُرسَندچِیلِیک بِیلَن قَبوُل قِیلِیشَه دِی، یاکِی بوُلمَسَم اِستِشهادِیَه عَمَلِیاتلَرِینِی هَم شادلِیک وَ حوُرسَندچِیلِیک بِیلَن عَمَلگَه آشِیرِیشَه دِی وَ رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّمنِی سوُزلَرِیگَه کوُرَه مَنَه بُو یوُلدَه شادلِیک وَ حُورسَندچِیلِیک بِیلَن بِیر نِیچَه مَرتَه اوُلِیشگَه وَ شَهِید بوُلِیشگَه راضِی بوُلَه دِی: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ وَدِدْتُ أَنِّي لأُقَاتِلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَأُقْتَلُ ثُمَّ أُحْيَا ثُمَّ أُقْتَلُ، ثُمَّ أُحْيَا، ثُمَّ أُقْتَلُ، ثُمَّ أُحْيَا، ثُمَّ أُقْتَلُ، ثُمَّ أُحْيَا "[١١] جانِیم اوُنِی قوُلِیدَه بُولگَن ذاتگَه قَسَمکِی، اَلله نِی یوُلِیدَه جَنگ قِیلِیشنِی وَ اوُلدِیرِیلِیشنِی یَحشِی کوُرَردِیم، سوُنگرَه تِیرِیلسَم وَ یَنَه قَیتَه دَن اوُلدِیرِیلسَم، سوُنگرَه یَنَه بِیر بار تِیرِیلسَم وَ یَنَه قَیتَه دَن اوُلدِیرِیلسَم. یَعنِی قَیتَه – قَیتَه تِیرِیلسَم وَ قَیتَه – قَیتَه اَلله نِی یوُلِیدَگِی قوُراللِی جَنگدَه اوُلدِیرِیلسَم.

اوُ کِیشِینِینگ مُؤمِن شاگِردلَرِی هَم حوُددِی شوُندَی بوُلِیشگَن اِیدِی، اَگر رُحصَت بِیرسَنگِیزلَر سِیزلَرگَه بِیر تَرِیخِی بِیر داستاننِی اَیتِیب بِیرماقچِیمَن، اوُندَه اِسلامِی صَحِیح تَعلِیمنِی، اِسلام دِینِینِی قَدرِیَتلَرِینِی، اَلله نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنگَه اِیرگَه شِیشنِی، اَلله تَعالَی مُؤمِنلَرگَه وَعدَه بِیرگَن دائِمِی، بِی پایان جَنَّت وَ شادلِیکنِی کوُرَه سِیزلَر، اوُندَه مُؤمِنلَر اَگر مِینگتَه جانگَه اِیگَه بوُلگَن تَقدِیرلَرِیدَه هَم اَلله بِیلَن سَودالَشگَن پِیتلَرِیدَه اوُز اِیختِیارلَرِی بِیلَن اوُنِی فِدا قِیلَه دِیلَر:

بَدر وَ باشقَه غَزاتلَردَه قَتنَشگَن صَحابَه عَبدُالله اِبنِ حُذافَه رَضِیَ الله عَنهُ رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلَّمنِی اِیرانِنِینگ شاهِی حِسرَونِی سَلطَنَتِیگَه یوُبارِیلگَن اِیلچِیسِی هَم بوُلگَن اِیدِی، بُو قَدرلِی صَحابَه شوُح طَبِیعَتلِی اِنسان بوُلگَنلَر، اوُ کِیشِینِینگ رَسُول الله صَلّی الله

---

[١١] رواه بخاری

عَلَیهِ وَسَلَّم بِیلَن قِیلگَن هَزِیللَرِی فِقه اَهلِینِی آلدِیدَه هَم مَشهُور، اِیندِی مَنَه بُو شَخص عُمَر اِبنِ خَطّاب رَضِیَ الله عَنهُ نِی دَورِیدَه هِجرِی ۱۹ یِیلدَه رُوملِیکلَرگه قَرشِی آلِیب بارِیلگَن جِهاد پَیتِیدَه بِیر گُورُوه مُسُلمانلَر بِیلَن اَسِیرگه توُشِیب قالَه دِی: رُومنِی شاهِی صَحابَه لَرنِینگ مُستَحکَم اِیمانِی، سوُزگه قوُلاق سالِیشلَرِینِی،اِطاعَتلَرِینِی مِعزانِیدَن وَ اوُلَرنِینگ اِسلامگه،رَهبَرِیَتگه نِسبَتاً فِداکارلِیکلَرِیدَن خَبَردار اِیدِی، اَمّا بوُنِی اِمتِحان قِیلِیب سِینَب کوُرماقچِی بوُلَه دِی وَ کوُزِی بِیلَن کوُرِیشنِی هاحلَیدِی، شوُ سَبَبلِی هَم اَگَر مُسُلمانلَر اَسِیر آلِینسَه، اوُلَرنِی اوُلدِیرمَسدَن اوُنِی حُوضُورِیگه کِیلتِیرِیشنِی بوُیُورگَن اِیدِی.

اِیندِی عَبدُالله اِبنِ حُذافَه بِیر گُورُوه مُسُلمانلَر بِیلَن اَسِیرگه توُشَه دِی، سوُنگرَه نَصرانِیلَرنِی شاهِیگه بِیر گُورُوه مُسُلمانلَرنِینگ اَسِیرگه توُشگَنلِیگِینِی وَ اوُلَردَن بِیرِی پَیغَمبَرنِینگ قَدِیمگِی یارانلَرِیدَن اِیگه نِینِی خَبَر بِیرِیشَه دِی، اوُ کِیشِینِی شاهنِی حُضوُرِیگه کِیلتِیرِیشگَن پَیتِیدَه رُومنِی شاهِی اَوَّلا عَبدُالله اِبنِ حُذافَه رَضِیَ الله عَنهُ گه اوُزاق وَقت دِقّقَت بِیلَن قَرَب توُرَه دِی، شوُندَن کِیِیِن اوُ کِیشِی بِیلَن صُحبَتلَه شَه دِی، اَگَر اوُ کِیشِی دِینِینِی اوُزگَرتِیرسَه اوُنِی آزاد قِیلِیشنِی وَ اوُ کِیشِیگه مال- دَولَت، یِیر، چِیرایلِی عَیاللَرنِی، حَتَّی وَزِیرلِیکنِی وَ پادشاهلِیککه شِیرِیک بوُلِیشنِی هَم وَعدَه بِیرَه دِی، اَمّا عَبدُالله رَضِیَ الله عَنهُ قَطعِیَت بِیلَن شاهگه جَواب بِیرَه دِیکِی: دِینِی اوُزگَرتِیرِیشنِی اَصلاً اِمکانِی یوُق نَرسَه، اوُلِیم بوُندَن کوُرَه مِینگ مَرتَه یَحشِیراق، اوُ کِیشِی کوُلگَن حالدَه سوُزِیدَه دَوام اِیتَه دِیکِی، اَلله گه قَسَمکِی اَگَر سِین اوُزِینگدَگِی وَ عَرَبلَرنِی بَرچَه سِیدَگِی مال- موُلکنِی مِینگه بِیرگَن تَقدِیرِینگدَه هَم مُحَمَّد صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّمنِی دِینِیدَن کوُزنِی آچِیب یوُمگوُنچَه لِیک مِقداردَه هَم آرتگه قَیتمَیمَن، بُو اِیشگه راضِی بوُلمَیمَن.

رُومنِی شاهِی مَنَه بُو مَرحَلَه دَه اوُ کِیشِینِی بِیر نِیچَه مَرتَه اوُلِیم بِیلَن تَحدِید قِیلَه دِی، بِیرِینچِی اوُ کِیشِینِی آسِیب قوُیَه دِی وَ کَمان بِیلَن آتماقچِی بوُلَه یاتگَندِیک قِیلِیب کوُرسَه تَه دِی، یَعنِی عَسکَرلَرگه اوُ کِیشِینِی اوُزِیگه قَرتَه اِیمَس، بَلکِی اَطرافِیگه آتِیشنِی بوُیوُرَه دِی، کَمان آتِیلَه یاتگَن پَیتِیدَه هَم عَبدُالله نِی دِینِینِی تَرک قِیلِیشگه دَعوَت قِیلَه دِی، لِیکِن اوُ کِیشِیگه بُو هَم تَأثِیر قِیلمَیدِی، عَبدُالله نِی یَنَدَه کوُپراق تَحدِید قِیلِیش اوُچُون، اوُ کِیشِینِی کوُز

آلدِیدَه بِیر قاذان یاغنِی قِیزدِیرِیشَه دِی وَ اَسِیرلَردَن اِیککِی کِیشِینِی نَصرانِی بوُلِیشگَه دَعوَت قِیلِیشَه دِی، اَمّا اوُلَر بُو تَکلِیفنِی قَبوُل قِیلِیشمَه گچ هَر اِیککاوِینِی قِیزِیب توُرگَن یاغگَه تَشلَه شَه دِی، اوُلَرنِی فَقَط سوُیَکلَرِی قالَه دِی خالاص.

رُومنِی نَصرانِی شاهِی شوُندَن سوُنگ هَم عَبدُالله نِی یَنَه قَیتَه دَن نَصرانِیَتنِی قَبوُل قِیلِیشگَه دَعوَت قِیلَه دِی، اَمّا اوُ کِیشِی بُو تَکلِیفنِی یَنَدَه شِددَت بِیلَن اِنکار قِیلَه دِی، قَیصَر نااوُمِید بوُلِیب اوُ کِیشِینِی قاذانگَه تَشلَشنِی بوُیوُرَه دِی. عَبدُالله نِی قاذاننِی آلدِیگَه آلِیب کِیلِیشگَن پَیتِیدَه اوُ کِیشِینِی کوُزِی یاشگَه توُلگَن اِیدِی. پادشاهگَه عَبدُالله نِی کوُز یاشِی توُکَه یاتگَه نِینِی خَبَر بِیرِیشَه دِی، پادشاه اوُ اوُلِیمدَن قوُرقِیب یِیغلَه یَپتِی دِیب اوُیلَیدِی، شُو سَبَبلِی اوُنِی حوُضوُرِیگَه قَیتَه رِیب آلِیب کِیلِیشگَه بوُیوُرَه دِی، اوُ کِیشِینِی آلِیب کِیلِیشگَن پَیتدَه یَنَه بِیر بار نَصرانِیَت عَقِیدَه سِینِی قَبوُل قِیلِیشنِی تَکلِیف قِیلَه دِی، لِیکِن عَبدُالله یَنَدَه قَتتِیقراق شِددَت بِیلَن رَد قِیلَه دِی. قَیصَر غَضَبلَه نَه دِی وَ اوُنِی حَقارَت قِیلِیب باشلَیدِی وَ اَیتَه دِیکِی: اِی فَلان بوُلِیب کِیتگوُر! بوُلمَسَم نِیمَه اوُچوُن یِیغلَه یاتگَن اِیدِینگ؟

عَبدُالله رَضِیَ الله عَنهُ اوُنگَه جَواب بِیرِیب اَیتَه دِیکِی: کوُز یاشِیمگَه سَبَب حاضِر قاذانگَه تَشلَنسَم جان بَدَنِیمدَن چِیقِیب کِیتَه دِی، دِیب اوُیلَه دِیم،کاشکِی باشِیمدَگِی ساچلَرنِی مِقدارِیچَه جانِیم بوُلگَندَه اِیدِی، اوُلَرنِی هَمَّه سِینِی سانِیچَه الله نِی یوُلِیدَه قاذانگَه تَشلَه نَر اِیدِیم.

پادشاه عَبدُالله نِی کوُچلِی اِیمانِی وَ شِجاعَتِینِی قَرشِیسِیدَه تَسلِیم بوُلدِی وَ اَیتدِیکِی: مِینِی باشِیمنِی اوُپِیشِینگ عِوَضِیگَه سِینِی آزاد قِیلِیشِیمنِی هاحلَیسَنمِی؟ عَبدُالله اَیتدِیکِی: بوُنِی عِوَضِیگَه هَمَّه اَسِیرلَرنِی آزاد قِیلَه سَنمِی؟ شوُندَه پادشاه اَیتدِیکِی: حَه، بوُنِی عِوَضِیگَه هَمَّه اَسِیرلَرنِی آزاد قِیلَه مَن.

عَبدُالله رَضِیَ الله عَنهُ اوُزِیگَه – اوُزِی اَیتَه دِیکِی: بُو الله نِی دُشمَنلَرِیدَن بِیرِی خالاص، اَگَر اوُنِی باشِینِی اوُپَه دِیگَن بوُلسَم هِیچ نَرسَه قِیلمَیدِی، بوُلِیب هَم بوُنِی عِوَضِیگَه مِین بِیلَن بِیرگَه هَمَّه اَسِیرلَر آزاد بُولَه دِی.........اوُ کِیشِی پادشاهنِی آلدِیگَه بارِیب اوُنِی باشِینِی اوُپَه دِی، بوُندَن سوُنگ پادشاه بَرچَه اَسِیرلَرنِی عَبدُالله نِی قوُلِیگَه تاپشِیرِیشگَه بوُیرُوق

بِیرَه دِی. عَبدُالله رَضِیَ الله عَنهُ عُمَر اِبنِ خَطّاب رَضِیَ الله عَنهُ نی حوُضوُرِیگه کِیلِیب، مَنَه بُو ماجَرانِی تَعرِیفلَب بِیرَه دِی، عُمَر رَضِیَ الله عَنهُ بُو اِیشدَن جُودَه هَم حوُرسَند بوُلَه دِی. اوُ کِیشِی اَسِیرلَرگه قَرَب اَیتَه دِیلَرکِی: هَر بِیر مُسُلمان عَبدُالله نِی باشِینِی اوُپِیب قوُیِیشِی کِیرَک وَ مِین هَمَّه دَن اَوَّل بوُ اِیشنِی باشلَب بِیرِیشِیم لازِم. شوُندَن سُونگ اوُ کِیشِی اوُرِینلَرِیدَن توُرِیب عَبدُالله نِی باشِینِی اوُپَه دِیلَر.[12]

مَنَه بُو طَرزدَه شَرعِی صَحِیح تَعلِیماتلَر شوُندَی مُؤمِنلَرنِی وُجُودگه کِیلتِیرَه دِیکِی، اوُ هَر قَندَی دُنیاوِی وَ مادِدی توُسِیقلَرنِی، مَشَقّتلَرنِی اَلله تَعالَی دَن شادلِیکنِی ساتِیب آلِیش اوُچُون بِیر فُرصَتگه اَیلَنتِیرَه آلِیشَه دِی، چوُنکِی شادلِیک قَلب وَ رُوحدَه جایلَشگَن، رُوح هَم سَقلَه نِیب قالَه دِیگَن دائِمِیدوُر. شَخص اوُتکِینچِی، فانِی اِیشلَرنِی اوُتکِینچِی، فانِی بوُلمَه گَن اِیشلَرنِی یوُلِیدَه حَرجلَب یوُبارَه دِی وَ بُونِی نَتِیجَه سِیدَه جُودَه کوُپ فایدَه نِی قوُلگه کِیرِیتَه دِی، شوُندَی بوُلگَچ نِیمَه اوُچُون اوُ حوُرسَند بوُلمَسلِیگِی کِیرَک؟ «فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللّهُ مِن فَضْلِهِ وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُواْ بِهِم مِّنْ خَلْفِهِمْ أَلاَّ خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلاَ هُمْ يَحْزَنُونَ» (آل عمران/۱۷۰) اوُ ذاتلَر اَلله اوُز فَضلوُ کَرَمِی بِیلَن بِیرگَن نِعمَتلَردَن خوُشنوُد حاللَرِیدَه بَهرَمَند بوُلماقدَه لَر وَ هَلِی آرتلَرِیدَن یِیتِیب کِیلمَه گَن بِرادَرلَرِیگه هِیچ قَندَی حوُفوُ خَطَر یوُقلِیگِی وَ غَمگِین بوُلمَسلِیکلَرِی حَقِیدَه خوُشخَبَر بِیرماقدَه لَر.

اِنسانلِی جِسمِی اِیمَس،بَلکِی اوُنِی رُوحِی اَبَدِی قالگوُچِی اِیگه نِی اَنِیق- آشکاردوُر. اَنَه بُو رُوح مَعلوُم بِیر مَرحَلَه گه چَه بُو جِسم بِیلَن هَمراه بوُلَه دِی، سوُنگرَه اوُنِی تَشلَب کِیتَه دِی. اِیندِی مَنَه بُو رُوحنِی مُحافِظَت قِیلِیشنِی، حِمایَه قِیلِیشنِی وَ دُنیا وَ آخِیرَتدَه بُو رُوحنِی شاد وَ حوُرسَند قِیلِیشنِی یوُلِینِی اوُرگه نِیش کِیرَک. اَنَه بُو رُوح جِسمدَن بُو دُنیادَه اوُزِینِی شاد وَ حوُرسَند قِیلِیش اوُچُون بِیر اَبزار صِیفَتِیدَه فایدَه لَه نَه دِی، بُو اِیش اوُنِینگ قِیامَتدَه هَم شاد بوُلِیشِیگه سَبَب بوُلَه دِی. شوُندَی بوُلگَچ آرامِیش،خاطِرجَملِیک رُوحدَه دوُر، شادلِیکنِی

---

[12]- الاصابه فی تمییز الصحابه از ابن حجر ۲۸۷/۲ ۲- السیره النوبه از ابن هشام. ۳-حیاه الصحابه شیخ مولانا محمد یوسف کاندهلوی.۴- تهذیب التهذیب ۱۸۵/۵. ۵- تاریخ الاسلام للذهبی.

مَکانِی هَم رُوحدَه، مَنَه بُو نَرسَه نِی یَعنِی قَلب وَ روُحنِینگ اَصلِی جایگاهِینِی سِکوُلارِیستلَرنِی پِسِیحالاگلَرِی کوُرمَسلِیککَه آلِیشَه دِی وَ اوُلَر اِنساننِی بُوش ذِهنِیگَه وَ "مَسئوُلِیَت"گَه سوُیَه نِیشَه دِی وَ جَمِیعیَتنِی آرَه سِیدَگِی اَنَه اوُشَنچَه گَسَللِیکلَرنِی شوُ طَرزدَه دَرمان قِیلماقچِی بوُلِیشَه دِی:

اِنکار قِیلِیب بوُلمَیدِیگَن مَنَه بُو اِیچکِی اِضطِرابلَرنِی هِیچ کِیم کوُرمَسلِیککَه آلِیب کِیتَه آلمَیدِی یاکِی اوُنِی بِیر مُعَمّا صِیفَتِیدَه اِنکار قِیلَه آلمَیدِی، بُوگوُنگِی کوُندَگِی جَمِیعیَتدَگِی اِنسانلَرنِینگ آرامِیشِی وَ اِیچکِی دُنیاسِی تِیهنالاگِیَه عَصرِینِی بوُزِیب بوُلغَب تَشلَه گَن، اَنَه اوُشَه بوُزغوُنچِیلِیکلَرنِی اَثَرلَرِیدَن بِیرِی شادلِیکنِی، خُورسَندچِیلِیکنِی،آرامِیشنِی کَمَه یِیب کِیتگَنلِیگِیدوُر.

سِکوُلار پِسِیحالاگلَر سَلامَتلِیک پِسِیحالاگِیَه سِی صاحَه سِی بُویِیچَه وَ اِجابِی پِسِیحالاگِیَه شَکلِیدَه "مَسئوُلِیَت" وَ "شَخصِی آنگگَه" اَساسلَنگَن شادلِیک،بَخت توُشوُنچَه سِیگَه کوُپراق اِعتِبار قَرَه تِیشگَن، اوُلَرنِی اِعتِقادِی بوُیِیچَه اِنسان اوُز حَیاتِینِی فَقَط عَقلِینِی قُدرَتِی آرقَه لِی، حِیس- توُیغوُلَرِی وَ شَخصِی قابِیلِیَتِیگَه تَیَه نِیب، خُداگَه وَ شَرِیعَت قانوُنلَرِیگَه،قَلبگَه سوُیَنمَه گَن حالدَه باشقَه رِیشِی وَ اوُزِی کوُزلَه گَن آرامِیشنِی هَم قوُلگَه کِیرِیتِیشِی موُمکِین.

سِکوُلارِیستلَر اوُزلَرِینِینگ مَنَه بُو پِسِیحالاگِیَه لَرِی بِیلَن حِسّیاتگَه،فِکرگَه،شَخصِی مَنفَعَتلَرگَه، اِنسان وَ حَیواندَگِی مُشتَرَک غَرِیضَه لَرگَه سوُیَنگَن حالدَه شادلِیکنِی،بَختنِی قِیدِیرِیب یوُرِیشِیبدِی، اوُلَر اوُزلَرِینِی مُرِیدلَرِیگَه هَم شوُنِی تَعلِیم بِیرِیشَه دِیکِی، هَر بِیر شَخص هَر قَندَی قِیمَتگَه وَ هَر قَندَی شِیوَه گَه کوُرَه بُولسَه هَم،کوُپراق فایدَه نِی وَ کوُپراق لَذّتنِی قوُلگَه کِیرِیتِیش آرقَه لِی اوُزِی اوُچُون مَنَه بوُندَی شادلِیکنِی،بَختنِی تَعمِینلَشگَه مَسئوُلدِیر.

آچِیق- آیدِین کوُرِینِیب توُرگَه نِیدِیک، سِکوُلارِیزم دِینِینِینگ مَنَه بُو یُولِی اَللهُ نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُننِینگ یوُلِیگَه توُغرِی کِیلمَیدِی، اوُلَرنِی هَر بِیرِی اَلاهِیدَه یُولدَن کِیتِیشیَپتِی؛ اِسلامدَه شادلِیک،بَخت قَلبدَه جایلَشگَن، اَمّا سِکوُلارِیستلَرنِینگ پِسِیحالاگِیَه سِیدَه شادلِیک وَ بَختنِی اِندِیوِیدِی اَلِیزمگَه اَساسلَنگَن وَ قَلبدَن تَشقَه رِیدَگِی صاف رُوحِی حالَت

بۇلیب، شَخصگه مَنَه بُو شادلیک وَ آرامِیشنِی اوُزلَرِیدَن تَشقَه رِیدَگِی تۇپالاندَن،قَلبلَرِینِی وَ اَللہ نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُننِی تَشقَه رِیسِیدَن قِیدِیرِیش کِیرَک دِیب توُشوُنتِیرَه دِی.

اِسلام اَللہ نِینگ شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَرِی تامانِیدَن کانترال قِیلِینگَن "وَظِیفَه لَرنِی" وَ "عَقل یوُرگِیزِیشنِی" تَصدِیقلَش آرقَه لِی، "قَلبنِی" شادلِیک قَرار تاپَه دِیگَن جای دِیب بِیلَه دِی. حَتَّی قَلبنِی فَهملَش وَ دَرک قِیلِیش، عَقل یوُرگِیزِیش جاپِی دِیب حِسابلَیدِی: «فَتَکُونَ لَهُم قُلُوبٌ یَعقِلُونَ بِهَا» (حج/ ۴۶) اَخِیر اوُلَر (یَعنِی مَککَه مُشرِکلَرِی) یِیر یوُزِیدَه سَیر قِیلِیب – اَیلَنمَیدِیلَرمِی، (اَنَه اوُشَندَه) اوُلَر اوُچُون دانا دِیللَر، تِینگلَیدِیگَن قوُلاقلَر بوُلوُر اِیدِی. زِیرا، کوُزلَر کوُر بوُلمَس، بَلکِی کوُکرَکلَردَگِی قَلبلَر کوُر بوُلوُر. «لَهُم قُلُوبٌ لاَیَفقَهُونَ بِهَا...» (اعراف/۱۷۹)، اوُلَرنِینگ دِیللَرِی بارُو اَنگلَی آلمَیدِیلَر، کوُزلَرِی بارُو کوُرَه آلمَیدِیلَر، قوُلاقلَرِی بارُو اِیشِیتمَیدِیلَر.

مَنَه بُو بِیزلَرنِینگ مِلّتِیمِیز عَصرلَر آلدِین قوُلگَه کِیرِیتگَن وَ اوُزِیگَه خاص مَدَنِیَتِی، گِیاگرَه فِیَه سِیگَه کوُرَه قَلبِیدَه اَللہ نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُن نَظَردَه توُتگَن شادلِیکنِی، بَختنِی وُجُودگَه کِیلتِیرگَن توُغرِی دَرک حِسابلَه نَه دِی، حَتَّی سِیاچَه مانَه یا سِیاجامَه دانَه" نِی عَوام حَلقنِینگ مَخصُوص آهَنگِی) وَ دَرَّه اِی"نِی (شَیخلَرنِینگ مَخصُوص آهَنگِی) کوُیلَشگَن پَیتِیدَه هَم،اَگر چِیتدَن بِیر آدَم کِیلِیب بوُنِی اِیشِیتسَه، بوُلَر عَزَدارلِیک قِیلِیشیَپتِی دِیب اوُیلَیدِی، اَلبَتَّه حاضِردَه هَم شوُندَی دِیب فِکرلَه شَه دِی، لِیکِن اَصلِیدَه اوُلَر مَنَه بُو اُوصلوُب بِیلَن دِیللَرِینِی شاد قِیلِیب حوُرسَند بوُلِیشیَپتِی، اوُلَر اِیچ – اِیچلَرِیدَن خوُشنوُد بوُلِیشیَپتِی. مَنَه بوُندَی اُوصلوُبلَر اَکثَر مُسُلمان مِلّتِینِی یا دُنیادَگِی کافِر مِلّتلَرنِی اوُرتَه سِیدَه هَم مَوجُود.

مَنَه بُو اوُصلوُبلَر شَخصگَه نِسبَتاً بَرقَرار شادلِیکنِی،بَختنِی نَوِینِی بِیرَه دِی، لِیکِن چِیتدَن کِیلتِیرِیلگَن وَ مَحَلِّی مِلّتنِی مَعنَوِیَتِیگَه توُغرِی کِیلمَیدِیگَن،مَخصُوصاً اِسلام مَعنَوِیَتِیگَه توُغرِی کِیلمَیدِیگَن توُپالانلَر،اِسلام مَعنَوِیَتِینِی یَحشِی تَنِیگَن وَ اِیچکِی آرامِیش،اوُرِینلِی شادلِیک وَ بَختنِی تاتِیب کوُرگَن شَخصلَر اوُچُون وَقتِینچَه لِیک هَیَجاننِی،هَمدَه اوُتکِینچِی یالغان شادلِیکنِی کِیلتِیرَه دِی، اِنسانلَرنِی فِطرَتِیگَه مُخالِف بوُلگَن اَنَه بُو توُپالان نِهایَه سِیگَه

پیتگچ، مَنَه بُو مَراسِیمدَه اِیشتِراک اِیتگنلَرنِی اَکثَرِی بِیر نَوع وَقتِینچَه لِیک توُشکِینلِیککَه وَ حَتَّی وَقتِینچَه لِیک چَلکَشلِیکلَرگَه دوُچار بوُلِیشَه دِی. شُو پِیردَه آچِیق – آیدِین بوُلَه دِیکِی، اِسلام شادلِیک وَ بَختِنِی ساغلام وَ اوُرِینلِی بوُلِیشِیدَن تَشقَه رِی اوُنِی کَیفِیَتِیگَه وَ بَرقَرار بوُلِیشِیگَه هَم اَهَمِیَت بِیرَه دِی، فَقَط اوُنِی مِقدارِینِی نَظَردَه توُتمَیدِی. مَنَه بُو نِعمَتلَرنِی قوُلگَه کِیرِیتِیش بَرابَرِیدَه سَمِعنا وَ اَطَعنا دِیب اِطاعَت قِیلِیشِیمِیز لازِم بوُلَه دِی.

سِین لا اِلَهَ – اِلا الله وَ محمد رسول الله صلی الله عَلَیهِ وَسَلَّمنِی تِیلِینگگَه آلگَه نِینگدَن سوُنگ، دَرحَقِیقَت سِین بُوتوُن حَیاتِینگنِی وَ حَتَّی اوُلِیش اوُصلوُبِینگنِی هَم اَلله نِی قوُلِیگَه تاپشِیرگَن بوُلَه سَن: قُلْ إِنَّ صَلاَتِی وَنُسُکِی وَمَحْیَایَ وَمَمَاتِی لِلّهِ رَبِّ الْعَالَمِینَ* لاَ شَرِیکَ لَهُ وَبِذَلِکَ أُمِرْتُ وَأَنَاْ أَوَّلُ الْمُسْلِمِینَ(انعام/۱۶۲)[۱۳]

بُو حَیاتدَه اَلله گَه تِیگِیشلِی بوُلگَن نَرسَه لَردَن یَنَه بِیرِی شادلِیک وَ بَختدوُر. نِیمَه اوُچُون؟ چوُنکِی اَلله بِیزلَرگَه قَیسِی نَرسَه اوُچُون شاد بوُلِیشِیمِیزنِی بوُیوُرگَن بوُلسَه، بِیز هَم شوُ اِیشنِی قِیلَه مِیز، قَیسِی اِیشلَرگَه نِسبَتاً حَفَه بوُلِیب خَواطِرلَه نِیشنِی بُویُورگَن بوُلسَه، بِیز هَم شوُ اِیشنِی قِیلَه مِیز. مَنَه شُو پِیردَه فَقَط اَلله دُنیا وَ آخِیرَتدَه هَم کوُلدِیرَه دِی وَ هَم پِیغلَه تَه دِی، دِیبِیَه آلَه مِیز، اَلله تَعالَی قوُیِیدَگِی مُقَدّیمَه بِیلَن مَرحَمَت قِیلَه دِیکِی: أَلَّا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى *.وَأَن لَّيْسَ لِلْإِنسَانِ إِلَّا مَا سَعَى*. وَأَنَّ سَعْيَهُ سَوْفَ يُرَى * . ثُمَّ يُجْزَاهُ الْجَزَاء الْأَوْفَى*. وَأَنَّ إِلَى رَبِّکَ الْمُنتَهَى * . وَأَنَّهُ هُوَ أَضْحَکَ وَأَبْکَى *. وَأَنَّهُ هُوَ أَمَاتَ وَأَحْيَا (نجم/۳۶-۴۴). هِیچ بِیر کوُتَرگوُچِی (یَعنِی گوُناهکار جان) اوُزگَه جاننِینگ یوُکِینِی (یَعنِی گوُناهِینِی) کوُتَرمَس! ** اِنسان اوُچُون فَقَط اوُزِی قِیلگَن حَرَکَتگِینَه بوُلوُر (یَعنِی اوُزگَه لَرنِینگ قِیلگَن یَحشِی عَمَللَرِیدَن اوُنگَه بِیران فایدَه پِیتمَس)! ** اوُنِینگ قِیلگَن سَعی- حَرَکَتِی اِیسَه یَقِیندَه (قِیامَت کوُنِیدَه) کوُرِینوُر.** سوُنگرَه اوُ (اوُشَه سَعی- حَرَکَتِی اوُچُون) توُلَه – توُکِیس جَزا مُکافات آلوُر. ** اَلبَتَّه آخِیرگِی چِیگَرَه یالغِیز

---

[۱۳] بگو: نماز و عبادت و زیستن و مردن من از آن خدا است که پروردگار جهانیان است. خدا را هیچ شریکی نیست، و به همین دستور داده شده‌ام، و من اوّلین مسلمان هستم.

پَرۈردِیگارِینگیز آلدِیگه (بارماقلِیک) دِیر.** اَلبَتَّه کوُلدِیرگن هَم، پِیغلَتگن هَم اوُنِینگ اوُزِیدِیر. ** اَلبَتَّه اوُلدِیرگن هَم، تِیرِیلتِیرگن هَم اوُنِینگ اوُزِیدِیر.

آچِیق وَ آشکار کوُرِینِیب توُرگه نِیدِیک، بِیزلَر اَللّه تَعالَی راضِی بوُلگن وَ اوُزِینِی قانوُنِیدَه بَیان قِیلگن نَرسَه گه حوُرسَند بوُلَه مِیز وَ اَللّه تَعالَی ساغلام فِطرَت وَ قانوُنلَرِینِی واسِیطَه سِیدَه تَعیِین قِیلگن نَرسَه لَرگه حَفَه بوُلِیب غمگِین بوُلَه مِیز، دِیمَک فَقَطگِینَه اَللّه تَعالَی دُنیا وَ آخِیرَتدَه کوُلدِیرِیب حوُرسَند قِیلَه دِی وَ فَقَط اوُ ذاتگِینَه پِیغلَه تِیب غمگِین قِیلَه دِی « وَأَنَّهُ هُوَ أَضْحَکَ وَأَبْکَی»

اَللّه تَعالَی راضِی بوُلگن وَ اَللّه یَحشِی کوُرگن بَرقَرار شادلِیک وَ بَختنِی دَستَه سِیگه "اوُرِینلِی وَ مُثبَت شادلِیک" دِیِیمِیز، عُمُومِی صوُرَتدَه بُو طوُردَگِی شادلِیکلَرنِی اوُچ دَستَه گه تَقسِیم قِیلِینَه دِی:

۱- بِیرِینچِیسِی اَللّه نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَرِیگه اِیرگه شِیش سَبَبلِی وُجُودگه کِیلگن شادلِیک بوُلِیب، اوُ قَلبلَرگه شِفا بوُلَه دِی.

چوُنکِی اَوَّلگِی کوُندَه یاق اَللّه تَعالَی آدَم عَلَیهِ السَّلامگه مَرحَمَت قِیلَه دِیکِی: قُلْنَا اهْبِطُواْ مِنْهَا جَمِیعًا فَإِمَّا یَأْتِیَنَّکُم مِّنِّي هُدًی فَمَن تَبِعَ هُدَايَ فَلاَ خَوْفٌ عَلَیْهِمْ وَلاَ هُمْ یَحْزَنُونَ (بقره/۳۸) "اوُ جایدَن (جَنَّتدَن) هَمَّه نگِیز توُشِینگ"، دِیدِیک. "بَس، سِیزلَرگه مِین طَرَفِیمدَن هِدایَت کِیلگَهُ نِیدَه، شُو حَق یوُلگه اِیرگَشگن کِیشِیلَرگه حوفوُ خَطَر یوُق وَ اوُلَر غمگِین بوُلمَیدِیلَر."

یَعنِی اَللّه نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنگه اِیرگه شِیشلِیک قوُرقوُونِی،غم وَ اَندوُهنِی یوُقالِیشِی وَ شادلِیکنِی،بَختنِی قوُلگه کِیرِیتِیش بِیلَن بَرابَردوُر. شوُ پِیردَه اَللّه تَعالَی یَنَه مَرحَمَت قِیلَه دِیکِی: یَا أَیُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءتْکُم مَّوْعِظَةٌ مِّن رَّبِّکُمْ وَشِفَاء لِّمَا فِی الصُّدُورِ وَهُدًی وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِینَ* قُلْ بِفَضْلِ اللهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذَلِكَ فَلْیَفْرَحُواْ هُوَ خَیْرٌ مِّمَّا یَجْمَعُونَ (یونس/۵۸-

۵۷)[۱۴] اِی اِنسانلَر،سِیزلَرگه پَروَردِیگارِینگِیز تامانِیدَن پَند – نَصِیحَت،دِیلْلَرِینگِیزدَگِی بوُزُوق اِعتِقادلَردَن عِبارَت نَرسَه لَرگه شِفا وَ اِیمان کِیلتِیرگَن ذاتلَر اوُچُون هِدایَت وَ رَحمَت (یَعنِی قُرآن) کِیلدِی. ** (اِی مُحَمَّد)، اَیتِینگ: "اَلله نِینگ فَضلوُ مَرحَمَتِی (یَعنِی اِسلام) وَ رَحمَت - مِهرِبانلِیگِی (یَعنِی قُرآن) بِیلَن – مَنَه شوُ(نِعمَت) بِیلَن شاد-حوُررَم بوُلسِینلَر. (زِیرا)، بُو اوُلَر توُپلَیدِیگَن مال- دُنیالَرِیدَن یَحشِیراقدِیر."

اَلله تَعالَی یَنَه تَعکِیدلَیدِیکِی، تَنها اوُ ذاتنِی شَرِیعَت قانوُنلَرِیگه اِیرگه شَه دِیگَن وَ شوُ طَرزدَه عَمَلدَه بِیزلَرنِی رَبّیِمِیز فَقَط پَروَردِیگاردوُر، دِیِیدِیگَن کِیشِیلَر قِیامَتدَه هَم شاد وَ غَم - اَندوُهدَن اوُزاقدَه بوُلِیشَه دِی: إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ * أُوْلَئِکَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا جَزَاء بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ (احقاف/۱۳-۱۴) اَلبَتَّه "پَروَردِیگارِیمِیز اَلله دِیر"، دِیگَن، سوُنگرَه (توُغرِی یوُلدَه) اوُستوُوار بوُلگَن ذاتلَر اوُچوُن حَوفوُ- خَطَر یوُقدِیر وَ اوُلَر غَمگِین بوُلمَسلَر. * اَنَه اوُشَه لَر جَنَّت اِیگه لَرِی بوُلِیب، اوُ جایدَه مَنگوُ قالوُرلَر. (بُو) اوُلَر قِیلِیب اوُتگَن عَمَللَرِینِینگ مُکافاتِیدِیر.

بُو پِیردَه بَندَه لَر اوُچوُن قابِلِیَتلَرِیگه مُناسِب رَوِیشدَه شادلِیکنِی وُجُودگه کِیلتِیرَه دِیگَن توُرلِی- هِیل یوُللَر آچِیلَه دِی، بِیر کِیشِینِی قابِلِیَتِی تِجارَتدَه یا طِبّیاتدَه کوُرِینَه دِی وَ اوُ اوُزِی اوُچُون شوُ یوُل آرقَه لِی شادلِیکنِی وُجودگه کِیلتِیرَه دِی، باشقَه بِیر کِیشِی اِیسَه کوُچَه تازَه لَش،مُهَندِسلِیک، قِیشلاق حُوجَه لِیگِی، قوُرِیلِیش، تَعلِیم تِیزِیمِیدَه،آیاق کِیِیِملَر اِیشلَب چِیقَه رِیش بوُیِیچَه اوُزِیگه شادلِیکنِی وُجُودگه کِیلتِیرَه دِی، بوُندَن باشقَه جوُدَه کوُپ یوُللَرنِی اَلله نِی شَرِیعَتِی مُسُلمانلَرگه کوُرسَتگَن، مُسُلمانلَر اَنَه اوُشَه یوُللَردَن بِیر نِیچَه سِی آرقَه لِی اوُزلَرِیگه شادلِیکنِی وُجُودگه کِیلتِیرِیشَه دِی: مَثَلاً رِیا وَ مِنَّت قِیلمَه گَن حالدَه آزار- اَذِیَت پِیتکَزمَسدَن اَلله نِی یوُلِیدَه اِنفاق- اِحسان قِیلِیشلِیک، بُو اِیش هَم غَم وَ اَندوُهنِی یوُقالِیشِیگه سَبَب بُولَه دِی. نِیمَه اوُچُون؟ چوُنکِی شَخص اَلله

---

[۱۴] ای مردمان ! از سوی پروردگارتان برای شما اندرزی (جهت رهنمود زندگی) و درمانی برای چیزهائی که در سینه‌ها است آمده است و هدایت و رحمت برای مؤمنان است. بگو:به فضل و رحمت خدا - به همین (نه چیز دیگری) - باید مردمان شادمان شوند . این بهتر از چیزهائی است که جمع می کنند.

تَعالَی بوُنِی اوُرنیگه اوُنگه باشقَه نَرسَه بیرِیشِینِی یَحشِی بِیلَه دِی وَ اَنَه اوُشَه مُکافاتگه سَزاوار بوُلیشگه وَ اوُندَن قَبوُل قِیلِینیشِیگه اوُمِیدوار بوُلَه دِی. شُو نَرسَه قورُقوُو وَ غَمنِی کِیتیشِیگه وَ شادلِیکنِی کِیلیشِیگه باعِث بوُلَه دِی. شُو طَرزدَه پوُل بِیلَن هَم شادلِیکنِی ساتِیب آلِینیشِیگه اِمکان تاپیلَه دِی.

- مَّثَلُ الَّذِینَ یُنفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِی سَبِیلِ اللهِ کَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِی کُلِّ سُنبُلَةٍ مِّئَةُ حَبَّةٍ وَاللّهُ یُضَاعِفُ لِمَن یَشَاءُ وَاللّهُ وَاسِعٌ عَلِیمٌ .(بقره/۲۶۱) اَللہ یوُلِیدَه ماللَرِینِی اِنفاق-اِحسان قِیلَه دِیگَن کِیشِیلَرنِی مِثالِی حوُددِی هَر بیر باشاغِیدَه یوُزتَه دَن دانِی بوُلگَن پِیتتِیتَه باشاقنِی اوُندیرِیب چِیقَرگَن بیر دانَه دانگه اوُحشَیدِی. (یَعنِی، قِیلِینگَن بیر یَحشِیلِیک پِیتتِی یُوز بَرابَر بوُلِیب قَیتِیشِیگه اِیشارَه قِیلِینماقدَه.) اَللہ اِیستَه گَن کِیشِیلَرِیگه بیر نِیچَه بَرابَر قِیلِیب بیرَه دِی. اَللہ (فَضلوُ کَرَمِی) کِینگ،بِیلگوُچِیدِیر.

- الَّذِینَ یُنفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِی سَبِیلِ اللهِ ثُمَّ لاَ یُتْبِعُونَ مَا أَنفَقُواُ مَنّاً وَلاَ أَذًی لَّهُمْ أَجْرُهُمْ عِندَ رَبِّهِمْ وَلاَ خَوْفٌ عَلَیْهِمْ وَلاَ هُمْ یَحْزَنُونَ (بقره/۲۶۱-۲۶۲). ماللَرِینِی اَللہ یوُلِیدَه صَرفلَب، سوُنگرَه بیرگَن نَرسَه لَرِیگه مِنَّت وَ آزارنِی اِیرگَشتِیرمَیدِیگَن ذاتلَر اوُچوُن پَروَردِیگارلَرِی حوُضوُرِیدَه اوُلوُغ اَجر باردِیر. اوُلَر اوُچوُن هِیچ قَندَی حَوفُو خَطَر یوُق وَ اوُلَر غَمگِین بوُلمَیدِیلَر.

مَنَه بُو پِیردَه شوُنِی اَیتسَه بوُلَه دِیکِی، اِنسانلَرنِینگ اِستِعدادلَرِیگه وَ قابِلِیَتلَرِیگه کوُرَه اَللہ نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَردَه شادلِیکنِی وُجُودگه کِیلتِیرِیش یوُللَرِی مَوجُود.

۲- اَللہ یَحشِی کوُرَه دِیگَن شادلِیکنِی نَوعلَرِیدَن یَنَه بیرِی، دُشمَنشوُناسِینِی وَ دُشمَنلَرنِی دَرَجَه لَرگَه اَجرَه تِیشنِی فهملَشدَن کِیلِیب چِیقَه دِیگَن شادلِیکدوُر.

اَللہ تَعالَی نَمازنِی تَعلِیم بیرگَندَن سُونگ، شادلِیکنِی وُجُودگه کِیلتِیرِیشنِینگ مَنَه بُو مَنبَع سِینِی مُؤمِنلَر اوُچوُن حَدِیث وَ فِقه کِتابلَرِیدَه مَوجُود بوُلگَن اوُنلَب حُکملَرنِی وَ مِینگلَب سُنَّتلَرنِی تَعلِیم بیرِیشدَن آلدِین اوُرگَتدِی. یَعنِی دُشمَنشوُناسِینِی وَ دُشمَنلَرنِی دَرَجَه لَرگَه

اَجرَه تِیشنِی اوُرگَه تِیش وَ تَعلِیم بِیرِیلیشِی بِیرِینچِی دَرَجَه لِی اِیشلَر قَطارِیگَه کِیرَه دِی، اَلبَتَّه باشقَه اَحکاملَرگَه عَمَل قِیلِیش هَم شادلِیکنِی وُجُودگَه کِیلتِیرَه دِیگَن مَنبَع لَردَن حِسابلَه نَه دِی، اَمّا مَنَه بُو شادلِیک ضَرُورِیراق بوُلِیب بِیرِینچِی دَرَجَه دَه توُرَه دِی.

مَنَه بُو شَرعِی دُشمَنشوُناسِینِی وَ دُشمَنلَرنِی شَرعِی دَرَجَه لَرگَه اَجرَه تِیشنِی ثَمَرَه لَرِیدَن بِیرِی، مَوَدَّه جِهَتِیدَن مُسُلمانلَرگَه یَقِینراق بوُلگَن تامانِنِینگ مُسُلمانلَردَن اوُزاقراق بوُلگَن تامانِنِی اوُستِیدَن قاذانگَن غَلَبَه سِی بِیلَن شاد وَ خُورسَند بوُلِیشدَن عِبارَت، حَتّی اَگَر یامان بِیر کافِر جَمِیعیَت وَ گوُرُوهنِینگ اوُندَن کوُرَه یامانراق بُولگَن کافِر جَمِیعیَتنِی اوُستِیدَن قاذانگَن غَلَبَه سِی هَم بوُلِیشِی موُمکِین، اَللّه تَعالَی یامانِنِی وَ یامانراقِنِی وَ اِینگ یامان دَرَجَه لَرنِی اوُزِی تَعیِین قِیلگَن. بُو مُسُلمانلَرنِینگ اوُچِینچِی دَرَجَه لِی دُشمَنِی بوُلگَن نَصرانِیلَرنِینگ مُسُلمانلَرگَه اِیککِینچِی دَرَجَه لِی دُشمَن بوُلگَن مَجُوسلَرنِی اوُستِیدَن قاذانگَن غَبَلَه سِیگَه اوُحشَیدِی، بُو پِیردَه مُسُلمانلَر رُوملِیک نَصرانِیلَرنِینگ غَلَبَه سِیگَه حوُرسَند بوُلِیشگَن اِیدِی وَ اَللّه تَعالَی اوُلَرگَه بِیر بَشارَت صِیغَتِیدَه حوُشخَبَر بِیرَه دِکِی: وَهُم مِّن بَعْدِ غَلَبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ * فِي بِضْعِ سِنِينَ لِلَّهِ الْأَمْرُ مِن قَبْلُ وَمِن بَعْدُ وَيَوْمَئِذٍ يَفْرَحُ الْمُؤْمِنُونَ (روم/٣-٤) (لِیکِن) اوُلَر (یَعنِی رُوملِیکلَر) بُو مَغلوُبِیَتلَرِیدَن سوُنگ بِیر نِیچَه پِیل اِیچِیدَه اَلبَتَّه غَلَبَه قِیلَه جَکلَر. اَوَّلوُ آخِیر بَرچَه اِیشلَر اَللّه نِینگ (عِظمِیدَه)دِیر. اوُشَه کوُندَه مُؤمِنلَر اَللّه (رُوملِیکلَرنِی)غالِب قِیلگَه نِی سَبَبلِی شادلَه نوُرلَر.

بِیزلَر اوُچِینچِی دَرَجَه لِی دُشمَنِیمِیز بُولمِیش نَصرانِیلَرنِینگ اِیککِینچِی دَرَجَه لِی دُشمَنِیمِیز مَجُوسلَرنِینگ اوُستِیدَن قاذانگَن غَلَبَه سِی بِیلَن خوُشنوُد وَ شاد بوُلَه مِیز، چوُنکِی بِیرِینچِیدَن اوُزاقراق بوُلگَن دُشمَنِیمِیز یَقِینراقدَگِی دُشمَنِیمِیزنِی اوُستِیدَن غَلَبَه قاذانگَن، بُو مُسُلمانلَرنِی فایدَه سِیگَه دوُر، بوُندَن مُسُلمانلَرگَه یَحشِیلِیک وَ مَنفَعَت یِیتَه دِی، بوُلِیب هَم اَنَه بُو مَنفَعَتگَه اِیختِیاج بوُلگَن پِیتِیدَه یَحشِیلِیک وَ مَنفَعَتدَن حوُرسَند وَ شاد بوُلمَیدِیگَن آدَم بارمِی؟ اِیککِینچِیدَن نَصرانِیلَر عَقِیدَه وَ اِیشانچلَری نَظَرِیدَن بِیزلَرگَه یَقِینراق، مَجُوسِیلَر اِیسَه بِیزلَر گَه عَقِیدَه وَ اِیشانچ جِهَتِیدَن اوُزاقراق، بِیزلَر هَم بِیزگَه

يَقِينراق بوُلگه نِيِنی غَلَبَه سِی بِيلَن حوُرسَند بوُلَه مِيز. بُو دِيگه نِی اَللہ تَعالَی بِيزلَر تَعيِين قِيلگَن شَرعِی دُشمَنشوُناسِيگه وَ دُشمَنلَرنِی شَرعِی دَرَجَه لَرگه اَجرَه تِيشگه اِيرگه شِيش دِيمَكدِير، بِيزلَر بُو اِيش بِيلَن اوُزِيمِيز اوُچُون شادلِيكنِی اِيجاد قِيلَه مِيز، اَگَر كِيمكِی مَنَه بُو شَرعِی دُشمَنشوُناسِی وَ دُشمَنلَرنِی شَرعِی دَرَجَه لَرگه اَجرَه تِيشدَن آگاه بوُلمَس اِيكَن، اوُ مَنَه بُو شادلِيكدَن هَم مَحرُوم بُولَه دِی.

٣- اَللہ يَحشِی كوُرَه دِيگَن شادلِيكلَرنِی اوُچِينچِی دَستَه سِی شوُندَی بِير شادلِيككِی، اوُنِی اَللہ نِی يوُلِيدَه قوُراللِی جَنگنِی عاقِبَتِيدَه اوُلدِيرِيلَه دِيگَن شَهِيدلَرنِی يوُلِينِی دَوام اِيتتِيرِيش آرقَه لِی قوُلگه كِيرِيتِيلَه دِی.

وَلاَ تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُواْ فِی سَبِيلِ اللهِ أَمْوَاتاً بَلْ أَحيَاءٌ عِندَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ * فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللهُ مِن فَضْلِهِوَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُواْ بِهِم مِّنْ خَلْفِهِمْ أَلاَّ خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلاَ هُمْ يَحْزَنُونَ (آل عمران/١٧٠-١٦٩) اَللہ يوُلِيدَه جَنگدَه اوُلدِيرِيلگَن ذاتلَرنِی هَرگِيز اوُلِيكلَر دِيب اوُيلَه مَنگلَر! يوُق، اوُلَر تِيرِيكلَردِير! اوُ ذاتلَر اَللہ فَضلوُ كَرَمِی بِيلَن بِيرگَن نِعمَتلَردَن خوُشنوُد حاللَرِيدَه بَهرَمَند بوُلماقدَه لَر وَ هَلِی آرتلَرِيدَن يِيتِيب كِيلمَه گَن بِرادَرلَرِيگه هِيچ قَندَی حَوفُو خَطَر يوُقلِيگِی وَ غَمگِين بوُلمَسلِيكلَرِی حَقِيدَه حوُشخَبَر بِيرماقدَه لَر.

شَهِيد بوُلگَن مُجاهِدلَرنِی يوُلِيگه مُخلِص حالدَه توُشگَن شَخص، اَللہ تَعالَی نِی دوُستلَرِيدَن بِيرِيگه اَيلَه نَه دِی، اَللہ اوُلَر حَقِيدَه مَرحَمَت قِيلَه دِيكِی: الا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللهِ لاَ خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلاَ هُمْ يَحْزَنُونَ؛ آگاه بُولِينگِيزكِيم، اَلبَتَّه اَللہ نِينگ دوُستلَرِيگه (آخِيرَتدَه) بِيران حَوفوُ- خَطَر يوُقدِير وَ اوُلَر غَمگِين بوُلمَيدِيلَر.

شَخص مَنَه بُو مُجاهِد شَهِيدلَرنِی يوُلِيگه توُشگَچ، بِيرِينچِی بوُلِيب مُوختاج بوُلَه دِيگَن اَبزار، اَللہ نِينگ وَعدَه لَرِی حَق اِيكَه نِيگه عِلم وَ اِيشانچ خاصِل قِيلِيشدوُر.   فَرَدَدْنَاهُ إِلَى أُمِّهِ كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ وَلِتَعْلَمَ أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ (قصص/١٣) شوُندَی قِيلِيب، بِيز (مُوسَی نِينگ آنَه سِينِينگ) كوُزلَرِی شادلَه نِيشِی وَ غَم چِيكمَسلِيگِی اوُچُون هَمدَه اَللہ نِينگ وَعدَه سِی حَق اِيكَه نِينِی بِيلِيشِی اوُچُون اوُنِی آنَه سِيگه قَيتَردِيک. لِيكِن كوُپ (آدَملَر اَللہ نِينگ وَعدَه سِی حَق اِيكَه نِينِی) بِيلمَيدِيلَر.

بُو یَعنِی اَللہ نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَرگه عَمَل قِیلِیش پَیتِیدَه اوُمِیدنِی اِیکِیش وَ ناااوُمِیدلِیکنِی،خَواطِرنِی،غَمنِی یوُقاتِیشلِیک دِیمَکدِیر، بوُ یَعنِی اِیککِی یَحشِیلِیکدَن بِیرِینِی قوُلگه کِیرِیتِیش اوُچُون – یا دُنیادَگِی شادلِیک یا قِیامَتدَگِی شادلِیک – بوُلِیب هِیچ قَندَی شَک وَ شُبهَه گه اِیگه بوُلمَه گَن حالدَه،آرامِیش وَ اوُمِیدنِی اِیکِیش دِیگه نِی، اَگر مَنَه بُو یوُلدَه مَشَقَّت وَ قِیِیِنچِیلِیکلَر اوُچرَه سَه هَم، اوُلَرنِی هَمَّه سِی وَقتِینچَه لِیکدوُر، چوُنکِی: إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْراً بُو جُملَه اِیککِی مَرتَه تَکرارلَنگَن، هَر قَندَی قِیِینچِیلِیکدَن سُونگ آسانلِیک بار، بُو یَعنِی اَللہ نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَرگه مُوافِق آلدِینگه حَرَکَت قِیلِیش بوُیِیچَه اوُمِید، رُوحِی- مَعنَه وِی قوُوانچ وَ قَطعِیَت دِیگه نِیدوُر.

مَنَه بُو حالَتدَه، شَهِید بوُلگَن مُجاهِدلَرنِی یوُلِیگه توُشِیب آلگَن پَیتِیمِیزدَه هَر قَنچَه آلدِینگه حَرَکَت قِیلگه نِیمِیز سَرِی غَلَبَه لَردَن بِیرِیگه وَ شادلِیکلَردَن بِیرِیگه یَقِینلَه شَه مِیز، مَخصُوصاً قِیامَتدَگِی اَبَدِی شادلِیککَه یَقِینراق بوُلَه مِیز. چوُنکِی عُمرِینگنِی بِیر کوُنِی یا بِیر ساعَتِی یا بِیر لَهظَه سِی اوُتگه نِی سَرِی، شوُ مِقدارچَه لِیک دُنیاوِی حَیاتِینگنِی توُگه شِیگه وَ قِیامَتدَگِی حَیاتِینگنِی باشلَه نِیشِیگه یَقِینراق بوُلَه سَن.

شَهِید بُولگَن مُجاهِدلَرنِینگ مَنَه بُو یوُلِیدَه بِیز موُختاج بوُلَه دِیگَن اوُرِینلَرنِی یَنَه بِیرِی، کَتتَه راق مُشکِلاتلَرنِی نَظَرگه آلِیشلِیکدوُر، چوُنکِی بُو اِیش اِنسانِنِی باشِیگه توُشَه یاتگَن غَم- اَندوُهلَرنِی کِیچِیک وَ اَرزِیمَس سَنَه لِیشِیگه اوُنوُتِیلِیشِیگه باعِث بوُلَه دِی: إِذْ تُصْعِدُونَ وَلاَ تَلْوُونَ عَلَى أحَدٍ وَالرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ فِي أُخْرَاكُمْ فَأَثَابَكُمْ غَمًّا بِغَمٍّ لِّكَيْلاَ تَحْزَنُواْ عَلَى مَا فَاتَكُمْ وَلاَ مَا أَصَابَكُمْ وَاللّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ (آل عمران/۱۵۳) (اِی مُؤمِنلَر)، هِیچ کِیمگه باقمَی (جَنگ مَیدانِیدَن) چِیقِیب کِیتگَن پَیتِینگِیزنِی اِیسلَنگ! حالبوُکِی، پَیغَمبَر آرتِینگِیزدَه سِیزلَرنِی چارلَه ماقدَه اِیدِی. بَس (غَلَبَه،اوُلجَه لَر یَنگَلِیغ) سِیزلَردَن کِیتگَن نَرسَه لَرگه وَ (مَغلوُبِیَت،قُربانلَر کَبِی) سِیزلَرگه یِیتگَن نَرسَه لَرگه حَفَه – غَمگِین بوُلمَسلِیکلَرِینگِیز اوُچُون اَللہ سِیزلَرگه غَم اوُستِیگه غَم بِیردِی. اَللہ قِیلَه یاتگَن عَمَللَرِینگِیزدَن خَبَرداردِیر.

غَمَّا بِغَمٍّ. يَعنِی غَمنِی سِینِدِیرُوچِی. یَعنِی كَتتَه راق غَم بِیلَن کِیچِیک غَمنِی سِینِدِیرِیلَه دِی وَ یوُقاتِیلَه دِی. اَگرچِی کِیچِیک، اوُتکِینچِی،اَرزِیمَس غملَر مَوجُود بوُلسَه هَم، مَنَه بُو کِیچِیک غملَر إِحْدَى الْحُسْنَيَيْنِ گه وَ شادلِیکلَرنِی بِیرِیگه ضَربَه اوُرِیشِیگه یوُل قوُیمَیدِیگَن غَمنِی سِینِدیرُوچِی نَرسَه لَر هَم بار.

"دائِمِی وَ چوُقوُر شادلِیکلَر" اوُتکِینچِی، یُوزَه کِی شادلِیکلَرنِی اوُرِینباسَرلَرِی حِسابلَه نَه دِی.

اَیتِیب اوُتگه نِیمِیزدِیک، اَللهُ نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَر شادلِیکدَن فایدَه لَه نِیش رَوِیشلَرِینِی وَ چِیگرَه لَنگَن دُنیاوِی حَیاتدَه آرامِیشنِی قوُلگه کِیرِیتِیشنِی وَ مَنَه بُو قِیسقَه دُنیاوِی حَیاتدَه قِیلِینَه دِیگَن اِیشلَردَن لَذَّتلَه نِیشنِی عُمُومِی وَ مَیدَه دَستوُرلَر قالِیبِیدَه مُسُلمانلَرگه تَعلِیم بِیرَه دِی.

شادلِیکنِی مُهَیّا قِیلَه دِیگَن شَخصِی اِینگ سادَدَه تَوصِیَه لَرگه مِثال: اِنسان اوُزِینِی تَرتِیبگه کِیلتِیرِیشِی، آچِیق رَنگدَگِی لِباسلَرنِی کِییِیشلِیک، خوُشبُوی نَرسَه لَردَن فایدَه لَه نِیش، شادلِیک مَجلِیسلَرِیدَه اِیشتِراک اِیتِیشلِیک، صِیلَه یِی رَحمنِی بَرقَرار قِیلِیش، دوُستلَر بِیلَن دِیدار کوُرِیشِیش، تازَه لِیک، مِسواک اِیشلَه تِیش، سَیاحَت وَ دَم آلِیش، طَبِیعَت قوُیِنِیدَه بوُلِیش،حَسَد وَ اوُرِینسِیز کِینَه دَن کِیلِیب چِیققَن کَسَلِلِیکلَرِیدَن اوُزاقدَه بوُلِیش، غَضَبنِی کانترال قِیلِیب باشقَه رِیش، شوُخ طَبِیعَتلِی بوُلِیش، پِیادَه یوُرِیش، آت مِینِیش، سوُزِیش، یِیب – اِیچِیش وَ........، مَنَه بوُلَرنِی هَمَّه سِی شادلِیکنِی اِیجاد قِیلِیش وَ غَم- اَندوُهنِی یوُقاتِیش اوُچُون تَوصِیَه قِیلِینگَن؛ بُو دَستوُرلَر مُؤمِنلَرنِینگ دَعوَتدَگِی وَ جِهادِی، حُکوُمَتِی، اِقتِصادِی، اَمنِیَتِی، اِدارِی، اِجرائِی،اِجتِمائِی، مَدَنِی حَیات بارَه سِیدَه وَ جِنایَتچِیلَرنِی جَزالَش، جَزالَر بوُیِیچَه شادلِیکنِی هَدیَه بِیرَه دِی.

تَعلِیم بِیرِیلگَندَن سوُنگ اِیسَه، اَنَه بُو شادلِیک وَ آرامِیشنِی،لَذَّتنِی اِیختِیاط قِیلِیش وَ اوُنِی سَقلَب توُرِیش اوُچُون هَم چارَه لَرنِی اِرایَه بِیرَه دِی، مَنَه بُو اِیشلَرنِی بَجَه رِیشنِی عَمَلدَه تَنِیشتِیرَه دِی، چوُنکِی اوُلَر اُخراوِی مُکافاتنِی اوُز اِیچِیگه آلَه دِی، شوُ طَرزدَه شَخص قوُلگه کِیرِیتَه دِیگَن شادلِیکنِی، آرامِیشنِی، لَذَّتنِی چُوقوُرلَشتِیرَه دِی وَ دائِمِی کوُرِینِیشگه کِیلتِیرَه دِی، شوُ یوُل آرقَه لِی اِنساننِینگ اَساسِی اِیختِیاجِیگه جَواب بِیرَه دِی وَ اِنسانگه ساغلام اِسلام حَیاتدَگِی شادلِیکنِی،زَوقنِی،لَذَّتنِی کَیفِیَتِینِی تَعلِیم بِیرَه دِی.

آلدِین هَم اَیتِیب اوُتگه نِیمِیزدِیک، شادلِیک فِطرِی اِیشلَرنِی جُملَه سِیگه وَ عُمُوم اِنسانلَرنِینگ اَساسِی اِیختِیاجِیگه کِیرَه دِی، اِیندِی،توُرلِی ماپِیللِیکلَرگه اِیگه اِنسانلَر اوُشبُو عامِللَر وَ تَرکِیبِی قِیسملَر یاردَه مِیدَه اوُزلَرِی اوُچُون شادلِیک یَرَه تِیشلَرِی مؤُمکِین دِیگَن خُولاصَه گه کِیلگَن حالَتلَر هَم مَوجُود، اوُلَر اوُزلَرِی یَرَتگَن شادلِیکلَرنِی دائِمِی هَم قِیلَه آلِیشَه دِی، اوُلَرنِی هَمَّه سِی شوُندَی خُولاصَه گه کِیلِیشگَنکِی، اَگَر مَنَه بُو اوُرِینلَرنِی رِعایَت قِیلِیشسَه، اوُلَرنِی شادلِیکلَرِی دائِمِی وَ مُستَحکَم بوُلَه دِی: مَثَلاً:

- دِینِی وَ مَعنَه وِی اِعتِقادلَرگه اِیگه بوُلِیش.

مَنَه بُو اِیچکِی اِیمان شَخصنِی کَمراق یالغِیزلِیک،تَشلَندِیق بوُلِیش، بوُشلِیق حِسّیدَه قالمَسلِیگِیگه باعِث بوُلَه دِی. اِینگ اَفضَل اِیمان قُدرَتِیگه اِیگه بوُلگَن کِیشِی، هَر قَندَی حالَتدَه هَم اوُز حالِیگه تَشلَب قوُیِیلمَیدِی، بوُ اِیمان اوُنِینگ اِیچکِی شادلِیگِی دائِم قُوَّتلَه نِیب توُرِیشِیگه سَبَب بوُلَه دِی. فِرعَون مُوسَی وَ هاروُندَن سوُرَه گَن اِیدِیکِی: قَالَ فَمَن رَّبُّكُمَا یَا مُوسَى (طه/۴۹) اِی مُوسَی! سِیز اِیککاوِینگِیزنِی پَروَردِیگارِینگِیز کِیم؟ مؤُسَی اوُنگه جَواباً اَیتگَن اِیدِی: قَالَ رَبُّنَا الَّذِی أَعْطَى كُلَّ شَیْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى (طه/۵۰) (مُوسَی) اَیتدِی: "پَروَردِیگارِیمِیز بَرچَه نَرسَه گه اوُز خِلقَتِینِی – شَکلِینِی عَطا اِیتِیب، سوُنگرَه (اوُنِی) توُغرِی یوُلگه سالِیب قوُیگَن ذاتدِیر". شوُ ذاتنِی اوُزِی اِعلان قِیلَه دِیکِی: إِنَّ اللّهَ كَانَ عَلَیْكُمْ رَقِیباً (نساء/۱) اَلبَتَّه اَلله اوُستِینگِیزدَه کوُزَه توُچِی بوُلگَن ذاتدِیر.

- اَگَر رِعایَت قِیلِینسَه شادلِیکنِی دائِمِی وَ دَوامِلِی بوُلِیشِیگَه باعِث بوُلَه دِی، دِیب هَمَّه اِنسانلَر خوُلاصَه قِیلگَن اوُرِینلَردَن یَنَه بِیرِی، اِجتِمائِی عَلاقَه لَر وَ آدَملَرگَه اَرَه لَه شِیش وَ بِیر چِیتگَه چِیقِیب آلَمَسلِیکدوُر.

مَنَه بُو دوُستلِیکلَر وَ اِنسانلَر بِیلَن بِیزلَرنِینگ عَلاقَه دَه بوُلِیشِیمِیز، بوُلَر بِیزلَرنِینگ اِجتِمائِی دَرامَدِیمِیز بوُلِیب، بِیزلَر اوُچُون اِجتِمائِی اِعتِمادنِی کِیلتِیرَه دِی وَ جَمِیعیَتدَگِی شَخصلَرنِینگ شاد بوُلِیش مِعزانِیگَه تَأثِیر قِیلَه دِی. اِجتِمائِی دَرامَدگَه وَ یَحشِیراق اِجتِمائِی عَلاقَه لَرگَه اِیگَه بوُلگَن شَخصلَر، تَخصِیلات،مال- دَولَت، اِجتِمائِی جایگاه بوُیِیچَه بَلَندراق مَرتَبَه دَگِی،اَمّا مُناسِب اِجتِمائِی عَلاقَه گَه اِیگَه بوُلمَه گَن کِیشِیلَرگَه قَرَگَندَه شادراق،بَختلِیراق بوُلِیشَه دِی. شوُ سَبَبلِی هَم اِسلامدَه بِیر چِیتگَه چِیقِیب آلِیش،یَککَه لَه نِیش جوُدَه قَتتِیق مَنع قِیلِینگَن.

رسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلَّم مَرحَمَت قِیلَه دِیلَرکِی: «لا رَهْبانِیَّةَ فِی الإِسلامِ»[15] اِسلامدَه راهِیبلِیک وَ اِجتِمائِی اِیزالَه سِیَه دَه بُولِیش وَ آدَملَردَن چِیتلَه نِیش مَوجُود اِیمَس، بَلکِی رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلَّم آدَملَرگَه اَرَه لَه شِیشنِی عاقِبَتِیدَه شَخصگَه نَصِیب بوُلَه دِیگَن یَحشِیلِیک وَ یامانلِیکلَرنِی حِسابگَه آلگَن حالدَه مَرحَمَت قِیلَه دِیلَرکِی: « الْمُؤْمِنُ الَّذِی یُخَالِطُ النَّاسَ وَیَصْبِرُ عَلَی أَذَاهُمْ أَعْظَمُ أَجْرًا مِنْ الْمُؤْمِنِ الَّذِی لا یُخَالِطُ النَّاسَ وَلا یَصْبِرُ عَلَی أَذَاهُمْ »[16] اَگَر مُسُلمان شَخص آدَملَرگَه اَرَه لَه شِیب اوُلَرنِی آزارلَرِیگَه صَبر- طاقَت قِیلسَه، اوُ آدَملَرگَه اَرَه لَشمَسدَن اوُلَرنِی آزارلَرِیگَه صَبر قِیلمَیدِیگَن کِیشِیدَن کوُرَه یَحشِیراقدوُر.

شُو نَرسَه گَه دِققَت بِیلَن اِعتِبار بِیرِیلِیشِی کِیرَککِی، مَنَه بُو اَرَه لَه شِیشلَر وَ ساغلام اِجتِمائِی- مَدَنِی عَلاقَه دَه بوُلِیشلَرِی، اوُچ اَبزاردَن بِیرِینِی باشقَه رُووِی آستِیدَگِی شوُرادَه قَتنَه شِیشگَه کوُرَه بوُلماغِی کِیرَک، گوُرُوهِی سَرگوُذَشتلَردَه وَ مُصِیبَتلَردَه اِشتِراک اِیتِیش، یاردَم بِیرِیش وَ اوُچ اَبزاردَن اوُزاقلَشگَن دُعَاةٌ عَلَی أَبْوَابِ جَهَنَّمنی

---

[15] مسند أحمد بن حنبل (۸۲/۳(
[16] ترمذی ۵۲۰۷ و ابن ماجه (4032) صحيح البانی

فِرقَه لَرِی بِیلَن هَمکارلیک قِیلِیش، بوُلَر جُملَه سِیگَه کِیرمَیدِی، اوُلَر مَنَه بُو اِسلامِی شِیعارلَر بِیلَن بِیرگَه فَقَط زَلِیللِیک وَ حارلِیککَه،حَقارَتگَه وَ نابُود بوُلِیشگَه سَبَب بوُلَه دِی حالاص، «هُمْ مِنْ جِلْدَتِنَا وَيَتَكَلَّمُونَ بِأَلْسِنَتِنَا» کِیمکِی اوُلَرنِی سُوزلَرِینِی قَبوُل قِیلسَه وَ اوُلَرگَه هَمراه بُولسَه، اوُلَر اوُنِی هَم اوُزلَرِی بِیلَن بِیرگَه جَهَنَّمگَه آلِیب کِیرِیب کِیتِیشَه دِی، « مَنْ أَجَابَهُمْ إِلَيْهَا قَذَفُوهُ فِيهَا» بُو یِیردَه اوُچ اَبزاردَن بِیرِینِی یوُلِیگَه اِیرگَشگَن جَماعَتگَه وَ اِمامگَه تابِع بوُلماق لازِم، «تَلْزَمُ جَمَاعَةَ الْمُسْلِمِينَ وَإِمَامَهُمْ» اَگَر اوُچ اَبزارنِی یوُلِیگَه اَساسلَنگَن مَنَه بُو واحِد جَماعَت وَ واحِد اِمام مَوجُود بوُلمَسَه، «فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُمْ جَمَاعَةٌ وَلَا إِمَامٌ» اوُیلَه نِیب اوُتِیرمَسدَن اوُزِیگَه اِیرگَشگَنلَرنِی جَهَنَّمگَه هِدایَت قِیلَه دِیگَن ظاهِرِی اِسلامِی رَهبَرلَردَن وَ اوُلَر وُجودگَه کِیلتِیرگَن تَرقاق وَ توُرلِی- توُمَن گوُرُوهلَردَن بوُتوُنلَی اوُزاقلَه شِیش کِیرَک: فَاعْتَزِلْ تِلْكَ الْفِرَقَ كُلَّهَا وَلَوْ أَنْ تَعَضَّ بِأَصْلِ شَجَرَةٍ حَتَّى يُدْرِكَكَ الْمَوْتُ وَأَنْتَ عَلَى ذَلِكَ[١٧] اَنَه بُو جَهَنَّمگَه دَعوَت قِیلوُچِیلَردَن وَ اوُلَرنِی تَرقاق اَحزابلَرِی وَ گوُرُوهلَرِیدَن چِیتلَه نِیش، بُوتوُن حَلقدَن چِیتلَه نِیب آلِیش دِیگَه نِی اِیمَس، اِیندِی اَگَر مَنَه بُو حَلق هَم اوُلَر بِیلَن بُو یوُلدَه هَمراه بوُلِیب آلگَن بوُلسَه، اوُلَردَن هَم چِیتلَه نِیش لازِم بوُلَه دِی.

- اِعتِقاد قَندَی بوُلِیشِیدَن قَطعِی نَظَر، بَرچَه آدَملَر اوُزلَرِینِی شادلِیک وَ بَختلَرِینِی اوُزاق دَوام اِیتِیشِیگَه سَبَب بوُلَه دِیگَن نَرسَه لَردَن بِیرِی، بُو نِکاه وَ عائِلَه وِی حَیاتدِیر.

رسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم نِکاهنِی اوُزلَرِینِینگ سُنَّتلَرِیدَن بِیرِی دِیب بِیلَه دِیلَر، بِیر کِیشِی کِیلِیب مَنَه بُو سُنَّتنِی اوُزِیگَه حَرام قِیلِیشِی هَم، نَهِی قِیلِینگَن، « فَمَنْ رَغِبَ عَنْ سُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي» [١٨] کِیمکِی مِینِی یوُلِیم وَ رَوِیشِیمدَن اوُزاقلَشسَه، مِیندَن اِیمَس.

- آدَملَر شادلِیک وَ بَخت کِیلتِیرَه دِی وَ اوُنِی دَوامِی بوُلِیشِیگَه سَبَب بوُلَه دِی، دِیب اِعتِقاد قِیلگَن اوُرِینلَردَن یَنَه بِیرِی،پوُل وَ بایلِیکدوُر. بُو اَنَه اوُشَه « أَطْعَمَهُمْ مِنْ

---

[١٧] صحيح البخاري - أبي داود - ابن ماجة - أحمد
[١٨] متفق عليه

جُوعٍ»نِی اوُزِیدوُر، رَسُول الله صَلَّى الله عَلَیهِ وَسَلَّم کوُپ مَرتَه فَقِیرلِیکنِی کُفر بِیلَن شِیرکنِی یانِیگه قوُیگنلَر وَ بُو آیککاوِّیدُن اَلله دَن پَناه سُورَه گنلَر:

- اوِ کّیشّی هُر کونّی آیرتُه تانگدُه وُ شامدُن آلدّین قویّیدُگّی ذّکرنّی مُرحُمت قّیلگُنلُر: «اللَّهُمَّ أَعُوْذُ بِکَ مِنَ الْکُفْرِ، وَالْفَقْرِ»[19] "اِی اَللَهِیم! کُفر وَ فَقِیرلِیکدَن سِیندَن پَناه سوُرَیمَن".

- اوُ کِیشِی حَتَّی اوُیقوُدَن آلدِین هَم مَرحَمَت قِیلَر اِیدِیلَرکِی: اِقْضِ عَنَّا الدَّینَ وأغْنِنَا مِنَ الفَقْرِ . بِیزنِی قَرضلَرِیمِیزنِی طوُلَب بِیرگِین وَ بِیزلَرنِی فَقِیرلِیکدَن اوُزاقلَشتِیر.

فَقِیرلِیکدَن نَجات تاپِیشلِیک «وأَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ» شُبهَه سِیز هَمَّه گه شادلِیک وَ بَخت کِیلتِیرَه دِی، اِیندِی اَگَر بِیر کِیشِینِی بایلِیگِیگه یَنَه مال- دَولَت قوُشِیلسَه، اَلبَتَّه اوُنِی شادلِیگِی هَم کوُپَه یَه دِی، اَگَر بایلِیگِی کَمَیسَه شادلِیگِی هَم کَمَیَه دِی – بُو حالَت کوُپراق جَمِیعیَتنِی کَم دَرآمَد قَتلَمِینِی آرَه سِیدَه اوُچرَیدِی – چوُنکِی شَخصلَرنِی مادّدِی اِیختِیاجلَرِینِی بَرطَرَف قِیلَه دِیگَن دَرَجَه دَگِی دَرآمَد،اوُلَرنِینگ شاد وَ حوُرسَند بوُلِیشلَرِیگه تَأثِیر قِیلَه دِی، لِیکن حَددَن تَشقَه رِی کوُپ دَرآمَد اِنساندَگِی شادلِیک وَ بَختنِی کوُپَیتِیرمَیدِی، مَگَرمکِی شَخص مَنَه بُو بایلِیگِینِی اَلله نِی یوُلِیدَه حَرج قِیلَه دِیگَن بوُلسَه وَ بِیر نَرسَه لَرنِی اوُزِینِی قِیامَتِی اوُچُون ذَهِیرَه قِیلسَه وَ شوُ یُول بِیلَن اوُزِینِی شادلِیگِینِی دائِمِی قِیلِیب کوُپَیتِیرسَه، بُو باشقَه مَسَلَه. شُو سَبَبلِی هَم رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلَّم مَرحَمَت قِیلگَنلَر: نِعْمَ الْمَالُ الصَّالِحُ لِلرَّجُلِ الصَّالِحِ.[20] صالِح وَ یَحشِیلِیک قِیلوُچِی کِیشِینِی اِیختِیارِیدَه بوُلگَن حَلال وَ پاک مال- دَولَت قَندَی هَم یَحشِی.

مَنَه بوُندَی کِیشِیلَرنِی بایلِیگِی هَر قَنچَه کوُپَیسَه، شوُ اَندازَه دَه اوُزلَری اوُچُون شادلِیک ساتِیب آلِیشَه دِی وَ باشقَه لَرنِی شاد قِیلِیشَه دِی. بِیر مُجاهِدنِی اِیختِیاجِینِی قاندِیرِیشَه دِی، شِفاخانَه وَ کوُپرِیک، یُول قوُرِیشَه دِی یا آدَملَر اوُچُون قوُدوُق قَزِیشَه دِی وَ سوُونِی تازَه لَب بِیرُوچِی مَنبَع لَرنِی وُجُودگه کِیلتِیرِیشَه دِی یا اوُزِی یالغِیز بالَه لَرِینِی

---

[19] أبو داود ۴/ ۳۲۴، وأحمد ۵/ ۴۲
[20] رواه أحمد وغيره وصححه الألباني.

باقَه یاتگَن عَیاللَرگَه یاردَم بِیرَه دِیگَن مَرکَزلَرنِی تَشکِیل قِیلِیشَه دِی وَ بوُ شَخصلَر بوُندَن باشقَه عُمُوم مَنفَعَت کِیلتِیرَه دِیگَن اِیشلَرنِی پوُللَرِی بِیلَن عَمَلگَه آشِیرِیشَه دِی، بوُ اِیشلَر هَم اوُزلَرِینِی حوُرسَند وَ شاد بوُلِیشلَرِیگَه سَبَب بوُلَه دِی وَ هَم اوُلَرنِی حِذمَتلَرِیدَن فایدَه لَنَه یاتگَن کِیشِیلَرنِی هَم حوُرسَند قِیلَه دِی.

عُثمان اِبنِ عَفّان رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلَّمدَن اِیککِی مَرتَه جَنَّتنِی ساتِیب آلگَن اِحسانلِی کِیشِیلَردَن بِیرِی بوُلگَنلَر؛ بِیرِینچِی مَرتَه رُومَه قوُدُوغِینِی ساتِیب آلگَن پَیتلَرِیدَه، اِیککِینچِیسِی اِیسَه عُسرَه لَشکَرِینِی تَعمِینلَه گَن پَیتلَرِیدَه بُولگَن اِیدِی. شوُ سَبَبلِی هَم اوُزلَرِینِی یارانلَرِیگَه ،اَنَس رَضِیَ الله عَنهُ کَبِیلَرنِی حَققِیگَه دُعا قِیلَردِیلَر: [21] . [22] اللَّهُمَّ أَكْثِرْ مَالَهُ وَوَلَدَهُ، وَبَارِكْ لَهُ فِيمَا أَعْطَيْتَه[23] اِی اَلله! اوُنِی مال وَ فَرزَندلَرِینِی کوُپَیتِیرگِین وَ اوُنگَه بِیرگَن نَرسَه لَرِینگگَه بَرَکات عَطا اِیتگِین.

- هَمَّه اِنسانلَرنِی اِعتِقادِی بوُیِیچَه شادلِیک وَ بَخت کِیلتِیرَه دِیگَن اوُنِی بَردَوام قِیلَه دِیگَن اوُرِینلَردَن یَنَه بِیرِی، سَلامَتلِیک وَ جِسمانِی وَضِیعیَتدوُر، اِسلام طَهارَت قانوُنلَرِیدَن تارتِیب تا بَعضِی اِستِعمال قِیلِینَه دِیگَن، اَمّا ضَرَر کِیلتِیرَه دِیگَن نَرسَه لَرنِی مَنع قِیلِیش قانوُنلَرِی وَ قَندَی طَعاملَه نِیش،اوُحلَش، جِسمانِی مَشق مَشغوُلاتلَرِی بِیلَن شوُغوُللَنِیش بارَه سِیدَگِی تَوصِیَه لَر بِیلَن اِنسانلَرنِینگ جِسمِی سَلامَتلِیکلَرِینِی مُحافِظَت قِیلَه دِی. وَ اِنسان اَلله نِی شَرِیعَتِیدَگِی مَنَه بوُ قانوُنلَرنِی رِعایَت قِیلِیش آرقَه لِی اوُزِینِی جِسمِی سَلامَتلِیگِینِی مُحافِظَت قِیلَه دِی وَ شادلِیگِینِی دَوامِی بوُلِیشِینِی تَعمِینلَیدِی.

- شادلِیکنِی ثابِت وَ دائِمِی بوُلِیشِیگَه اِنسانلَر اِعتِقاد قِیلَه دِیگَن مُهِم اوُرِینلَردَن یَنَه بِیرِی، اَمنِیَتدوُر، بِیزلَر «وَآمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ» بارَه سِیدَه آلدِین هَم کوُپ مَرتَه اَمنِیَتنِینگ حَیاتنِی توُرلِی- هِیل قِیررَه لَرِیدَگِی اوُرنِیگَه اِشارَه قِیلِیب اوُتگَنمِیز.

---

[21] البدایه و النهایه: ۴/۵

[22] آثار المدینه المنوره، عبدالقدوس انصاری، ص: ۲۴۵، چاپ مدینه/ الجواهره فی نسب النبی و اصحابه العشره: ۱۷۳/۲

[23] متفق علیه، أخرجه البخاري -واللفظ له- (ص۵۳۶ ح ۶۳۷۸)، و (ص۵۳۳ ح۶۳۳۴) و(ص۵۳۴ ح۶۳۴۴) و رواه أیضاً (ص۱۵۵ ح۱۹۸۲) بسنده عن أنس – رضي الله عنه .وأخرجه مسلم (ص۱۱۱۳ ح۲۴۸۰_۲۴۸۱)، و (ص۷۸۰ ح۶۶۰)

بۇ وَ بۇنگه اوُحشَش اِنسانلَر ذِکر قِيلِيب اوُتگَن اِجابِی اوُرِينلَرِنِی هَمَّه سِينِی، اَللهُ نِی شَرِيعَتِيدَگِی قانوُنلَر شادلِيککَه باعِث بوُلَه دِيگَن اَبزارلَر صِيفَتِيدَه قَبوُل قِيلَه دِی. اَللهُ تَعالَی ناملَرِينِی بِيز اَيتِيب اوُتگَن مَنَه بُو اِجابِی اوُرِينلَرنِی تَصدِيقلَش بِيلَن بِيرگَه، بوُندَن باشقَه مَوجُود مَيدَه اوُرِينلَرِنِی شادلِيکنِينگ ظاهِرِی بِيلگِيسِی صِيفَتِيدَه، اوُزِينِينگ شَرِيعَتِيدَه وَ اَساسِی قانوُنلَرِيدَه عُمُومِی بِير جَملَنَمَه کوُرِينِيشِيدَه، اوُچتَه اَساسِی عامِلنِی اِنساندَه دائِمِی شادلِيک وَ بَختنِی وُجُودگَه کِيلتِيرُوچِی مَنبَع صِيفَتِيدَه تَنِيشتِيرگَن، اوُلَر "خَيالدَگِی بَخت وَ شادلِيککَه" اَيلَنمَه سِيدَن آلدِين مَنَه بُو شادلِيکلَرنِی تَشکِيللَشتِيرَه دِی وَ باشقَه رِيب کانترال قِيلَه دِی وَ هِدايَت قِيلَه دِی:

١- اوُشبُو اَساسِی اوُرِينلَردَن بِيرِی شادلِيکنِينگ اِينگ مُهِم وَ اَساسِی عامِلِی صِيفَتِيدَه،لا اِلَهَ اِلّا الله وَ مُحَمَّد الرسُول الله گه اِخلاص بِيلَن اِيمان کِيلتِيرِيش وَ چِين دِيلدَن اِيشانِيشدِير. تَشوِيش، اِضطِراب وَ توُشکوُنلِيکنِی يوُقلِيگِی وَ قَلب خاطِرجَملِيگِينِی قوُلگه کِيرِيتِيش هَر قَندَی شادلِيکنِی اَساسِی نَوِی حِسابلَه نَه دِی، مَنَه بوُنِی غَيرِی شَرعِی دَستوُرلَردَن وَ قانوُنلَردَن چِيتلَه نِيش وَ اَللهُ نِينگ شَرِيعَتِيدَگِی قانوُنلَرگه سوُزسِيز اِطاعَت قِيلِيش آرقَه لِيگِينَه قوُلگه کِيرِيتِيلَه دِی. اَللهُ تَعالَی مَرحَمَت قِيلَه دِيکِی: **الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُم بِذِكْرِ اللَّهِ ۗ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ**
(رعد/٢٨) اوُلَر اِيمان کِيلتِيرگَن وَ قَلبلَرِی اَللهُ نِی ذِکر قِيلِيش- اِيسلَش بِيلَن آرام آلَه دِيگَن ذاتلَردِير. آگاه بوُلِينگِيزکِيم، اَللهُ نِی ذِکر قِيلِيش بِيلَن قَلبلَر آرام آلوُر.

شُو يِيردَه بِير نَرسَه نِی اَيتِيب اوُتماقچِيمَن، مُؤمِنلَرِنِی دَرَجَه سِی مُسُلمانلَرِنِی دَرَجَه سِيدَن يوُقارِيراق بوُلگه نِی کَبِی، تَسکِين تاپِيشنِی دَرَجَه سِی اِيمان دَرَجَه سِيدَن يوُقارِيراقدَه توُرَه دِی: وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ أَرِنِى كَيْفَ تُحْيِى الْمَوْتَى قَالَ أَوَلَمْ تُؤْمِن قَالَ بَلَى وَلَكِن لِّيَطْمَئِنَّ قَلْبِى(بقره/٢٦٠) اِيسلَنگ (اِی مُحَمَّد)،اِبراهِيم: "پَروَردِيگار، مِينگه اوُلِيکلَرنِی قَندَی قِيلِيب تِيرِيلتِيرِيشِينگنِی کوُرسَت"، دِيگه نِيدَه، اَللهُ "اِيشانمَيسَنمِی؟"- دِيدِی. اِبراهِيم اَيتدِی: "يوُق، اِيشانَه مَن-کوُ،لِيکِن دِيلِيم يَنَه تَسکِين تاپِيشِی اوُچُون".

شَخص طاغوُتگه کُفر کِیلتیرِیش وَ اَلله گه اِیمان کِیلتیرِیش آرقَه لِی الله نِی شَرِیعَتیدَگِی قانوُنلَرنِینگ قَدرِیَتلَرِیگه وَ اَلله تَعالَی نِی رَحمَتِی، وَعدَه سِی،آگاهلَنتیرِیشلَرِیگه باغلَه نِیب قالگَن پَیتیدَه، اوُ اوُزِینِینگ شادلِیگِینِی اَلله تَعالَی دَن باشقَه هِیچ قَندَی نَرسَه گه وَ هِیچ کِیمگه باغلَه مَیدِی، شُو سَبَبلِی هَم اوُ هَمِیشَه شادلِیک نِعمَتِیدَن بَهرَمَند بوُلَه دِی، چوُنکِی: وَ أَنَّهُ هُوَ أَضْحَكَ وَ أَبْكي. اِیندِی شَخص اوُزِینِی شادلِیگِینِی فَقَط اوُتکِینچِی مادِدِی اِیشلَرگه باغلَب آلگَن پَیتِیدَه، اَنَه بُو اِیشلَر تَمام بوُلگَن پَیتِیدَه اوُ هَم غَم – تَشوِیشگه دوُچار بوُلِیشِی طَبِیعِی بِیر حالَت . سِیز بِیر تَصَوُّر قِیلِیب کوُرِینگ، هَمَّه آدَملَر اوُچُون رَسم آلِیشگه اِمکانِیَت یَرَه تِیب بِیرگَن جارج اِیستمَن کادَکدِیک اِنسانِنِی ۹۰ مِلِیان داللار دَرآمَدِی بوُلگَن، لِیکِن اوُ ۱۹۳۲ یِیلدَه مال- دُنیادَن وَ دُنیا لَذَّتلَرِیدَن توُیِیب کِیتگه نِی سَبَبلِی، ۸۲ یاشِیدَه اوُزِینِی اوُزِی آتِیب اوُلدِیرَه دِی. کادَک وَصِیَتنامَه سِینِی آخِیرگِی جُملَه سِیدَه قوُیِیدَگِیلَرنِی یازِیب قالدِیرگَن اِیدِی:" مِین کِیرَکلِی اِیشِیمنِی بَجَه رِیب بوُلدِیم. دِیمَک مِینِی بُو یِیردَه قالِیشِیمگه اِیختِیاج قالمَه دِی. "

یَنَه بِیر باشقَه نَمُونَه اَدالف مِیرکِیل بوُلِیب، اوُ ۷۴ یاشِیدَه ۲۰۰۹ یِیلدَه ۴۳ مِلِیَرد داللار دَرآمَدِی بوُلِیشِیگه وَ دارِی اِیشلَب چِیقَه رُوچِی وَ اَوتامابِیل اِیشلَب چِیقَه رُوچِی بِیر نِیچَه کَتتَه شِیرکَتگه اِیگه بوُلِیشِیگه وَ اوُنِی قوُل آستِیدَه ۱۰۰۰۰۰دَن آرتِیق اِیشچِیلَر اِیشلَه شِیگه قَرَمَسدَن وَ دُنیادَه ۴۴ چِی اوُرِیندَگِی بَدَولَت کِیشِی بوُلَه توُرِیب، شِیرکَتلَرِیدَن بِیرِینِینگ اَکسِیَه سِی ۵۰ % گه توُشِیب کِیتگه نِی توُفَیلِی اوُزِینِی پایِزدنِی آستِیگه تَشلَب اوُلدِیرَه دِی، اوُ مَنَه بُو وَضِیعیَتدَه بَدَولَت کِیشِیلَرنِینگ ۴۴ چِی اوُرنِیدَن ۹۶ اوُرِینگه توُشِیب کِیتَردِی خالاص.

مَنَه بوُ بارَه دَه نَمُونَه لَر جوُدَه کوُپ، اوُندَه شَخصلَر اوُزلَرِینِینگ شادلِیکلَرِینِی دُنیاوِی اوُتکِینچِی اِیشلَرگه باغلَب آلِیشگَن، اوُلَر بُو اِیشلَرنِی قوُلگه کِیرِیتیشگَن پَیتدَه کوُداکگَه اوُحشَب اوُزلَرِینِی اوُلدِیرِیشَه دِی یاکِی بوُلمَسَم اَگَر مِیرکِیلگه اوُحشَب مال- دَولَتلَرِی بِیر مِقدار ناقِیص بوُلِیب قالسَه هَم اوُزلَرِینِی نابوُد قِیلِیب تَشلَه شَه دِی.

اَمّا مُؤمِن شَخص اوُزِینِی شادلِیگِینِی اَللہ نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنگه وَ اَللہ تَعالَی نِی وَعدَه لَرِیگه باغلَه گَن پِیتِیدَه، گوُناهلَردَن پَرهِیز قِیلِیشلِیک هَم اوُنگه شادلِیک کِیلتِیرَه دِی، اَللہ نِی یوُلِیدَه جِهاد قِیلِیشلِیک وَ صِیلَه پِی رَحمنِی بَرقَرار قِیلِیشلِیک هَم اوُنگه شادلِیک وَ بَخت کِیلتِیرَه دِی،مِهمان کوُتِیب آلِیشلِیک وَ اَللہ نِی بَندَه لَرِینِی مُشکِلاتلَرِینِی یِینگِیللَه تِیش وَ اَللہ تَعالَی نِی دَستوُرلَرِینِی اِجرا قِیلِیشلِیک هَم اوُنگه شادلِیک وَ حوُرسَندچِیلِیک کِیلتِیرَه دِی، یَعنِی اوُ خَیرُ النَّاسِ أنفَعَهُم لِلنَّاس، اِیگَه نِینِی یَحشِی بِیلَه دِی، اَمر بَه مَعرُوف وَنَهِی اَز مُنکَر، دَعوَت اِیشلَرِی وَ آدَملَر اوُچُون اَللہ نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَرنِی، اِسلامِی حُکوُمَتنِی قَیتَه دَن آلِیب کِیلِیشدَن تارتِیب، اِنسانلَرگه مادِدی مَنفَعَت یِیتکَه زِیش وَ عُمُوم آدَملَرگه فایدَه کِیلتِیرَه دِیگَن اِیشلَرنِی عَمَلگه آشِیرِیشلِیک اوُنِی رُوحِیَه سِینِی شاد وَ حوُرسَند قِیلَه دِی، اوُنِی اوُمِیدِیِنِی وَ اوُزِیگه بوُلگَن اِیشانچِینِی یوُقارِیگه کوُتَه رَه دِی.

حَتَّی شَخص اوُزِینِی آرَستَه توُتِیشلِیگِی وَ اوُزِینِی لِباسلَرِیگه، تَشقِی کوُرِینِیشِیگه اِعتِبار بِیرِیشلِیگِی هَم مُؤمِن کِیشِینِی شادلِیگِیگه شادلِیک قوُشَه دِی، چوُنکِی اَللہ تَعالَی مَرحَمَت قِیلَه دِیکِی: «یَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ»

(اعراف/۳۱) اِی آدَم بالَه لَرِی، هَر بِیر سَجدَه چاغِیدَه زِینَتلَه نِینگِیز (یَعنِی تازَه لِباسدَه بوُلِینگِیز) هَمدَه (هاحلَه گه نِینگِیزچَه) یِیب – اِیچَه وِیرِینگلَر، فَقَط اِصراف قِیلمَنگلَر. ذاتاً، اوُ اِصراف قِیلگوُچِی کِیمسَه لَرنِی سِیومَس.

مَنَه بُو بارَه دَه نَمُونَه لَر جُودَه کوُپ، اَمّا بُو یِیردَه اِیشارَه قِیلِینِیشِی کِیرَک بوُلگَن نوُقطَه شوُکِی، کوُز یاش توُکِیشلِیک اَللہ نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنِیدَه شادلِیکنِی توُلدِیرُوچِیلَرِیدَن بِیرِی صِیفَتِیدَه،هَمدَه غَم – اَندوُهدَن قوُتوُلِیش وَ غَم – اَندوُهنِی تَنَه دَن چِیقَه رِیب تَشلَش اوُچُون اِینگ فایدَه لِی وَ اِینگ عالِی، طَبِیعِی بِیر چارَه دِیب حِسابلَه نَه دِی.

کوُز یاش توُکِیشلِیک اِنساننِی توُشکِینلِیککَه توُشِیشدَن سَقلَشدَن تَشقَه رِی، اوُ حَکِیم خُداوَند تامانِیدَن اِنعام قِیلِینگَن اِنکار قِیلِیب بوُلمَیدِیگَن نِعمَتلَردَن بِیرِی سَنَلَه دِی، اوُ اِنساننِی تِینچلَنتِیرِیش اوُچُون اِنسانگه بِیرِیلگَن اِینگ یَحشِی،اَفضَل واسِیطَه لَردَن

بیرِیدوُر. شوُنگه اَساسلَنگَن حالدَه کوُز یاش توُکِیشلِیک وَ کوُلِیشلِیک شادلِیکنِی دَوامِی بوُلِیشِیدَه بِیر- بِیرِینِی توُلدِیرُوچی حِسابلَه نَه دِی. اَللّه تَعالَی هَم مَنَه بُو مَقصَدنِی قوُلگه کِیرِیتِیلگوُنچَه هَم کوُلدِیرَه دِی وَ هَم کوُز یاش توُکتِیرَه دِی: « وَ أَنَّهُ هُوَ أَضْحَکَ وَ أَبْکي». رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم کوُز یاش توُکِیش وَ حَتَّی کِیشِی اوُزِینِی کوُز یاش توُکِیشگه مَجبُورلَش اوُچُون هَم بِیر قَنچَه تَوصِیَه لَر بِیرگَنلَر.

مَنَه بُو دُنیاوِی حَیاتدَگِی اِنسانلَرنِینگ رُوحِی وَ اِیچکِی سَلامَتلِیکلَرِینِی اَللّه نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَر تامانِیدَن توُغرِی رِعایَت قِیلِینِیشِی دِیمَکدِیر، اَلبَتَّه مَنَه بُو شادلِیکنِی مُحافِظَت قِیلِیشلِیک وَ غَم – غوُصَّه نِی باشقَه اوُصُولگه کوُرَه تَنَه دَن چِیقَه رِیب یُوبارِیشلِیک، مُؤمِن بوُلمَه گَن کِیشِیلَر اوُچُون هَم هَذم قِیلِیب بوُلمَیدِیگَن نَرسَه بوُلِیشِی موُمکِین.

۲- اَللّه تَعالَی شادلِیکنِی بَردَوام وَ دائِمِی قِیلِیش اوُچُون کوُرسَتگَن اوُرِینلَردَن یَنَه بِیرِی، بُو اَللّه نِی قَضا وَ قَدَرِیگه راضِی بوُلِیش وَ قَلب،زَبان،عَمَلگه اوُحشَش باطِن هَمدَه ظاهِردَگِی اِلاهِی قَدَرگه اِعتِراض قِیلمَسلِیکدوُر.

مُؤمِن شَخص مَنَه بُو دَرَجَه گه یِیتگَن پَیتِیدَه، اوُ دُنیاوِی حَیاتِینِینگ آخِیرَت بِیلَن باغلِیق اوُرنِی حَقِیدَه اَنِیق وَ حَقِیقِی تَصَوُّرگه اِیگه بوُلَه دِی، بُو نَرسَه اِلاهِی قَضا وَ قَدَرگه نِسبَتاً راضِی بوُلِیب حوُرسَند بوُلِیشِیگه باعِث بوُلَه دِی. «لِکَیْلا تَأْسَوْا عَلی مَا فاتَکُمْ وَ لا تَفْرَحُوا بِمَا آتاکُمْ وَ اللَّهُ لا یُحِبُّ کُلَّ مُخْتالٍ فَخُورٍ» (حدید/۲۳) تاکِی، سِیزلَر قوُللَرِینگِیزدَن کِیتگَن نَرسَه گه قَیغوُرمَه گَیسِیزلَر وَ (اَللّه) عَطا اَیتگَن نَرسَه بِیلَن شادلَه نِیب (هَوالَه نِیب) کِیتمَه گَیسِیزلَر. اَللّه بَرچَه کِبر هَوالِی، مَقتَنچاق کِیمسَه لَرنِی سوُیمَس.

یَعنِی بُو غَم، اوُمِیدسِیزلِیک، دِقِقَتچِیلِیک، توُشکِینلِیککَه توُشِیش وَ اِنسانِنی شادلِیگِیگه ضَربَه اوُرِیشِی موُمکِین بُولگَن بَرچَه آفَتلَرنِینگ اِیشِیگِینِی یاپِیب تَشلَش دِیگه نِیدُور، یَنَه بُو اَللّه تَعالَی بِیزلَرنِی وُجُودِیمِیزگه بِیر اِیختِیاج صِیفَتِیدَه جایلَب قوُیگَن شادلِیک نِعمَتِینِی مُحافِظَت قِیلِیش دِیمَکدِیر، مَخصُوصاً اوُلَر بَرچَه اِنسانلَرنِی یا جانلَرِی، یا

آچلیک، یا مال- دَولَت، یا فرزَندلَری، یا باشقَه نرسَه لَر آرقَه لِی، شُبهَه سِیز اِمتِحان قِیلِینیشلَرِینی توُشوُنیب پیتگن پیتلَرِیدَه، یَندَه یَحشِیراق اوُلَرنِی حِمایَه قِیلِیشَه دِی:

- **وَلَنَبْلُوَنَّكُم بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنفُسِ وَالثَّمَرَاتِ ۗ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ** (بقره/۱۵۵) وَ اَلبَتَّه سِیزلَرنِی حَوفوُ- خَطَر،آچلیک، مالوُ- جان وَ مِیوَه- چیوَه لَرنِی کَمَیتیرِیش کَبِی نَرسَه لَر بیلَن اِمتِحان قِیلَه مِیز. بیرار مُصِیبَت کِیلگَندَه: "اَلبَتَّه بِیز اَلله نِینگ (بَندَه لَرِیمِیز) وَ اَلبَتَّه بِیز اوُ ذاتگه قَیتگوُچِیلَرمِیز"، دِیِیدِیگَن صابِرلَرگَه حوُشخَبَر بِیرِینگ (اِی مُحَمَّد).
- **لَتُبْلَوُنَّ فِي أَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ وَلَتَسْمَعُنَّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِن قَبْلِكُمْ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا أَذًى كَثِيرًا ۚ وَإِن تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ ذَٰلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ** (آل عمران/۱۸۶) اَلبَتّه مالوُ- جانلَرِینگِیزدَه اِمتِحان قِیلِینُورسِیزلَر (یَعنِی تَنگرِی تَعالَی مال وَ جانلَرِینگِیزگه هِیلمَه – هِیل آفَتو بَلالَر یوُبارِیب، سِیزلَرنِینگ اِیمانِینگِیزنِی تیکشِیرِیب کوُرَر) وَ اَلبَتَّه سِیزلَردَن اِیلگه رِی کِتاب بیرِیلگَن کِیمسَه لَر تامانِیدَن وَ مُشرِکلَر تامانِیدَن کوُپ اَذِیَت – مَلامَتلَر اِیشِیتَه جَکسِیزلَر. اَگر (آزارلَرِیگَه) صَبر- طاقَت قِیلسَنگِیزلَر وَ اَلله دَن قوُرقسَنگِیزلَر (نَجات تاپوُرسِیزلَر). چوُنکِی بُو اِیش (یَعنِی صَبر- طاقَتلِی بوُلِیب، اَلله دَن قوُرقِیش) اِیشلَرنِینگ مَقصَدگه مُوافِیغِیدِیر.

مَنَه بُو حالَتدَه اِنسان بُو دُنیادَگِی اِیککِی هِیل توُشوُنچَه گه اِیگه بوُلَه آلَه دِی:

۱- دُنیا فَراغَت وَ آخِیرگِی مَکان بوُلِیب، اوُ پیردَه مُشکِلاتلَر وَ یاقِیمسِیز نَرسَه لَر بوُلمَسلِیگِی کِیرَک. هَمَّه اِنسانلَرنِی حَیاتِیدَه اَلبَتَّه مُشکِلاتلَر مَوجُود، اِیندِی اوُشَه مُشکِلاتلَرگَه وَ قِیِینچِلِیکلَرگَه دوُچار بوُلگَن پیتِیدَه، بُو نَظَرنِی ثَمَرَه سِیدَه اوُنِی کوُداکگَه، مِیرکِیلگَه وَ اوُلَرگَه اوُحشَه گَن مِینگلَب کِیشِیلَرنِینگ تاپگَن تَقدِیرِی کوُتَه دِی......

۲- یَنَه بِیر باشقَه بِیر توُشوُنچَه شوُکِی، بُو دُنیا اوُتکِینچِی، دائِمِی بوُلمَه گَن اِمتِحان مَیدانِی وَ اوُندَه صالِح عَمَللَرنِی خاصلَب قِیامَت اوُچُون جَملَه نَه دِی، اَنَه بُو قِیامَت دائِمِی وَ هَمِیشَه مَوجُوددِیر. مَنَه بُو کوُز- قَرَش آرقَه لِی اِنسان مَشَقَّتلَرنِی، قِیِینچِلِیکلَرنِی

آسانلِیک بِیلَن قَبوُل قِیلَه دِی وَ مَنَه بُو حَیاتگه وَ اوُندَگِی قِیینچِیلِیکلَرگه صَبر- طاقَت قِیلِیش هَم آسانراق بوُلَه دِی.

مَنَه بُو رَوِیشدَگِی دُنیا قَرَش، شُکر قِیلگوُچِی وَ اِجابِی فِکردَگِی مُؤمِنلَرنِی وُجُودگه کِیلتِیرَه دِی، «لَئِن شَکَرْتُمْ لأَزِیدَنَّکُمْ» اوُ اوُزِینِی بار کوُچ- قُوَّتِی بِیلَن وَ بَرچَه شَرعِی اَسبابلَردَن فایدَه لَنگَن حالدَه، اَنَه بُو مَقصَدنِی قوُلگه کِیرِیتِیش اوُچُون قوُلِیدَن کِیلگَنچَه حَرَکَت قِیلَه دِی، لِیکِن نَتِیجَه نِی اَلله گه تاپشِیرَه دِی، اوُ اِلاهِی قَضا وَ قَدَرگه راضِی بوُلَه دِی وَ شوُ رَوِیش بِیلَن باطِنِیدَگِی شادلِیکنِی حِمایَه قِیلِیب اوُنِی مُستَحکَملَیدِی.

بِیز مَنَه بُو مُؤمِنلَرنِی قَرَمَه – قَرشِیسِیدَه اِلاهِی قَضا وَ قَدَرنِی توُشوُنِیب یِیتمَه گَن چُودَه کوُپ اِنسانلَرنِی کوُرَه مِیز، اوُلَرنِینگ اَطراف جَهانگه نِسبَتاً دُنیا قَرَشلَرِی شَرِیعَتگه مُوَفَّق اِیمَس. اوُلَر دائِما اوُزلَرِینِی اَطرافلَرِیدَگِی مَنفِی نوُقطَه لَرنِی کوُرِیشَه دِی؛ اوُلَر دائِم اَطرافلَرِیدَگِی کِیشِیلَرنِی، جَمِیعیَتنِی ناتوُغرِی اِیشلَرِیدَن شِکایَت قِیلِیشَه دِی، اوُلَر حَتَّی اوُزلَرِینِی حَیاتلَرِیدَن هَم راضِی اِیمَسلَر، پوُلسِیزلِیکدَن وَ مادِدی اِمکانِیَتلَرنِی یوُقلِیگِیدَن نالِیشَه دِی. مَنَه بُو شَخصلَر اَنَه بُو مَنفِی دُنیا قَرَشلَرِی وَ بِیلَن فَقَطگِینَه اوُزلَرِینِی جِسملَرِیگه ضَربَه اوُرِیبگِینَه قالمَسدَن،بَلکِی اوُلَر اوُزلَرِی بِیلَن باشقَه لَرنِی شادلِیگِینِی هَم نابوُد قِیلِیشَه دِی.

۳- اِنسانلَردَگِی شادلِیکنِی یَنَدَه بَردَوام بوُلِیشِیگه یاردَم بِیرَه دِیگَن اوُچِینچِی اِینگ اَساسِی اوُرِینلَردَن بِیرِی، بُو آخِیرگِی اِیلچِی آرقَه لِی خَبَر بِیرِیلگَن قِیامَتگه وَ اوُلِیمدَن کِیینگِی دُنیاگه اِیمان کِیلتِیرِیشدَن عِبارَت.

اِسلام مُسُلمانلَر اوُچُون چِیزِیب بِیرگَن آخِیرگِی مَقصَد وَ آرزُو، فَقَط جَنَّت وَ اَلله نِینگ راضِیلِیگِیدوُر. شَخص اوُزِینِی اِیختِیارِی وَ توُغرِی اِیمانِی بِیلَن آزاد حالِیدَه اَنَه اوُشَه مَقصَدنِی قوُلگه کِیرِیتِیش سَرِی حَرَکَت قِیلگَن پَیتِیدَه، دُنیادَه اِیگه بوُلگَن هَمَّه نَرسَه نِی حوُرسَند وَ شاد حالدَه بُو یوُلدَه فِدا قِیلِیب یُوبارَه دِی، اوُ مَنَه بُو یُولدَه هَر قَنچَه حَرَکَت قِیلگَه نِی سَرِی اَنَه بُو مَقصَدگه یَنَدَه یَقِینلَه شَه دِی وَ اوُزِینِی وُجُودِیدَه راضِیلِیکنِی حِیس قِیلَه دِی وَ شادلِیگِیگه شادلِیک قوُشِیلَه دِی. قَعقَاع اَوسِیگه اَیتگَن اِیدِیلَرکِی؛ بِیزلَرنِی جَنَّتگه

تَرغِیب قِیلَه دِیگَن بِیرار نَرسَه نِی بِیزلَرگَه اَیتگِین. شوُندَه اوُ : رَسُول الله صلی الله عَلَیهِ وَسَلَّم اوُ پِیردَه بوُلَه دِیلَر.

بُو پِیردَه آچِیق- آیدِین کوُرِینِیب توُرگَن نَرسَه، دُنیا وَ اوُندَگِی حَیات بارَه سِیدَگِی شَرعِی تَفسِیرگَه کوُرَه، مُجاهِد مُسُلمانلَرنِینگ عاقِبَتِی اِیککِیتَه یوُلگَه تَقسِیم بوُلَه دِی: بِیرِینچِیسِی دُنیادَگِی شادلِیک، اِیککِینچِیسِی شَهِیدلِیک بِیلَن تاپگَن اوُلِیمِیدَن کِیِینگِی شادلِیگِی بوُلَه دِی، اوُتگَن دَورلَردَه اوُتِیب کِیتگَن شَهِیدلَر بُو نَرسَه لَرنِی قوُلگَه کِیرِیتِیشگَن.

قُلْ هَلْ تَرَبَّصُونَ بِنَا إِلاَّ إِحْدَى الْحُسْنَيَيْنِ وَنَحْنُ نَتَرَبَّصُ بِكُمْ أَن يُصِيبَكُمُ اللّهُ بِعَذَابٍ مِّنْ عِندِهِ أَوْبِأَيْدِينَا فَتَرَبَّصُواْ إِنَّا مَعَكُم مُّتَرَبِّصُونَ(توبه/۵۲) (اِی مُحَمَّد)، اَیتِینگ: "سِیزلَر بِیز اوُچُون فَقَط اِیککِی یَحشِیلِیک (یَعنِی شَهِید بوُلِیشِیمِیز یاکِی غَلَبَه قِیلِیشِیمِیز)دَن بِیرِینِی کوُتماقدَه سِیز. بِیز اِیسَه سِیزلَر اوُچُون اَلله سِیزلَرگَه اوُز دَرگاهِیدَن یاکِی بِیزنِینگ قوُلِیمِیز بِیلَن بِیر عَذاب یِیتگَه زِیشِینِی کوُتماقدَه مِیز. بَس، سِیزلَر هَم کوُتَه وِیرِینگلَر، بِیز هَم سِیزلَر بِیلَن بِیرگَه کوُتگوُچِیمِیز."

بُو یَعنِی نَه قوُرقوُو،نَه اِیضطِراب، نَه اِیککِیلَه نِیش مَوجُود بوُلمَه گَن،بَلکِی فَقَط شادلِیک وَ آرامِیشگَه اِیگَه بوُلگَن رَوشَن کِیلَه جَک وَ عاقِبَت دُنیا وَ قِیامَتگَه تِیگِیشلِی.

شُو پِیردَه بُو دُنیادَگِی اوُرِینلِی وَ اَلله تَعالَی یَحشِی کوُرَه دِیگَن شادلِیکلَرگَه اِیشارَه قِیلِیب اوُتِیلِیشِی لازِم بوُلَه دِی:

اوُلَردَن بِیرِی: اَلله نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُندَه مَنَه بُو شادلِیک هَم جَنَّتِی وَ اَلله نِی راضِیلِیگِینِی قوُلگَه کِیرِیتِیش اوُچُون بِیر واسِیطَه حِسابلَه نَه دِی، اوُنِی اوُزِی یالغِیز حالدَه مَقصَد بوُلَه آلمَیدِی. شادلِیکنِی اوُزِی بِیر اَبزار بوُلِیب، اوُ مُؤمِن اِنسانِنی جَنَّتگَه وَ اَلله تَعالَی نِی راضِیلِیگِیگَه یَقِینلَشتِیرَه دِیگَن اَساسِی وَ مُهِم اِیشلَرنِی بَجَه رِیش اوُچُون اوُنگَه یاردَم بِیرَه دِی، باشقَه چَراق اِصطِلاح بِیلَن اَیتگَندَه شادلِیک بوُ یوُلدَه بِیزلَرگَه خِذمَت قِیلَه دِی وَ شَخصگَه کوُچ – قُوَّت بِیرَه دِی، اوُ وَظِیفَه لَرِینِی یَندَه یَحشِیراق بَجَرَه آلِیشِی اوُچُون اوُنگَه کوُچ بَغِیشلَیدِی.

اِیندِی مَنَه بُو اوُرِینلِیک وَ اَللهُ یَحشِی کوُرَه دِیگَن شادلِیکنِی دائِمی قِیلِیش اوُچُون بِیر نِیچتَه مَیدَه نوُقطَه لَرگَه،فَرقلَرگَه وَ بِیلگِیلَرگَه اِعتِبار بِیرِیش کِیرَک بوُلَه دِی، اَینِیقسَه بُو نوُقطَه لَر دارُ الاسلامدَه یَشاوچِیلَرگَه تِیگِیشلِی:

- اوُلَردَن بِیرِی دِینِی اِعتِقادلَر، یَعنِی بِیر اِیش مُسُلمان اوُچُون شادلِیککَه سَبَب بوُلِیشِی موُمکِین، لِیکِن کافِر شَخص اوُچُون غَم – اَندوُه،خَواطِر، ضَرَر کِیلتِیرِیشِی موُمکِین. وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا (اسراء/۸۲) بِیز مُؤمِنلَر اوُچُون شِفا وَ رَحمَت بوُلگَن قُرآن آیَتلَرِینِی نازِیل قِیلوُرمِیز. (لِیکِن بُو آیَتلَر) ظالِم – کافِر کِیمسَه لَرگَه فَقَط زِیاننِی زِیادَه قِیلوُر.

یَعنِی مَنَه بُو قُرآن وَ مَنَه بُو اَللهُ نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَر اِنسان اوُچُون اِیککِیتَه بِیر- بِیرِیدَن فَرقلِی اِیشلَه تِیلِیش یوُلِیگَه ایگَه، اوُ مُؤمِنلَر اوُچُون شِفا وَ رَحمَت بوُلَه دِیگَن بوُلسَه، بوُنِی قَرَمَه – قَرشِیسِیدَه ظالِملَر اوُچُون زِیان وَ ضَرَردَن باشقَه نَرسَه نِی کِیلتِیرمَیدِی. بُو یِیردَه مُؤمِنلَرنِینگ قُرآن وَ اوُندَگِی قانوُنلَر بِیلَن شاد وَ حوُرسَند بوُلِیشلَرِی، هَمدَه ظالِم وَ سِیتَمگَرلَرنِی غَمگِین بوُلِیب خَواطِرگَه توُشِیشلَرِی هَم طَبِیعِی نَرسَه. بوُنگَه مِثال بِیزلَرنِینگ اوُچِینچِی دَرَجَه دَگِی دُشمَنِیمِیز بوُلمِیش نَصرانِی کافِرلَرِینِینگ اِیککِینچِی دَرَجَه لِی دُشمَنِیمِیز مَجُوس کافِرلَرِینِی اوُستِیدَن قاذانگَن غَلَبَه سِی بِیلَن بِیزنِینگ حوُرسَند بوُلِیشِیمِیز بوُلَه آلَه دِی، «وَ يَوْمَئِذٍ يَفْرَحُ الْمُؤْمِنُونَ» (روم/۴) اَلبَتَّه بُو نَرسَه طَبِیعَتاً بِیزلَرنِینگ بِیرِینچِی دَرَجَه لِی دُشمَنِیمِیز قُرَیش سِکوُلارِیستلَرِی بِیلَن اِیککِینچِی دَرَجَه لِی دُشمَنِیمِیز مَجُوسلَرنِینگ غَم- اَندوُهگَه توُشِیشلَرِیگَه باعِث بوُلَه دِی.

اَللهُ نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَرنِی اِجرا قِیلِیشلِیک مُؤمِنلَر اوُچُون هَم وَ حَتَّی دارُ الاِسلامدَه یَشَیاتگَن اَهلِی جِزیَه بوُلگَن کافِرلَر اوُچُون هَم فَراوانلِیک وَ اَمنِیَتنِی «**أَطْعَمَهُم مِّن جُوعٍ وَآمَنَهُم مِّنْ خَوْفٍ**» وَ عِبادَتلَرنِی اَللهُ گَه کامِل صُورَتدَه خاصلَشنِی کِیلتِیرَه دِی، «فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَٰذَا الْبَيْتِ» دِینگَه اوُنِینگ توُرت مَفهُومِیگَه کوُرَه کامِل صُورَتدَه عَمَل قِیلِینِیشِیگَه سَبَب بوُلَه دِی، بُو یَعنِی مُؤمِنلَرگَه شادلِیکنِی هَدیَه بِیرِیش دِیمَکدِیر، اَمّا اَبُو جَهللَر،اَبُو لَهَبلَر، دِینفُرُوشلَر،

سِکوُلارِیستلَر، اوُغرِیلَر، بِیناموُسلَر،دَیُوسلَر، هَمجِنسبازلَر وَ باشقَه ظالِملَر اوُچُون زِیان وَ ضَرَر کِیلتِیرَه دِی حالاص.

- بِیزلَرنِینگ بِرادَرلَرِیمِیز وَ آپَه – سِینگِیللَرِیمِیز شادلِیکنِی بَردَوام بوُلِیشِی اوُچُون نَظَرگَه آلِیشلَرِی کِیرَک بوُلگَن فَرقلَردَن یَنَه بِیرِی، شَخصلَرنِینگ یاشِینِی حِسابگَه آلِینِیشِیدوُر.

چوُنکِی هَر قَندَی یاشدَه شَخصلَر اوُچُون شادلِیکلَر هَم فَرق قِیلَه دِی، بَعضِی بِیر اوُرِینلَردَه اوُلَر بِیر هِیل بوُلمَسلِیکلَرِی موُمکِین. شوُ سَبَبلِی هَم کوُرِیب توُرگَه نِیمِیزدِیک، بَلاغَتگَه یِیتگَن یِیگِیتنِی حوُرسَند قِیلَه دِیگَن عالِی اوُقوُو یوُرتِیگَه قَبُول قِیلِینِیشِی یا یَحشِی اِیش،توُرمُوش قوُرِیش......کَبِی نَرسَه لَر، باشلَنغِیچ صِینفدَگِی بالَه نِی حوُرسَند قِیلَه آلمَیدِی، اَگَر بوُنِی عَکسِیگَه آلِیب کوُرسَنگِیز هَم شوُ نَتِیجَه نِی بِیرَه دِی. شوُنِینگدِیک بِیر اوُثمِیر یاشدَگِی یاکِی بَلاغَتگَه یِیتگَن یِیگِیتنِی شادلِیگِیگَه باعِث بوُلَه دِیگَن نَرسَه هَم یاشِی کَتتَه کِیشِیگَه شادلِیک کِیلتِیرمَسلِیگِی هَم موُمکِین. مَثَلاً یاش یِیگِیت بوُلگَن زُبَیر حَبَشَه دَه نَجّاشِینِینگ کافِر لَشکَرِینِی غَلَبَه سِی بِیلَن حوُرسَند بوُلَه دِی وَ حوُرسَندچِیلِیگِی سَبَبلِی کوُیلَه گِینِی یِیچِیب آلِیب غَلَبَه نِی بِیلگِیسِی صِیفَتِیدَه اوُنِی سِیلکِیتَه دِی. لِیکِین شَو نَرسَه بِیر بالَه چَه نِی شادلِیگِیگَه سَبَب بوُلَه آلمَیدِی، اوُ بُو نَرسَه نِی بوُتوُنلَی توُشوُنمَیدِی وَ بوُنگَه حُورسَند هَم بوُلمَیدِی.

یَنَه هَم مَیدَه راق صوُرَتدَه نَظَر تَشلَیدِیگَن بوُلسَک، جُودَه کوُپ شِعرلَر یاکِی آهَنگلَر، قوُشِیقلَر بِیزلَرنِی تِیلِیمِیز بِیلَن اَیتگَندَه اِیسَه گوُرانِیلَر اوُثمِیر یاکِی بَلاغَتگَه یِیتگَن یِیگِیتنِی شادلِیگِیگَه سَبَب بوُلِیشِی موُمکِین، اَمّا یاشِی کَتتَه کِیشِی اوُچُون بُو شادلِیککَه سَبَب بوُلمَسلِیگِی موُمکِین. یاکِی بوُنِی تِیسکَه رِیسِی هَم بوُلِیشِی موُمکِین. اوُیِینلَر وَ قِیزِیقَرلِی مَشغوُلاتلَر بارَه سِیدَه هَم شَخصلَرنِینگ یاشِی حِسابگَه آلِینِیشِی کِیرَک. مَنَه بُو نوُقطَه لَرنِی عَصرلَر آلدِین اِسلامِی مَعنَه وِیَت مَدَنِیَتلَشتِیرِیب بوُلگَن، فَقَط یَنَه قَیتَه دَن بُو نوُقطَه لَرگَه اِعتِبار بِیلَن دِقّقَت قِیلِینسَه، شوُنِی اوُزِی کِفایَه قِیلَه دِی.

یاشِنِی حِسابگَه آلگَن حالدَه، مَنَه بُو سَرَلَش جَرَیانِیدَه رِعایَت قِیلِینِیشِی کِیرَک بوُلگَن مُهِم نوُقطَه لَردَن بِیرِی، "اوُز- اوُزِینِی حوُرمَت قِیلِیش وَ بُو حوُرمَتنِی سَقلَب توُرِیش"دَن عِبارَت، بُو

شادلِیکنِی اَجرَه تِیب بوُلمَیدِیگَن اَساسِی عَمَللَرِیدَن وَ اِینگ مُهم شادلِیکنِی حِمایَه قِیلوُچِیلَرِیدَن بِیرِی حِسابلَه نَه دِی.

- مَنَه بُو اوُرِینلَردَه دِقّت بِیلَن اِعتِبار بِیرِیلِیشِی کِیرَک بُولگَن فَرقلَردَن یَنَه بِیرِی، شَخصلَرنِینگ جِنسِیَتِیدوُر.

شُبهَه سِیز مُشتَرَک نوُقطَه لَرنِی نَظَرگَه آلگَن حالدَه – جُودَه کوُپ باشقَه اوُرِینلَر کَبِی – اوُغِیل وَ قِیزنِی یا اِیرکَک وَ عَیالنِی اوُرتَه سِیدَه بُو بارَه دَه هَم فَرق بار. شادلِیکنِی اِیجاد قِیلوُچِی عامِللَر هَم بَعضِی اوُرِینلَردَه اِیرکَکلَر وَ عَیاللَرنِی اوُرتَه سِیدَه بِیر- بِیرِیدَن فَرق قِیلَه دِی. جُودَه کوُپ نَرسَه لَر اوُغِیل بالَه لَرنِی حوُرسَند قِیلَه دِی، اَمّا حوُددِی شوُ نَرسَه لَر قِیز بالَه لَرگَه قِیزِیقَرلِی بوُلَه آلمَیدِی. لِیکِن بوُنِی تِیسکَه رِیسِی هَم بوُلِیشِی موُمکِین، جوُدَه کوُپ نَرسَه لَر قِیز بالَه لَرنِی حوُرسَند قِیلَه دِی، اَمّا بُو نَرسَه لَرنِی اوُغِیل بالَه لَرگَه بوُتوُنلَی قِیزِیغِی یوُق. کَتتَه یاشدَه هَم شوُنگَه اوُحشَه گَن اوُرِینلَر جوُدَه کوُپ تاپِیلَه دِی، بِیر نَرسَه اِیرکَک کِیشِینِی حوُرسَند قِیلِیشِی، اَمّا عَیال کِیشِینِی حوُرسَند قِیلَه آلمَسلِیگِی موُمکِین، یاکِی بوُنِی عَکسِی بوُلِیب، بِیر نَرسَه لَر اِیرکَک کِیشِینِی حوُرسَند قِیلِیشِی، اَمّا عَیال کِیشِینِی حوُرسَند قِیلَه آلمَسلِیگِی موُمکِین.

- اَلاهِیدَه اِعتِبار طَلَب قِیلَه دِیگَن اوُرِینلَردَن یَنَه بِیرِی اَطراف مُهِیطنِی عامِللَرِیدوُر. مَثَلا: عَیناً گِیباگرَه فِیک وَ اِقلِیم جایلَه شُو هَم بَعضِی بِیر شادلِیکلَرنِی قوُلگَه کِیرِیتِیش اوُچُون توُرلِی- هِیل مَدَنِی شَرائِطلَرنِی وُجُودگَه کِیلتِیرَه دِی، بُو نَرسَه لَر اوُشَه مِنطَقَه دَگِی "عُرف"نِی قالِیبِیگَه کوُرَه تَعیِینلَه نَه دِی، جوُنکِی هَر- هِیل قَوملَر اوُزلَرِیدَگِی کِیباگرَه فِیک وَ اِقلِیم شَرائِطِیگَه مُناسِب رَوِیشدَه توُرلِی- هِیل رَوِیشلَردَن فایدَه لَه نِیشلَرِی موُمکِین.

مَنَه بُو عُرفلَر اَگَر اَلله نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَرگَه قَرشِی بوُلمَیدِیگَن بوُلسَه، اوُلَرنِی حوُرمَت قِیلِیب قَبوُل قِیلِینَه دِی، هِیچ کِیم بِیر مِنطَقَه نِینگ اوُزِیگَه خاص گِیباگرَه فِیک عُرفِینِی باشقَه بِیر مِنطَقَه گَه یاکِی بِیر قَبِیلَه وَ زَبانِنی نَرسَه سِینِی باشقَه قَبِیلَه وَ باشقَه زَبانگَه مَجبوُرلَب قَبوُل قِیلدِیرَه آلمَیدِی.

"غَیرِی شَرعِی وَ مَنفِی یا اوُرِینسِیز شادلِیک".

کوُرِیب تورگه نِیمِیزدِیک عُمُوم مُسُلمانلَرنِی حوُرسَند بوُلِیشِی اوُچون صاحَه لَر جوُدَه کوُپ، اوُلَرنِی سانِی بَرچَه عِبادَتلَرنِی سانِیگه تِینگ، یَعنِی مُسُلمان شَخص یوُزلَب آیَتلَرنِی وَ مِینگلَب حَدِیثلَرنِی وَ اَلله نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَر تَصدِیقلَه گَن مِینگلَب عُرفلَرنِی سانِیچَه اوُزِی اوُچون شادلِیک وُجودگه کِیلتِیرِیشِی موُمکِین. اَلله تَعالَی بِیر اِیختِیاج صِیفَتِیدَه «**أَطْعَمَهُم مِّن جُوعٍ وَآمَنَهُم مِّنْ خَوْفٍ**» نِی مَنَه بُو شادلِیکنِی بَرقَرارلِیگِی وَ اوُسِیشِی اوُچون مُناسِب بِیر شَرائِط صِیفَتِیدَه تَنِیشتِیرَه دِی. بُو فَقِیرلِیکنِی اوُرتَه دَن یوُقاتَه دِی وَ راحَت- فَراوانلِیکنِی آلِیب کِیلَه دِی، قوُرقوُونِی وَ ناتِینچلِیکنِی یوُقاتِیب اَمنِیَتنِی آلِیب کِیلَه دِی.

یَعنِی شَخص "شَرعِی اَندازَه گه کوُرَه" اِقتِصادِی وَ مَئِیشَه تِی مُشکِلاتلَرگه اِیگه بوُلمَه گَن وَ دِینِی، جانِی، نامُوسِی، عَقلِی، آبرُوسِی، مالِی وَ باشقَه حَیاتِی ضَرُورَتلَرِی تامانِیدَن اَمنِیَتگه اِیگه بوُلگَن پَیتِیدَه، اِنساننِی دُنیادَه شاد وَ حوُرسَند قِیلَه دِیگَن نَرسَه لَرنِی هَمَّه سِی اوُچون دَروازَه آچِیلَه دِی. مُسُلمان شَخص مَنَه بوُندَی فَضادَه «فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَٰذَا الْبَيْتِ» نِی اِینگ یَحشِی اوُصلوُبدَه وَ کامِل صُورَتدَه بَجَرَه آلَه دِی، اَلله تَعالَی نازِیل قِیلگَن وَ اوُ ذات راضِی بوُلَه دِیگَن نَرسَه لَرنِی هَمَّه سِیگه عَمَل قِیلِیشلِیک، بُو عِبادَت حِسابلَه نَه دِی.

اِینْدِی شادلِیک زَمِینَه سِیگه نَظَر تَشلَیمِیز، اَلله تَعالَی نِیمَه لَرنِی قِیلِیشِیمِیزگه رُوحصَت بِیرگَن بوُلسَه، اوُنگه "شادلِیک کِیلتِیرُوچِی یا حَتَّی شادلِیکنِی کوُپَیتِیرُوچِی" دِییمِیز، بوُنِی قَرَمَه – قَرشِیسِیدَه اَلله نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنگه مُخالِف بوُلگَن وَ اَلله راضِی بوُلمَیدِیگَن هَر قَندَی عَمَلنِی "شادلِیکنِی سوُندِیرُوچِی یا شادلِیکنِی کِیتکَه زُوچِی" دِییمِیز، حَتَّی اَگَر وَ ظاهِردَه بِیر نَوع شادلِیکنِی وُجودگه کِیلتِیرگَن تَقدِیردَه هَم، نِیمَه اوُچون؟ چوُنکِی شادلِیکنِی جایِی حِسابلَنگَن قَلبگه ضَرَرِی بار، اوُنِی بِیمار قِیلِیب قوُیَه دِی، دَرحَقِیقَت مَنزِیلنِی کوُیدِیرِیب یوُبارَه دِی، اِینْدِی مَنزِیلگه ضَرَر یِیتکَه زَه دِیگَن وَ اوُنِی بوُلغَیدِیگَن یاکِی اوُنِی کوُیدِیرِیب یوُبارَه دِیگَن

یَسَمَه شادلِیکگَه غَیرِی شَرعِی یا ناشَرعِی دِیپیلَه دِی. مَنَه بُو حالَتدَه شادلِیکنِی شَرعِی وَ ناشَرعِیسِی ،بُوزُوچِیسِی مَوجُود.

شُو بِیلَن بِیرگه شَرِیعَتگَرا مُؤمِنلَرنِی یانِیدَه هَمِیشَه کافِرلَردَن عِبارَت توُرلِی- هِیل دَستَه لَر، حَتَّی مُنافِق وَ سِکوُلارزَدَه لَر عُنوانِی آستِیدَگِی اِیچکِی دُشمَنلَر دَستَه سِی مَوجُود، اوُلَر خَطا یوُلدَن یوُرِیشَه دِی، اوُزلَرِینِی اِیختِیاجلَرِینِی ناتوُغرِی یوُللَر آرقَه لِی بَرطَرَف قِیلِیشَه دِی، مَثَلاً اِستِعمال قِیلِیش اِیختِیاجِینِی توُنغِیز گوُشتِینِی اِستِعمال قِیلِیش آرقَه لِی قاندِیرَه دِی، یاکِی اِیچِیش اِیختِیاجِینِی حَلال اِیچِیملِیکلَرنِی اِیچِیش بِیلَن بِیرگه مَست قِیلوُچِی اِیچِیملِیکلَرنِی اِیچِیش آرقَه لِی قاندِیرَه دِی، یاکِی جِنسِی اِیختِیاجِینِی زِنا آرقَه لِی قاندِیرَه دِی، یاکِی دَرآمَد کوُرِیش اِیختِیاجِینِی حَرام کَسب قِیلِیش، اوُغرِیلِیک، رِبا وَ باشقَه لَر آرقَه لِی بَرطَرَف قِیلَه دِی، شوُ طَرزدَه اوُلَر شادلِیکگَه بوُلگَن اِیختِیاجلَرِینِی ناشَرعِی وَ ناتوُغرِی کَنَللَر آرقَه لِی قاندِیرِیشَه دِی.

مَنَه بُو دَستَه دَگِی اِنسانلَر اَللّٰه نِی شَرِیعَت قانوُنلَرِیدَگِی صَحِیح قَدرِیَتلَرنِی اوُرنِیگَه یالغان وَ قِیمَتسِیز قَدرِیَتلَرنِی قوُیِیب آلِیشگَن، اوُلَر شوُ طَرزدَه شَرعِی صَحِیح مَقصَدلَرنِی اوُرنِیگَه یالغان مَقصَدلَرنِی تَصَوُّر قِیلِیشَه دِی، حَتَّی اوُلَرنِینگ مُؤمِنلَر وَ جِنایَتچِیلَردَن کوُتَه یاتگَن نَرسَه لَرِی هَم خَطا، نَتِیجَه دَه اوُلَر بِیمار وَ مُواطَنَتسِیز اِنسانلَرگَه اَیلَه نِیب قالِیشگَن، اوُلَردَگِی مِعزانسِیز صِیفَتلَرنِی کوُرِیش اوُچُون خاص بِیر عِلمنِی کِیرَه گِی یوُق، هَمَّه اوُلَرنِی تَشخِیص بِیرِیشگَه قادِر.

مَنَه بوُندَی جِنایَتچِی اِنسانلَرنِی قَرشِیسِیدَه، اَللّٰه تَعالَی مُؤمِنلَرگَه اُخراوِی ثَواب بِیرَه دِیگَن شادلِیکنِی،آرامِیشنِی،لَذَّتنِی مُحافِظَت قِیلِیش اوُچُون، یاقِیمسِیز وَ یالغان شادلِیکلَر وَ لَذَّتلَرنِی آلدِینِی آلَه دِی. چوُنکِی مَنَه بوُندَی شادلِیکلَرنِی جِنسِی یَسَمَه بوُلِیب، اِنسانلَرنِینگ دائِمِی شادلِیکلَرِیگَه ضَرَر یِیتکَه زَه دِی. شوُنگَه اَساسلَنگَن حالدَه قُرآندَگِی آیَتلَردَه هَم شادلِیک اِیککِی دَستَه گَه بوُلِینَه دِی؛ بِیر دَستَه آیَتلَردَه مُؤمِنلَرنِی شادلِیکگَه دَعوَت قِیلگَن بوُلسَه، باشقَه بِیر دَستَه سِی اِیسَه بَعضِی بِیر شادلِیکلَردَن مَنع قِیلَه دِی.

شادلِیک باطِنی اِیش بوُلِیب، باشقَه شَرعِی عامِلّار بِیلَن بِیرگه اِنسانِنِی وُجُودِینِی آرامِیشگه توُلدِیرَه دِی وَ اوُ بِیلَن اِنسانِنِی رُوحِی نَفس آلَه دِی وَ کوُچگه توُلَه دِی، اَمّا یَسَمَه شادلِیکنِی مَخصُولاتلَرِی حوُددِی ساسِیالِیست سِکوُلار حِتایلِیکلَرنِینگ مَخصُولاتِیگه اوُحشَیدِی،اوُلَرنِینگ فَقَط ظاهِرِی اَصلِی مَخصُولاتگه اوُحشَیدِی، اَمّا باطِینده اوُلَر باشقَه بِیر نَرسَه، اَنَه بُو یَسَمَه شادلِیک مَخصُولاتِی حَقِیقِی شادلِیک اِیگه بوُلگَن فوُنکسِیَه گه اِیگه اِیمَس.

شُو کوُرِینِیشدَه، حَرام وَ مَمنوُع قِیلِینگَن آذِیق- آوقَتلَر،اِیچِیملِیکلَرگه اِیگه بوُلگه نِیمِیز کَبِی اوُرِینسِیز غَضَبگه وَ یَسَمَه،اوُرِینسِیز شادلِیککَه هَم اِیگه مِیز. هَم یَحشِیسِی بار وَ هَم یامانِی بار. اِنسانِنِی هَم جِسمِیگه وَ هَم رُوحِیگه جِددِی ضَرَر یِیتکَزگَن توُرِی، بُو مَخصُولاتنِینگ یامانِی وَ حَرام قِیلِینگه نِیدُور، اوُ اِنسانِنِی بوُلغَب بِیمار قِیلَه دِی، اَللّٰه نِی شَرِیعَتِیدَه طَلَب قِیلِینگَن آرامِیشنِی اِنساندَن تارتِیب آلَه دِی، طَبِیعَتاً هَم اَللّٰه نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنگه مُخالِف بوُلَه دِی.

سِیزنِی فِکرِینگِیزچَه، تَنَه سِی مُعالَجَه قِیلِیش قِیبِین بوُلگَن آغِیر،دَردلِی کَسَللِیککَه مُبتَلا بوُلگَن شَخص، حَیات نِعمَتلَرِیدَن لَذَّتلَه نَه دِیمِی؟ اَلبَتَّه، یوُق. اَللّٰه نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَردَن اوُزاقلَشگَن شَخص هَم رُوحاً وَ قَلباً دَرمان قِیلِینِیشِی آغِیر کَسَللِیککَه چَه لِینگَن، اوُ تَوحِیددَن وَ اَللّٰه نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُندَن قَی دَرَجَدَه اوُزاقلَشگَن بوُلسَه، اوُنِینگ قَلبِی وَ رُوحِی کَسَللِیگِی اَنَه اوُشَه مِعزاندَه کوُپَه یَه دِی، مَنَه بُو شَخص تَنَه سِی دَرمان قِیلِینِیشِی قِیبِین بوُلگَن بِیمار کَبِی،اوُرِینلِی شادلِیکدَن وَ آرامِیشدَن مَحرُوم بوُلَه دِی. مَنَه بُو صوُرَتدَه،حَیاتدَگِی مَقصَد اَساسِیدَه اِسلام نوُقطَه یِی نَظَرِیدَگِی شادلِیک وَ حوُرسَندچِیلِیک هَم اوُزِیگه خاص حُدُود وَ چِیگَرَه لَرگه اِیگه. اِستِعمال قِیلِینَه دِیگَن نَرسَه لَر وَ اِیچِیملِیکلَرنِی حَددِی وَ چِیگَرَه سِینِی بوُزگَن کِیمسَه،اوُزِیگه نِسبَتاً وَ حَتّٰی باشقَه لَرگه نِسبَتاً ظُلم وَ جِنایَت صادِر قِیلگَن حِسابلَه نَه دِی.

اَللّٰه نِی شَرِیعَت قانوُنلَرِیدَگِی شادلِیکنِی مَنع قِیلِینگَن وَ قَیتَه رِیلگَن حَددِی وَ چِیگَرَه لَرِینِی اوُچ دَستَه گه تَقسِیم قِیلِینَه دِی: ١- شادلِیکنِی تَرکِیبِی،٢- شادلِیکنِی قالِیبِی،٣- شادلِیکنِی مَکانِی وَ زَمانِی.

مَمنوُع وَ ناشَرعِی شادلِیکنِی اَساسِی،مَثَلاً:

۱- اَللهُ نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَرنِی بِیر چِیتگَه سوُرِیب قوُیِیش وَ اَللهُ تَعالَی اِیلچِیسِیگَه نازِیل قِیلگَن نَرسَه سِیگَه اِیرگَشمَسلِیک سَبَبلِی قِیلِینگَن شادلِیک. أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ أَنَّى يُصْرَفُونَ . اَللهُ نِینگ آیَتلَرِی حَقِیدَه تَلَه شِیب – تارتِیشَه دِیگَن کِیمسَه لَرنِی کوُرمَه دِینگِیزمِی؟ قَیاقَه بوُرِیلِیب کِیتماقدَه لَر-ا؟! الَّذِينَ كَذَّبُوا بِالْكِتَابِ وَبِمَا أَرْسَلْنَا بِهِ رُسُلَنَا فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ كِتاب – قُرآننِی وَ بِیز پَیغَمبَرِیمِیز بِیلَن یوُبارگَن نَرسَه لَرنِی- کِتابلَرنِی یالغان دِیگَن کِیمسَه لَر یَقِیندَه (قِیامَت کوُنِیدَه دِینسِیزلِیکلَرِینِینگ عاقِبَتِینِی) بِیلَه جَکلَر. إِذِ الْأَغْلَالُ فِي أَعْنَاقِهِمْ وَالسَّلَاسِلُ يُسْحَبُونَ فِي الْحَمِيمِ ثُمَّ فِي النَّارِ يُسْجَرُونَ اوُشَندَه (یَعنِی دوُزَخگَه تَشلَنگَنلَرِیدَه) اوُلَر بوُیِینلَرِیدَه کِیشَن وَ زَنجِیرلَر بِیلَن قَیناق سوُو تامانگَه سوُدرَه لوُرلَر، سوُنگرَه آلاودَه یاندِیرِیلوُرلَر. ..... ذَلِكُم بِمَا كُنتُمْ تَفْرَحُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَبِمَا كُنتُمْ تَمْرَحُونَ ،سوُنگرَه اوُلَرگَه: :سِیزلَر اَللهُ نِی قوُیِیب شِیرک کِیلتِیرِیب اوُتگَن بوُتلَرِینگِیز قَنِی؟" دِیبِیلگَه نِیدَه، اوُلَر: "اوُ (بوُت)لَر بِیزلَر(نِینگ) کوُزِیمِیز)دَن غایِیب بوُلِیب قالِیشدِی. یوُق- یوُق، بِیزلَر اِیلگَه رِی (حَیاتِی دُنیادَه) هِیچ نَرسَه گَه دُعا- اِیلتِجا قِیلگَن اِیمَسمِیز"، دِیدِیلَر. اَللهُ کافِرلَرنِی مَنَه شوُندَی یوُلدَن آغدِیرُور. ادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَبِئْسَ مَثْوَى الْمُتَكَبِّرِينَ . مَنَه شوُ (جَهَنَّم عَذابِیگَه یوُلِیقِیشِینگِیز)گَه سَبَب سِیزلَر یِیردَه (اوُزلَرِینگِیز قِیلگَن عَیشوُ – عِشرَت وَ گوُناه- مَعصِیَتلَر بِیلَن) ناحَق شادوُ حوُررَم بوُلگَنلَرِینگِیز وَ کِبرُو هوا قِیلگَنلَرِینگِیز. جَهَنَّم دَروازَه لَرِیدَن اوُ جایدَه مَنگوُ قالگوُچِی بوُلگَن حاللَرِینگِیزدَه کِیرِینگِیز! بَس،مُتَکَبِّر کِیمسَه لَرنِینگ جایِی نَقَدَر یامان بوُلدِی! (غافر/۶۹-۷۶)

۲- تَرکِیبِی جِهَتِیدَن مَمنوُع قِیلِینگَن شادلِیکنِی یَنَه بِیر نَموُنَه سِی، کافِر جَمِیعیَتِینِینگ اوُزلَرِیدَگِی اَرزِیمَس عِلم بِیلَن شاد وَ حوُرسَند بوُلِیشلَرِیدوُر، بوُلِیب هَم اوُلَر مَنَه بُو اَرزِیمَس عِلم بِیلَن اَللهُ نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَرِیگَه قَرشِی چِیقِیشَه دِی وَ حَتَّی اَللهُ نِی عِلمِینِی قَدرسِیز وَ اِیسکِی،بوُگوُنگِی کوُننِی دَردِیگَه یِیمَیدِی، دِیب حِسابلَیدِی:

فَلَمَّا جَاءتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَرِحُوا بِمَا عِندَهُم مِّنَ الْعِلْمِ وَحَاقَ بِهِم مَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُون (غافر/۸۳) چُونکِی اوُلَرگه پَیغَمبَرلَرِی (اَللهِ گه ایمان کِیلتِیرِیش وَ اوُ ذاتگه بوُیِینسُونِیش ضَرُور اِیکَنلِیگِی حَقِیدَه) اَنِیق حُجَّتلَر کِیلتِیرگَن وَقتلَرِیدَه اوُلَر اوُزلَرِینِینگ آلدِیلَرِیدَگِی (فَقَط دُنیاوِی بوُلگَن) بِیلِیملَرِی بِیلَن شادلَه نِیب مَقتَندِیلَر وَ (پَیغَمبَرلَرِی آگاهلَنتِیرگَن عَذابنِی مَسخَرَه قِیلِیب کوُلدِیلَر.) وَ اوُلَرنِی اوُزلَرِی مَسخَرَه قِیلگوُچِی بوُلگَن (عَذاب) اوُرَب آلدِی.

۳- تَرکِیب جِهَتِیدَن مَمنوُع بوُلگَن شادلِیکلَرگه یَنَه بِیر مِثال،دُنیاگه کوُنگِیل قوُیِیش وَ مال-دَولَتنِی کوُپلِیگِی سَبَبلِی تَکَبُّر بِیلَن شادلَه نِیشدوُر.

اَللهِ تَعالَی مَرحَمَت قِیلَه دِیکِی: اللّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقَدِرُ وَفَرِحُواْ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فِي الآخِرَةِ إِلاَّ مَتَاعٌ (رعد/۲۶) اَللهِ اوُزِی هاحلَه گَن کِیشِیلَرنِینگ رِزقِینِی کِینگ قِیلوُر (وَ اوُزِی هاحلَه گَن کِیشِیلَرنِینگ رِزقِینِی) تَنگ قِیلوُر. (مُشرِکلَر) مَنَه بُو حَیاتِی دُنیا بِیلَن شاد - حوُررَم بوُلدِیلَر، حالبوُکِی بُو حَیاتِی دُنیا آخِیرَت آلدِیدَه فَقَط بِیر اَرزِیمَس مَتادِیر.

اِیندِی اَللهِ تَعالَی مَنَه بُو دُنیاگه کوُنگِیل قوُیِیشنِی وَ اوُرِینسِیز شادلِیک قِیلِیشنِی جوُدَه کوُپ باشقَه صِیفَتلَر کَبِی کافِرلَرنِی صِیفَتلَرِیدَن دِیب بِیلَه دِی وَ بوُندَی شادلِیکنِی یَحشِی کوُرمَیدِی. حوُددِی قاروُننِی قَومِی اوُنگه قَرَتَه اَیتگه نِیدِیک: لَا تَفْرَحْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفَرِحِينَ (قصص/۷۶) اوُشَندَه قَرِینداشلَرِی اوُنگه :"حاولِیقمَه گِین. چوُنکِی اَللهِ حاولِیقمَه کِیمسَه لَرنِی سوُیمَس.

نِیمَه اوُچُون یَحشِی کوُرمَیدِی؟ چوُنکِی بِیرِینچِیدَن بُو بِیردَگِی مَقصَد اَللهِ نِی راضِیلِیگِی وَ جَنَّتدوُر، مَنَه بُو بِیر نِیچَه کوُنلِیک حَیات اِیمَس، اِیککِینچِیدَن مَنَه بُو دُنیاگه کوُنگِیل قوُیِیش وَ اوُنگه باغلَه نِیب قالِیشنِی اوُزِی غَم- اَندوُهنِی وُجُودگه کِیلتِیرَه دِیگَن عامِللَردَن بِیرِی حِسابلَه نَه دِی، اَلبَتَّه طَبِیعِی رَوِیشدَه مَنَه بُو غَم وَ اَندوُه «إِحْدَى الْحُسْنَيَيْنِ» یاکِی دُنیادَگِی

شادلِیک یا قِیامَتدَگِی شادلِیککَه مُناسِب بوُلَه آلمَیدِی،بَلکِی اَنَه بُو اِیککِیسِیگَه نِسبَتاً زَهَرنِی حُکمِیگَه اوُتَه دِی.

۴- تَرکِیب جِهَتِیدَن مَمنوُع بوُلگَن شادلِیکلَرنِی یَنَه بِیر نَمُونَه سِی،شِیرک وَ فِرقَه لَه نِیش، تَفَرُّق سَبَبلِی شادلِیک قِیلِیشدَن عِبارَت، بوُندَی کِیمسَه لَر فِرقَه لَه نِیش شِیرکِیگَه دُوچار بوُلِیشگَن وَ اوُلَر عَذابنِی عامِلِی سَبَبلِی شاد وَ حوُرسَند بوُلِیشَه دِی.

کوُنگِیللَرِینِی اوُزلَرِینِینگ جِذبِی،گوُروُهِی،دَستَه سِی وَمَذهَبِی بِیلَن شاد وَ حوُرسَند قِیلَه یاتگَن تَفرَقَه سالوُوچِیلَرنِینگ شادلِیگِیگَه هَم اَلله تَعالَی راضِی اِیمَس، چوُنکِی اَیتِیب اوُتِیلگَن صِیفَتلَر مُشرِک وَ سِکوُلارِیستلَرگَه تِیگِیشلِی، باشقَه شِیرکلَردَن چِیتلَنگَه نِینگِیز کَبِی سِیز مَنَه بُو شِیرکدَن هَم اوُزاقلَه شِیشِینگِیز وَ مُشرِکلَر جُملَه سِیدَن بوُلمَسلِیگِینگِیز لازِم. وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ * مِنَ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًا كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ (روم/۳۱- ۳۲) مُشرِکلَردَن بوُلمَنگلَر! ** اوُلَر (یَعنِی مُشرِکلَر) دِینلَرِینِی بوُلِیب، فِرقَه - فِرقَه بوُلِیب آلگَندِیرلَر. هَر بِیر فِرقَه اوُز آلدِیلَرِیدَگِی نَرسَه بِیلَن حوُرسَنددِیرلَر.

حاضرگِی دَورِدَه هَم سِکوُلارِیزم دِینِیگَه بِیر نَظَر تَشلَنگلَر، اوُلَر یوُزلَب فِرقَه، مَکتَب وَ رَوِیشلَرگَه بوُلِینِیب کِیتِیشگَن، هَر کِیم اوُزِینِی آلدِیدَگِی نَرسَه بِیلَن حوُرسَند. اِیندِی اَگَر مَحَلِّی مُنافِق وَ سِکوُلارزَدَه لَر سان جِهَتِیدَن کوُپَه یِیش وَ هِیلمَه – هِیللِیکنِی قَبُول قِیلِیش کَبِی شُبهَه لَر قالِیبِیدَه شُو بَلانِی مُسُلمانلَرنِی باشِیگَه آلِیب کِیلِیشَه دِی وَ آلاهِیدَه توُدَه وَ حِزبلَرنِی توُزِیش آرقَه لِی اوُلَرنِی اوُزلَرِی بِیلَن مَشغوُل قِیلِیب قوُیِیشَه دِی، مُسُلمانلَر هَم اوُزلَرِی اِیگَه بوُلگَن نَرسَه لَرِی بِیلَن حوُرسَند بوُلِیشَه دِی، مَنَه بُو حُورسَندچِیلِیک هَم تَفرَقَه سالوُوچِیلَرنِی وَ سِکوُلارِیستلَرنِی ناشَرعِی حوُرسَندچِیلِیکلَرِینِی بِیر نَوِی بوُلِیب، اَلله تَعالَی تَرکِیبِی جِهَتدَن اوُنِی یَحشِی کوُرمَیدِی.

۵- تَرکِیب جِهَتِیدَن مَمنوُع بوُلگَن شادلِیکلَرنِی یَنَه بِیر نَوِی، یالغان گَپِیرِیش وَ مَسخَرَه قِیلِیش یا غِیبَت قِیلِیش وَ باشقَه گوُناهلَردِیر، یَعنِی یالغان گَپِیرِیش یاکِی باشقَه لَرنِی

مَسخَرَه قِیلِیش یا غِیبَت قِیلِیش وَ باشقَه حَرام اِیشلَر بِیلَن شادلِیک وَ خُورسَندچِیلِیک قِیلِیش هَم حَرام سَنَلَه دِی.

رَسُول الله صَلَّی الله عَلَیهِ وَسَلَّم مَرحَمَت قِیلَه دِیلَر: وَيْلٌ لِلَّذِي يُحَدِّثُ فَيَكْذِبُ لِيُضْحِكَ بِهِ الْقَوْمَ، وَيْلٌ لَهُ وَيْلٌ لَه[24] آدَملَرنِی کوُلدِیرِیش اوُچُون یالغان گپِیرَه یاتگَن کِیمسَه نِی حالِیگَه وای بوُلسِین! اوُنِی حالِیگَه وای، اوُنِی حالِیگَه وای. شوُنِینگدِیک اوُ کِیشِی یَنَه مَرحَمَت قِیلَه دِیلَر: لا يُؤْمِنُ الْعَبْدُ الإِيمَانَ كُلَّهُ حَتَّى يَتْرُكَ الْكَذِبَ فِي الْمُزَاحَةِ وَالْمِرَاءِ، وَإِنْ كَانَ صَادِقًا. "بِیر بَندَه اَگَر هَزِیللَشگَن وَ جَنجَللَه شگَن پَیتِیدَه یالغان گپِیرِیشدَن اوُزاقلَشمَس اِیکَن، اوُ کامِل اِیمانلِی بَندَه حِسابلَنمَیدِی، حَتَّی اَگَر اوُ صادِق کِیشِیلَردَن بوُلسَه هَم." [25]

هَزِیل قِیلگَن پَیتدَه یالغان گپِیرمَسلِیک ،هَزِیلنِی تَرک قِیلِیش کِیرَک، دِیگَه نِی اِیمَس.
چوُنکِی شادلِیکنِی وُجُودگَه کِیلتِیرِیش اوُچُون هَزِیللَه شِیش هَمِیشَه یالغان یوُل بِیلَن قوُلگَه کِیرِیتِیلمَیدِی. صَحابَه لَر رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلَّمگَه اَیتگَن اِیدِیلَر: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّكَ تُدَاعِبُنَا ، یا رَسُول الله بِیز بِیلَن هَزِیللَه شَه سِیزمِی؟ قَالَ : إِنِّي لَا أَقُولُ إِلَّا حَقًّا[26] اوُ ذات مَرحَمَت قِیلدِیلَر: مِین حَقدَن باشقَه نَرسَه لَرنِی اَیتمَیمَن.

اَلبَتَّه یالغان گپِیرمَسدَن توُرِیب هَم، هَزِیللَه شسَه وَ شادلِیکنِی وُجُودگَه کِیلتِیرسَه بوُلَه دِی.
مَثَلاً بِیر کِیشِی پَیغَمبَرِیمِیز صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلَّمنِی حوُضُورلَرِیگَه کِیلِیب: یا رَسُول الله، مِینگَه بِیر مِینَه دِیگَن نَرسَه بِیرِینگ. پَیغَمبَرِیمِیز صَلَّی الله عَلَیهِ وَسَلَّم هَزِیللَه شِیب اَیتدِیلَر: «إِنِّي حَامِلُكَ عَلَى وَلَدِ النَّاقَةِ » "مِین سِینِی اوُرغاچِی توُیَه نِی بالَه سِینِی اوُستِیگَه مِیندِیرَه مَن". اَنَه بُو کِیشِی تُویَه نِی بالَه سِیدَن مَقصَد کِیچِیک یاشدَگِی اوُنِی مِیندِیرِیشگَه قادِر بوُلمَیدِیگَن ضَعِیف توُیَه دِیب توُشوُنَه دِی وَ اَیتَه دِیکِی: لِیکِن مِین توُیَه نِی بالَه سِینِی نِیمَه قِیلَه مَن؟ پَیغَمبَر صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم مَرحَمَت قِیلدِیلَر: « وَهَلْ تَلِدُ الإِبِلَ إِلاَّ النُّوقُ » "توُیَه اوُرغاچِی توُیَه دَن باشقَه نَرسَه دَن توُغِیلَه دِیمِی؟" [27]

---

[24] رواه الترمذي (٢٣١٥) وأبو داود (٤٩٩٠) ، وحسَّنه الألباني في " صحيح الترمذي. "
[25]احمد و طبرانی
[26] رواه احمد و الترمذي (٩٩٠) ، وصححه الألباني في " صحيح الترمذي"
[27] ابوداود و ترمذی

یاکِی اَنصارِیلَردَن بُولگَن بِیر کَمپِیر رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلَّمگه اَیتَه دِی: اِی رَسُول الله دُعا قِیلِینگ، خُداوَند مِینِی گُوناهلَرِیمنِی کِیچِیرِیب جَنَّتنِی مِینگه نَصِیب اِیتسِین. رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلَّم مَرحَمَت قِیلَه دِیلَر: «إِنَّ الْجَنَّةَ لا تَدْخُلُهَا عَجُوزٌ» شُوندَه کَمپِیر کُوز یاش تُوکِیشنِی باشلَیدِی، رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم تَبَسُّوم قِیلِیب مَرحَمَت قِیلَه دِیلَرکِی: « أَنَّهَا لا تَدْخُلُهَا وَهِيَ عَجُوزٌ» "سِیز اوُ کُونِی قَرِی حالدَه بُولمَیسِیز؛ اَللّه تَعالَی مَرحَمَت قِیلگَن قوُیِیدَگِی آیَتنِی اوُقِیگَنمِیسِیز: إِنَّا أَنْشَأْنَاهُنَّ إِنْشَاءً * فَجَعَلْنَاهُنَّ أَبْكَارًا * عُرُبًا أَتْرَابًا (واقعه /۳۷ – ۳۵) دَرواقع، بِیز اوُلَرنِی (آهوُ کوُز حوُرلَرنِی) دَفعَتاً پَیدا قِیلدِیک(یَعنِی اوُلَر آنَه دَن توُغِیلمَه دِیلَر،بَلکِی اَلله نِینگ قُدرَتِی بِیلَن دَفعَتاً پَیدا بُولدِیلَر). ** سُونگ اوُلَرنِی اوُنگ تامان اِیگه لَرِی اوُچُون (یاشدَه هَم، حوُسنوُ جَمال وَ قَدُّو قامَتدَه هَم) بِیر- بِیرِیگه تِینگ اِیحتِراسلِی باکِیرَه قِیزلَر قِیلِیب قوُیدِیک.

یاکِی بُولمَسَم رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم یارانلَرِیدَن بِیرِیگه هَزِیللَه شِیب اَیتَه دِیلَرکِی: " يَا ذَا الأُذُنَيْنِ " "اِی اِیککِی قوُلاق اِیگه سِی". هَر قَندَی حالَتدَه هَم مَنَه بُو هَزِیللَردَه مَسخَرَه قِیلِیش یاکِی یالغان یا اَذِیَت قِیلِیش مَوجُود اِیمَس.

اَلبَتَّه مَسخَرَه قِیلِیش هَم بِیر نِیچَه دَرَجَه لَرگه بوُلِینَه دِی، اوُلَرنِی بَعضِیسِی اِنسانِنِی دِیندَن چِیقَه رِیب یوُبارَه دِی،مَثَلاً اَلله نِی، اوُ ذاتنِی آیَتلَرِینِی وَ قُرآن،سُنَّتدَه بَیان قِیلِینگَن اَلله نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَرنِی مَسخَرَه قِیلِیش،لَطِیفَه لَر وَ کوُلگِیلِی فِیلملَر وَ کَرِیکَه توُرَه لَرشَکلِیدَه رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّمنِی مَسخَرَه قِیلِیش وَ باشقَه لَر شوُلَر جُملَه سِیدَندوُر: وَلَئِن سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ قُلْ أَبِاللّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ (توبه/۶۵) قَسَمکِی،اَگَر اوُلَردَن (نِیگه سِیزنِینگ اوُستِینگِیزدَن کوُلگَنلَرِی حَقِیدَه) سوُرَه سَنگِیز، اَلبَتَّه اوُلَر: "بِیز فَقَط بَحثلَه شِیب،هَزِیللَه شِیب کِیلِیپمِیز،حالاص"، دِییدِیلَر. اَیتِینگ: " اَلله دَن، اوُنِینگ آیَتلَرِیدَن، اوُنِینگ پَیغَمبَرِیدَن کوُلوُچِی بوُلدِینگِیزمِی؟". لاَ تَعْتَذِرُواْ قَدْ كَفَرْتُم بَعْدَ إِيمَانِكُمْ(توبه/۶۶) عُذر اَیتمَنگلَر! سِیزلَر اِیمان کِیلتِیرگه نِینگِیزدَن سوُنگ یَنَه کُفرگه قَیتدِینگِیز.

مَنَه بوُلَر شوُندَی بیر دَستَه دَگِی هَزِیللَرکِی، اِنسان باشقَه لَرنِی شاد قِیلِیب کوُلدِیرِیش اوُچُون اِیشلَه تَه دِی وَ نَتِیجَه دَه اِیسَه بُو هَزِیللَر اوُنِی اِینگ پَست جایلَرگَه قوُلَه شِیگَه سَبَب بوُلَه دِی، بُو اِیشلَر اَلله تَعالَی نِی شوُ دَرَجَه دَه غَضَبلَنتِیرَه دِیکِی، اَلله بوُندَی اِیشلَرنِی قِیلگَن کِیمسَه لَردَن راضِی بوُلمَیدِی وَ اوُلَرنِی جَهَنَّمگَه تَشلَیدِی. رَسُول الله صَلَّی الله عَلَیهِ وَسَلَّم مَرحَمَت قِیلَه دِیلَر: " ألا هل عسى رجلٌ منكم أن يتكلَّمُ بالكلِمةِ يُضحِكُ بها القومَ، فيَسقُطُ بها أَبعدَ مِنَ السماءِ، ألا هل عسى رجلٌ منكم أن يتكلمُ بالكلِمةِ يُضحِكُ بها أصحابَهُ، فيَسخَطُ الله بها عليهِ، لا يَرضىَ عنه حتى يُدخلِهُ النارَ "[28]

یامان وَ اوُرِینسِیز شادلِیکنِی وُجُودگَه کِیلتِیرِیش اوُچُون اِینگ پَست دَرَجَه دَگِی مَسخَرَه قِیلِیشلَردَن بِیرِی، مُؤمِنلَر بِیر- بِیرلَرِینِی مَسخَرَه قِیلِیشلَرِیدوُر، بُو اوُلَرنِی کافِرلَرنِی اِیمَس، بَلکِی فاسِیقلَرنِی دَرَجَه سِیگَه توُشوُرِیب یوُبارَه دِی، اَلله تَعالَی مَرحَمَت قِیلَه دِیکِی: یَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرْ قَومٌ مِّن قَوْمٍ عَسَى أَن يَكُونُوا خَيْراً مِّنْهُمْ وَلَا نِسَاء مِّن نِّسَاء عَسَى أَن يَكُنَّ خَيْراً مِّنْهُنَّ وَلَا تَلْمِزُوا أَنفُسَكُمْوَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِبِئْسَ الِاسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ وَمَن لَّمْ يَتُبْ فَأُوْلَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ .(حجرات/١١) ای مؤمنلر، (سیزلردن بولگن) بیر قوم (باشقه بیر (مُؤمِن) قَومنِی مَسخَرَه قِیلِیب کوُلمَه سِین- اِیحتِمالکِی، (اوُشَه مَسخَرَه قِیلِینگَن قَوم) اوُلَردَن کوُرَه یَحشِیراق بوُلسَه لَر. یَنَه (سِیزلَردَن بوُلگَن) عیاللَر هَم (باشقَه مُؤمِینَه) عَیاللَرگَه (مَسخَرَه قِیلِیب کوُلمَه سِینلَر) – اِیحتِمالکِی، (اوُشَه مَسخَرَه قِیلِینگَن عَیاللَر) اوُلَردَن کوُرَه یَحشِیراق بوُلسَه لَر. اوُزلَرِینگِیزنِی (یَعنِی، بِیر- بِیرلَرِینگِیزنِی) مَزَح قِیلمَنگَلَر وَ بِیر- بِیرلَرِینگِیزگَه لَقَبلَر قوُیِیب آلمَنگَلَر! اِیماندَن کِییِین فاسِیقلِیک بِیلَن ناملَه نِیش (یَعنِی مُؤمِن کِیشِینِینگ یوُقارِیدَه مَنع قِیلِینگَن فاسِیقانَه اِیشلَر بِیلَن نام چِیقَه رِیشِی) نَقَدَر یاماندِیر. کِیم تَوبَه قِیلمَسَه بَس، اَنَه اوُشَه لَر ظالِم کِیمسَه لَرنِینگ اوُزِیدِیرلَر.

[28] صحيح الترغيب والترهيب - الألباني 2877 / رواه أبو الشيخ أيضا بإسناد حسن ورواه عن علي بن زيد عن الحسن مرسلا

- مَنع قِیلِینگَن یامان شادلِیکلَرنِی حَددِی وَ چِیگرَه لَرِیدَن یَنَه بِیر دَستَه سِی، قالِب جِهَتِیدَگِی دَستَه دوُر؛ مُسُلمانلَرنِی اَذِیَت قِیلِیش یا تَخقِیرلَش ،حارلَش یا قوُرقِیتِیش اوُچُون قِیلِینگَن کوُلگوُلَر هَم اَذِیَت قِیلِیش حُکمِیگَه اوُتَه دِی.

یاکِی بُو دُنیادَه جِنایَتچِی کِیمسَه لَرنِینگ اَلله نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَرگَه اِیرگَشگَنلِیکلَرِی سَبَبلِی، اَهلِی اِیمانِنِی اوُستِیدَن کوُلِیشلَرِیگَه اوُحشَیدِی: إِنَّ الَّذِينَ أَجْرَمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا يَضْحَكُونَ(**مطففین/۲۹**) دَرواقِع، جِنایَتکار- کافِر کِیمسَه لَر اِیمان کِیلتِیرگَن ذاتلَردَن (مَسخَرَه قِیلِیب) کوُلگوُچِی بوُلدِیلَر.

اَمّا قِیامَتدَه مُؤمِنلَرگَه هَم نَوبَت کِیلَه دِی، اوُ پَیتدَه مُؤمِنلَر جِنایَتچِی کِیمسَه لَرنِی اوُستِیدَن کوُلَه دِیلَر: فَالْيَوْمَ الَّذِينَ آمَنُواْ مِنَ الْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ (**مطففین/۳۴**) اِیندِی بُو (قِیامَت) کوُنِیدَه اِیمان کِیلتِیرگَن ذاتلَر کافِرلَردَن کوُلوُرلَر.

شُو سَبَبلِی هَم اوُلَرنِینگ بوُ دُنیادَگِی شادلِیک وَ کوُلگوُلَرِی قِیامَتدَگِی شادلِیککَه نِسبَتاً جوُدَه هَم کَم، اَرزِیمَس حِسابلَه نَه دِی، اَلله تَعالَی مَرحَمَت قِیلَه دِیکِی: **فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلًا وَلْيَبْكُوا كَثِيرًا جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ** (توبه/۸۲) بَس، اوُزلَرِینِینگ کَسب قِیلگَن نَرسَه لَرِی (یَعنِی، کافِرلِیکنِی تَنلَه گَنلَرِی) جَزاسِیگَه (بُو دُنیادَه) آزگِینَه کوُلسِینلَر، (سُونگرَه آخِیرَتدَه) کوُپ - اَبَدِی یِیغلَه سِینلَر!

بُو یِیردَگِی کوُلِیش، شادلِیک قِیلِیش، اوُرِینسِیز وَ مَنفِی هَزِیللَه شِیش مُؤمِنلَرنِینگ رُوحِی یا جِسمِی اَذِیَتِیگَه باعِث بوُلَه دِیمِی، بوُنِی فَرقِی یوُق.

رسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّمنِینگ صَحابَه لَرِینِی تَعرِیف قِیلِیشلَرِیچَه؛ اوُلَر رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلَّم بِیلَن سَفَرگَه چِیققَن اِیدِیلَر. اوُلَردَن بِیرِی اوُحلَب قالَه دِی؛ باشقَه لَر حَرَکَت قِیلِیشَه دِی وَ اَرقانِنِی آلِیب کِیلِیب اوُنِی باغلَب قوُیماقچِی بوُلِیشَه دِی؛ شوُندَه اَنَه بُو شَخص قوُرقِیب کِیتَه دِی. رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم مَرحَمَت قِیلَه دِیلَر: لا یَحِلُّ

لِمُسْلِمٍ أَنْ يُرَوِّعَ مُسْلِمًا [29] مُسُلمان كِيشِى اوُزِينِى مُسُلمان بِرادَرِينِى قوُرقِيتِيشِى جائِز اِيمَس. ياكِى باشقَه بِير مُسُلمان كِيشِيگه اَسلَحَه نِى اوُقتَه لِيب، باشقَه لَرنِى شاد وَ حوُرسَند قِيلِيش اوُچُون قوُرقِيتِيش هَم شوُلَر جُملَه سِيدَندِير: مَنْ حَمَلَ عَلَيْنَا السِّلَاحَ فَلَيْسَ مِنَّا[30] "بِيزلَرگه قَرشِى اَسلَحه اوُقتَلگَن كِيشِى، بِيزلَردَن اِيمَس". باشقَه بِير جايدَه مَرحَمَت قِيلَه دِيلَركِى، اَگرچِى بِير تِيمِير بِيلَن بوُلسَه هَم، اوُزِينِى توُغِيشگَن اَگه – اوُگه سِيگه اِيشارَه قِيلگَن هَر قَندَى مُسُلمان اوُشَه تِيمِيرنِى تَشلَه مَه گوُنِيچه مَلائِكَه لَرنِى لَعنَتِيگه سَزاوار بوُلَه دِى. مَنْ أَشَارَ إِلَى أَخِيهِ بِحَدِيدَةٍ، فَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ تَلْعَنُهُ، حَتَّى يَدَعَهُ وَإِنْ كَانَ أَخَاهُ لِأَبِيهِ وَأُمِّهِ [31]. اِيندِى نِيمَه اوُچُون اَسلَحَه بِيلَن شادلِيك وَ حُورسَندچِلِيكنِى وُجُودگه كِيلتِيرِيش اوُچُون اوُزِيمِيزنِى بِرادَرِيمِيزگه هَم اوُقتَه لَه آلَمِيمِيز، چوُنكِى: لَا يُشِيرُ أَحَدُكُمْ عَلَى أَخِيهِ بِالسِّلَاحِ فَإِنَّهُ لَا يَدْرِي لَعَلَّ الشَّيْطَانَ يَنْزِعُ فِي يَدِهِ فَيَقَعُ فِي حُفْرَةٍ مِنْ النَّارِ[32]

قالِب،شَكل جِهَتِيدَن مَنع قِيلِينگَن يامان شادلِيكلَردَن يَنَه بِيرِى، نِكاه وَ طَلاق وَ رُجُوعدَه دِير: رَسُول الله صَلّى الله عَلَيهِ وَسَلّم مَنَه بُو اوُچ اوُرِينددَه هَزِيللَه شِيشنِى وَ اوُرِينسِيز شادلِيك قِيلِيشدَن قَيتَرگَنلَر، مَنَه بُو اوُرِينلَردَه قِيلِينگَن هَر قَندَى هَزِيل،جِدّى دِيب حِسابلَه نَه دِى: « ثَلَاثٌ جَدُّهُنَّ جَدٌّ وَهَزْلُهُنَّ جَدٌّ، النِّكَاحُ وَالطَّلَاقُ وَالرَّجْعَةُ»[33] "اوُچ نَرسَه جِددِيدوُر، اوُلَرنِى اوُستِيدَه قِيلِينگَن هَزِيل هَم جِددِى حِسابلَه نَه دِى: نِكاه،طَلاق، رُجُوع (يَعنِى كِيشِى عَيالِينِى طَلاقدَن كِيين قَيتَه رِيب آلِيشِى)"

- حَد وَ چِيگرَه جِهَتِيدَن مَنع قِيلِينگَن يامان شادلِيكلَرنِى يَنَه بِير دَستَه سِى، زَمان وَ مَكانگه آئِد شادلِيكدوُر، بُو پِيردَگِى شادلِيك تَوحِيدنِى رُوحِى وَ اِسلامدَگِى اَخلاقِى قَدرِيَتلَرگه قَرَمه – قَرشِى بوُلمَسلِيگِى كِيرَك.

[29] رواه أحمد (٢٣٠٦٤) – واللفظ له - وأبو داود (٤٣٥١) ، وصححه الألباني في " صحيح أبي داود
[30] صحيح البخاري : كتاب الفتن / مسلم حديث (١٠١) و (٩٨)
[31] صحيح مسلم - البر والصلة والآداب (٢٦١٦)/ سنن الترمذي - الفتن (٢١٦٢)
[32] **متفق عليه.** / مسلم : ٤٨٧١ - كتاب السنن الكبرى (النفقات) المستدرك على الصحيحين(معرفة الصحابة رضي الله تعالى عنهم) المعجم الأوسط (باب الألف- العين- باب الميم)صحيح البخاري(الفتن)صحيح مسلم(البر والصلة والآداب) فتح الباري شرح صحيح البخاري (الفتن) مسند الإمام أحمد- باقي مسند المكثرين

[33] رواه أبو داود، والترمذى

مَثَلاً، کوُلگوُ اِسلام نوُقطَه پِی- نَظَرِیدَه، مُسُلمانلَرنینگ شَخصِیَتِی وَ حِسِّیاتلَرِیگَه ضَرَر پِیتکَزمَه گَن زَماندَه ثَمَرَه لِی وَ فایدَه لِی بوُلَه آلَه دِی. مَثَلاً مَیِّیتنِی دَفن قِیلِیش مَراسِیمِیدَه یا نَماز اوُقِیلَه یاتگَن پَیتدَه یاکِی اوُلِیم، قَبر، جَهَنَّم، قِیامَت وَ شوُنگَه اوُحشَش جِددِی مَسَلَه لَر حَقِیدَه مَعرُوضَه قِیلِینَه یاتگَن پَیتدَه،اَگَر شَخص هَزِیللَه شِیب کوُلَه دِیگَن بوُلسَه، اوُ زَمان وَ مَکان جِهَتِیدَن ناموُناسِب، اوُرِینسِیز وَ یامان شادلِیکنِی قِیلگَن حِسابلَه نَه دِی، بُو پِیردَگِی شادلِیک هَم تَرکِیب جِهَتِیدَن وَ هَم شَکل، قالِیب جِهَتِیدَن مُشکِیلِی بوُلمَسلِیگِی موُمکِین، لِیکِن اوُ زَمان وَ مَکان جِهَتِیدَن اوُرِینسِیز وَ یامان شادلِیک سَنَلَه دِی.

تَرکِیب،شَکل،زَمان وَ مَکان جِهَتِیدَن اوُرِینسِیز وَ یامان بوُلگَن شادلِیکلَرگَه جوُدَه کوُپ مِثاللَرنِی کِیلتِیرسَه بوُلَه دِی، اَمّا بُو بَحثنِی توُشُونِیب آلِیشِیمِیز اوُچُون شوُ اَندازَه هَم یِیتَرلِی بوُلسَه کِیرَک.

بُو پِیردَه شوُندَی حوُلاصَه قِیلسَک بوُلَه دِیکِی، عُمُومِی قِیلِیب اَیتگَندَه تَرکِیب،شَکل،مَکان وَ زَمان جِهَتِیدَن غَیرِی شَرعِی بوُلگَن شادلِیکلَرنِی اِسلامدَه یامان دِیپِیلَه دِی. بَلکِی شادلِیک وَ حوُرسَندچِیلِیکگَه مُطلَق صوُرَتدَه قَرَیدِیگَن بوُلسَک، یامان وَ یَحشِی دِیپِیلمَیدِی، بَلکِی شادلِیکنِی یَحشِی یا یامانلِیگِی بارَه سِیدَه اَللّه نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَرنِی مُعَیَّن اوُلچاوُلَرِیگَه کوُرَه حُکم قِیلِیش لازِم.

شُو اَساسگَه کوُرَه، شادلِیکلَر اِیککِی نَوعگَه یَحشِی وَ اوُرِینلِی، هَمدَه یامان وَ اوُرِینسِیزگَه تَقسِیم بُولَه دِی. یامان وَ اوُرِینسِیز شادلِیکلَر اَللّه گَه اِطاعَتسِیزلِیک قِیلِیش، باشقَه لَرگَه آزار- اَذِیَت بِیرِیش وَ خَطَرگَه سالِیش بِیلَن بِیرگَه بوُلَه دِی؛ اوُصُول بوُیِیچَه یامان وَ اوُرِینسِیز شادلِیکلَر دُنیادَه مَخصُوصاً قِیامَتدَه اوُتکِینچِی، ناخوُش نَتِیجَه لَرگَه اِیگَه بوُلَه دِی. بُو دُنیادَه مَست بوُلِیب قالگَن اِنسان یاکِی مَراسِیملَرِیدَه جِینّی لَرچَه مُوشَکبازلِیک قِیلَه دِیگَن شَخص هَم اوُزِی اوُچُون وَ هَم باشقَه لَر اوُچُون آزار- اَذِیَتنِی وُجُودگَه کِیلتِیرِیشِی موُمکِین.

مَست قِیلوُچی ایچیملِیکلَرنی اِستِعمال قِیلِیش وَ بوُزُوق پیغِیلیشلَردَه اِیشتِراک اِیتِیش وَ آدَملَرنِی مال- دَولَتِینِی اوُغیرلَش وَ اِنسانلَرنِی ناحَقدَن اوُلدیرِیش وَ کُفرگه آلِیب باروُچی سوُزلَرنِی اَیتِیش.......آرقَه لِی،اوُزلَرِینِی جِنایَتکارلَرنِی قَطارِیگه قوُشِیب آلگن کِیمسَه لَر، اَنَه بُو اوُرِینسِیز شادلِیکلَر بِیلَن اوُستِیلَرِیدَه دُنیاوِی حَد وَ جَزالَرنِی اِجرا قِیلِینِیشِینِی واجِب قِیلِیب قوُیِیشَه دِی، اوُلَر آشکارَه اوُزلَرِینِی اوُرِینلِی، بَردَوام شادلِیکلَردَن مَحرُوم قِیلِیشَه دِی وَ اوُزلَرِینِی غَم – اَندوُهگه وَ جِنایَتلَرِینِینگ عاقِبَتِی وَ عَذابِیگه دوُچار قِیلِیشَه دِی، اوُلَر اوُزلَرِینِی فِطرَتلَرِینِی بوُلغَب بوُلِیشگَن وَ اوُنِی مِعزانسِیز حالدَه پَروَرِیش قِیلِیشگَن، اوُلَردَه اِصلاح بوُلِیشگه وَ کانترال قِیلِینِیشگه اِیحتِیاج بار.

اوُلَر فَلان نَرسَه نِی مَثَلاً شَرابخوُرلِیکنِی وَ نامَحرَملَرگه نَظَر تَشلَشنِی، اوُغرِیلِیکنِی ، تَفَرُّقنِی اوُزلَرِیگه حَرام قِیلگَن مُسُلمانلَر سِینگه رِی، بُو اِیشلَرنِی اوُزلَرِیگه حَرام قِیلِیشَه دِی، سُونگرَه اوُلَر اوُزلَرِیگه بِیر نَظَر تَشلَه شَه دِی، بِیر اوُیلَب کوُرِیشسَه، عَجاپِیب یَحشِی حِیسگه اِیگه بوُلِیب شاد بوُلَر اِیکَنلر، گوُیاکِی سوُودَه غَرق بوُلِیشگه یا آلاودَه یانِیشگه یا بَلَند جایدَن توُشِیب کِیتِیشگه اوُحشَش مُصِیبَتلَردَن نَجات تاپگَندِیک بوُلِیشَه دِی یاکِی پِیلگَه لَرِیدَگِی آغِیر یوُکدَن حَلاص بوُلگَندِیک بوُلِیشَه دِی.

اَلله تَعالَی مَرحَمَت قِیلَه دِی: الَّذِینَ آمَنُواْ وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُم بِذِكْرِ اللّهِ أَلاَ بِذِكْرِ اللّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ (رعد/۲۹) اوُلَر اِیمان کِیلتِیرگَن وَ قَلبلَرِی اَلله نِی ذِکر قِیلِیش – اِیسلَش بِیلَن آرام آلَه دِیگَن ذاتلَردِیر. آگاه بوُلِینگِیزکِیم، اَلله نِی ذِکر قِیلِیش بِیلَن قَلبلَر آرام آلوُر. الَّذِينَ آمَنُواْ وَعَمِلُواْ الصَّالِحَاتِ طُوبَى لَهُمْ وَحُسْنُ مَآبٍ (رعد/۲۹) اِیمان کِیلتِیرِیب، یَحشِی عَمَللَر قِیلگَن ذاتلَر اوُچُون حوُشنوُدلِیک وَ گوُزَل عاقِبَت – جَنَّت باردِیر.

بُو پِیردَه آچِیق- آیدین کوُرِینِیب توُرگه نِیدِیک، اَلله گه اِیمان کِیلتِیرِیش وَ اَلله نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَرگه عَمَل قِیلِیش بِیلَن دِیللَر آرام آلَه دِی وَ مَنَه بُو اِیمان وَ صالِح عَمَللَر اَلله نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَرگه "اَلله نِی ذِکرِیگه" اَساسلَنگَن بوُلَه دِی، بُو پِیردَگِی ذِکر قِیلِیشدَن مَقصَد، شَخص اَلله آلله دِیب اَیتِیشِی یا اوُزِینِی یوُقاتِیب تِیرَه نِیشِی یاکِی

اوُزِیگه خاص کَلِیمَه لَرنِی تَلَفُّظ قِیلِینِیشِی کوُزدَه توُتِیلمَیدِی، اَلبَتَّه بُو کَلِیمَه لَر "اَللہ نِی ذِکرِینِی" کِیچِیک بِیر بوُلَه گِی حِسابلَه نَه دِی.

رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلَّم مَرحَمَت قِیلَه دِیلَر: «الْکَیِّسُ مَنْ دَانَ نَفْسَهُ وَعَمِلَ لِمَا بَعْدَ الْمَوْتِ، وَالْعَاجِزُ مَنْ أَتْبَعَ نَفْسَهُ هَوَاهَا وَتَمَنَّى عَلَى اللَّهِ».[۳۴] اوُزِینِی نَفسِینِی باشقَه رَه آلگَن وَ اوُنِی اوُلِیمِیدَن کِییِینگِی دَور اوُچُون تَیّارلَگَن کِیشِی دانا وَ خوُشیار حِسابلَه نَه دِی. اوُزِینِینگ نَفسانِی هَوَس- اِیستَکلَرِیگه تابِع بوُلگَن وَ اَللہ تَعالَی گه نِسبَتاً اوُرِینسِیز آرزُولَر قِیلگَن کِیمسَه نادان وَ ناتَوان سَنَلَه دِی.

بُو رِوایَتدَه خوُشیار اِنسانلَرنِی تَنِیشتِیرِیشدَن تَشقَه رِی، کوُندَه لِیک حَیاتلَرِیدَه اَللہ نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَرگه اِیرگَشمَیدِیگَن، بَلکِی اوُزلَرِینِی هَوایِی- نَفسلَرِیگه تابِع بوُلگَن وَ اَللہ تَعالَی اِنسانلَرنِینگ مادّدِی وَ مَعنَه وِی حَیاتلَرِینِی اِدارَه قِیلِیش اوُچُون نازِل قِیلگَن وَ عِبادَت شَکلِیدَه بَیان قِیلگَن قانوُنلَرِیدَن غافِل بوُلگَن اِنسانلَردَن هَم آگاهلَنتِیرَه دِی، بوُندَن تَشقَه رِی بوُندَی اِنسانلَر اَللہ تَعالَی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَرِیدَه بَیان قِیلگَن آخِیرَت جَهانِیدَن هَم غافِل وَ بِیپَروادوُرلَر، اوُلَر اوُزلَرِینِینگ نَفسانِی هَوالَرِیگه تابِع بوُلِیشَه دِی، اَمّا شُو بِیلَن بِیرگه اوُلَر اوُزلَرِینِی اَللہ نِینگ کَرَمِی وَ رَحمَتِیدَن اوُمِیدوار قِیلِیشَه دِی، اوُلَرگه بُو نَرسَه لَرنِی اِیسلَه تِیلسَه یا نَصِیحَت قِیلِینسَه ، اوُلَر اَیتِیشَه دِیکِی، اَللہ کَرِیم، غافِر،رَحِیم وَ مِهرِبان،کِیچِیرِیملِی ذاتدوُر، اوُلَر اَللہ نِینگ شَدِیدُ العِقاب صِیفَتِی هَم بارلِیگِینِی کوُرمَسلِیککَه آلِیشَه دِی، یاکِی اوُنگه نَصِیحَت قِیلَه یاتگَن شَخص اَللہ تَعالَی نِینگ رَحمَن، راحِیم، غافِر،کَرِیم صِیفَتلَرِینِی قَبوُل قِیلمَه یاتگَندِیر، بَلکِی اوُلَرگِینَه بُو صِیفَتلَرِینِی قَبوُل قِیلگَندِیک قِیلِیشَه دِی، یاکِی بوُلمَسَم نَصِیحَت قِیلَه یاتگَن آدَم اَللہ نِینگ رَحمَتِینِی مَنَه بُو قِیررَه لَرِینِی بِیلمَیدِیگَندِیک، اوُلَرنِی غافِل قِیلِیش کوُرسَه تِیشَه دِی، مَنَه بُو حَدِیث اوُلَرنِینگ عاقِبَتلَرِی حَسرَتلِی، ضَرَرلِی، مَغلوُبِیَتلِی بوُلِیشلَرِی بِیلَن آگاهلَنتِیرِیپتِی.

---

[۳۴] رواه الترمذی و ابن ماجه

مُسُلمان کِیشِی اوُمِیدوار بوُلِیشلِیک اوُنگه مَنفَعَتلِی اِیکَه نِینِی بِیلگَن پَیتِیدَه گِینَه، اَللهَ تَعالَی نِی رَحمَتِیدَن اوُمِیدوار بوُلَه آلَه دِی، اَنَه بُو اوُمِید وَ اوُمِیدوار بوُلِیشلِیک شَخصنِی اِمکانِیَتِیدگِی صالِح عَمَللَر بِیلَن بِیرگه هَمراه بوُلگَن پَیتِیدَه فایدَه لِی بوُلَه آلَه دِی، صالِح عَمَل بِیلَن بِیرگه بوُلمَه گَن وَ اوُندَه شَخص هَواپِی نَفسِیگه، آخِیرَتگه نِسبَتاً غَفلَت وَ بِیپَرواِلیککه تابِع بوُلگَن اوُمِید،هَمدَه اوُرِینسِیز آرزُولَر وَ خَیالدَگِی اوُمِیدلَر فَقَط گِینَه فایدَه سِیز بوُلِیشِیدَن تَشقَه رِی،بوُلَر آشکارَه نَفسِی عَمّارَه وَ شَیطاننِی مَکرِی خِیلَه سِی اِیکَه نِینِی توُشوُنِیب پِیتَه مِیز. **لَّيْسَ بِأَمَانِيِّكُمْ وَلَا أَمَانِيِّ أَهْلِ الْكِتَابِ ۗ مَن يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ وَلَا يَجِدْ لَهُ مِن دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا**(نساء/۱۲۳-۱۲۴) سِیزلَرنِینگ خامخَیاللَرِینگِیز هَم، اَهلِی کِتابنِینگ خامخَیاللَرِی هَم حَق اِیمَس – کِیمکِی یامان عَمَل قِیلسَه، جَزاسِینِی آلوُر وَ اوُزِی اوُچُون اَللهَ دَن اوُزگه نَه بِیر دُوست وَ نَه بِیر مَدَدکار تاپمَس.

دِیمَک عَمَللَر اَللهَ نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَرگه مُوافِق صالِح بوُلسَه، شوُندَن سُونگ اوُمِیدوار بُولسَه بَرَشَه دِی.......

شُو پیردَه هَم آچِیق – آیدِین کوُرِینِیب توُرِیبدِیکِی، - تَفَرُّقه،اوُرِینسِیز غَضَبگه،قِیصَرلِیک وَ تَکَبُّرنِینگ باشقَه کَسَللِیکلَرِی کَبِی – مَنفِی وَ اوُرِینسِیز شادلِیک هَم مُؤمِنلَرنِینگ صِیفَتلَرِیدَن اِیمَس، اَلبَتَّه بُو صِیفَتگه مُؤمِنلَر هَم چَه لِینگَن بوُلِیشلَرِی مُومکِین، اَمّا بُو صِیفَت کافِرلَرنِیکِی، اَللهَ تَعالَی مَنَه بُو نَوعدَگِی شادلِیکنِی یَحشِی کوُرمَسلِیگِینِی آچِیق بَیان قِیلَه دِی. اِینِدی اَگَر بِیر کِیشِی اَللهَ یَحشِی کوُرمَه گَن نَرسَه نِی آگاه حالِیدَه اوُزِینِی اِیختِیارِی بِیلَن قِیلَه دِیگَن بوُلسَه، اوُ جَنایَتکار کِیمسَه حِسابلَه نَه دِی، بُو کِیمسَه جِنایَتِینِی اَندازَه سِیگه کوُرَه جَزالَه نِیشِی کِیرَک.

لَهولَر،شادلِیکنِی وُجُودگه کِیلتِیرُوچِی اوُیِینلَر (آواز، آهَنگلَر یا گوُرانِی، رَقص،سوُز بِیلَن هَزِیل قِیلِیش، جِسمِی وَ فِکرِی اوُیِینلَر وَ........)

بَحثِیمیزنِی باشلَشدَن آلدِین شُو نَرسَه نِی اَیتِیب اوُتماقچِیمَنکِی، حَرام قِیلِیش فَقَط قُرآن وَ رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلَّمنِینگ صَحِیح سُنَّتلَرِیدَگِی حُجَّت بِیلَنگِینَه عَمَلگَه آشِیرِیلَه دِی،اَجر واجِب بوُلَه دِیگَن اِجتِهادلَر هَم،فَقَط مُسُلمانلَرنِینگ "مَوجُود وَضِیعیَتِی" وَ "کوُندَه لِیک اِیختِیاجلَرِیگَه" مُناسِب حالدَه، اوُچ اَبزاردَن بِیرِینِینگ اوُلِی الأمر شوُراسِینِی قَطعِی اِجماعسِیگَه کوُرَه صادِر قِیلِینگَن بوُلسَه، یوُقارِیدَگِی اِیککِی مَنبَعنِی قَطارِیدَن جای آلَه دِی. یَا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُواْ أَطِیعُواْ اللهَ وَأَطِیعُواْ الرَّسُولَ وَأُوْلِی الأَمْرِ مِنکُمْ (نساء/۵۹) اِی مُؤمِنلَر، اَلله گَه اِطاعَت قِیلِینگِیز وَ پَیغَمبَرگَه هَمدَه اوُزلَرِینگِیزدَن بوُلگَن (یَعنِی مُسُلمان) حاکِملَرگَه بوُیِینسُونِینگِیز!

مَنَه بُو حالَتدَه،اَگَر بِیر نَرسَه نِی حَرام وَ مَمنوُع قِیلِیش اوُچُون اِطاعَت قِیلِینِیشِی واجِب بوُلگَن مَنَه بُو اوُچ مَنبَع تامانِیدَن صادِر قِیلِینگَن صَحِیح،اِیشانچلِی،قَطعِی،آچِیق وَ آیدِین حُجَّت مَوجُود بُولمَسَه، بُو نَرسَه شَخصلَرنِینگ سوُزِیگَه کوُرَه بَرچَه مُسُلمانلَر اوُچُون حَرام بوُلَه آلمَیدِی،هَمَّه اوُچُون مُطلَق حُجَّت حِسابلَنمَیدِی، بَلکِی اَلله نِینگ شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَرنِی عَوفیی وَ کِیچِیرِیمِینِی دائِرَه سِیدَه قالَه دِی. اَلله تَعالَی مَرحَمَت قِیلَه دِی: ... وَقَدْ فَصَّلَ لَکُم مَّا حَرَّمَ عَلَیْکُمْ إِلاَّ مَا اضْطُرِرْتُمْ إِلَیْهِ وَإِنَّ کَثِیراً لَّیُضِلُّونَ بِأَهْوَائِهِم بِغَیْرِ عِلْمٍ إِنَّ رَبَّکَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِینَ (انعام/۱۱۹) اَلله نِینگ نامِی ذِکر قِیلِینگَن نَرسَه لَردَن نِیمَه اوُچُون یِیمَس اِیکَنسِیزلَر؟! اَخِیر اوُ سِیزلَرگَه حَرام قِیلِینگَن نَرسَه لَرنِی مُفَصَّل بَیان قِیلگَن – کوُ. مَگَر مُضطَر بوُلِیب قالگَن حالِینگِیزدَه گِینَه (اوُ نَرسَه لَردَن اِستِعمال قِیلِیشِینگِیزمُومکِین). شُبهَه سِیز، کوُپ (کِیشِیلَر) اوُز هایوُ هَوسلَرِی بِیلَن بِیلمَه گَن حالِلَرِیدَه (اوُزلَرِینِی) یُولدَن آزدِیرُورلَر.

رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلَّم مَرحَمَت قِیلگَنلَر: «مَا أَحَلَّ اللَّهُ فِی کِتَابِهِ فَهُوَ حَلاَلٌ، وَمَا حَرَّمَ فَهُو حَرَامٌ، وَمَا سَکَتَ عَنْهُ فَهُوَ عَافِیَةٌ، فَاقْبَلُوا مِنَ اللَّهِ عَافِیَتَهُ،فَإِنَّ اللَّهَ لَمْ یَکُنْ نَسِیًّا

»[۳۵] اَللہ تَعالَی اوُزِینِی کِتابِیدَه حَلال قِیلگَن نَرسَه حَلالدوُر، حَرام قِیلگَن نَرسَه اِیسَه حَرامدوُر، اوُلَر بارَه سِیدَه حُکم صادِر قِیلمَه گَن وَ سُوکوُت قِیلگَن نَرسَه لَر اِیسَه عَوف قِیلِیب کِیچِیرِیلَه دِی؛ شوُندَی بوُلگَچ خُدانِی کِیچِیرِیمِی وَ هَدیَه سِی نِی قَبوُل قِیلِینگلَر، چوُنکِی خُداوَند هِیچ نَرسَه نِی اوُنوُتمَیدِی وَ اوُ ذات اوُنوُتگوُچِی اِیمَس. یاکِی مَرحَمَت قِیلگَنلَرکِی: اَلْحَلَالُ مَا أَحَلَّ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ، وَالْحَرَامُ مَا حَرَّمَ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ، وَمَا سَكَتَ عَنْهُ، فَهُوَ مِمَّا عَفَا عَنْهُ[۳۶]

باشقَه بِیر جایدَه مَرحَمَت قِیلگَنلَر: إِنَّ اللهَ فَرَضَ فَرَائِضَ فَلا تُضَيِّعُوهَا، وَحَدَّ حُدُوداً فَلا تَعْتَدُوهَا وَحَرَّمَ أَشْيَاءَ فَلا تَنْتَهِكُوهَا، وَسَكَتَ عَنْ أَشْيَاءَ رَحْمَةً لَكُمْ غَيْرَ نِسْيَانٍ فَلا تَبْحَثُوا عَنْهَا[۳۷] اَللہ سِیزلَرگه بِیر نَرسَه لَرنِی واجِب قِیلگَن، اوُلَرنِی ضایَه قِیلمَنگِیز وَ سِیزلَرگه حَد، چِیگَرَه لَرنِی مُشَخَّص قِیلِیب قوُیگَن، اوُلَردَن تَجاوُز قِیلمَنگلَر وَ سِیزلَرگه بِیر نَرسَه لَرنِی حَرام قِیلگَن، اوُلَرنِی هَم آیاق- آستِی قِیلمَنگِیز وَ بَعضِی نَرسَه لَر حَقِیدَه سوُکوُت قِیلگَن؛ (اوُلَر حَقِیدَه سِیزلَرگه بِیر نَرسَه دِیبِیلمَه گَن نَرسَه لَر سِیزلَرگه بِیرِیلگَن رَحمَتدِیر، خُداوَند اوُلَرنِی اوُنوُتِیب قوُیگَن دِیب اوُیلَه مَنگلَر، شوُندَی بوُلگَچ اوُلَر(نِی حَرام اِیکَنلِیگِی) بارَه سِیدَه بَحث قِیلِیب اوُتِیرمَنگلَر.

وَقتِیکِی اَللہ تَعالَی بِیزلَرگه هَمَّه حَرام قِیلِینگَن نَرسَه لَرنِی مُفَصَّل بَیان قِیلگَنلِیگِینِی مَرحَمَت قِیلگَن اِیکَن: وَقَدْ فَصَّلَ لَكُم مَّا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلاَّ مَا اضْطُرِرْتُمْ إِلَيْهِ (انعام/۱۱۹) بوُندَی حالَتدَه قانوُن تَعیِین قِیلِیش ،حَلال وَ حَرام قِیلِیش فَقَطگِینَه شَرِیعَتنِی تَعیِین قِیلگَن ذاتنِی اوُزِیگه تِیگِیشلِی، باشقَه لَرنِی حُکمِی وَ رَعیِی اِیمَس، فَقَط اوُنِی حُکمِی حُجَّتدوُر. شوُندَی

---

[۳۵] دارقطنی، البزار و الطبرانی و.... سلسلة الأحاديث الصحيحة ج۵/ش۲۲۵۶ ـ سنن دارقطنی ج۲ حدیث شماره: ۲۰۴۷ / بیهقی در سنن خود به شماره ۱۲/۱۰ / حاکم نیشابوری در مستدرک خود بر صحیحین (بخاری و مسلم) حدیث مذکور را طی شماره‌های: ۲۰۶۹، ۳۲۸۶، ۳۴۶۹و ... ثبت نموده و برابر شرط شیخین آن را صحیح دانسته است./ذهبی در تخریج خود بر احادیث مستدرک حاکم درجه حدیث مذکور را صحیح تشخیص داده است / در مستدرک به شماره: ۳۳۷ وابن کثیر روایت «ما أحلّ اللهُ في كتابهِ فهو حلالٌ وماحرّم اللهُ في...» را زیر آیه ۱۴۵ انعام آورده و در زیر آیه ۳۱ توبه متنی مشابه همین حدیث در تفسیر آیه بیان داشته است./ ابن ماجه در سنن خود به شماره: ۳۳۶۷ حدیث مذکور را ثابت و صحیح دانسته است.

[۳۶] سنن ابن ماجه/۳۳۶۷ ـ الترمذی(۲۷۹(-

[۳۷] دارقطنی و غیره

اِیکَن حَرام قِیلِینگَن نَرسَه لَر بارَه سِیدَه آچِیق- رَوشَن،آشکار وَ قَطعِی حُجَّت مَوجُود بوُلِیشِی کِیرَک.

مَثَلاً اَللّه تَعالَی توُنغِیز گوُشتِینِی حَرام قِیلگَن، بُو نَرسَه آچِیق- آیدِین مَعلوُم نَرسَه مِی؟ یاکِی سُنَّتدَه کِیلتِیرِیلِیشِیچَه اَهلِی اِیشَکنِی گوُشتِی هَم حَرام قِیلِینگَن، بُو مَسَلَه هَم آچِیق- رَوشَن نَرسَه مِی؟ یاکِی اوُلَکسَه نِی گوُشتِی بِیلَن قان هَم حَرام قِیلِنگَن. بُو هَم اَنِیق – آشکار نَرسَه مِی؟ مَنَه بوُلَرنِی اِیضاحلَب اوُتِیرِیشگَه حاجَت یوُق. بُو نَرسَه لَر کِیملَرگَه یِیتکَه زِیلگَن بوُلسَه، اوُ بوُنِی اَنِیق توُشوُنَه دِی. شَرِیعَت هَم آسان وَ توُشوُنَه دِیگَن قِیلِیب بِیرِیلگَن، زَردوُشتِیلَرنِینگ هوُزوارِیش نامِلی کِتابِی کَبِی فَقَط بَعضِیلَرگِینَه توُشوُنَه دِیگَن رَمزلِی کَلِیمَه لَرگَه اِیگَه اِیمَس. چوُنکِی بُو دِین هَمَّه اِنسانلَرگَه جوُنَه تِیلگَن، اوُلَردَگِی اِمکانِیَت هَم جوُدَه کِینگ، اوُلَرنِی بِیرِینِی فِکرِی وَ مَطلَبنِی دَرک قِیلِیشِی کِینگراق بوُلسَه، باشقَه سِینِیکِی اِیسَه تارراق بوُلَه دِی. اَمّا دِینِدَگِی عُموُمِی نَرسَه لَر، حَلال وَ حَراملَر شوُندَی طَرزدَه بَیان قِیلِینگَنکِی، اوُنِی هَمَّه توُشوُنِیشگَه قادِر، فَقَط بُو نَرسَه لَر اِنسانگَه یِیتِیب کِیلسَه بوُلدِی. فَقَط شَخصگَه بُو نَرسَه لَر یِیتکَه زِیلسَه شوُنِی اوُزِی یِیتَرلِی، اَهلِی اِیشَکنِی یا توُنغِیزنِی گوُشتِینِی حَراملِیگِیدَن خَبَردار بوُلسَه بوُلدِی. سِیز بِیر تَصَوُّر قِیلِیب کوُرِینگ، اَگَر بِیر شَخص بُو نَرسَه لَردَن خَبَردار قِیلِینسَه، اوُ اَهلِی اِیشَک وَ توُنغِیز بوُ نِیمَه اوُزِی، مِین توُشوُنمَه یَمَن، دِیِیدِیگَن آدَم تاپِیلَه دِیمِی؟ بوُ نَرسَه نِی توُشوُنِیب یِیتِیش اوُچُون صَرف، نَهُو، بَلاغَه وَ ......اوُحشَش مَرحَلَه لَرنِی باسِیب اوُتِیلِیشِیگَه اِیختِیاج بارمِی؟ اَگَر بوُ شَخص عُمرِیدَه توُنغِیزنِی یا اَهلِی اِیشَکنِی کوُرمَه گَن بوُلسَه، اوُنگَه مَنَه بُو حَیوانلِی اوُزِینِی یا تَصوِیرِینِی کوُرسَه تِیلسَه، شوُنِی اوُزِی یِیتَرلِی. بُو اِیش اوُچُون بِیر نِیچَه دَقِیقَه کِفایَه قِیلَه دِی.

رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلَّمنِی نَهی قِیلگَن نَرسَه لَرِی هَم نَهیِنِی دائِرَه سِیدَه قالَه دِی، حَرام قِیلِینگَن دائِرَه گَه کِیرمَیدِی، بُو بارَه دَگِی توُغرِی سوُز شوُکِی، بُو نَرسَه لَرنِی حُکمِی کَراهِیَت وَ مَکرُوه دائِرَه سِیدَه قالَه دِی. مَکرُوه یَعنِی لوُغَت جِهَتِیدَن یامان، ناخُوش دِیگَه نِی، فِقهِی اِصطِلاحدَه اِیسَه اَگَر بُو عَمَلنِی قِیلمَه سَنگ یَحشِیراق بوُلَه دِی نَتِیجَه دَه

ثَوابگه اِیگه بوُلَه سَن، اَمّا اَگر قِیلسَنگ هَم بُو سَبَبلِی گوُناهکار بوُلَمیسَن، اوُ سَبَبلِی جَرِیمَه قِیلینمَیسَن. حوُددِی یاتِیب آلِیب آوقَت اِستِعمال قِیلِیش کَبِی.

بیزلَرنِینگ کَتتَه کِیشِیلَرِیمِیز هَم اوُزلَرِینِی حَدلَرِی،چِیگَرَه لَرِینِی یَحشِی بِیلِیشَردِی، حَرام قِیلِیش وَ حَلال قِیلِیش فَقَط شَرِیعَتنِی اِیشلَب چِیقَرگَن ذاتنِی اِیشِی وَ وَظِیفَه سِی اِیکَه نِینِی، اوُلَرنِی اِیشِی قُرآن وَ صَحِیح سُنَّتدَگِی ثابِت ،آچِیق وَ قَطعِی اَحکاملَرنِی بَیان قِیلِیش اِیکَه نِینِی جُودَه یَحشِی بِیلِیشگَن. اِمامِی شافِعِی رَحِمَهُ الله اوُزِینِینگ مُهِم "اَلأُمُّ" کِتابِیدَه اِمامِی اَبُو حَنِیفَه رَحِمَهُ الله دوُستِی وَ شاگِیردِی بوُلمِیش اَبُو یوُسُفدن نقل قیلیب کیلتیریشیچه : "جوُدَه کُوپ دِین پِیشوالَرِیدَن مِین کوُرگَن نَرسَه شوُکِی، اوُلَر اوُزلَرِیگه مَنَه بُو حَلال وَ مَنَه بُو حَرام دِیِیشلِیکگَه رُحصَت بِیرِیشمَه گَن، اوُلَر قُرآندَه آچِیق- آیدِین بوُلگَن وَ تَفسِیر قِیلِیشگَه اِیختِیاج بوُلمَه گَن نَرسَه لَر بارَه سِیدَه فَتوا بِیرِیشگَن."

اِبنِ صائِب رَحِمَهُ الله بُویوُک تابِعِینلَردَن بوُلگَن رابع اِبنِ خَیثَم رَحِمَهُ الله دَن نَقل قِیلَه دِیکِی: "مُسُلمان اِنسان: مَنَه بُو نَرسَه لَر حَلال یا مَنَه بُو نَرسَه لَر حَرام، دِیمَسلِیگِی کِیرَک، چوُنکِی شَرِیعَتنِی اِیشلَب چِیقَرگَن ذات جَلَّه جَلالَهُ اوُنِی سوُزِیگه رَدِّیَه صِیفَتِیدَه اَیتَه دِیکِی: یالغان اَیتِیبسَن، مِین اوُنِی حَلال یا حَرام قِیلمَه گنمَن.

اِبراهِیم نَخعِی رَحِمَهُ الله بوُیُوک تابِعِین اوُلَمالَردَن بوُلمِیش اِمامِی اَبُو حَنِیفَه، اِمامِی مالِک، اِمام شافِعِی، اِمامِی اَحمَد وَ باشقَه بوُیوُک کِیشِیلَردَن نَقل قِیلَه دِیکِی: اوُلَر قَچانکِی بِیر اِیش بارَه سِیدَه فَتوا بِیرِیشسَه یاکِی اوُندَن نَهی قِیلماقچِی بوُلِیشسَه، اَیتِیشَر اِیدِیکِی: مَنَه بُو اِیش مَکرُوه وَ یا مَشکِلِی یوُق، لِیکِن اوُلَر مَنَه بُو حَلال وَ مَنَه بُو حَرام، دِیِیشمَه گَن، اوُلَر بوُندَی سوُزلَرنِی تِیلگَه آلِیشمَه گَن."

مَنَه بُو بُویُوک کِیشِیلَر هَرگِیز بوُندَی کَتتَه خَطالَرنِی قِیلِیشمَه گَن، یَعنِی اوُلَر باشقَه لَرنِی اوُزلَرِیگه عِبادَت قِیلِیشگَه،سِیغِینِیشگه دَعوَت قِیلِیشگَن اِیمَس، چوُنکِی اوُلَر حَتَّی اَگر بِیر کِیشِی حَلالنِی حَرام یا حَرامنِی حَلال قِیلِیب آلگَن بِیر مَخلوُقَه اوُزِینِی اِیختِیارِیگه کوُرَه قَلبِی اِعتِقاد آرقَه لِی اِطاعَت قِیلسَه، بُو حالَتدَه بُو کِیشِی اَنَه بُو شَخصنِی پَروَردِیگار

صِیفَتِیدَه، اَلله دَن پَستراققَه یا اَلله نِی یانِیگَه قوُیِیب آلگَن بوُلِیشِینِی، قَیتَه – قَیتَه تَعلِیم آلِیب اوُقِیشگَن اِیدِی. اِیندِی مَنَه بوُ بوُیُوک کِیشِیلَر قَندَی قِیلِیب بوُنچَه لِیک خَطَرلِی اِیشگَه جُرعَت قِیلِیشَه دِی وَ حَرام قِیلِیش یا حَلال قِیلِیش بوُیِیچَه اَلله تَعالَی نِی قِیلِیغِینِی قِیلِیشَه دِی؟

رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم قوُیِیدَگِی آیَتنِی تِلاوَت قِیلگَن پَیتلَرِیدَه: اتَّخَذُواْ أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَاباً مِّن دُونِ اللهِ (توبه/۳۱) اوُلَر اَلله نِی قوُیِیب اوُزلَرِینِی دانِیشمَندلَرِینِی وَ راهِبلَرِینِی هَمدَه مَسِیح بِنّی مَریَمنِی پَروَردِیگار دِیب بِیلدِیلَر. شوُندَه عَدِی اِبنِ خاتَم رَضِیَ الله عَنهَ اَیتدِیکِی: بِیز اوُلَرگَه عِبادَت قِیلمَسدِیک – کوُ؟ رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلَّم مَرحَمَت قِیلدِیلَر: اوُلَرنِینگ عِبادَت قِیلِیشلَرِی، اَلله گَه نِسبَتاً قِیلِینگَن مَعصِیَتدَه (یَعنِی خُداوَندنِی حُکمِینِی اوُزگَرتِیرِیش بوُیِیچَه) اوُلَرنِی اِطاعَت قِیلگَنلِیکلَرِیدوُر. سوُنگ اوُ کِیشِی مَرحَمَت قِیلدِیلَر: «أَلَيْسَ يُحَرِّمُونَ مَا أَحَلَّ اللَّهُ فَيُحَرِّمُونَهُ ، وَيُحِلُّونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ فَيَسْتَحِلُّونَهُ؟ اوُلَر خُداوَند حَلال قِیلگَن نَرسَه لَرنِی سِیزلَرگَه حَرام وَ خُداوَند حَرام قِیلگَن نَرسَه لَرنِی حَلال قِیلِیشمَه گَنمِی، سِیزلَر هَم شوُنگَه عَمَل قِیلمَه گَنمِیسِیزلَر؟ عَدِی: حَه،دِیدِی. شوُندَه رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم مَرحَمَت قِیلدِیلَر: «فَذَلِكَ عِبَادَتُهُمْ[۳۸]» مَنَه شُو اوُلَرنِینگ عِبادَت قِیلگَنلِیکلَرِیدوُر.

شوُ پِیردَه اَلله تَعالَی آچِیق وَ رَوشَن اِعلان قِیلَه دِیکِی: وَلاَ تَقُولُواْ لِمَا تَصِفُ أَلْسِنَتُكُمُ الْكَذِبَ هَذَا حَلاَلٌ وَهَذَا حَرَامٌ لِّتَفْتَرُواْ عَلَى اللهِ الْكَذِبَ إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللهِ الْكَذِبَ لاَ يُفْلِحُونَ (نحل/۱۱۶) اَلله نِی شَعنِیگَه یالغان توُقِیش اوُچُون (یَعنِی، اَلله بوُیوُرمَه گَن حُکملَرنِی اَلله نِیکِی دِیبِیش اوُچُون) تِیللَرِینگِیزگَه کِیلگَن یالغاننِی گَپِیرِیب: " بُو حَلال، بُو حَرام"، دِیبَه وِیرمَنگَلَر! چوُنکِی اَلله شَعنِیگَه یالغان توُقِییدِیگَن کِیمسَه لَر هِیچ نَجات تاپمَسلَر.

مَنَه بُو هَمَّه اوُچُون بِیرِیلگَن بِیر آگاهلَنتِیرُوو وَ تَحدِیددوُر.

---

[۳۸]سنن الترمذی برقم (۳۰۹۵)، والمعجم الکبیر للطبرانی (۱۷ / ۹۲.(

مَنَه بُو کِیرَکلِی مُقَدِّیمَه دَن سُونگ لَهونِی تَعرِیفِینِی باشلَیمِیز:

لَهو بُو: اِنسانگه لَذَّت آلِیب کِیلَه دِیگَن بِیر نَرسَه بُولِیب، اوُنِی مَشغُول قِیلِیب وَقتِینِی چاغ اوُتکه زِیشِیگه سَبَب بوُلَه دِی، بُو نَرسَه اَللہ نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُندَه حَرام قِیلِینمَه گَن، اَمّا اَگَر بُو اِیشنِی قِیلسَه اوُنگه ثَواب هَم بِیرِیلمَیدِی، شوُنگه قَرَمسدَن اوُ اِنسان اوُچُون اوُتکِینچِی بِیر شادلِیکنِی وُجُودگه کِیلتِیرَه دِی. یَعنِی اَگَر شَخص بُو اِیشنِی قِیلسَه، گوُناه هَم قِیلمَه گَن بوُلَه دِی وَ ثَوابگه هَم اِیگه بوُلمَیدِی، اوُ فَقَط اوُتکِینچِی بِیر شادلِیکنِی اوُزِی اوُچُون وُجُودگه کِیلتِیرگَن حالاص. اوُتکِینچِی شادلِیکلَر هَم اَلبَتَّه مَوجُود، لِیکِن اوُلَرنِی یالغِیز اوُزِینِی قَدرِی یوُق، باشقَه چَه اِصطِلاح بِیلَن اَیتگَندَه باطِلدوُرلَر، اوُلَر فَقَط اَللہ نِی شَرِیعَتِیدَه مَشرُوع بوُلگَن عِبادَتنِی یا مَقصَدنِی یوُلِیدَه خِذمَت قِیلَه دِیگَن بِیر اَبزار بوُلگَن تَقدِیردَه گِینَه قَدرلِی بوُلَه آلَه دِی.

بُو قارنِینگِیز آچ وَقتِیدَه آوقَتنِی کوُرگَن پَیتِینگِیزدَگِی شادلِیککه یاکِی دَم آلماقچِی بوُلگَن پَیتِینگِیزدَگِی شادلِیک حِسِّیگه یاکِی بِیر آهَنگنِی،گوُرانِینِی اِیشِیتگَن پَیتِینگِیزدَگِی شادلِیک حِسِّیگه یا جَماعَتنِی تَشکِیل قِیلگَن یاکِی جَماعَتلَر شوُراسِینِی یا اِسلامِی اِضطِرارِی بَدَل حُکوُمَتنِی یا نُبُوَّت مَنهَجِیگه اَساسلَنگَن اِسلامِی حُکوُمَتنِی تَشکِیل قِیلگَن پَیتِیمِیزدَگِی شادلِیک حِسِّیگه اوُحشَیدِی. اِیندِی آوقَت اِستِعمال قِیلِیش وَقتِینچَه لِیک وَ اوُتکِینچِی شادلِیک، اَمّا مَنَه بُو آوقَتنِی هَذم بوُلِیشِی وَ نَتِیجَه سِی اوُنِی جِسمگه کِیلتِیرَه دِیگَن سَلامَتلِیککه وَ حَیاتنِی دَوام اِیتِیشِیگه باعِث بوُلَه دِی. دَم آلِیش سَبَبلِی وُجُودگه کِیلَه دِیگَن شادلِیک هَم وَقتِینچَه لِیک، اَمّا بُو نَرسَه بَدَندَن زَهَرلِی ماددَه لَرنِی دَفع بوُلِیشِیگه،بَدَننِی اِستِراحَت قِیلِیشِیگه وَ جِسمِی سَلامَتلِیکنِی سَقلَه نِیشِیگه سَبَب بوُلَه دِی.

جِسمانِی مَشقلَر، جِنسِی عَلاقَه وَ شَخص اوُزِینِی اِمکانِیَتِیدَه بار بوُلگَن مَهارَتلَردَن وَ فَنلَردَن فایدَه لَه نِیش وَ شوُنگه اوُحشَش اوُرِینلَرنِی هَمَّه سِی وَقتِینچَه لِیک وَ اوُتکِینچِی نَرسَه لَر بوُلِیب، اوُلَر کَتتَه راق مَقصَدلَرنِی یوُلِیدَه خِذمَت قِیلَه دِی. شُو تَرتِیبدَه دَم آلِیش، اوُیِینلَر، کوُنگِیلنِی کوُتَه رَه دِیگَن آهَنگلَرگه قوُلاق سالِیش یا پَرَندَه نِی، سوُونِی یا اِنساننِی آوازِینِی

اِیشِیتِیش،رُوحنِی اِستِراحَت قِیلِیشِی وَ رُوحنِی قُوَّتلَه نِیشِی اوُچُون حِذمَت قِیلَه دِی، بُو رؤحنِی کَتتَه راق وَ جِدِّی اِیشلَرنِی یَنَدَه یَحشِیراق عَمَلگَه آشِیرِیشِیگَه تَیّارلَیدِی.......

مَنَه بُو حالَتدَه لَهونِی یؤلِیگَه کؤرَه قوُلگَه کِیرِیتِیلَه دِیگَن شادلِیک، بُو اَصلِی مَقصَد اِیمَس، بَلکِی دِیلنِی قُوَّتلَنتِیرَه دِیگَن اَبزار وَ یاقِیلغِی حِسابلَه نَه دِی،نَتِیجَه دَه دِیل اَساسِی وَ جِدِّی اِیشلَرنِی عَمَلگَه آشِیرِیش پِیتِیدَه یَحشِیراق وَ فایدَه لِیراق اِیشلَشگَه قادِر بؤلَه دِی.

اِنسانِنِی مَشغوُل قِیلِیب وَقتِینِی چاغ اوُتکَه زِیشِیگَه وَ اوُتکِینچِی بِیر نَوع شادلِیکنِی وُجُودگَه کِیلِیشِیگَه سَبَب بؤلَه دِیگَن، مَنَه بُو لَهولَر وَ لَذَّت آلِیب کِیلَه دِیگَن نَرسَه لَرنِی آرَه سِیدَه شوُنَدَی اوُرِینلَر هَم بارکِی، اوُلَر مَنَه بُو قَدرسِیز وَ باطِل حالَتدَن چِیقِیب، باشقَه قَدر- قِیمَتگَه اِیگَه بوُلگَن عِبادَتلَر کَبِی اوُرِیننِی اِیگَللَیدِی وَ اَگَر شَخص اوُلَرنِی عَمَلگَه آشِیرَه آلسَه ثَوابگَه اِیگَه بؤلَه دِی. رَسُول الله صلی الله علیه وسلم مرحمت قیلگنلر: كُلُّ شَيْءٍ يَلْهُو بِهِالرَّجُلُ فَهُوَ بَاطِلٌ؛ إِلَّا رَمْيَهُ بِقَوْسِهِ وَتَأْدِيبَهُ فَرَسَهُ وَمُلَاعَبَتَهُامْرَأَتَهُ،(أهله،) فَإِنَّهُنَّ مِنَ الْحَقِّ[39] مُسُلمان اِنسان وَقتِینِی خوُش اوُتکَه زَه دِیگَن هَر قَندَی نَرسَه باطِلدوُر، کَماندَن اوُق آتِیشلِیک وَ آتِینِی رام قِیلِیب تَربِیَه لَش وَ عَیالِی بِیلَن هَزِیللَه شِیب اوُینَش بوُلَرنِی جُملَه سِیگَه کِیرمَیدِی؛ چوُنکِی مَنَه بُو اِیشلَر حَقدوُر. باشقَه بِیر رِوایَتدَه سوُزِیشنِی تَعلِیم آلِیشگَه هَم اِیشارَه قِیلِینگَن. « وتعلیمه السباحة»[40]

مَنَه بُو توُرت اِیش، یَعنِی اوُق آتِیشنِی اوُرگَه نِیش وَ آتنِی تَربِیَه لَش وَ عَیالِی یا اوُی اَهلِی بِیلَن اوُینَش، سوُزِیشنِی تَعلِیم آلِیش، اَگَرچِی لَهو اِیشلَردَن بوُلسَه هَم ثَواب کِیلتِیرَه دِی. رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم لَهولَر اوُچُون حَرام سوُزِیدَن فایدَه لَنگَن هِیچ قَندَی حَدِیث مَوجُود اِیمَس. بوُ پِیردَه باطِل لَفظِینِی اِیشلَه تِیلگَه نِی، بُو اِیشلَرنِی مَنع قِیلِینگَه نِیگَه یا حَرام قِیلِینگَه نِیگَه دَلالَت قِیلمَیدِی، چوُنکِی مَنَه بُو اوُیِینلَر وَ لَهولَردَن تَشقَه رِی جوُدَه کوُپ باشقَه حَرام بوُلمَه گَن باطِل لَهولَر مَوجُود، اَبُو دَرداء رَضِیَ الله عَنهُ نِینگ رؤحنِی

---

[39] احمد (١٦٦٢) و سنن ترمذي (١٥٦١) وأبو داود وابن حبان وغيرهم / فقد روى الدارمي عن عقبة بن عامر .
[40] امام نسائی در سنن الکبری (٨٩٣٨)و حافظ ابن حجر در الإصابة(٤٣٩/١) سند آن را " صحیح " دانسته است./طبرانی – صحیح الجامع البانی رقم ۴۵۳۴

قُوَّتلَنتِیرِیش اوُچُون حوُددِی شوُ باطِل کَلِیمَه سِیدَن فایدَه لَنگه نِی حَقِیدَه کِیپِینراق صُحبَتلَه شَه مِیز.

حَه، اِنسان اوُچُون شادلِیکنِی وُجُودگه کِیلتِیرَه دِیگَن لَهو وَ باطِل اِیشلَر جوُدَه کوُپ، شوُ پیردَه اوُلَردَن کوُندَه لِیک اِیختِیاجگه اِیگه ضَرُورِی بوُلگه نِیگه اِیشارَه قِیلِیب اوُتَه مِیز. مَثَلاً هَزِیللَه شِیش، جِسمانِی اوُیِینلَرنِی اوُینَش، فِکرِی اوُیِینلَر، آهَنگلَر، آواز، گوُرانِی،رَقص کَبِیلَر اِنشاءَالله.

بِیرِینچِی بوُلِیب آهَنگ،آواز وَ گوُرانِیدَن باشلَیمِیز:

اِنسانِنِی آغزِیدَن چِیقَه دِیگَن سوُز، اِیککِی نَولِی بوُلَه دِی، یاکِی یَحشِی سوُز وَ بِیز بوُنگه حَلال دِییمِیز، یاکِی یامان سوُز وَ بِیز بوُنگه حَرام دِییمِیز. یَحشِی سوُز یَحشِیدوُر. یامان سوُز هَم یامان. مَنَه بُو یَحشِی وَ یامان سوُزلَرنِی هَم اَلله نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَر تَعیِین قِیلگَن، بِیر کِیشِی اوُزِینِی اِیستَه گِی بِیلَن کِیلِیب، مِین اَیتَه یاتگَن مَنَه بُو حَقارَتلِی سوُزلَر یَحشِی یا یامان دِییَه آلمَیدِی. شوُندَی بوُلگَچ، اِنسانِنِی کُفرگه، گوُناهگه، جِنایَتگه دَعوَت قِیلَه دِیگَن سوُزلَر حَرام وَ یامان حِسابلَه نَه دِی، اِیندِی اَنَه بُو حَرام کَلِیمَه لَر قوُیِیدَگِی آیَتدَگِی کَلِیمَه لَرگه اوُحشَش عادِدی بِیر طَرزدَه اَیتِیلِیشِی هَم موُمکِین: «**وَلَئِن سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ ۚ قُلْ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ** *لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُم بَعْدَ إِيمَانِكُمْ ۚ(توبه/۶۵-۶۶)»[۴۱] قَسمِکِی، اَگَر اوُلَردَن (نِیگه سِیزنِینگ اوُستِینگِیزدَن کوُلگَنلَرِی حَقِیدَه) سوُرَه سَنگِیز، اَلبَتَّه اوُلَر: " بِیز فَقَط بَحثلَه شِیب، هَزِیللَه شِیب کِیلیَپمِیز، حالاص"، دِییدِیلَر. اَیتِینگ: " اَلله دَن، اوُنِینگ آیَتلَرِیدَن، اوُنِینگ پَیغَمبَرِیدَن کوُلوُچِی بوُلدِینگِیزمِی؟". ** عُذر اَیتمَنگلَر! سِیزلَر اِیمان کِیلتِیرَگه نِینگِیزدَن سُونگ یَنَه کُفرگه قَیتدِینگِیز.

بَدر جَنگِیدَه اَسِیر بوُلگَن عُقبَه اِبنِ اَبِی مُعَیط، یَحشِی اوُتمِیشگه هَم اِیگه اِیمَس اِیدِی، رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلَّم اوُنگه اَیتَه دِیلَرکِی: خُدا وَ رَسُولِیگه دُشمَنچِیلِیک قِیلگه نِینگ

[۴۱] اگر از آنان بازخواست کنی، می‌گویند: بازی و شوخی می‌کردیم . بگو : آیا به خدا و آیات او و پیغمبرش می‌توان بازی و شوخی کرد ؟ ! عذرخواهی نکنید . شما پس از ایمان‌آوردن ، کافر شده‌اید.

اوُچُون اوُلدِیرِیلَه سَن. عُقبَه اَیتدِیکِی: اِی مُحَمَّد! مِینگه اِحسان قِیلگه نِینگ یَحشِیراق. مِینگه هَم قَومدَگِی باشقَه اِیرکَکلَر کَبِی نَظَر بِیلَن قَرَه گِین. اَگَر اوُلَرنِی اوُلدِیرسَنگ، مِینِی هَم اوُلدِیر وَ اَگَر اوُلَرگه اِحسان قِیلسَنگ، مِینگه هَم اِحسان قِیل. اَگَر اوُلَردَن فِدیَه آلسَنگ، مِیندَن هَم فِدیَه آل. اِی مُحَمَّد! مِیندَن سُونگ مِینِی فَرزَندلَرِیمنِی کِیم اوُزِینِی قَرَماغِیگه آلَه دِی؟

رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم مَرحَمَت قِیلدِیلَر: آلاو. سُونگرَه اَیتدِیلَر: اِی عاصِم! اوُنِی بوُینِینِی اوُز. عاصِم رَضِیَ الله عَنهُ هَم رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلَّمنِی دَستوُرلَرِینِی عَمَلگه آشِیرَه دِی وَ اوُنِی اوُلدِیریشَه دِی، تِیلِینِی تِیِیَه آلمَیدِیگَن وَ اَلله نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنیگه قَرشِی مَعنَه وِی وَ رُوحِی جَنگ آلِیب بارَه یاتگَنلَرگه عِبرَت بوُلِیشِی اوُچُون اوُنِی دارگه آسِیب قوُیِیشَه دِی. عُقبَه اِسلام عالَمِیدَه اوُلدِیریلگَندَن سُونگ، باشقَه لَرگه عِبرَت بوُلِیشِی اوُچُون، بِیرِینچِی بوُلِیب دارگه آسِیب قوُیِیلگَن کِیشِیلَردَن بوُلگَن. [42]

نَضر اِبنِ حارِث هَم زَبان، شِعر وَ قِصَّه لَر اَیتِیش مَیدانِینِینگ فَعال کِیشِیلَرِیدَن بِیرِی بوُلِیب، اوُ اِسلام دِینِیگه وَ رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلَّمگه قَرشِی یالغان شِعرلَرنِی حِیرَه دَن ساتِیب آلگَن اِیدِی وَ فارس پادشاهلَرِینِی،رُستَمنِی،اِسفَندِیارنِی اَفسانَه لَری شَکلِیدَه بَیان قِیلگَن، اوُ اَیتَر اِیدِیکِی: مُحَمَّدنِی سوُزلَرِی قَندَی قِیلِیب مِینِی سوُزلَرِیمدَن کوُرَه یَحشِیراق بوُلَه دِی؟ [43]

بَدر جَنگِیدَه اوُ هَم اَسِیر توُشگَن پَیتِیدَه، رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم اوُ حَقِیدَه هِیچ کِیم بِیلَن مَصلَحَت قِیلمَه دِیلَر وَ عَلِی رَضِیَ الله عَنهُ گه اوُنِی بوُینِینِی چاپِیب تَشلَشگه بوُیُوردِیلَر. [44][45]

مَنَه بُو مَعنَه وِی وَ رُوحِی مَیداندَه شَرِیعَتگَرا مُجاهِدلَرگه قَرشِی فَعالِیَت آلِیب بارَه یاتگَن کِیشِیلَرنِینگ هَمَّه سِینِی عاقِبَتِی، تَقدِیرِی بوُلَه دِی. اِبنِ کَثِیر رَحِمَهُ الله اَیتَه دِیکِی، مَنَه بُو

---

[42] الغضبان ، **التربية القياديه**، ج ۳، ص ۶۰
[43] ابن هشام، **السيرة النبوية**،ج ۱، ص ۴۳۹ – ۴۴۰
[44] الغضبان ، **التربية القياديه**، ج ۳، ص ۵۷
[45] ابن هشام ، **پيشين** ، ج ۲، ص ۲۵۵/

اِیککِی جِنایَتکار اوُلدِیرِیلگَندَن سوُنگ، مُسُلمانلَر رُوحِی وَ فِکرِی جَنگ مَیدانِیدَه اِسلامگَه وَ شَرِیعَت قانوُنلَرِیگَه قَرشِی تِیللَرِی بِیلَن فَعالِیَت آلِیب بارَه یاتگَن قَیصَر، سَرکَش کِیمسَه لَرگَه رَحم قِیلِینمَسلِیک کِیرَکلِیگِینِی توُشوُنِیب یِیتِیشدِی؛ اوُصُول بوُیِیچَه اوُلَرنِی اوُستِیدَگِی هَر قَندَی کِیلِیشوُو وَ یِینگِیللِیکلَر قَبوُل قِیلِینمَیدِی؛ چوُنکِی اوُلَر شَرارَتنِی یِیتَکچِیلَرِی وَ زَلالَت، گوُمراهلِیک وَ سَرگَردانلِیکنِی رَهبَرلَرِی بوُلِیب، اوُلَر اوُزلَرِینِینگ قَبِیح وَ اوُیَتلِی سوُزلَرِی بِیلَن عَوف وَ کِیچِیرِیمگَه اَصلاً جای قالدِیرمَه گَنلَر. [۴۶]

رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم قوُیِیدَگِی کِیمسَه لَرنِی تِیرار قِیلِینِیشِیگَه دَستوُر بِیرگَن اِیدِیلَر: کَعَب اِبنِ اَشرَف یَهُودِی، اِبنِ سَبِیَه یَهُودِی وَ باشقَه یَهُودِیلَر، سَلام اِبنِ اَبِی حَقِیق، خالِد اِبنِ سُفیان هَذلِی،رِفاعَه اِبنِ قَیس جوُثِمِی،اَبُو عِفک،عَصماء بِنتِ مَروان اِسملِی بِیر شاعِرَه عَیال هَم شوُلَر جُملَه سِیدَن بوُلگَن.......اوُلَر فَقَط زَبانلَرِی بِیلَن شِعر،آواز اوُقِیش یاکِی باشقَه چَه اِصطِلاح بِیلَن اَیتگَندَه مَعنَه وِی جِهَتدَن اَلله نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنگَه قَرشِی اِیش آلِیب بارِیشگَن. دِیمَک اَلله نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَرگَه قَرشِی قِیلِینگَن هَر قَندَی بَیانگَه هَم آزادلِیک بِیرِیلمَیدِی.

اَلله تَعالَی مَنَه بُو آغزِی بَدبوُی، جِنایَتکار مَوجُودات حَقِیدَه مَرحَمَت قِیلَه دِی: وَمِنَ النَّاسِ مَن یَشْتَرِی لَهْوَ الْحَدِیثِ لِیُضِلَّ عَن سَبِیلِ اللَّهِ بِغَیْرِ عِلْمٍ وَیَتَّخِذَهَا هُزُواًأُولَئِکَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِینٌ (لقمان/۶) وَإِذَا تُتْلَی عَلَیْهِ آیَاتُنَا وَلَّی مُسْتَکْبِراً کَأَن لَّمْ یَسْمَعْهَا کَأَنَّ فِی أُذُنَیْهِ وَقْراً فَبَشِّرْهُ بِعَذَابٍ أَلِیمٍ (لقمان/۷) آدَملَر آرَه سِیدَه شوُندَی کِیمسَه لَر هَم بارکِی، اوُلَر بِیلِیمسِیزلِیک بِیلَن (اوُزگَه لَرنِی) اَلله نِینگ یوُلِیدَن آزدِیرِیش اوُچُون وَ اوُ (یوُلنِی) مَسخَرَه قِیلِیش اوُچُون بِیهوُدَه سوُز(لَر)نِی ساتِیب آلوُر. اَنَه اوُشَه لَر اوُچُون حار قِیلگوُچِی عَذاب باردِیر. ** قَچان اوُنگَه بِیزنِینگ آیَتلَرِیمِیز تِلاوَت قِیلِینسَه گوُیا اوُلَرنِی اِیشِیتمَه گَندِیک، گوُیا قوُلاقلَرِیدَه آغِیرلِیک – کَرلِیک باردِیک کِبرُو- هَوا بِیلَن یوُز اوُگِیرِیب کِیتوُر. بَس، اوُنگَه اَلَملِی عَذاب حَقِیدَه "خوُشخَبَر" بِیرِیب قوُیِینگ!

---

۴۶ ابن کثیر ، **البدایة و النهایه**، ج ۳، ص ۳۰۶

مَنَه بُو شَخصلَر کافِرلَر بوُلِیب، اوُلَر آگاهانَه وَ اوُزلَرِینِی اِیختِیارلَرِی بِیلَن اَلله دِینِینِی وَ اَلله نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُننِی قَرَمَه – قَرشِیسِیگَه توُرِیب آلِیشَه دِی، اوُلَرنِی مَقصَدِی آدَملَرنِی اَلله نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُندَن گوُمراه قِیلِیش وَ اِسلام دِینِینِی مَسخَرَه قِیلِیشدَن عِبارَت. اوُلَر اوُزلَرِینِی وَ باشقَه مُسُلمانلَرنِی رُوحِیگَه تَسکِین وَ آرامِیش بِیرِیش اوُچُون کوُیلَه شمَیدِی،بَلکِی مُسُلمانلَرنِینگ رُوحِینِی اِیگاولَیدِیلَر، اوُلَر مُسُلمانلَرنِی شَرِیعَت قانوُنلَرِیدَن گوُمراه قِیلِیشنِی هاحلَشیِپتِی. اوُلَرنِی اَیتِیشِیچَه، اوُلَر اِیگَه بوُلگَن نَرسَه رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّمنِی شِعر، نَثر،کوُیلَش، داستان وَ اَفسانَه لَر اَیتِیش شَکلِیدَه حَقارَت قِیلِیب سوُکِیشَه دِی.

مَنَه بُو حَقارَتلَرگَه اِینگ کوُزگَه کوُرِینگَن نَمُونَه لَردَن بِیرِی، کوُردِستاننِی سِکوُلار وَ مُرتَد کوُردلَرِینِینگ " اِی رَقِیب" ناملِی مِللِی گِیمنِی بوُلِیب، اوُ یوُنُس رَعُوف دِیلدار ناملِی کامُّونِیست تامانِیدَن ۱۹۳۸ یِیلدَه یازِیلگَن وَ اوُنِی بِیرِینچِی مَرتَه اِیراندَگِی کوُردِستان دِیماکرَت حِزبِینِینگ مُرتَد سِکوُلار حُکوُمَتِیدَه، مُرتَد قاضِی مُحَمَّدنِی رَهبَرِیَتِی آستِیدَه، ستَه لِیننِی مَهاباددَگِی موُلتَفِیلم جُمهوُرِیَتِیدَه ۱۹۴۶ یِیلدَه اَیتِیلگَن:

ئه ی ڕهقیب هەر ماوە قەومی کورد زمان
نایشکێنێ دانەریی تۆپی زەمان

اِی رَقِیب هَنوُز کوُرد زَبانلِی قَوم مَوجُود، خالِق وَ دُنیانِی وُجُودگَه کِیلتِیرگَن وَ زَماننِی اَیلَنتِیرَه دِیگَن ذات هَم اوُنِی مَغلوُب قِیلِیشگَه قادِر اِیمَس. اَمّا کوُرِیب توُرگَه نِیمِیزدِیک، اوُتگَن بِیر نِیچَه اوُن یِیللِیک مابَینِیدَه اَلله تَعالَی مُرتَد کوُرد سِکوُلارِیستلَرِی وَ باشقَه اَلدَنگَن کوُردلَرنِی باشِیگَه قَندَی بَلالَرنِی آلِیب کِیلگَه نِینِی وَ آلِیب کِیلَه یاتگَه نِیگَه گوُواه بُولِیب توُرِیبمِیز.
مَنَه بُو گِیمننِی دَوامِیدَه مُرتَد کوُردلَر اَیتِیشَه دِیکِی:

ئێمە رۆڵە ی میدیا و کەیخوسرەوین *** دینمان، ئایینمان هەر نیشتمان .

بیزلَر مادُو کِیحِسرَونِی فَرزَندلَرِیمِیز، بِیزلَرنِی دِینِیمِیز فَقَط وَطَندِیر. بُو شِعرنِی کامُونِیست وَ یالغانچِی بِیر شَخص یازگَن، اوُنِی اِنتِیرنَه سِیانَل ساسِیالِیزمگه اِعتِقادِی بار وَ مِلَّت پَرَستلِیککَه یا نَسِیانالِیزمگه اِعتِقاد قِیلمَیدِی.

مَنَه بُو اَنَه اوُشَه "لَهوَ الحَدِیث" بوُلِیب، اَفسانَه وِی وَ خُرافات،پوُچ سوُزلَردَن عِبارَت، کافِر وَ مُرتَدلَر اوُلَر آرقَه لِی اَللهُ نِی دِینِینِی اوُیِین وَ مَسخَرَه قِیلِیشنِی اِیستَشیپتِی، اوُلَر آدَملَرنِی اَللهُ نِی دِینِیدَن اوُزلَرِینِینگ کُفر دِینلَرِی بوُلمِیش سِکوُلارِیزم دِینِیگه تارتِیب آلِیب کِیتِیشماقچِی. مَنَه بُو کِیمسَه لَرنِی حار وَ رَسوا قِیلگوُچِی عَذاب کوُتِیب توُرِیبدِی: أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ . اَللهُ تَعالَی مُسلمانلَرگه اَمر قِیلَه دِیکِی: فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ(حج/۳۰) بَس، سِیزلَر اَللهُ اوُچُون حَقِیقِی (یوُلدَن آغمَه گَن مُسُلمان) بوُلگَن وَ اوُ ذاتگه شِرک کِیلتِیرگوُچِی بوُلمَه گَن حالِینگِیزدَه بوُتلَردَن عِبارَت نَجاسَتدَن یِیراق بوُلِینگِیز وَ یالغان سوُزدَن یِیراق بوُلِینگِیز!

حَه،اَمِیرِکَه وَ راسِیّه، حِیتای،بِیرلَشگَن مِلَّتلَر تَشکِیلاتِینِینگ کُفر قانوُنلَرِی عُنوانِی آستِیدَگِی پَلِید بوُتلَردَن وَ قاضِی مُحَمَّد مُرتَد کَبِی مَحَلِّی مُرتَد، جُوجَه سِکوُلارِیستلَردَن، هَمدَه اوُلَرگه تابِع بوُلگَن قاسِملوُ، اوُجَلان، بارزانِی وَ باشقَه سِکوُلارِیستلَردَن پَرهِیز قِیلِیب اوُزاقلَه شِیشِیمِیز کِیرَک. شوُنِینگدِیک اوُلَرنِینگ اَخبارات واسِیطَه لَرِیدَه بِیرِیلَه یاتگَن سِیمِینَرلَر،آهَنگلَر، قوُشِیقلَر، مَعرُوضَه لَر، فِیلملَر شَکلِیدَگِی بِی پایَه، اَساسسِیز، یالغان سوُزلَرِینِی اَیتِیشدَن پَرهِیز قِیلِیشِیمِیز وَ چِیتلَه نِیشِیمِیز لازِم.

هَر قَندَی حالَتدَه هَم، مَنَه بُو آیَتلَر وَ کافِر وَ مُرتَدلَرنِینگ تَرِیخِی بِیزلَرگه شُو نَرسَه نِی آشکار وَ رَوشَن کوُرسَه تِیب توُرِیبدِیکِی، سوُزلَرنِی هَم یَحشِیسِی بار وَ هَم یامانِی. حَقارَت قِیلِیش، سوُکِیش، کُفر سوُزلَرِینِی اَیتِیشِی وَ باشقَه لَر کَبِی. اِیندِی شوُندَی خُولاصَه قِیلَه آلَه مِیز: اَللهُ نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُننِی کوُز- قَرشِی بوُیِیچَه یامان وَ حَرام بوُلگَن سوُزلَر مَمنوُع، قَیتَه رِیلگَندوُر، اِیندِی بوُلَر نَثر شَکلِیدَه بوُلَه دِیمِی یاکِی عادِدِی بِیر کوُرِینِیشدَه اَیتِیلَه دِیمِی یا شِعر ،آهَنگ شَکلِیدَه بوُلَه دِیمِی، بوُنِی فَرقِی یوُق. اَللهُ نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَر بوُیِیچَه

یَحشِی بوُلگَن نَرسَه آزاد. آهَنگلَردَه،گوُرانِیلَردَه اَیتِیلَه دِیگَن سوُزلَر هَم شوُلَرنِی جُملَه سِیگَه کِیرَه دِی.

آهَنگ اَیتِیش یا هِیرگاپِی قِیلِیش هَم مُطلَقا طَبِیعِی نَرسَه. بِیر یاشنِی اَطرافِیدَگِی بالَه چَه دَن تارتِیب اِیندِی اوُزِیدَن قَندَیدِیر آوازلَر چِیقَه رَیاتگَن چَقَلاققَه چَه اوُحلَماقچِی بوُلگَن پَیتِیدَه اوُزِیدَن بِیرار هِیل آوازلَر چِیقَه رَه دِی، یاکِی شُو بالَه لَرنِی آنَه سِی هَم بالَه سِی اوُچُون هِیرگاپِی قِیلِیب اَلَّه اَیتَه دِی، یاکِی عَرَبلَر توُیَه گَه یا آتگَه مِینگَن پَیتلَرِیدَه هَم هِیرگاپِی قِیلِیشگَن وَ اوُنگَه «غناء الرکبان» یا« غناء النَّصْب» یا «غناء الفتیان» یا «السناد» وَ ... دِییِیشگَن، مَنَه بوُلَرنِی هَمَّه سِی اِنسانِنِینگ فِطرِی مَخصُولاتِی حِسابلَه نَه دِی. عُمَر اِبنِ خَطّاب رَضِیَ الله عَنهُ اَیتَه دِیکِی: الغناء من زاد الراکب،[47]...... هِیرگاپِی قِیلِیش، شِعر اَیتِیش آتلِیقنِینگ یا مُسافِرنِینگ یوُکِیدِیر.

یاکِی عَرَبلَرنِی هِیرگاپِیلَرِیدَن یَنَه بِیرِی، چُوپانلَر توُیَه لَرِی اوُچُون اَیتَه دِیگَن آواز بوُلِیب، اوُنگَه " اَلْحُدَاءِ "، دِیِیلگَن، مَثَلاً سَفَرلَردَن بِیرِیدَه چِیرایلِی آوازگَه اِیگَه بوُلگَن اَنجَشَه مَنَه بُو " اَلْحُدَاءِ "نِی شوُنچَه لِیک یَحشِی اَیتگَن پَیتِیدَه، توُیَه لَر هَیَجانگَه توُشِیب تِیزلِیکنِی آشِیرِیشَه دِی، بوُنِی کوُرگَن رَسُول الله صلی الله عَلَیهِ وَسَلّم پِیتوُک بِیر اوُحشَه تِیش وَ عَجاپِیب یَشِیرِین اِصطِلاح بِیلَن اَیتَه دِیلَرکِی: اِی اَنجَشَه سِیکِینراق شِیشَه لَر سِینِیب کِیتمَه سِین: رُوَیْدَكَ يَا أَنْجَشَةُ لَا تَكْسِرْ الْقَوَارِيرَ[48]. اوُ کِیشِینِینگ بوُ پِیردَگِی مَنضُورلَرِی کَجَوَه لَردَه اوُتِیرگَن عَیاللَر بوُلگَن اِیدِی، اَگَر توُیَه لَر تِیزلِیکنِی آشِیرِیشسَه اوُلَر اَذِیَت بوُلِیشلَرِی یا توُیَه دَن یِیقِیلِیب توُشِیشلَرِی موُمکِین اِیدِی. یاکِی حاجِیلَر حَجگَه،مَکگَه دَه یا مَسجِدُ النَبِیدَه نَماز اوُقِیشگَه بوُلگَن زَوق وَ شَوقلَرِی سَبَبلِی بِیر نَوع آهَنگنِی کوُیلَشگَن یاکِی مُجاهِدلَر غَیرَتلَرِینِی کوُپَیتِیرِیش یاکِی جَنگ مَیدانِیدَه باشقَه مُجاهِدلَرنِینگ شِجاعَتِینِی آشِیرِیش اوُچُون آواز هِیرگاپِی قِیلِیشگَن، شُو کَبِی جُودَه کوُپ مِثاللَر کِیلتِیرسَه بوُلَه دِی، اوُلَردَن

---

[47] التمهید (۲۲ / ۱۹۷ ، ۱۹۸)روی ابن وهب عن أسامة وعبد الله ابني زيد بن أسلم عن أبيهما زيد بن أسلم عن أبيه
[48] متفق علیه / رواه البخاري (۵۸۵۷) ومسلم. (2323)

بیری قَبرنِی لَبیگه بارِیب قالگن قَرِی چال کِیشِینِینگ اوُزِینِی کوُنگلِی اوُچُون آواز اَیتِیشِی هَم مِثال بوُلَه آلَه دِی.

اِسلامِی توُرلِی- هِیل مَنبَع لَردَه کِیلتِیرِیلِیشِیچَه هَم، رَسُول الله صلی الله عَلَیهِ وَسَلّم وَ اوُ کِیشِینِینگ اَصحابلَرِی هَم سَفَردَه یوُرگن پَیتلَرِیدَه یاکِی جَملَه نِیب اوُتِیرِیشگن پَیتلَرِیدَه هَم، یاکِی اِیش قِیلَه یاتگن پَیتلَرِیدَه هَم، شِعر اَیتِیشگن، بُو شِعرنِی یَککَه حالدَه هَم اوُقِیشگن – بوُنِی حَسّان اِبنِ ثابِت وَ اَنجَشَه وَ عامِر اِبنِ اَکوَعدَن رِوایَت قِیلِینگن – کوُپچِیلِیک بوُلِیب هَم اوُقِیشگن، اَحزاب جَنگِیدَن آلدِینگِی حَندَق کاولَش پَیتِیدَگِی شِعر اوُقِیشلَر بوُنگه مِثال بوُلَه دِی.

اَنَس اِبنِ مالِک رَضِیَ الله عَنهُ اَیتَه دِیکِی: رسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم بِیزدَگِی آچلِیکنِی وَ چَرچاقنِی کوُرگن پَیتلَرِیدَه قوُیِیدَگِی شِعرنِی اوُقِیگن اِیدِیلَر: " اللَّهُمَّ لاَ عَيْش إِلَّا عَيْش الْآخِرَه ***فارْحَمْ الْأَنْصَارَوَالْمُهَاجِرَهْ" اِی اَللَهِیم، حَیات فَقَط آخِیرَت حَیاتِیدوُر، شوُندَی اِیکَن اَنصار وَ مُهاجِرلَرگه رَحم قِیلگِین) شوُندَه صَحابَه لَر اوُ کِیشِیگه جَواب طَرِیقَه سِیدَه اَیتگن اِیدِیلَر: " نَحْنُ الَّذِينَ بَايَعُوا مُحَمَّدَا ... عَلَى الجِهَادِ مَا بَقِينَا أَبَدَا" (بِیزلَر اوُلگوُنِیمِیزگه چَه مُحَمَّد بِیلَن جِهاد قِیلِیشگه بَیعَت قِیلگن کِیشِیلَرمِیز)

بوُندَن تَشقَه رِی رَسُول الله صلی الله عَلَیهِ وَسَلّمنِینگ اَصحابلَرِی مَجلِیسلَرِیدَه آواز اَیتِیشَردِی: عبَدُالرحمَن اِبنِ عَوف رَضِیَ الله عَنهُ نِی فَرزَندِی اَبُو سَلمَه رَحِمَهُ الله اَیتَه دِیکِی: "لم یکن أصحاب رسول الله صلی الله علیه و سلم منحرفین و لا متماوتین، کانوا یتناشدون الأشعار فی مجالسهم، و ینکرون أمر جاهلیتهم..." . رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّمنِینگ اَصحابلَرِی مُنحَرِف (اَدَشگن) بوُلِیشمَه گن، اِفراط یَعنِی حَددَن آشِیرِیب یوُبارُوچِی هَم بوُلِیشمَه گن وَ اَهلِی تَفرِیط هَم بوُلِیشگن اِیمَس، اوُلَر مَجلِیسلَرِیدَه شِعرنِی آهَنگ صوُرَتِیدَه اَیتِیشگن، اوُلَر جاهِلِیَتدَه اوُزلَرِی قِیلگن اِیشلَرنِی – مَنَه بوُ شِعرلَردَه – قارَه لَب اَیتِیشگن.......نَشِید بُو عرَب تِیلِیدَه "شِعرنِی چِیرایلِی آواز بِیلَن اَیتِیشلِیک" بوُلِیب، بِیزلَر

اوُنگه گوُرانِی یاکِی سِیزلَرنِی تِیلِینگِیز بِیلَن اَیتگَندَه اِیسَه آهَنگ،آواز، نَغمَه،هِیرگاپِی بوُلَه دِی. [۴۹] [۵۰]

کِیلتِیرِیلگَن نَرسَه لَرنِی هَمَّه سِی جائِز بوُلگَن آواز اَیتِیشنِی جُملَه سِیگَه کِیرَه دِی،هِیچ قَیسِی بِیر عالِم آواز اَیتِیشنِی حَرام قِیلگَن اِیمَس. شِعر اوُقِیش،آواز اَیتِیش یا اوُلَرگَه قوُلاق سالِیش اَللّٰه نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَردَه رُوحاً نَفَس آلِیش وَ شَخصنِی، هَمدَه باشقَه لَرنِی رُوحِینِی شاد وَ خُرسَند قِیلِیش اوُچُون بِیر اَبزار صِیفَتِیدَه فایدَه لَنسَه بوُلَه دِی، بُو بِیلَن شَخصدَن وَ باشقَه لَردَن ناخوُشلِیکنِی،چَرچاقنِی کِیتکَزسَه بوُلَه دِی، نَتِیجَه دَه اِیسَه اِنسانلَر یَنَه قَیتَه دَن کوُچ- قُوَّت آلِیب وَ قَلبلَرِی کوُچگَه توُلِیب، آرام آلِیب اوُزلَرِیگَه واجِب قِیلِینگَن اِیشلَرنِی بَجَه رِیشَه دِی، مَنَه بُو اِیشنِی یَحشِی اِیش دِیسَه بوُلَه دِی، چوُنکِی مَنَه بُو آواز اَیتِیش یا بوُ آوازگَه قوُلاق سالِیش، بِیر واجِب اِیشنِی بَجَه رِیش اوُچُون اَبزار بوُلِیب، اوُشَه شَخصنِی اوُزِیگَه وَ اَللّٰه نِی بَندَه لَرِیگَه شُبهَه سِیز خِذمَت قِیلَه دِی – اَگَر نِیَت یَحشِی بوُلسَه – وَ اوُ اَجر وَ مُکافاتسِیز قالِیب کِیتمَیدِی. بُو رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّمنِینگ خَندَقنِی کاولَش پَیتِیدَه اَیتگَن آوازلَرِیگَه اوُحشَیدِی. مَخصُوصاً اَگَر فِطرِی آواز اَیتِیشگَه بوُلگَن اِیحتِیاج اَللّٰه نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَرنِی واسِیطَه سِیدَه باشقَه رِیلگَن بوُلسَه وَ شَخص غَیرِی شَرعِی آواز کوُیلَش تامانگَه کِیتِیب قالمَسَه، شُبهَه سِیز اَنَه اوُشَه شَرعِی آواز اَیتِیشلِیک بُو شَخص اوُچُون عِبادَت حِسابلَه نَه دِی، نِیمَه اوُچُون؟ چوُنکِی اوُنگَه اَجر بِیرِیلَه دِی وَ اَجر بِیرِیلگَن نَرسَه نِی هَر بِیرِی عِبادَت سَنَلَه دِی:

اَبُو ذَر رَضِیَ الله عَنهُ اَیتَه دِی: رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّمنِی یارانلَرِی اَیتِیشدِیکِی: اِی رَسُول الله بَدَولَت کِیشِیلَر ثَوابلَرنِی آلِیب کِیتِیب قالِیشدِی، چوُنکِی اوُلَر حوُددِی بِیز نَماز اوُقِیگَه نِیمِیز کَبِی نَماز اوُقِیشَه دِی وَ بِیزلَر رُوزَه توُتگَه نِیمِیز کَبِی رُوزَه توُتِیشَه دِی، بوُندَن تَشقَه رِی اوُلَر قوُشِیمچَه مال – دَولَتلَرِیدَن صَدَقَه هَم بِیرِیشَه دِی، رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم مَرحَمَت قِیلدِیلَر: « أَوَ لَيْسَ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ مَا تَصَّدَّقُونَ إِنَّ بِكُلِّ تَسْبِيحَةٍ صَدَقَةً وَكُلِّ تَكْبِيرَةٍ صَدَقَةً وَكُلِّ تَحْمِيدَةٍ صَدَقَةً وَكُلِّ تَهْلِيلَةٍ صَدَقَةً وَأَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ صَدَقَةٌ

[۴۹] مصنف ابن أبی شیبة: (۸/۷۱۱)
[۵۰] قاموس المحیط

وَنَهْیٌ عَنْ مُنْکَرٍ صَدَقَةٌ وَفِی بُضْعِ أَحَدِکُمْ صَدَقَةٌ » اَللهُ سِیزلَرگه صَدَقَه بِیرِیشلَرِینگِیز اوُچُون بِیر نَرسَه لَرنِی اِیختِیارِینگِیزگه قوُیِیب قوُیمَه دِیمِی؟ سُبحانَ الله دِیِیشلِیک صَدَقَه دوُر، اَللهُ اَکبَر صَدَقَه، اَلحَمدُ لله صَدَقَه، یَحشِی اِیشنِی قِیلِیشگه دَستوُر بِیرِیش وَ یامان اِیشنِی قِیلِینیشِیگه قَرشِیلِیک قِیلِیشلِیک صَدَقَه دُور، سِیزلَرنِی عَورَتِینگِیزدَه هَم صَدَقَه بار(اَگَر عَیالِی بِیلَن یَقِینلِیک قِیلسَه) : شوُندَه صَحابَه لَر اَیتِیشدِیکِی: « قَالُوا یَا رَسُولَ اللَّهِ أَیَأتِی أَحَدُنَا شَهْوَتَهُ وَیَکُونُ لَهُ فِیهَا أَجْرٌ» اَگَر بِیزلَر شَهوَتِیمِیزنِی قاندِیرسَک هَم، بِیزلَر اوُچُون شوُ اِیشدَه هَم اَجر وَ ثَواب بِیرِیلَه دِیمِی؟ رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم مَرحَمَت قِیلدِیلَر: أَرَأَیْتُمْ لَوْ وَضَعَهَا فِی حَرَامٍ أَکَانَ عَلَیْهِ فِیهَا وِزْرٌ فَکَذَلِکَ إِذَا وَضَعَهَا فِی الْحَلَالِ کَانَ لَهُ أَجْرًا» [51] قَنِی سِیزلَر مِینگه اَیتِینگلَرچِی: اَگَر (بِیر شَخص) مَنَه بوُ شَهوَتنِی حَرام یوُل آرقَه لِی قاندِیرَه دِیگَن بوُلسَه، اوُنگه گوُناه یازِیلَه دِیمِی؟ شُونِینگ اوُچُون هَم اَگَر اوُنِی حَلال یوُل بِیلَن قاندِیرَه دِیگَن بوُلسَه، اوُنگه اَجر وَ ثَواب بِیرِیلَه دِی. شوُ یِیردَه مُعاذ اِبنِ جَبَل رَضِیَ الله عَنهُ اَیتَه دِی: انی احتسب نومتی کما احتسب قومتی. مِین اوُیغاقلِیگِیمدَه هَم وَ اوُحلَه یاتگه نِیمدَه هَم عِبادَت قِیلَه مَن. یَعنِی مِین عِبادَت قِیلِیش اوُچُون اوُیغانگه نِیم کَبِی، اَلله تَعالَی اوُحلَه شِیمنِی هَم مِین اوُچُون عِبادَت صِیفَتِیدَه حِساب قِیلِیشِینِی نِیَت قِیلِیب یاتَه مَن.

حَه،مُؤمِن شَخص اَگَر هاحلَسَه، اوُزِینِینگ پاک نِیَتِی بِیلَن بِیرگه یَحشِیلِیکنِی جُودَه کوُپ یوُلَّرِینِی تاپَه آلَه دِی وَ دُنیادَه هَمَّه نَرسَه اَلله نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَر یوُلِیگه توُشَه دِی وَ اَلبَتَّه بوُلَر اوُنگه ثَواب هَم کِیلتِیرَه دِی: **قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ * لَا شَرِيكَ لَهُ ۖ وَبِذَٰلِكَ أُمِرْتُ...**(انعام/۱۶۲-۱۶۳)[52]

آشکار کوُرِینِیب توُرگه نِیدِیک، آواز اَیتِیشلِیک هَم شادلِیکنِی فِطرِی اَبزارلَرِیدَن بِیرِی وَ حَیاتنِی بِیر قِیررَه سِی بوُلِیب، اوُنِی اَلله تَعالَی اوُچُون اِیشلَه تِیلِیشِی کِیرَک، شُبهَه سِیز اَلله نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَر دُنیاوِی حَیاتدَه مُوختاج بوُلِینَه دِیگَن فِطرِی مَسَلَه لَرنِی باستِیرِیش

---

[51] رواه مسلم
[52]بگو:نماز و عبادت و زیستن و مردن من از آن خدا است که پروردگار جهانیان است . خدا را هیچ شریکی نیست ، و به همین دستور داده شده‌ام.

اوُچُون کِیلگَن اِیمَس،بَلکِی اوُ مَنَه بُو اِیختِیاجلَرِنِی باشقَه رِیش،تَشکِیللَشتِیرِیش، کانترال قِیلِیش وَ اوُنِی هِدایَت قِیلِیش اوُچُون کِیلگَن. اِبنِ تَیمِیَّه اَیتَه دِی: «اِنَّ الأنْبیاءَ قَدْ بُعِثوُا بِتَکْمیلِ الْفِطْرَةِ و تَقْریرِهٰا لا بِتَبْدِیلِها و تَغْییرِها» اَنبِیالَر فِطرَتنِی اوُزگَرتِیرِیش اوُچُون اِیمَس، بَلکِی کامِل قِیلِیش وَ اوُنِی ثابِت قِیلِیش اوُچُون یوُبارِیلِیشگَن.

اِیندِی اَگَر مَنَه بُو فِطرَتنِی اَللهُ نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَر بِیلَن کانترال قِیلِیب هِدایَت قِیلِینسَه، مَطلوُب وَ پاکِیزَه، حَلال اِیشگَه اَیلَه نَه دِی، اَللهُ تَعالَی مَنَه بوُندَی پاکِیزَه اِیشلَر حَقِیدَه مَرحَمَت قِیلَه دِیکِی: یَسْأَلُونَکَ ماذا اَحَلَّ اللهُ لَهُمْ قُلْ اَحَلَّ لکُمْ الطَّیِّباتِ (مائده/۴) (اِی مُحَمَّد،مُؤمِنلَر) سِیزدَن اوُزلَرِی اوُچُون نِیمَه لَر حَلال قِیلِینگَه نِینِی سوُرَیدِیلَر. اَیتِینگ: "سِیزلَر اوُچُون بَرچَه پاکِیزَه نَرسَه لَر حَلال قِیلِیندِی. حَه، بِیزلَر حَیاتدَگِی اِیشلَرِیمِیزنِی باشقَه رِیش وَ پاکِیزَه لَش آرقَه لِی اَیتَه آلَه مِیزکِی: الْیَوْمَ أُحِلَّ لَکُمُ الطَّیِّبَاتُ ۖ (مائده/۵) بوُگوُن سِیزلَر اوُچُون بَرچَه پاکِیزَه نَرسَه لَر حَلال قِیلِیندِی.

اِیندِی مَنَه بُو آواز اَیتِیشلِیک اَللهُ نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَرِنِی باشقَه رُووِی سَبَبلِی، طَیِّب پاکِیزَه نَرسَه گَه اَیلَه نَه دِی وَ بِیر فِطرِی اِیختِیاجِنِی توُغرِی شَکلگَه کِیلتِیرَه دِی وَ اِنسانِنِی غَیرِی شَرعِی آواز اَیتِیشلَردَن اوُزاقلَشتِیرَه دِی وَ شَخصنِی گوُناهگَه باتگَن آواز اَیتِیشلَر تامانگَه بارِیشِیگَه یوُل قوُیمَیدِی، چوُنکِی شَخص بَعضِی بِیر کِیمسَه لَر تامانِیدَن آفتگَه اَیلَه نِیشِی،بوُلغَه نِیشِی موُمکِین؛ اِیندِی شوُندَی کِیشِیلَر هَم بارکِی، اوُلَر مَنَه بُو آواز اَیتِیشگَه یا اوُنگَه قوُلاق سالِیشگَه عادَتلَه نِیب قالِیشگَن، اوُلَرنِی مَقصَدِی هَم اوُزلَرِینِی وَ باشقَه لَرنِی وَقتلَرِینِی خوُش اوُتکَه زِیشدَن عِبارَت، بُو پِیردَه مَنَه بُو اِیش لَغو اِیشگَه اَیلَه نَه دِی، بُو مَسجِدنِی اِیشِیگِینِی تَگِیدَه اوُتِیرِیب آلِیب وَقتلَرِینِی بِیکار اوُتکَه زَه یاتگَن چاللَرنِی اِیشِیگَه اوُحشَیدِی، یاکِی بوُلمَسَم سِیز اوُزِینگِیز عادَتلَنگَن فَلان اوُیِیننِی کوُرِیشِینگِیز........مَنَه بوُندَی شَخص عادَتلَه نِیب قالگَن وَقتنِی بِیکارگَه اوُتکَه زِیشلَر یاکِی عُمرنِی بِیکارگَه کِیتکَه زِیشلَر، مُسلمانلَرنِی صِیفَتِی اِیمَس، بَلکِی کافِرلَرنِی صِیفَتِی حِسابلَه نَه دِی، بُو اَهلِی کِتاب کافِرلَرِی بَعضِی وَقتلَر اَیتگَن سوُزلَرگَه اوُحشَیدِی، اَللهُ تَعالَی اوُلَرگَه قَندَی مُعامَلَه قِیلِیش حَقِیدَه مَرحَمَت قِیلَه دِی: وَإِذَا سَمِعُوا اللَّغْوَ أَعْرَضُوا عَنْهُ وَقَالُوا لَنَا أَعْمَالُنَا وَلَکُمْ

أَعْمَالُكُمْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ لَا نَبْتَغِي الْجَاهِلِينَ (قصص/۵۵) قَچانکِی، بِیهُودَه (سوُز یا اِیشنِی) اِیشِیتسَه لَر اوُندَن یوُز اوُگِیرُورلَر وَ "بِیزلَرنِینگ عَمَللَرِیمِیز اوُزِیمِیز اوُچُون، سِیزلَرنِینگ عَمَللَرِینگِیز هَم اوُزلَرِینگِیز اوُچوُندِیر. آمان بوُلِینگلَر. بِیزلَر نادان کِیمسَه لَر بِیلَن (هَمصُحبَت بوُلِیشنِی اِیستَه مَیمِیز"، دِیرلَر.

اَصلِیدَه بار حَقِیقَت هَم شوُ، مُسُلمانلَر دَعوَتگَه، جِهادگَه، اَللهُ نِی دِینِیگَه وَ اَللهُ نِی بَندَه لَرِیگَه حِذمَت قِیلِیشگَه اِیختِیاج بوُلَر اِیکَن وَ اوُنِی زِمَّه سِیدَه اوُزِینِی وَ دُنیادَگِی باشقَه سِیتَم کوُرگَن اِنسانلَرنِی آلدِیدَه اَنَه اوُشَنچَه مَسئوُلِیَت بوُلَر اِیکَن وَ اوُزلَرِینِی قِیامَتلَرِینِی بَرابَرِیدَه اوُشَنچَه وَظِیفَه لَرگَه اِیگَه بوُلَر اِیکَنلَر،فَلانچِی کوُچَه نِی باشِیدَه یا مَسجِدنِی آلدِیدَه توُرِیب اوُزلَرِینِی قِیامَتلَرِی اوُچُون هِیچ قَندَی فایدَه سِی بوُلمَه گَن نَرسَه لَر بِیلَن مَشغوُل بوُلِیشلَرِیدَه بِیر مَعنا بارمِی؟ یاکِی یوُزلَب بَلکِی مِینگلَب ساعَت وَقتِینگِیزنِی فوُتبالنِی، حَیوانات عالَمِینِی تاماشا قِیلِیشگَه صَرفلَه شِینگِیزدَه بِیر مَعنا بارمِی؟ بوُلِیب هَم شَخص اَنَه بُو صَرفلَه گَن وَقتِینِی یوُزدَن بِیرِینِی هَم دِینگَه آیِد دَرسلَرنِی اِیشِیتِیشگَه یا کوُرِیشگَه یا تَعلِیم آلِیشگَه صَرفلَه مَیدِی.

مَنَه بُو دوُستلَرِیمِیز نادان وَ جاهِللَرنِی یوُللَرِیدَن یوُرِیب کِیتِیشیِپتِی، اوُلَر اوُزلَرِینِی شوُندَی اِیشلَر بِیلَن مَشغوُل قِیلِیب قوُیِیشگَنکِی، عُمرلَرِینِینگ ساعَتِیگَه قِیاس قِیلِینسَه بوُ اِیشلَر نِهایَتدَه اَرزِیمَس،لَغو اِیشلَر حِسابلَه نَه دِی، عَقللِی شَخص بوُ اِیشلَردَن اوُزِینِی چِیتگَه تارتِیشِی وَ قوُیِیدَگِی سوُزلَرنِی اَیتِیشِی کِیرَک: لَنَا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ لَا نَبْتَغِي الْجَاهِلِينَ. اَگَر آواز اَیتِیشلِیکنِی یا آواز اِیشِیتِیشنِی کوُپَیتِیرِیب یوُبارِیب اوُنِی بِیر عادَتگَه اَیلَنتِیرِیب یوُبارِیلسَه وَ بُو وَقتنِی بِیکار اوُتکَه زِیلِیشِیگَه، هَمدَه اوُزِی بِیلَن باشقَه لَرگَه یَحشِیلِیکنِی پِیتمَسلِیگِیگَه باعِث بُولسَه، بُو جائِز بوُلمَیدِی، مُسُلمانلَر مَنَه بُو صِیفَتدَه اوُزلَرِینِی کافِرلَرگَه اوُحشَه تِیب آلگَن بوُلَه دِیلَر.

مَنَه بوُندَی بِی فایدَه وَ بِی اَرزِیش اِیشلَرنِی قِیلِیشلِیک بِیلَن فَقَط وَقت تَلَف بوُلَه دِی، اِیندِی اَگَر شَخص بُو اِیشنِی اوُزِیگَه کَسب قِیلِیب آلِیب، بُو آرقَه لِی مَشهُور بوُلِیب تَنِیلسَه، اَلبَتَّه بُو کافِرلَرنِی صِیفَتلَرِیدَن بوُلَه دِی وَ مُسُلمانلَر بوُلغَه نِیب قالگَن قَلبِی کَسَللِیکلَردَن وَ بُولغَه

نِیشلَردَن بِیرِی حِسابلَه نَه دِی، بُو پِیردَگِی باشقَه بِیر نوُقطَه شوُکِی، اَنَه بُو لَغو سوُزلَر، دِیننِی حَقارَت قِیلِیش یا سوُکِیشدَن عِبارَت بوُلمَسَه شوُندَی بوُلَه دِی. چوُنکِی قُدرَتنِی قوُلگَه کِیرِیتِیلگَن پَیتدَه، کافِرلَرنِی حَقارَتلَرِیگَه فَقَط کوُچ – قُوَّت بِیلَن جَواب بِیرِیلَه دِی، حَقارَتلَرنِی آوازِینِی اوُچِیرِیشلِیک اَلسَّلامُ عَلَیکُمگَه یوُق دِیپِیشدَن عبارَت. رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم کَعَب اِبنِ اَشرَف، اَبُو عِفک،نَضر اِبنِ حارِث وَ باشقَه لَر بِیلَن شوُندَی مُعامَلَه قِیلگَن اِیدِیلَر. حَقارَت قِیلِیش وَ سوُکِیش فَقَط لَغو بِیلَن اِیمَس، بَلکِی تَنقِید قِیلِیشدَن هَم جوُدَه کَتتَه فَرق قِیلَه دِی.

مَنَه بُو اِیشلَرنِی قِیلِیشلِیک، غِیبَتگَه وَ آدَملَرنِی حَققِینِی ضایَه بوُلِیشِیگَه یاکِی واجِب اِیشنِی تَرک قِیلِینِیشِیگَه یا گوُناهگَه باعِث بوُلمَه گَن تَقدِیردَه کِینَه لَغو، بِی اَرزِیش وَ بِی فایدَه اِیش حِسابلَه نَه دِی، اِیندِی مَنَه بُو دَرَجَه گَه یِیتگَن بوُلسَه، بُو لَغو اِیمَس، بَلکِی اوُزِیگَه خاص اوُلچاوگَه اِیگَه بوُلگَن باشقَه جِنایَتلَرگَه،گوُناهلَرگَه اوُخشَه گَن جِنایَت سَنَلَه دِی. مَثَلاً بِیر جارِیَه قِیزچَه رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّمنِی حوُضوُرلَرِیدَه،اُمُّ المُؤمِنِین عائِشَه رَضِیَ الله عَنهانِی خانَه لَرِیدَه آواز اوُقِیباتگَن پَیتِیدَه: "وَفِينَا نَبِيٌّ يَعْلَمُ مَا فِي غَدٍ« بِیزنِی آرَه مِیزدَه پَیغَمبَر بار وَ اوُ اِیرتَه گَه نِیمَه اِیشلَر بوُلِیشِینِی بِیلَه دِی، شوُندَه رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم اوُنگَه تِیزدَه اِیسلَه تَه دِیلَرکِی: لَا تَقُولِي هَكَذَا وَقُولِي مَا كُنْتِ تَقُولِينَ[٥٣]« بوُندَی دِیمَه کِین، بَلکِی آلدِین اَیتَه یاتگَن سوُزلَرِینگنِی اَیت."

هَر قَندَی حالَتدَه هَم، مَنَه بُو اوُیِینلَر، بِی فایدَه وَ بِی اَرزِیش اِیشلَر لَهونِی قالِیپِیدَن جای آلَه دِی، اَمّا لَهو نَرسَه لَر هَم توُرلِی- هِیل شاهَه لَرگَه اِیگَه، فَقَطکِینَه لَغو یا بِی اَرزِیش سوُزلَرنِی اَیتِیشلِیک اِیمَس، بَلکِی بوُندَن باشقَه شوُندَی لَهولَر هَم بارکِی، اوُلَر یَحشِی وَ شَرعِی بِیر مَقصَدنِی یوُلِیدَه بِیر اَبزار صِیفَتِیدَه خِذمَت قِیلَه آلَه دِی، مُسُلمانلَر بَعضِی بِیر اوُرِینلَردَه اوُلَرگَه مُوختاج هَم بوُلَه دِی.

بَعضِی بِیر مُسُلمانلَر رُوحِی جِهَتدَن آرامِیشنِی قوُلگَه کِیرِیتِیش اوُچُون اوُزِیگَه خاص مَراسِیملَرگَه بارِیب اَنَه بُو باطِل وَ لَهو اِیشلَردَن وَقتِینچَه لِیک فایدَه لَه نِیشَه دِی یاکِی

---

[٥٣]رواه البخاري (٣٧٧٩)

اوُلَرنِی اوُزلَرِی دوُستلَرِینِی دَورَه سِیدَه چِیرایلِی آوازگَه اِیگَه بوُلبُول رالِینِی اوُینَه شَه دِی یاکِی اوُیِینلَر آرقَه لِی مَنَه بُو لَهولَردَن فایدَه لَه نِیشَه دِی. مَثَلاً توُیلَردَه اَنَه اوُشَه لَهو اِیشلَرنِی عَمَلگَه آشِیرِیشَه دِی.

أُمُّ المُؤمِنِین عائِشَه رَضِیَ الله عَنها اوُزلَرِینِی قَرِینداشلَرِیدَن بِیرِینِی اَنصارِی بِیر کِیشِیگَه توُرموُشگَه بِیرگَن پِیتلَرِیدَه، رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم شوُندَی دِیب مَرحَمَت قِیلگَن اِیدِیلَر: «يَا عَائِشَةُ، مَا كَانَ مَعَكُمْ لَهْوٌ؟ فَإِنَّ الأَنْصَارَ يُعْجِبُهُمُ اللَّهْوُ»[54] " اِی عائِشَه! سِیزلَر بِیلَن بِیرگَه لَهو (لَذَّتلَه نَه دِیگَن نَرسَه لَر) یوُقمِیدِی؟ چوُنکِی اَنصارلَر، لَهو وَ اوُیِینلَرنِی یَحشِی کوُرِیشَه دِی." باشقَه بِیر رِوایَتدَه کِیلتِیرِیلِیشِیچَه، مَرحَمَت قِیلگَن اِیدِیلَر: « فَهَلْ بَعَثْتُمْ مَعَهَا جَارِيَةً تَضْرِبُ بِالدُّفِّ وَتُغَنِّي » " اوُ بِیلَن بِیرگَه دَفع چَلَه دِیگَن وَ آواز کوُیلَیدِیگَن چوُرِینِی قوُشِیب جوُنَتدِینگِیزمِی؟" أُمُّ المُؤمِنِین اَیتدِیلَر: بُو چوُرِی نِیمَه لَرنِی کوُیلَی آلَه دِی یا رَسُول الله؟ اوُ کِیشِی مَرحَمَت قِیلدِیلَر: مَنَه بوُندَی:

أتَيْنَاكُمْ أتَيْنَاكُمْ *** فَحَيونَّا نُحيِّيكُمْ

وَلَوْلَا الذَّهَب الْأَحْمَر *** مَا حلَّتْ بواديكـــــم

وَلَوْلَا الْحِنْطَة السمراء *** مَا سَمِنَتْ عَذَارِيكُمْ

"بِیز کِیلدِیک، بِیز کِیلدِیک، بِیزلَرگَه مَرحَبا دِیب اَیتِینگلَر وَ بِیزلَر هَم سِیزلَرگَه دُورُود اَیتَه مِیز، اَگَر قِیزِیل طِیلَّه بوُلمَه گَندَه اِیدِی بِیابانلَرِینگِیز آرَستَه بوُلمَس اِیدِی. اَگَر طِیلَّه رَنگلِی بوُغدایلَر بوُلمَه گَندَه ، سِیزلَرنِی بوُیگَه پِیتگَن قِیزلَرِینگِیزگَه اِیت بِیتمَس اِیدِی.

یاکِی عائِشَه رَضِیَ الله عَنها گَه مَرحَمَت قِیلگَن اِیدِیلَر: « اَهْدَيْتُم الْفَتَـاةَ؟ قَالوُا نَعَمْ قالَ : « أرْسَلْتُم مَعَها من يُغَنِّی؟ قالَتْ: لَا، فَقالَ رسول اللهِ (صلى الله عليه وسلم) اِنَّالأنْصارَ قَوْمٌ فيهم غَزْلٌ فَلَوْ بَعَثْتُم مَعَهَا مَنْ يَقولُ : أتَيْنَاكُمْ أتَيْنَاكُمْ فَحَيَّانا و حَيَّاكمُ» اوُ قِیزگَه هَدیَه بِیردِینگِیزمِی؟ حَه، دِیدِیلَر، اوُ کِیشِی یَنَه مَرحَمَت قِیلدِیلَر: اوُ بِیلَن بِیرگَه آواز کوُیلَیدِیگَن کِیشِینِی

---

[54] بخاری (۵۱۶۳)

جوُنَتدِینگِیزمِی؟ عائِشَه اَیتدِیلَر: یُوق. سُونگ رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم مَرحَمَت قِیلدِیلَر: بِیلَه سِیزمِی اَنصارلَرنِی اوُرتَه سِیدَه آواز کوُیلَش بِیر رَسم بوُلِیب دائِم بُو اِیشنِی قِیلِیشَه دِی. اَگَر اوُ بِیلَن بِیرگَه قوُبِیدگَیچَه کوُیلَیدِیگَن بِیرار کِیمنِی یوُبارگَه نِینگِیزدَه یَحشِی بوُلَردِی: « أتَیْنَاکُمْ أتَیْنَاکُمْ فَحَیَّانا و حَیَّاکمُ » بِیز سِیزلَرنِی آلدِینگِیزگَه کِیلدِیک؛ شوُندَی اِیکَن بِیزلَرگَه سَلام وَ تَبرِیک اَیتِینگلَر وَ بِیزلَر هَم سِیزلَرگَه مَرحَبا دِیبِمِیز.

مَنَه بُو هَم لَهودَن فایدَه لَه نِیشنِی بِیر نَوی بوُلَه دِی، اِینِدی لَهونِی باشقَه بِیر طوُرلَرِی هَم بارکِی، اوُلَر دَن توُیدَن باشقَه جایلَردَه هَم بِیر اَبزار صِیفَتِیدَه فایدَه لَنسَه بوُلَه دِی. کِیلِینگلَر، اوُلَرنِی آرَه سِیگَه بارِیب بِیر آز کوُنگلِیمِیزنِی خوُشلَب کِیلَه مِیز، دِیگَن گَپلَرنِی سِیزلَر هَم اِیشِیتگَندوُرسِیزلَر........مَثَلاً فِکرِی، رُوحِی وَ جِسمانِی اِیشلَردَن تالِیقِیب بِینانِی اِیچِیدَه اوُتِیرِیشدَن زِیرِیککَچ، کِیلِینگلَر بِیر تَشقَه رِیگَه چِیقِیب قوُشلَرنِی آوازِینِی اِیشِیتَیلِیک یاکِی باغگَه چِیقِیب بِیر اَیلَه نِیب کِیلَیلِیک یاکِی بِیر فِیلم تاماشا قِیلَیلِیک یاکِی سِیرکگَه بارِیب اوُیِینلَرِینِی تاماشا قِیلَیلِیک یاکِی اِی عائِشَه کِیل، حَبَشِیلَرنِی اوُیِینلَرِینِی بِیر کوُرگِین وَ .... دِیگَن سوُزلَرگَه اوُحشَیدِی. اَصلِیدَه مَنَه بوُ اِیشلَر باطِل وَ بِی اَرزِیش، لِیکِن اوُلَردَن رُوحنِی نَفَس آلِیشِی اوُچُون فایدَه لَه نِیلگَه نِی سَبَبلِی، بوُ اِیش مُباهگَه اَیلَه نَه دِی.

شوُنگَه اوُحشَه گَن اوُرِینلَر حَقِیدَه اَبُو دَرداء رَضِیَ الله عَنهُ اَیتگَن اِیدِیلَر: اِنّی لأسْتَجِم نفسی بِالشَّیءِ مِنَ الْباطِلِ لِیَکُونَ أقْوَ ی لها عَلَی الحَقِّ . مِین باطِل اِیشلَر آرقَه لِی اوُزِیم دَم آلَه مَن وَ نَتِیجَه دَه حَق اِیشلَرنِی قِیلِیش اوُچُون کوُچ آلَه مَن. اِبنِ مَسعوُد رَضِیَ الله عَنهُ اَیتَه دِیَ: أَرِیحُوا الْقُلُوبَ؛ فَإِنَّ الْقَلْبَ إِذَا أُكْرِهَ عَمِيَ "دِیللَرِینگِیزنِی هَر ساعَتدَه شاد وَ حوُرسَند قِیلِیب توُرِینگلَر، چوُنکِی دِیل حَفَه بوُلگَن پَیتِینگِیزدَه کوُر بوُلَه دِی." عَلِی اِبنِ اَبِی طالِب رَضِیَ الله عَنهُ هَم اَیتَه دِیکِی: إِنَّ هَذِهِ الْقُلُوبَ تَمَلُّ كَمَا تَمَلُّ الْأَبْدَانُ، فَابْتَغُوا لَهَا طَرَائِفَ الْحِكْمَةِ "مَنَه بُو رُوح هَم بَدَن کَبِی چَرچِیدِی. اوُلَرنِی قَیتَه دَن حُورسَند قِیلِیب قُوَّتلَه نِیشِی اوُچُون لَطِیف وَ حِکمَتلِی نَرسَه لَردَن فایدَه لَه نِیب فَعال قِیلِینگِیز." اَلله نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُن تامانِیدَن باشقَه رِیلگَن پاکِیزَه لَهولَر دِیلنِی شاد وَ حوُرسَند قِیلَه دِی وَ قَلبِنِی دَم آلِیشِیگَه وَ

چَرچاق قَلبدَن،ذِهندَن کِیتِیشِیگه سَبَب بوُلَه دِی. شوُ طَرزدَه ذِهن وَ قَلب آغِیر وَ جِددِی اِیشلَر اوُچوُن تَیّار بوُلَه دِی.

عامِر اِبنِ سَعَد رَضِیَ الله عَنهُ اَیتَه دِی: مِین بِیر توُیگه بارِدیم. اوُ یِیردَه قَرَضَةُ اِبنِ کَعَب وَ اَبُو مَسعوُد اَنصارِینِی هَم کوُرِدیم، توُیدَه چوُرِی قِیزلَر آواز کوُیلَه یاتگَن اِیدِی. شوُندَه اِی رَسوُلِی خُدانِی یارانلَرِی، اِی بَدردَه اِیشتِراک اِیتگَنلَر، چوُرِیلَرنِی آواز کوُیلَه شِیگه قوُلاق سالِیپسِیزلَرمِی؟! – دِیدِیم. اوُلَر قوُیِیدَگِیچَه جَواب بِیرِیشدِی: اجْلِسْ إِنْ شِئْتَ فَاسْمَعْ مَعَنَا، وَإِنْ شِئْتَ اذْهَبْ، قَدْرُخِّصَ لَنَافِي اللَّهْوِ عِنْدَ الْعُرْسِ. اوُتِیر، اَگَر هاحلَه سَنگ بِیز بِیلَن بِیرگه قوُلاق سال، اَگَر هاحلَه مَه سَنگ کِیتَه وِیر؛ چوُنکِی رَسوُل الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم توُیلَردَه بِیزلَرگه لَهو اوُچوُن رُحصَت بِیرگَنلَر. [55]

شوُنِینگدِیک اُمُّ المُؤمِنِین عائِشَه رَضِیَ الله عَنها رِوایَت قِیلَه دِیلَرکِی: " آتَم اَبُو بَکر مِینِی آلدِیمگه کِیلدِیلَر، بُو وَقتدَه اَنصارلَردَن بوُلگَن اِیککِی قِیزچَه اَنصارلَرنِینگ بُعاث کوُنِیدَگِی قَهرَمانلِیگِی حَقِیدَه آواز کوُیلَه یاتگَن اِیدِیلَر، (باشقَه بِیر رِوایَتدَه دَفع چَلِیاتگَن اِیدِیلَر) اَلبَتَّه اوُلَر جوُدَه یَحشِی کوُیلَشنِی بِیلِیشمَسدِی! وَلَيْسَتَا بِمُغَنِّيَتَيْنِ، شوُندَه اَبُو بَکر اَیتدِیکِی: رَسوُل الله نِی مَنزِیلِیدَه شَیطانِنی مِیچِی بارمِی؟! وَ اوُشَه کوُنِی فِطر عِیدِی اِیدِی، سوُنگرَه رَسوُل الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم مَرحَمَت قِیلدِیلَر: يَا أَبَا بَكْرٍ إِنَّ لِكُلِّ قَوْمٍ عِيدًا وَهَذَا عِيدُنَا. اِی اَبُو بَکر! هَر بِیر قَومنِی عِیدِی (حَیِیتِی، بَیرَه مِی) بار، وَ بُو هَم بِیزنِینگ عِید کوُنِیمِیز". [56]

اَلبَتَّه مَنَه بُو رِوایَت باشقَه چَه شِیوَه بِیلَن اُمُّ المُؤمِنِین عائِشَه رَضِیَ الله عَنهادَن رِوایَت قِیلِینگَن: بِیر کوُنِی پَیغَمبَر صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم مِینِی خانَمگه کِیرِیب کِیلدِیلَر، بُو وَقتدَه اِیککِیتَه چوُرِی مِینِی آلدِیمدَه بُعاث جَنگِینِی اِیسلَه توُچِی آهَنگنِی اَیتَه یاتگَن اِیدِی. اوُ کِیشِی بِیزلَرگه آرقَه اوُگِیرِیب دَم آلِیش اوُچوُن یاتدِیلَر. حوُددِی شوُ پَیتدَه آتَم (اَبُو بَکر رَضِیَ الله

---

[55] المستدرك على الصحيحين/ سنن النسائي/ المصنف

[56] متفق عليه . رواه البخاري (۹۰۹) ومسلم (۸۹۲). صحيح سنن ابن ماجه ـ علامه آلبانی۱۵۴۰

عَنهُ) خانَه گه کِیردِیلَر وَ نِیمَه اوُچُون رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّمنِی حوُضوُرلَرِیدَه شَیطاننِی نَه پِینِی چَلیَپسِیزلَر، دِیب مَلامَت قِیلدِیلَر؟ پَیغَمبَر صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم اوُ کِیشِیگه قَرَب مَرحَمَت قِیلدِیلَر: اوُلَرنِی اوُز حالِیگه قوُی، مِین اِیسَه کوُزِیم بِیلَن اِیشارَه قِیلِیب چوُرِیلَرنِی تَشقَه رِیگه چِیقَه رِیب یُوباردِیم. باشقَه بِیر رِوایَتدَه اوُ کِیشِی مَرحَمَت قِیلگَن اِیدِیلَر: اَبُو بَکر اوُلَرنِی اوُز حالِیگه قوُی، حاضِر عِید وَ بَیرَم وَقتِی، باشقَه بِیر رِوایَتدَه کِیلتِیرِیلِیشِیچَه: بوُلَر دَفع چَلَیاتگَن چوُرِیلَر حالاص.

مَنَه بُو آشکار رِوایَت، اَگَرچِی نامَحرَم بوُلگَن تَقدِیردَه هَم چوُرِیلَرگه آواز اَیتِیشنِی جائِزلِیگِیگه رُحصَت بِیرَه دِی، دِقَّت بِیلَن اِعتِبار بِیرِینگلَر آزاد عَیاللَر اِیمَس،بَلکِی چوُرِیلَر. بُو پِیردَگِی سَبَب هَم عِید بوُلگَن اِیدِی.

شُو پِیردَه چُورِیلَرنِی آواز اَیتِیشِی بوُیِیچَه،اِیککِیتَه اَساسِی نوُقطَه نِی ذِکر قِیلِیب اوُتِیش لازِم بوُلَه دِی:

- بِیرِینچِیدَن: بِیزلَر اُمُّ المُؤمِنِین عائِشَه آنَه مِیزگه آهَنگ،تَرانَه اَیتگَن چوُرِیلَرنِی یاشِینِی بِیلمَیمِیز. یَعنِی بوُنِی هِیچ کِیم بِیلمَیدِی وَ بِیرار بِیر جایدَه ذِکر قِیلِینمَه گَن.

- اِیککِینچِیدَن : بَرچَه رِوایَتلَر آزاد عَیاللَرنِی اِیمَس، بَلکِی چوُرِیلَرنِی آواز اَیتِیشِی حَقِیدَه کِیلتِیرِیلگَن. عَیال کِیشِی مُسُلمانلَرنِینگ اِینگ یوُقارِی شِیعارِی بوُلمِیش اَذاننِی اَیتِیشگه یاکِی مَسجِددَه نَماز پِیتِیدَه اِمامنِی خَطاسِینِی آواز بِیلَن توُغرِیلَشگه رُحصَتِی بوُلمَه گَندَن سوُنگ، اوُ قَندَی قِیلِیب مَلَه پِی عامدَه آهَنگ اَیتَه آلَه دِی، بوُلِیب هَم اوُلَرگه آوازلَرِینِی دَرَجَه سِی حَقِیدَه آگاهلَنتِیرِیش بِیرِیلگَن: فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِى فِى قَلْبِهِ مَرَضٌ وَقُلْنَ قَوْلاً مَّعْرُوفاً (احزاب/۳۲) بَس، سِیزلَر (پَردَه آرتِیدَن بِیران نامَحرَم اِیرکَککَه جَواب قِیلگَن پَیتلَرِینگِیزدَه) مَه پِین- نَزاکَتلِی سوُز قِیلمَنگلَرکِی، اوُ حالدَه کوُنگلِیدَه مَرَض- نِفاق بوُلگَن کِیمسَه طَعمَه قِیلِیب قالوُر. یَحشِی- توُغرِی سوُزنِی سوُزلَنگلَر!

اَمّا بُو پِیردَه چوُرِیلَرگه اِستِثنا قائِل بوُلِینگَن نوُقطَه لَر مَوجُود؛ اوُلَر هَم جِنایَت قِیلگَن پَیتلَرِیدَه اِجرا قِیلِینَه دِیگَن حَدلَر بوُیِیچَه هَم آزاد عَیللَردَن فَرق قِیلِیشَه دِی وَ اوُلَر حِجابلَرِیدَه

هَم وَ آوازدَه هَم وَ باشقَه نَرسَه لَردَه هَم فَرق قِیلیشَه دِی، مَنَه بوُلَر چوُرِیلَرگَه خاص بوُلگَن اَحکاملَردوُر. آواز اَیتیشلِیک هَم آزاد عَیللَرنیکِی اِیمَس، بَلکِی چوُرِیلَرگَه خاص نَرسَه. مَنَه بُو هَم مَیدَه نوُقطَه لَردَن بِیرِی بوُلِیب، جوُدَه کوُپ بِرادَرلَرِیمِیز اوُنگَه اِعتِبار بِیرِیشمَیدِی وَ جُودَه آسان خَطا قِیلِیب قوُیِیشَه دِی.

چُورِی یا جارِیَه یا قوُل قُرآندَه "مُلکُ الیَمِین" نامِی بِیلَن کِیلگَن بوُلِیب، اوُلَر اِیگَه لَرِینِی قوُل آستِیدَه بوُلِیشَه دِی، مَنَه بوُ قوُلچِیلِیک توُزُومِینِی اِسلام وُجُودگَه کِیلتِیرگَن اِیمَس، بَلکِی بوُ توُزُوم آلدِیندَن مَوجُود بوُلگَن بِیر سِیستِیمَه اِیدِی، اِسلام اوُنِی دَرَجَه مَه – دَرَجَه قوُرِیتِیش اوُچُون اَحکاملَرنِی صادِر قِیلگَن، چوُنکِی اَصل بَنِی آدَمنِی آزاد بُولِیشِیگَه بِینا قِیلِینگَن وَ قوُلچِیلِیک اَصلِی اِیمَس، بَلکِی جانِبِی نَرسَه، دارُ الإسلامدَه ساکِن بوُلگَن آزاد شَخصنِی حَتَّی اوُزِینِی اِیختِیارِی بِیلَن هَم قوُل قِیلِیب بوُلمَیدِی، چوُنکِی اِسلام مَنَه بُو اِنسانلَرنِی اوُستِیدَه قوُلچِیلِیکنِی باشلَه نِیشِینِی قَبوُل قِیلمَیدِی. حَتَّی تَشلَندِیق گودَکنِی اَگَر آتَه – آنَه سِی مُشَخَّص بوُلمَسَه هَم وَ اوُنِی قوُل بوُلِیش اِحتِمالِی بوُلسَه هَم، بُو بالَه بَرِیبِیر آزاد اِنسانلَرنِی جُملَه سِیدَن حِسابلَه نَه دِی.

بوُگوُنگِی کوُنگَه کِیلِیب اوُشَه سُنَّتِی شَکلدَگِی قوُلچِیلِیک توُزُومِی توُگَه تِیلگَن، لِیکِن باشقَه توُرلِی- هِیل شَکللَردَه مَوجُود،اَمّا بوُ اَلله نِی شَرِیعَت قانوُنِیدَه مَنَه بوُلَر بارَه سِیدَگِی اَحکاملَر بِیکار قِیلِینگَن دِیگَن مَعنادَه اِیمَس، بَلکِی اَگَر یَنَه قَیتَه دَن اَنَه بُو توُزُومنِی اَسبابلَرِی مُهَیّا بوُلَه دِیگَن بوُلسَه، اوُشَه اَحکاملَر قَیتَه دَن اِجرا قِیلِینَه دِی. بُو یِیردَه اوُنِی اَسبابلَرِی جَنگ، هَدیَه قِیلِیش وَ ساتِیب آلِیش وَ باشقَه لَر بوُلِیب، جَمِیعیَتنِی رَهبَرِیَتِی قوُل وَ چُورِی قِیلِیب آلِینِیشِینِی مَصلَحَت دِیب بِیلگَن بوُلَه دِی.

اَلله تَعالَی چوُرِیلَر وَ جارِیَه لَر حَقِیدَه مَرحَمَت قِیلَه دِی: إِلَّا عَلَى أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ(مومنون/۶ و المعرج/۳۰) مَگَر اوُز جُفتُو حَلاللَرِیدَن وَ قوُللَرِیدَگِی چوُرِیلَردَن گِینَه (سَقلَنمَیدِیلَر). بَس، اوُلَر مَلامَت قِیلِینمَسلَر.

مَنَه بُو چوُرِیلَرنِی اوُزلَرِیگَه خاص اَحکاملَرِی بوُلِیب، بُو حُکملَر باشقَه مُسُلمان وَ آزاد عَیاللَرنِی حُکمِیدَن اَساسِی فَرقلَرگَه اِیگَه بوُلگَن، مَثَلاً:

۱- اَنَه بُو چُورِیلَر نِکاهسِیز،گُوُاهلَرسِیز وَ مَهرسِیز اِیگه سِیزِنِی اِیختِیارِیگه اوُتَه دِی، اوُ نِکاهدَگِی عَیالنِی حُکمِیدَه بوُلمَیدِی.

۲- کَنیزلَرنِی،چوُرِیلَرنِی هَدیَه بِیرسَه بوُلَه دِی، شوُنِینگدِیک رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم رُومنِی کافِر شاهِی مُقاوقِیسدَن اِیککِیتَه چوُرِی هَدیَه قِیلِیب آلگَن اِیدِیلَر، اوُ کِیشِی اوُلَردَن بِیرِینِی حَسّان اِبنِ ثابِتگه هَدیَه قِیلِیب بِیرَه دِیلَر.

۳- چُورِی جَنگ غَنِیمَتِی کَبِی مالِک شَخصنِی مؤلکِی حِسابلَه نَه دِی.

۴- مَنَه بُو چوُرِی وَ جارِیَه لَرنِی سانِی، نِیچتَه بوُلِیشِی مُهِم اِیمَس، اوُ توُرتتَه عَیالگه اوُیلَه نِیشنِی حُکمِی کَبِی بوُلمَیدِی.

۵- اِیککِی،اوُچ یا توُرتتَه حاطِینِی اوُرتَه سِیدَه رِعایَت قِیلِینِیشِی کِیرَک بوُلگَن عَدالَتنِی چوُرِیلَر بِیلَن شَخصنِی اَصلِی حاطِینِی اوُرتَه سِیدَه رِعایَت قِیلِینِیشِیگه اِیختِیاج هَم بوُلمَیدِی: وَإِنْ خِفْتُمْ أَلاَّ تُقْسِطُواْ فِی الْیَتَامَی فَانكِحُواْ مَا طَابَ لَكُم مِّنَ النِّسَاء مَثْنَی وَثُلاَثَ وَرُبَاعَ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلاَّ تَعْدِلُواْ فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَیْمَانُكُمْ ذَلِکَ أَدْنَی أَلاَّ تَعُولُواْ (نساء/۳) اَگر یِیتِیم قِیزلَرگه عَدالَت قِیلَه آلمَسلِیکدَن قوُرقسَنگِیز، سِیزلَر اوُچُون نِکاهِی حَلال بوُلگَن عَیاللَرگه اِیککِیتَه، اوُچتَه، توُرتتَه دَن اوُیلَه نَه وِیرِینگلَر. اِیندِی اَگر (اوُلَر آرَه سِیدَه) عَدالَت قِیلَه آلمَسلِیکدَن قوُرقسَنگِیز، بِیر عَیالگه(اوُیلَه نِینگ) یاکِی قوُل آستِینگِیزدَگِی چوُرِی بِیلَن (کِفایَه لَه نِینگ). مَنَه شوُ جَبرُو ظُلمگه اوُتِیب کِیتمَسلِیگِینگِیزگه یَقِینراق اِیشدِیر.

اِیندِی اَنَه بُو چوُرِیلَرگه خاص بوُلگَن صِیفَتلَردَن یَنَه بِیرِی شوُکِی، اوُلَر آواز اَیتَه آلِیشگَن وَ مُسُلمانلَر هَم اوُلَرگه قَرَب اوُلَرنِی آوازلَرِیگه قوُلاق سالَه آلِیشگَن. بوُلِیب هَم نامَحرَم عَیال وَ اِیرکَکلَرنِی قَرشلَرِی حَقِیدَه قوُیِیدَگِیچَه اَمر قِیلِینگَن: **قُل لِّلْمُؤْمِنِینَ یَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَیَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ(نور/۳۰)** (اِی مُحَمَّد)، مُؤمِنلَرگه اَیتِینگ، کوُزلَرِینِی (نامَحرَم عَیاللَرگه تِیکِیشدَن) توُسسِینلَر وَ عَورَتلَرِینِی سَقلَه سِینلَر! وَ قُلْ لِّلْمؤْمِناتِ یَغْضُضْنَ مِنْ أبْصَارِ هِنَّوَیَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ**(نور/۳۱)** مُؤمِینَه لَرگه هَم اَیتِینگ، کوُزلَرِینِی (نامَحرَم اِیرکَکلَرگه تِیکِیشدَن) توُسسِینلَر وَ عَورَتلَرِینِی (حَرامدَن) سَقلَه سِینلَر!

بُوندَن تَشقَه رِی آزاد عَیاللَرگَه عُمُومِی صُورَتدَه خِطاب هَم قِیلِینگَن: فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَیَطْمَعَ الَّذِی فِی قَلْبِهِ مَرَضٌ وَقُلْنَ قَوْلاً مَّعْرُوفاً (احزاب/۳۲) بَس، سِیزلَر (پَردَه آرتِیدَن بِیران نامَحرَم اِیرکَککَه جَواب قِیلگَن پَیتلَرِینگِیزدَه) مَه پِین – نَزاکَتلِی سوُز قِیلمَنگلَرکِی، اوُ حالدَه کوُنگلِیدَه مَرَض- نِفاق بوُلگَن کِیمسَه طَعمَه قِیلوُر. یَحشِی- توُغرِی سوُزنِی سوُزلَنگلَر!

اَمّا اِیرکَک کِیشِی جارِیَه وَ چُورِی عَیالگَه قَرَسَه بوُلَه دِی، اوُلَرنِی هَوَسنِی کِیلتِیرُوچِی ناز وَ کَرَشمَه گَه توُلَه آوازلَرِینِی اِیشِیتَه آلِیشَه دِی، اَگَر بِیر چوُرِی آهَنگ اَیتسَه وَ بِیر شَخص اوُنگَه طَعمَه قِیلسَه، بُو حالَتدَه اوُ مَنَه بوُ چوُرِینِی یا ساتِیب آلسَه بوُلَه دِی یا هَدیَه آلِیب اَربابِی هَم بوُلَه آلَه دِی، لِیکِن آزاد مُسُلمان قِیزلَر وَ عَیاللَرگَه نِسبَتاً - چِی؟

اَفسُوسکِی اَهلِی قِبلَه نِی بَعضِیلَرِی مَنَه بُو فَرقلَرنِی توُشوُنِیب پِیتِیشمَه گَن وَ اوُلَر چوُرِیلَرنِی آزاد عَیاللَر بِیلَن بِیر هِیل دِیب اوُیلَه شَه دِی، اوُلَر چوُرِیلَر وَ جارِیَه لَر بارَه سِیدَه اَیتلَردَه، حَدِیثلَردَه، صَحابَه وَ تابِیعِینلَرنِی سِیرَتلَرِیدَه کِیلگَن نَرسَه لَرنِی مُسُلمانلَرنِینگ بَرچَه آزاد عَیالَرِیگَه نِسبَتاً عُمُومِیلَشتِیرِیب یوُبارِیشَه دِی. اَخِیر آزاد مُسُلمان عَیاللَرگَه شَرِیعَت حَتَّی اَگَر هَمَّه آدَملَر اوُحلَب قالِیب نَمازلَرِی اوُتِیب کِیتگَن تَقدِیردَه هَم اَذان اَیتِیشگَه رُحصَت بِیرگَن اِیمَس، شَرِیعَت مُسُلمان عَیالگَه مَسجِددَگِی اِمام نَمازِیدَه خَطا قِیلگَن پَیتِیدَه هَم آواز آرقَه لِی اِیسلَه تِیشگَه رُحصَت بِیرمَه گَن، اوُ عَیال فَقَط قوُلِینِی بِیر- بِیرِیگَه اوُرِیب آگاهلَنتِیرَه آلَه دِی حالاص.......حوُپ، اِیندِی مَنَه بُو آزاد مُسُلمان عَیال اَنَه اوُشَنچَه ساغلام وَ بِیمار اِیرکَکلَرنِی آلدِیدَه قَندَی قِیلِیب آهَنگ اَیتَه آلَه دِی؟ سِیزلَر رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّمنِی سِیرَتلَرِینِی قِیپِیرِیدَه وَ خُلَفاپِی راشِیدِیننِی تَرِیخِینِی قِیپِیرِیدَه یا حَتَّی اِسلام تَرِیخِینِی قِیپِیرِیدَه بِیر آزاد مُسُلمان عَیالنِینگ نامَحرَم اِیرکَکلَر اوُچُون آهَنگ اَیتگَه نِینِی اِیشِیتگَنسِیز؟ بوُندَی نَرسَه هِیچ قَیپِیردَه بوُلگَن اِیمَس، فَقَط اوُتگَن بِیر نِیچَه اوُن یِیللِیکلَر مابَینِیدَه بوُتوُن جَهان سِکوُلار کافِرلَرِی، مُرتَدلَر وَ مُنافِقلَر،سِکوُلارزَدَه لَر کِیلِیب آزاد مُسُلمان عَیاللَرِینِی یالغان فَرِیب بِیرُوچِی شَخصِی آزادلِیک عُنوانِی آستِیدَگِی شِیعارلَر بِیلَن چوُرِیلَرنِی، قوُللَرنِی

قَطارِیگه قوُشِیب قوُیِیشدِی وَ آزاد مُسُلمان عَیاللَرِینِی چوُرِی وَ قوُللَرنِی حَدِّیدَگِی مَتاگه اَیلَنتیرِیب آلِیشدِی. مَنَه بُو حالَتنِی اوُستِیگه بَعضِی بِیر مُلّالَر کِیلِیب، چوُرِیلَر بارَه سِیدَه رِوایَتلَرنِی حُجَّت کِیلتیرگَن حالدَه، تَشقِی وَ اِیچکِی دُشمَنلَرنِینگ مَنَه بُو اِیشلَرِیگه شَرعِی لِباس هَم کِییدِیرِیب قوُیِیشدی.

شُو پیِردَه توُرلِی – هِیل لَهولَرنِی تِیکشِیرِیب چِیققَچ مَنفِی وَ اوُرِینسِیز بوُلگَن لَهولَرنِی نَوِی هَم بارلِیگِینِی کوُرَه مِیز، اوُلَر شَرِیعَت رُحصَت بِیرگَن لَهولَردَن آچِیق وَ آشکار فَرقلَرگه اِیگه. لَهونِی مَنفِی شَکللَرِی قوُیِیدَگِیلَردَن عِبارَت: اِنسانِنِی مُهِم وَ قَدر- قِیمَتلِی نَرسَه لَردَن غافِل قِیلَه دِیگَن، چَلغِیتَه دِیگَن وَ مَنَه بُو مُهِم وَ قَدر- قِیمَتلِی اِیشلَرنِی قِیلِیشدَن توُسِیب قوُیَه دِیگَن وَ شَخصنِی اوُزِی بِیلَن بَند وَ مَشغوُل قِیلِیب قوُیَه دِیگَن لَذَّت کِیلتِیرُوچِی ،یاقِیملِی وَ کوُنگِیل آچَر نَرسَه لَر.

مال- دَولَت وَ عَیال، بالَه لَر کَبِی. اَگَر اَنَه بوُلَردَن صَحِیح یوُللَردَه فایدَه لَه نِیلسَه وَ تَربِیَه قِیلِینسَه، نِعمَت وَ مُکافاتنِی سَبَبلَرِیدَن بوُلَه دِی- حَتَّی اوُلِیمدَن سُونگ هَم – اَمّا اَگَر توُسِیب قالوُچِی بِیر عامِلگه اَیلَه نَه دِیگَن بوُلسَه : اوُندَه دُشمَن بوُلِیب قالَه دِی.   یَا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا إِنَّ مِنْ أَزْوَاجِکُمْ وَأَوْلَادِکُمْ عَدُوّاً لَّکُمْ فَاحْذَرُوهُمْ وَإِن تَعْفُوا وَتَصْفَحُوا وَتَغْفِرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِیمٌ(تغابن/۱۴) اِی مُؤمِنلَر، اَلبَتَّه جُفتلَرِینگِیز وَ بالَه لَرِینگِیزدَن سِیزلَر اوُچُون دُشمَن بوُلگَنلَرِی هَم باردِیر. بَس، اوُلَردَن اِیختِیاط بوُلِینگلَر! اَگَر سِیزلَر اوُلَرنِی عَوف اِیتسَنگِیزلَر، کِیچِیرِیب یوُبارسَنگلَر وَ مَغفِرَت قِیلسَنگلَر، اوُ حالدَه اَلبَتَّه اَلله مَغفِرَتلِی، مِهرِباندِیر.

مَنَه بوُندَی اوُرِیندَه باشقَه اِیشلَر کَبِی مال وَ دَولَت هَم اِمتِحان قِیلِینَه دِیگَن واسِیطَه بوُلِیب قالَه دِی: إِنَّمَا أَمْوَالُکُمْ وَأَوْلَادُکُمْ فِتْنَةٌ وَاللَّهُ عِندَهُ أَجْرٌ عَظِیمٌ (تغابن/۱۵) سِیزلَرنِینگ مال – موُلکلَرِینگِیز وَ بالَه – چَقَه لَرِینگِیز فَقَط بِیر فِتنَه – اِمتِحاندِیر، حالاص. اوُلوُغ اَجر- مُکافات اِیسَه یالغِیز اَلله نِینگ حوُضوُرِیدَه دِیر. وَاعْلَمُواْ أَنَّمَا أَمْوَالُکُمْ وَأَوْلاَدُکُمْ فِتْنَةٌ وَأَنَّ اللهَ عِندَهُ أَجْرٌ عَظِیمٌ(انفال/۲۸) بِیلِینگِیزکِی، اَلبَتَّه مال- دُنیالَرِینگِیز وَ بالَه – چَقَنگِیز فَقَط بِیر فِتنَه – آلداودِیر، حالاص. یالغِیز اَلله نِینگ

حوُضوُرِیدَه گِینَه (یَعنِی اوُنینگ اَمرُو فَرمانِیگه اِطاعَت اِیتِیشدَه گِینَه) اوُلوُغ اَجر- ثَواب بارِدیر.

مَنَه بُو حالَتدَه، شوُنِی اَیتسَه بوُلَه دِیکِی، بُو دُنیادَگِی هَمَّه نَرسَه لَهو وَ لَعَب (کوُنگِیل آچَر نَرسَه لَر وَ اوُیِینلَر) حِسابلَه نَه دِی، اَمّا بُو بِیزلَرنِینگ بوُ دُنیادَگِی بَرچَه فَعالِیَتلَرِیمِیز حَرام دِیگَن مَعنادَه اِیمَس:

- وَمَا هَٰذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهْوٌ وَلَعِبٌ ۚ وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ ۚ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ (عنکبوت/۶۴) بُو حَیات دُنیا فَقَط (بِیر نَفَسلِیک) اوُیِین- کوُلگوُدِیر. اَگَر اوُلَر بِیلسَه لَر آخِیرَت دِیارِیگِینَه (مَنگوُ) حَیات (دِیارِیدوُر).
- اعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهْوٌ (حدید/۲۰) بِیلِینگلَرکِی، بُو حَیات دُنیا فَقَط (بِیر نَفَسلِیک) اوُیِین – کوُلگوُ، زِیب – زِینَت، اوُرتَه لَرِینگِیزدَگِی مَقتَه نِیش وَ مال- دُنیا هَمدَه فَرزَندلَرنِی کوُپَیتِیرِیشدِیر حالاص.
- **وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَعِبٌ وَلَهْوٌ ۖ وَلَلدَّارُ الْآخِرَةُ خَيْرٌ لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ ۗ أَفَلَا تَعْقِلُونَ** (انعام/۳۲) بُو حَیات دُنیا فَقَط (بِیر نَفَسلِیک) اوُیِین- کوُلگوُدِیر، حالاص. اَلبَتَّه اَللهدَن قوُرقَه دِیگَن کِیشِیلَر اوُچُون آخِیرَت دِیارِی یَحشِیراقدِیر. عَقل یوُرگِیزمَیسِیزلَرمِی؟!

بُو یِیردَه دُنیا وَ اوُندَگِی هَمَّه نَرسَه لَر قِیامَتگه نِسبَتاً لَهو بوُلَه دِی، چوُنکِی اوُ اَرزِیمَس، قِیمَتسِیز مَرتَبَه دوُر، اَمّا اوُ اَرزِیمَس بوُلِیشِیگه قَرَمسدَن اَنَه اوُشَه قَدر- قِیمَتلِی نَرسَه نِی قوُلگه کِیرِیتِیش اوُچُون بِیر سَبَب حِسابلَه نَه دِی. اوُ اَنَه اوُشَه واسِیطَه نِی حُکمِیدَه بوُلَر اِیکَن، فایدَه لِی سَنَلَه دِی، لِیکِن اَنَه اوُشَه واسِیطَه گه قَتتِیق کوُنگِیل قوُیِیلسَه وَ مِقدارِیدَن کوُپراق اوُنگه اِعتِبار بِیرِیلَه دِیگَن بوُلسَه وَ شَخص اوُنگه اوُرگه نِیب قالسَه، بُو پَیتدَه اوُ ضَرَرلِی سَنَلَه دِی.

دُنیانِی اوُزِیدَه شوُندَی اِیشلَر بارکِی، اوُلَر مُهِم واجِبنِی وَ اَفضَل،بوُیوُک مَقصَدنِی حِذمَتِینِی قِیلَه دِی وَ اوُلَرگه لَهونِی حُکمِی بِیرِیلَه دِی،اَگَر مَنَه بُو اَسبابلَرگه وَ نَرسَه

لَرگه اَلاهِیدَه اَهَمیَت بِیرِیب عادَتلَه نِیب قالِینسَه، مَقصَد یوُقالِیب قالَه دِی، مَنَه بُو حالَتدَه اَنَه بُو نَرسَه لَر هَم ضَرَرلِی بوُلِیب قالَه دِی، بُو کِیچِیک جَماعَتدَن وُجُودگه کِیلگَن کِیچِیک اوُمَّتِی تَشکِیل تاپِیشِی سَبَبلِی قِیلِینَه دِیگَن شادلِیککَه راضِی بوُلِیشگه وَ اوُنگه باغلَه نِیب قالِیشگه وَ اوُنِی کِیتِیدَن کَتتَه راق جَماعَتلَر شوُراسِینِی تَشکِیل بوُلِیشِیگه، هَمدَه کَتتَه راق شادلِیککَه توُسقِینلِیک قِیلِینِیشِیگه اوُحشَیدِی. یاکِی جَماعَتلَر شوُراسِیگه راضِی بوُلِیش وَ اوُ سَبَبلِی حوُرسَند بوُلِیش وَ اوُنگه اوُرگه نِیب باغلَه نِیب قالِیش وَ اِسلامِی حُکوُمَتِنی تَشکِیل بوُلِیشِیگه وَ جَماعَتلَرنِی حَل بوُلِیب کِیتِیشِیگه توُسقِینلِیک قِیلِیشگه اوُحشَیدِی. اِیندِی اَصلِیدَه مَنَه بوُلَر هَر بِیر مَرحَلَه دَه اَبزار وَ نِعمَت حِسابلَه نَه دِی، لِیکِن بوُلَرنِی نِهایَه سِی مُصِیبَتگه وَ تَفَرُّق کِیلتِیرُوچِی شادلِیک شِیرکِیگه پِیتِیب بارگَن پِیتِیدَه، «مِنَ الَّذِینَ فَرَّقُوا دِینَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًا كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ» شَخص اوُنگه اوُرگه نِیب، عادَتلَه نِیب قالَه دِی وَ اوُنگه کوُنگِیل قوُیَه دِی، اَنَه اوُشَه وَقتدَه مَقصَدنِی یوُقاتِیب قوُیَه دِی وَ بُو اَبزار مَنفِی لَهوگه اَیلَه نَه دِی، اَمّا اَگر بُو نَرسَه لَر اَللهِ نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُن بِیلَن باشقَه رِیلسَه وَ مُدِیرِیَت قِیلِیب هِدایَت قِیلِینسَه، اَنَه بُو اِیشلَر اوُلَردَن فایدَه لَنسَه بوُلَه دِیگَن طایِّیب، پاکِیزَه اِیشلَرگه اَیلَه نَه دِی.

اَمّا شوُ دُنیادَه عِلم تَحصِیل اَلِیش یا اِیشلَش یا توُرمُوش قوُرِیش....... کَبِی اِیختِیاجلَرِینگنِی عَمَلگه آشِیرِیش اوُچُون قَندَی قِیلِیب ثَوابنِی قوُلگه کِیرِیتسَه بوُلَه دِی؟ اَگر سِین مَنَه بوُلَرنِی هَمَّه سِینِی اَصلِی مَقصَد بوُلِمِیش اَللهِ نِی راضِیلِیگِی وَ جَنَّتِنی قوُلگه کِیرِیتِیش یوُلِیدَه خِذمَت قِیلدِیرسَنگ، اَنَه اوُندَه ثَوابگه اِیگه بوُلَه سَن. اَنَه بُو اِیشلَر هَم اَصلِی مَقصَدنِی قوُلگه کِیرِیتِیش اوُچُون مانِع، توُسِیق هَم بوُلمَیدِی.

بُو یِیردَه آچِیق وَ آیدِین کوُرِینِیب توُرگه نِیدِیک، اَنَه بُو لَهولَردَن باشقَه اِیشلَر کَبِی واجِبنِی تَرک قِیلِیشگه باعِث بوُلگَن پَیتدَه گِینَه مَنع قِیلِینَه دِی: و إِذَا رَأَوْ تِجَارَةً أَوْ لَهْوٍ انْفَضُّوا إِلَيْهَا وَ تَرَكُوكَ قائِمًا قُلْ ما عِنْدَ اللهِ خَيْرٌ مِنَ اللَّهْوِ و مِنَ التِّجَارَةِ وَ اللهُ خَيْرُ الرَّازِقِينَ (جمعه/۱۱) (اِی مُحَمَّد)، قَچان اوُلَر بِیران تِجارَتنِی یاکِی اوُیِین- کوُلگوُنِی کوُرِیب قالسَه لَر، اوُشَنگه قَرَب ساچِیلِیب تَرقَه لِیب کِیتوُرلَر وَ سِیزنِی (مِینبَردَه) تِیک

تۇرگَن حالِينگِيزدَه تَرک قِيلۇرلَر. ** اَيتِينگ: " اَللّه حوُضوُرِيدَگِی نَرسَه (اِيمان وَ يَحشِی عَمَللَر اوُچُون بِيرِيلَه دِيگَن اَجر- مُکافات) اوُيِين- کوُلگوُدَن هَم، تِجارَتدَن هَم يَحشِيراقدِير! اَللّه رِزق بِيرگوُچِيلَرنِينگ يَحشِيراغِيدِير!"

مَنَه بُو کوُنگِيل آچَر نَرسَه لَر وَ اوُيِينلَر شَخصنِی جايگاهِيگَه، شَخصِيَتِيگَه، دَعوَتِيگَه ضَربَه وَ ضَرَر يِيتکَزگَن پَيتِيدَه مَکرُوه بوُلِيب قالَه دِی. سَعِيد اِبنِ عاص رَضِیَ الله عَنهُ اَيتَه دِی: هَزِيللَشگَن وَقتِينگدَه اوُرتَه چَه بوُل، چوُنکِی اوُ کوُپَه يِيب کِيتسَه سِينِی بِی اَرزِيش بوُلِيب قالِيشِينگگَه وَ اَحماق کِيمسَه لَرنِينگ سِينگَه نِسبَتاً جُرعَتِی کوُچَه يِيب کِيتِيشِيگَه باعِث بوُلَه دِی، لِيکِن اَگَر هَزِيلنِی کَمَيتِيرِيب يوُبارَه دِيگَن بوُلسَنگ، يَعنِی هَزِيل قِيلمَی قوُيسَنگ هَم، سِينگَه اوُرگَه نِيب قالگَن کِيشِيلَرنِی دِيلِيدَه کِينَه پَيدا بوُلَه دِی، بوُنِی نَتِيجَه سِيدَه اَطرافِينگدَه کِيلَر وَ صُحبَتداشلَرِينگ سِيندَن قاچِيب اوُزلَرِينِی بِير چِيتگَه تارتِيشَه دِی. [٥٧]

هَر قَندَی حالَتدَه هَم حاضِرگِی پَيتگَه چَه آواز وَ تَرانَه يا گوُرانِی اَيتِيش بوُيِيچَه اَهلِی قِبلَه نِينگ اَئِمَّه لَرِينِی اوُرتَه سِيدَه اِختِلاف بوُلگَن اِيمَس، لِيکِن مَنَه بُو آواز اَيتِيشلِيک موُسِيقَه اَسبابلَرِی بِيلَن بِيرگَه قوُشِيلگَن وَقتِيدَه، اَنَه اوُشَه اَئِمَّه لَرگَه تابع بوُلگَنلَرنِی اوُرتَه سِيدَه اِختِلاف وُجُودگَه کِيلَه دِی.

شُو پِيرگَه کِيلِيب بِيزلَرنِی هوُرامانگَه اوُحشَش مِنطَقَه لَردَگِی حالَت وُجُودگَه کِيلَه دِی، يَعنِی بُو مِنطَقَه دَه اِسلام ظاهِر بوُلگَن وَقتدَن باشلَب تا حاضِرگِی کوُنگَه چَه مُسُلمانلَر موُسِيقَه بِيلَن بِيرگَه آواز اَيتگَن اِيمَسلَر، حاضِرگِی پَيتدَه هَم مُوسِيقَه اَسبابلَرِی ياکِی مَعازِفلَر هوُراماندَگِی مُؤمِنلَرنِی آوازلَرِيگَه،آهَنگلَرِيگَه کِيرَه آلگَه نِی يوُق. چوُنکِی مَنَه بُو مُوسِيقَه اَسبابلَرِی هوُرامانلِيک مُؤمِنلَرنِی رُوحِيَه سِينِی آذِيقلَنتِيرِيشگَه قادِر اِيمَس، بُو مُؤمِنلَر عَصرلَردَن بوُيان شَرعِی تَرانَه لَرگَه وَ گوُرانِيلَرگَه اوُرگَه نِيب قالِيشگَن، اوُلَر حاضِرگِی پَيتدَگِی بِيزلَرنِينگ آوازلَرِيمِيزگَه،آهَنگلَرِيمِيزگَه اوُرگَه نَه آلِيشمَيدِی، بوُنِی

---

[٥٧] المراح في المزاح" للبدر الغزي .ص/١٠

قَرَمَه – قَرشِیسِیدَه اِیسَه کوُرِیب توُرگَه نِیمِیزدِیک،مُسُلمانلَر یَشَیدِیگَن مِنطَقَه دَگِی کِیشِیلَر اوُزلَرِینِی آوازلَرِینِی،آهَنگلَرِینِی توُرلِی- توُمَن مُوسِیقَه آسبابلَرِیگَه اَرَلَشتِیرِیب یوُبارِیشگَن. مَنَه بُو هوُراماِنلِیکلَرنینگ باشقَه مُسُلمان مِلّتلَرِیدَن اَجرَه تِیب توُرَه دِیگَن ظاهِرِی بِیلگِی حِسابلَه نَه دِی. رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم مُوسِیقَه آسبابلَرِینِی تَحرِیم قِیلِیش بوُیِیچَه مَرحَمَت قِیلگَنلَرکِی: «لَیَکُونَنَّ مِنْ أُمَّتِی أَقْوَامٌ یَسْتَحِلُّونَ الْحِرَ وَالْحَرِیرَ وَالْخَمْرَ وَالْمَعَازِفَ»[58] مِینِی اوُمَّتِیمنِی آرَه سِیدَه شوُندَی کِیشِیلَر پَیدا بوُلَه دِیکِی، اوُلَر زِنانِی،اِیپَکنِی، شَرابنِی وَ مُوسِیقَه آسبابلَرِینِی حَلال قِیلِیب آلِیشَه دِی.

اِمامِی نَوَوِی رَحِمَهُ الله اَلمَجمُوع ناملِی کِتابِیدَه مَعازِف تَعرِیفِی بارَه سِیدَه اَیتَه دِیکِی: «هی الآلة التی یعزف بها». [59] "مَعازِف شوُندَی بِیر آبزار بوُلِیب، اوُنِی واسِیطَه سِیدَه آواز وَ تَرانَه اَیتِیلَه دِی." اِبنِ قایِّم رَحِمَهُ الله اَیتَه دِی: لوُغَت اَهلِی وَ عَرَب اَدَبِیاتِی مَعازِفنِی مَعناسِی بوُیِیچَه مُوسِیقَه آسبابلَرِیگَه اِتِّفاقلِی نَظَر بِیلدِیرِیشگَن.

ظاهِرِی مَذهَبِیدَگِی اِبنِ حَزم اَندَلوُسِی رَحِمَهُ الله دَن وَ حاضِرگِی عَصردَگِی بَعضِی اوُلَمالَردَن تَشقَه رِی باشقَه هَمَّه اَئِمَّه لَر مُوسِیقَه آسبابلَرِینِی جائِز اِیمَسلِیگِیگَه اِتِّفاقلِی نَظَر بِیلدِیرِیشگَن، اَلبَتَّه شافِعِی مَذهَبِیدَگِی ظاهِرِی مَذهَبِیگَه اوُتگَن اِبنِ حَزم رَحِمَهُ الله قِیاسنِی رَد قِیلِیش، اِستِحسان وَ مَصالِحُ المُرسِلَة وَ اَلله تَعالَی نِی صِیفَتلَرِیگَه اوُحشَش اوُرِینلَردَه اَهلِی سُنَّتنِی اَئِمَّه لَرِیگَه مُخالِف بوُلگَن، اوُ کِیشِی حَتَّی اَشاعِرَه نِی جوُدَه کوُپ مَلامَت قِیلگَن وَ اَشعَرِیلَر صِیفَت بوُیِیچَه سُنَّت وَ حَدِیث مَذهَبِیدَن چِیقِیب کِیتِیشگَن دِیب اِدَّعا هَم قِیلگَن اِیدِی، اَصلِیدَه اِیسَه اِبنِ تَیمِیَّه رَحِمَهُ الله نِی نَظَرِی بُویِیچَه، اَشعَرِیلَر صِیفَت مَسئَلَه سِی بُویِیچَه اِبنِ حَزمگَه وَ اوُ کِیشِیگَه اوُحشَه گَنلَرگَه نِسبَتاً اَهلِی سُنَّت وَ حَدِیث مَذهَبِیگَه یَقِینراق بوُلِیشگَن. اوُ کِیشِینِی نَظَرِی بوُیِیچَه اِبنِ حَزم رَحِمَهُ الله اوُزِینِی عَقِیدَه سِینِی فَلسَفَه وَ مُؤتَزِیلَه دَن آلگَن. اَلبَتَّه اِبنِ کَثِیر رَحِمَهُ الله نِی هَم اَیتِیشِیچَه،

---

[58] بخاری۵۵۹۰. ابن حبان و اسماعیلی و ابن صلاح و ابن حجر عسقلانی (شارح بخاری) و ابن تیمیه و طحاوی و ابن قیم و صنعانی و بسیاری دیگر از علمای متخصص در علم حدیث به صحت این حدیث اقرار نموده اند. آلبانی آن را در سلسلة الصحیحة به شماره ۹۱ صحیح دانسته است

[59] نووی.المجموع (۵۷۷/۱۱)

اَگرچِی اِبنِ حَزم رَحِمَهُ الله اوُزِینِی ظاهِرِی اِیکَه نِینِی اِدَّعا قِیلگَن بوُلسَه هَم، اَمّا اوُصوُللَر بابِیدَه وَ صِیفَت آیَتلَرِی وَ صِیفَت حَدِیثلَرِی بوُیِیچَه هِیچ کِیم اوُنگه اوُخشَب تَعوِیل قِیلگَن اِیمَس، اوُ کِیشِی اِبنِ حَزمدَگِی مَنَه بُو بوُزِیلِیش مَنطِق عِلمِی سَبَبلِی وُجُودگَه کِیلگَن دِیب حِسابلَیدِی، اِبنِ حَزم بُو عِلمنِی اوُستازِی مُحَمَّد اِبنِ حَسَن اَلمَذحَجِی کَنانِی قُرطُبِی دَن آلگَن، اِبنِ کَثِیر اِبنِ حَزم رَحِمَه ُالله دَگِی فاسِد تَعوِیلاتلَرنِی عامِلِینِی شوُ پِیردَه دِیب بِیلَه دِی. [٦٠، ٦١، ٦٢، ٦٣]

عُمُومِی قِیلِیب اَیتگَندَه مَنَه بُو مُطلَق مُجتَهِد وَ بُویُوک دانِیشمَند وَ عِلم دَریاسِی وَ اِسلام جَهانِیدَه کوُزگَه کوُرِینگَن عالِم بوُلمِیش اِبنِ حَزم رَحِمَهُ الله اوُزِیگَه خاص مَذهَبگَه اِیگَه بوُلگَن، اوُ کِیشِی آهَنگلَردَه مُوسِیقَه دَن فایدَه لَه نِیش کَبِی اوُرِینلَردَه هَم اوُزِیگَه خاص اِجتِهاد قِیلگَن. مَنَه بُو بُویُوک عالِمنِی بَرابَرِیدَه:

- اِمامِ حَسَن بَصرِی رَحِمَهُ الله اَیتَه دِیکِی: "اَگَر بِیر توُیدَگِی طَعامگَه مُوسِیقَه اَسبابِی هَم قوُشِیلگَن بوُلسَه، مَنَه بُو توُیگَه دَعوَت قِیلِینگَنلَرگَه دَعوَتنِی کِیرَگِی یوُق." (یَعنِی اوُلَر دَعوَتنِی اِجابَت قِیلِیشلَرِی کِیرَک اِیمَس.)

- اِمامِی اَوزاعِی رَحِمَهُ الله اَیتَه دِیکِی: دوُمبِیرَه وَ مُوسِیقَه اَسبابلَرِی بار بوُلگَن توُیگَه کِیرمَسلِیک کِیرَک."

- اِمامِ اَبُو حَنِیفَه رَحِمَهُ الله نِی اَصحابلَرِی هَم نَی کَبِی بَرچَه مُوسِیقَه اَسبابلَرِیگَه قوُلاق سالِیشنِی یَحشِی اِیمَس، دِیب آچِیق بَیان قِیلِیشگَن، اوُلَرنِی اَیتِیشلَرِیچَه، مَنَه بُو مُوسِیقَه اَسبابلَرِیگَه قوُلاق سالِیشلِیک فِسققَه سَبَب بوُلَه دِیگَن مَعصِیَتدوُر، اوُ یَنَه شَخصنِی گوُواهلِیگِی وَ شَهادَتِی قَبوُل بوُلمَسلِیگِیگَه هَم سَبَب بوُلَه دِی.......... [٦٤]

---

[٦٠] ابن قیم و ابن صلاح و.... بر این قضاوت ابن حجر نقدی نوشته اند (غذاء الألباب فی شرح منظومة الآداب امام سفارینی)

[٦١] درء تعارض العقل والنقل" (٣ /٢٤)
[٦٢] "منهاج السنة النبوية" (٢ /٣٥٣)
[٦٣] "البداية والنهاية" (١٢ /١١٣) . وينظر : "طبقات علماء الحديث" لابن عبد الهادي .(3/349)
[٦٤] إغاثة اللهفان

- اِمامِی مالِک رَحِمَهُ الله دَن مُوسِیقَه اَسبابلَرِی بِیلَن بِیرگَه آواز اَیتِیش بارَه سِیدَه سَوال سوُرَشگَن پَیتِیدَه، اوُ کِیشِی بوُنِی جَوابِیگَه اَیتدِیلَرکِی: " غِینا وَ مُوسِیقَه نِی حَق دِیب بِیلَه دِیگَن عَقللِی کِیشِی تاپِیلَه دِیمِی؟ بِیزنِی نَزدِیمِیزدَه بُو اِیشنِی فاسِق کِیشِیلَر قِیلِیشَه دِی." [۶۵]

- اِمامِ شافِیعِی رَحِمَهُ الله دَن مُوسِیقَه حَقِیدَه سَوال سوُرَلگَندَه اوُ کِیشِی جَواب بِیردِیلَرکِی: بُو اوُمَّتدَه بِیرِینچِی بوُلِیب بُو اِیشنِی یوُلگَه قوُیگَن کِیمسَه لَر زَنادِیقَه اَهلِی بوُلگَن، اوُلَر بُو اِیش آرقَه لِی آدَملَرنِی نَمازدَن وَ اَللهُ نِی اِیسلَشدَن بوُرِیب (لَهو وَ اوُیینگَه تامان) مَشغوُل قِیلِیشنِی اِیستَشگَن." (زَنادِیقَه مُنافِق وَ سِکوُلارزَدَه لَرنِی باشقَه بِیر نامِی حِسابلَه نَه دِی.) [۶۶]

شوُنِینگدِیک اِمامِ شافِیعِی هَم "أَدَبُ القَضاء" کِتابِیدَه اَیتگَن اِیدِیلَرکِی: "مُوسِیقَه مَکرُوه بُولگَن نَرسَه وَ شِبهِ باطِلدوُر، کِیمکِی اوُنگَه مُبتَلا بوُلگَن بوُلسَه، سَفِیه بوُلِیبدِی وَ اوُنِی گوُواهلِیگِی قَبوُل قِیلِینمَیدِی. یَعنِی فاسِق کِیشِینِی حُکمِیدَه بوُلَه دِی. قُرطُبِی تَفسِیرِیدَه اَبُو الفَرَجدَن نَقل قِیلِیب کِیلتِیرَه دِیکِی: بِیزلَرنِینگ (شافِیعِی) مَذهَبِیمِیزدَگِی یارانلَردَن بِیرِی قَفّالنِی اَیتِیشِیچَه، آواز اَیتَه دِیگَن وَ رَقّاصَه بوُلگَن کِیشِیلَرنِینگ گوُواهلِیگِی قَبوُل قِیلِینمَیدِی، لِیکِن اِمامِ شافِیعِیگَه اِیرگَشگَن کِیشِیلَرنِی بَعضِیسِی مُوسِیقَه نِی آزاد قوُیِیب بِیرِیشگَن، اوُلَر کوُپراق ظاهِرِی مَذهَبِیدَگِی اِبنِ حَزم اَندَلوُسِینِی وَ صُوفِیلَرنِینگ کوُز-قَرَشِینِی تَأثِیرِیگَه توُشِیشگَن.

- اِمامِ اَحمَد رَحِمَهُ الله نِی مَذهَبِی توُتگَن اوُرِین حَقِیدَه اوُ کِیشِینِی اوُغلِی عَبدُالله اِبنِ اَحمَد اَیتَه دِیکِی: "مُوسِیقَه حَقِیدَه آتَمدَن سَوال سوُرَه گَن پَیتِیمدَه، اوُ کِیشِی بوُنِی جَوابِیگَه اَیتدِیلَر: مُوسِیقَه قَلبدَه نِفاقنِی اوُندِیرَه دِی وَ مِین اوُنِی یَحشِی کوُرمَیمَن." سُونگرَه مالِکنِی سوُزِینِی کِیلتِیردِیلَر: " بُو اِیشلَرنِی بِیزلَرنِینگ نَزدِیمِیزدَه فاسِق کِیشِیلَر قِیلِیشَه دِی." (یَعنِی اوُ کِیشِی هَم بوُندَی اِیشلَرنِی مُنافِقلَرگَه وَ سِکوُلارزَدَه لَرگَه خاص دِیب حِسابلَه گَنلَر.) [۶۷]

---

[۶۵] تفسیر قرطبی /
[۶۶] الزواجر عن اقتراف الکبائر
[۶۷] إغاثة اللهفان

مَنَه بُو صُورَتدَه توُرت اَئِمَّه نِی هَمَّه لَرِی مَعازِف اَسبابلَرِیدَن (یاکِی بوُگوُنگِی کوُننِی تِیلِی بِیلَن اَیتگَندَه مُوسِیقَه اَسبابلَرِیدَن) فایدَه لَه نِیشنِی یَحشِی اِیمَس دِیگَن نَظَرگَه اِتِّفاق قِیلِیشگَن وَ اَگَر هَر قَندَی کِیشِی مَنَه بُو اِماملَر مُوسِیقَه دَن فایدَه لَه نِیشنِی مُباه دِیِیشگَن، دِییدِیگَن بوُلسَه، شُبهَه سِیز بُو آدَم توُرت اِمامگَه نِسبَتاً یالغاننِی نِسبَتلَبدِی.

اِبنِ تَیمِیَّه نِی اَیتِیشِیچَه : "هَر توُرت مَذهَب مُوسِیقَه اَسبابلَرِینِی هَمَّه سِینِی حَرام دِیب سَنَشگَن....... وَ مَنَه بُو تُورت مَذهَبگَه تابِع بوُلگَنلَرنِی آرَه سِیدَه بُو بارَه دَه اِختِلاف مَوجُود اِیمَس." وَ مُوسِیقَه باطِنِی شَراب بوُلِیب اِنسانِنِی باطِینِیگَه، رُوحِیگَه، رَوانِیگَه تَأثِیر کوُرسَه تَه دِی، اوُنِی تَأثِیرِی شَرابنِی تَأثِیرِیدَن کُورَه کَتتَه راق. اِنسان مُوسِیقَه بِیلَن مَست بوُلگَن پَیتِیدَه اوُنِی وُجوُدِیدَه شِیرک حَل بوُلَه دِی وَ فَحش اِیشلَرگَه، ظُلمگَه ماپِیللِیک پَیدا بُولَه دِی، ۱- شِیرک کِیلتِیرِیشَه دِی، ۲- اَللّه حَرام قِیلگَن نَفسنِی اوُلدِیرِیشَه دِی وَ ۳- زِنا قِیلِیشَه دِی؛ مَنَه بُو اوُچتَه اوُرِین مُوسِیقَه نِی کوُپ اِیشِیتَه دِیگَن کِیشِیلَردَه جوُدَه کوُپ تاپِیلَه دِی. [68].[69]

اِبنِ تَیمِیَّه بُو بارَه دَه یَنَه اَیتَه دِیکِی: "شوُ سَبَبلِی هَم مُوسِیقَه اِیشِیتِیشگَه عادَتلَه نِیب قالگَن کِیشِیلَر قُرآننِی اِیشِیتِیشگَه موُشتاق بوُلِیشمَیدِی وَ اوُنِی اِیشِیتِیش سَبَبلِی حوُرسَند بوُلِیشمَیدِی، اوُلَر مُوسِیقَه اِیشِیتِیشنِی کِیتِیدَن تاپِیاتگَن تَأثِیرنِی قُرآنگَه قوُلاق سالِیشدَه تاپَه آلِیشمَیدِی، بَلکِی اَگَر هَم قُرآنگَه قوُلاق سالَه دِیگَن بوُلِیشسَه هَم قَلبلَرِی باشقَه نَرسَه بِیلَن مَشغوُل بوُلگَن حالدَه یاکِی تِیللَرِی باشقَه نَرسَه لَر بِیلَن مَشغوُل حالدَه اِیشِیتِیشَه دِی وَ قَلبلَرِی حاضِر بوُلمَیدِی،اَمّا نَوبَت مُوسِیقَه گَه کِیلَه دِیگَن بوُلسَه آوازلَرِینِی پَستلَه تِیشَه دِی وَ حَرَکَتلَه نِیشمَیدِی وَ قَلبلَرِی هَم حاضِر بوُلَه دِی!" [70]

اَبُو عُمَر وَ اِبنِ صَلاح وَ اِبنِ قایِّم ساز وَ آوازنِی (بِیرگَه لِیکدَه) مَمنوُع قِیلِینگَه نِی بارَه سِیدَگِی اِسلامِی اوُلَمالَرنِینگ اِتِّفاقِینِی بَیان قِیلِیشگَن. بُو دَرَجَدَه قَتتِیق قوُللِیک قِیلِینِیشِینِی عِلَّتِی هَم، مُسُلمانلَرنِی اِیمانِینِی سَقلَب قالِیش، مُحافِظَت قِیلِیش وَ قَلبِی بوُلغَه نِیب بِیمار

---

[68] مجموع الفتاوا . ج ۱۱ ص ۵۶۷ / ناصر الدین آلبانی هم می گوید: "مذاهب اربعه بر تحریم تمام آلات موسیقی اتفاق نظر دارند" (السلسلة الصحیحة:۱/۱۴۵)

[69] مجموع الفتاوی " (۱۰ /۴۱۷)

[70] مجموع فتاوی

بوُلیب قالِیشِینی آلدِینی آلِیش وَ قَلبدَه اَستَه – سِیکِینلِیک بِیلَن بِی رَحملِیکنِی اوُسِیب بارِیشِیگه یوُل قوُیمَسلِیک وَ قُرآن توُشوُنچه لَرِینی دَرک قِیلِیشدَن اوُزاقلَه شِیب کِیتِیلِیشِیگه وَ موُسِیقَه گه عادَتلَه نِیب قالِیشگه یوُل قوُیمَسلِیکدَن عِبارَت.

اِیندِی مُوسِیقَه گه اوُرگه نِیب شُو اِیشنِی اَهلِی بوُلِیب قالگَن مُوسِیقَه گِیاهوَندلَرِیگه قوُپِیدَگِیلَرنِی اَیتَه آلَه مِیز: اوُلَر شوُندَی کِیشِیلَرکِی، وَقتلَرِینی بِیکارگه تَلَف قِیلِیشَه دِی وَ لَغوگه کوُنگِیل قوُیِیب آلِیشگَن، اوُلَر شوُ اِیشنِی اَهلِی بوُلِیب قالِیشگَن، اوُلَر کافِرلَرنِینگ کَسَللِیکلَرِیدَن بِیرِیگه مُبتَلا بوُلِیشگَن، اوُلَر بِیمار بوُلِیب قالِیشگَن، اَگَر مَنَه بُو کِیشِیلَر مُؤمِن بوُلسَه لَر، اوُلَر دَرمان قِیلِینِیشِی کِیرَک، لِیکِن اَگَر اوُلَر مُنافِق وَ سِکوُلارزَدَه لَرنِی صَفِیدَه بوُلِیشسَه، اوُلَرگه مُنافِق وَ سِکوُلارزَدَه لَرگه اوُحشَب مُعامَلَه قِیلِینِیشِی لازِم، اِینگ کَمِیدَه اوُلَرنِی بَرابَرِیدَه اوُزِیمِیزنِی اِیختِیاط قِیلِیب خوُشیار بوُلِیشِیمِیز کِیرَک بوُلَه دِی.

اَگَر جَمِیعیَتدَه مُنافِق وَ سِکوُلارزَدَه لَر کَبِی آهَنگلَرِیدَه مُوسِیقَه اَسبابلَرِیدَن فایدَه لَه نَیاتگَن وَ اوُلَرگه قوُلاق سالَه یاتگَن کِیشِیلَرنِی کوُرسَک، نِیمَه قِیلِینِیشِی کِیرَک؟ بِیز هَم رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم وَ اوُ کِیشِینِینگ اِبنِ عُمَرگه اوُحشَش اَصحابلَرِی قِیلگَن اِیشنِی قِیلَه مِیز:

نافِع رَضِیَ الله عَنهُ اَیتَه دِیکِی: اِبنِ عُمَر بِیر آوازنِی اِیشِیتدِی وَ بَرماقلَرِینی قوُلاغِیگه کِیرگِیزدِی وَ یوُلِینی باشقَه تامانگه بوُردِی وَ مِینگه اَیتدِیکِی: اِی نافِع مَنَه بُو آوازنِی اِیشِیتیَپسَنمِی؟ یوُق!،- دِیدِیم. شوُندَن سُونگ اوُ بَرماقلَرِینی قوُلاغِیدَن چِیقَه رِیب مِینگه اَیتدِی: مِین رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم بِیلَن بِیرگه اِیدِیم، بِیز حاضِرگِی آوازگه اوُحشَش بِیر آوازنِی اِیشِیتدِیک، اوُ کِیشِی شوُ اِیشنِی قِیلگَن اِیدِیلَر، یاکِی « رَاَیْتُ رسولَ اللهِ یَسْمَعُ زَمارَةَ راعٍ فَصَنَعَ مِثْلَ هذا»[۷۱]

رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم چوُپانِنی نَیِینی آوازِینی اِیشِیتگَن پَیتلَرِیدَه، شوُندَی عَمَل قِیلگَنلِیکلَرِینی کوُردِیم.

[۷۱] امام احمد،صحیح أبی داوود ۴۱۱۶ و ابن ماجه

مَنَه بُو رِوايَتدَن کوُرِینیب توُرگه نِیدیک، بُو اَسبابلَردَن فایدَه لَه نِیش تَحرِیم دَرَجَه سِیگه پِیتگَن اِیمَس، چوُنکِی اَگَر بُو نَرسَه حَرام بوُلگَندَه رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم بَرماقلَرِینِی قوُلاقلَرِیگه کِیرگِیزِیشنِی اوُرنِیگه بُو اِیشنِی توُحتَه تِیش بُوپِیچَه حُکم صادِر قِیلگَن بوُلَر اِیدِیلَروَ بُو نَینِی چَه لِیشگه یا باشقَه لَر اوُنِی آوازِینِی اِیشِیتِیشِیگه رُحصَت بِیرمَه گَن بوُلَردِیلَر وَ مَنَه بُو مُنکَرنِی اوُزگَرتِیرِیش اوُچُون کِیرَکلِی دَستوُرلَرنِی صادِر قِیلگَن بوُلَردِیلَر، حَرام قِیلِینگَن اِیشلَرگه نِسبَتاً قَتتِیق مُناسَبَت بِیلدِیرَه دِیگَن اِبنِ عُمَر رَضِیَ الله عَنهُ هَم، اَگَر بوُنِی حَرام قِیلِینگه نِیدَن خَبَردار بوُلگَنلَرِیدَه اِیدِی، نافِع بُو آوازنِی اِیشِیتِیشِیگه یوُل قوُیمَس اِیدِیلَر. اِبنِ عُمَرنِی بِیلدِیرگَن مُناسَبَتِی شوُنِی کوُرسَتِیپِیتِیکِی، مَنَه بُو اَبزارلَر تَحرِیم دَرَجَه سِیگه پِیتگَن اِیمَس. رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم جُودَه کوُپ لَهولَردَن وَ لَغولَردَن اوُزلَرِینِی اوُزاق توُتگَنلَر، لِیکِن بوُلَرنِی باشقَه لَرگه تَحرِیم قِیلگَن اِیمَسلَر، اوُ کِیشِی حَتّی جوُدَه کوُپ مُباه اِیشلَردَن هَم اوُزلَرِینِی تارتگَنلَر. مَنَه بوُ اِیککِیتَه نوُقطَه گه جوُدَه هَم دِققَت بِیلَن اِعتِبار بِیرِیلِیشِی کِیرَک، اَگَر دِققَت قِیلِینَه دِیگَن بوُلسَه، شَخص سُنَّت وَ رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّمنِی سِیرَتلَرِی بارَه سِیدَه خَطاگه دوُچار بوُلمَیدِی. شوُندَی قِیلِیب بُو پِیردَگِی مُهِم نَرسَه شوُکِی: بِیر حُکم تَحرِیم حالَتِیدَن چِیقَه دِیگَن بوُلسَه، بُو حُکم تَحرِیمدَن باشقَه حُکملَرنِی دَرَجَه سِیدَن جای آلَه دِی.

اَگَر سِیز هَم مُوسِیقَه اَسبابلَرِینِی دُرُوست اِیمَسلِیگِیگه اِعتِقاد قِیلسَنگِیز، رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّمنِی وَ اِبنِ عُمَرنِی قِیلگَن مَنفِی مُبارَزَه سِینِی قِیلِینگلَر. حَه، بُو مَنفِی مُبارَزَه بوُلَه دِی، بوُندَن آرتِیغِی غُلوُ وَ آشِیرِیب یوُبارِیشلِیک حِسابلَه نَه دِی.

اوُزلَرِیگه بُو اِیشلَرنِی کَسب قِیلِیب آلگَن گوُرُوهگه نِسبَتاً عَقللِی اِنسانلَرنِینگ صِیفَتِی قوُیِیدَگِیچَه بوُلَه دِی: **وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا**.(فرقان/۷۲) اوُلَر (یَعنِی رَحمَاننِینگ سوُیوُکلِی بَندَه لَرِی) یالغان گوُواهلِیک بِیرمَسلَر وَ لَغو (بِیهوُدَه سوُز یا عَمَل) آلدِیدَن اوُتگَن وَقتلَرِیدَه عالِی جَنابلِیک بِیلَن (یَعنِی اوُندَن یوُز اوُگِیرگَن حاللَرِیدَه) اوُتوُرلَر.

اوُلَر بِیهوُدَه اِیشلَرنِی وَ بِیهوُدَه،پوُچ سوُزلَرنِی کوُرِیب اِیشِیتگَن پَیتلَرِیدَه یاکِی لَغولَرنِی، بِیکارچِی اِیشلَرنِی آلدِیدَن اوُتگَن وَقتلَرِیدَه، عالِی جَنابلِیک بِیلَن اوُتَه دِیلَر. بوُنگه اوُحشَش

اوُرِینلَردَگِی عالِی جَنابلِیک وَ کَرامَت بُو رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم وَ اِبنِ عُمَر قِیلگَن اِیشنِی قِیلِیشلِیکدَن عِبارَت، حَددَن آشِیب کِیتِیش وَ زُورَوانلِیککَه تَیَه نِیش، یا آشدَن کوُرَه هَم داغراق قازانگَه اَیلَه نِیش، شَرِیعَتگَه خِلاف اِیش وَ ظُلم حِسابلَه نَه دِی، بُو لَغو اَهلِینِی اِیشِیدَن کوُرَه هَم بَتتَرراق اِیش دِیب سَنَلَه دِی.

اَلبَتَّه مُوسِیقَه اَسبابلَرِینِی آرَه سِیدَه فَقَط دَفع یَعنِی دائِرَه نِی حَدِیثلَردَه اِستِثنا قِیلِینگَن. رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم مَرحَمَت قِیلگَنلَر: فَصْلُ مَا بَيْنَ الْحَرَامِ وَالْحَلَالِ الدُّفُّ وَالصَّوْتُ حَلال وَ حَرامنِی اوُرتَه سِیدَگِی اَجرَه توُچِی چِیگَرَه: دَفنِی یَعنِی دائِرَه نِی چَه لِیشلِیک وَ آوازدوُر........آواز یَعنِی آهَنگ یا گوُرانِی اِیتِیشلِیک وَ رِوایَتگَه کوُرَه دَفع چَه لِیشلِیک: أَعْلِنُوا هَذَا النِّكَاحَ، وَاجْعَلُوهُ فِي الْمَسَاجِدِ، وَاضْرِبُوا عَلَيْهِ بِالدُّفُوفِ » بُو نِکاهِنِی اِعلان قِیلِینگلَر، وَ اوُنِی مَسجِدلَردَه قِیلِینگلَر، وَ اوُندَه دَفع،دائِرَه چَه لِینگلَر." بوُنِی اِیرکَک یا عَیالگَه خاصلَب هَم اِعلان قِیلِینگَن اِیمَس.

"مالِکدَن قوُیِیدَگِی سَوالنِی سُورَه شَه دِی، اَگَر بِیر کِیشِی توُیدَگِی طَعامگَه دَعوَت قِیلِینسَه وَ اوُ پِیردَه اوُیِین وَ لَغو هَم مَوجُود بوُلسَه، بُو کِیشِی اوُ پِیرگَه بارِیشلِیگِی جائِز بوُلَه دِیمِی؟ مالِک بوُنگَه جَواباً اَیتَه دِیکِی: اَگَر اَندَک بوُلسَه، مَثَلاً عَیاللَر چَه لَه دِیگَن دَفع،دائِرَه، دوُمبِیرَه بوُلَه دِیگَن بوُلسَه، مِین نَظَرِیمدَه مُشکِلِی یوُق." [72]

شوُنگَه قَرَمَسدَن، بوُگوُنگِی کوُندَه کوُرِیب توُرگَه نِیمِیزدِیک، مُوسِیقَه اَسبابلَرِی بِیلَن اَرَه لَشگَن آوازلَر یا آهَنگلَر یا گوُرانِیلَر یاکِی اَنَه بُو مُوسِیقَه نِی یَککَه اوُزِی هَم بَعضِی بِیر مُسُلمانلَر اوُچُون شُبهَه لِی نَرسَه لَرنِی جُملَه سِیدَن بوُلِیب قالگَن، مِینِی فِکرِیم بوُیِیچَه، اَگَر بِیر شَخص اوُچُون بِیر حُکم رَوشَن،آچِیق وَ آیدِین بوُلمَیدِیگَن بوُلسَه وَ اوُندَه شُبهَه قِیلسَه، اِیختِیاط یوُزَه سِیدَن اوُندَن اوُزاقلَشگَن مَعقوُل، چوُنکِی بُو پِیردَه شَخصنِی حَرامگَه توُشِیب قالِیش اِحتِمالِی بار:

---

[72]»و سئل مالک عن الرجل يدعى إلى الصنيع فيجد فيه اللعب أيدخل؟ قال: إن كان الشيء الخفيف مثل الدف و الكبر الذى يلعب به النساء فما أرى بأسا.» (أبو الوليد محمد بن أحمد بن رشد القرطبی (المتوفى: ٥٢٠هـ)، البيان و التحصيل و الشرح و التوجيه و التعليل لمسائل المستخرجه، حققه: محمد حجى و آخرون، ج ۴، ص ۴۳۱)

«إنَّ الحلال بيّنٌ، وإنَّ الحرَامَ بيّنٌ، اَلبَتَّه حَلال هَم آشكاردوُر وَ حَرام هَم مُشَخَّص،آشكاردُور، وَبينَهُما مُشْتَبِهاتٌ لا يعلمهُنَّ كَثِيرٌ مِنَ النَّاس، مَنَه بُو اِيككاوِينِى (حَلال وَ حَرامنِى) اوُرتَه سِيدَه شُبهَه لِى بوُلگَن جوُدَه كوُپ اِيشلَر مَوجُود بوُلِيب، آدَملَر اوُلَرنِى حُكمِى نِيمَه اِيكَه نِينِى بِيلِيشمَيدِى، فَمَن اِتَّقى الشُّبُهات فَقَد اِستَبرَأَ لِدِينِهِ وَعرْضِهِ، كِيمكِى، شوُ پِيردَه شُبهَه لَردَن پَرهيز قِيلسَه؛ دِينِى وَ آبرُوسِينِى سَقلَب قالِيبدِى، وَمَنْ وَقَعَ فِى الشُّبهاتِ وقعَ فى الحرَام كالرَّاعى يرْعَى حوْلَ الحِمَى يوشِكُ أنْ يَقَعَ فِيهِ، وَ كِيمكِى شُبهَه لِى اوُرِينلَرگَه توُشِيب قالسَه، اَلبَتَّه اوُ حَرامگَه توُشِيب قالِيبدِى، بُو اِيش چاروَه سِينِى اِيكِينزارنِى اَطرافِيدَه باقِيب يوُرگَن وَ قوُيلَرِى اِيكِينزارگَه كِيرِيب كِيتِيشِى موُمكِين بوُلِيب قالگَن چوُپانگَه اوُحشَيدِى، أَلَا وَ إِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ حِمًى أَلَا وَإِنَّ حِمَى اللَّهِ مَحَارِمُهُ، آگاه بوُلِينگِيزكِيم، هَر بِير پادشاهنِى حَددِى وَ چِيگرَه سِى بار! خُداوَندنِى پِيردَگِى حَددِى وَ چِيگرَه سِى حَرام قِيلِينگَن نَرسَه لَرِيدوُر، ألا وإنَّ فى الجسدِ مُضْغَةٌ إذا صَلَحتْ صلحَ الجسدُ كُلُّهُ، وَ اَگَر اوُ فَساد بوُلسَه جَسَدنِى هَمَّه سِى فَساد بوُلَه دِى، آگاه بوُلِينگِيزكِيم اوُ قَلبدوُر." وَ بِيلِينلَركِيم، بَدَندَه بِير پَرچَه گوُشت بارکِى، اَگَر اوُ اِصلاح بوُلسَه بَدَننِى هَمَّه سِى اِصلاح بوُلَه دِى وَ اَگَر اوُ فاسِد بوُلسَه، بَدَننِى هَمَّه سِى فَساد بوُلَه دِى؛ آگاه بوُلِينگِيزكِيم! اوُ قَلبدوُر." [٧٣]

اَگَر حاضِرگِى كوُندَه مُوسِيقَه اَسبابلَرِيدَن فايدَه لَه نِيش بوُيِيچَه – باشقَه اِيختِلافلَر كَبِى – اِيختِلافلَر كِينگَه پِيب كِيتگَن بوُلسَه وَ اوُنِى حَل قِيلِيش اوُچُون مُراجَعَت قِيلِينَه دِيگَن اوُرِين هَم مَوجُود بوُلمَسَه، بوُ حالَتدَه مَنَه بُو اِيختِلافلَر مُسُلمانلَرنِينگ اوُلِى الأمر شُوراسِى اوُزِينِى واحِد اِجماعسِى بِيلَن واحِد رَعِينِى اِرايَه بِيرگوُنِيچَه سَقلَه نِيب قالِيشِى موُمكِين، اَلبَتَّه اِيككِى اَبزار يَعنِى اِسلامِى اِضطِرارِى بَدَل حُكوُمَت يا مُجاهِدلَرنِينگ شوُراسِينِى واحِد مَجلِيسِى تامانِيدَن اِدارَه قِيلِينَه دِيگَن مِنطَقَه لَردَه توُگَه تِيلِيشِى هَم موُمكِين، لِيكِن فَقَط نُبُوَّت مَنهَجِيگَه اَساسلَنگَن اِسلامِى حُكوُمَتنِى زَمانِيدَه گِينَه مُسُلمانلَر

---

[٧٣] مُتَّفقٌ عليه.

يَشَيدِيگَن مِنطَقَه لَرنِی هَمَّه سِیدَه، اوُلِی الاَمر شوُراسِینِی واحِد اِجماعسِی اوُزِینِی واحِد اِجماعسِی آرقَه لِی مَنَه بُو اِیختِلافلَرگه خاتِیمَه یَسَی آلَه دِی.

مَنَه بُو اوُرِینَدَه هَم باشقَه اوُرِینلَر کَبِی "مَوجُود وَضِیعیَت" نِی وَ مُسُلمانلَرنِینگ "کوُندَه لِیک اِیختِیاجلَرِینِی" وَ "ضَرُورَت وَ اِضطِرارِی" حالَتنِی نَظَرگه آلگَن حالدَه، اَصلِی مَقصَدنِی یوُقاتِیب قوُیمَسلِیگِیمِیز کِیرَک،اَصلِی وَ واجِب مَقصَدلَرنِی یانِیدَن عالِی جَنابلِیک بِیلَن اوُتِیب کِیتسَه بوُلَه دِیگَن لَغو یا لَهولَرنِی یوُلِیدَه قُربان قِیلِیب تَشلَه مَیلِیک.

چوُنکِی گاهِیدَه مُوسِیقَه نِی حَلال دِیب سَنَگَن جَماعَتلَر یا گوُرُوهلَر بِیلَن مُتَّحِد بوُلِیشِیمِیز موُمکِین، اَلبَتَّه بِیز وَحدَتنِی سَقلَب قالِیشلِیک مَنَه بُو مَسَلَه لَردَن کوُرَه یوُقارِیراقدَه توُرِیشِینِی یَحشِی بِیلَه مِیز. یاکِی بوُلمَسَم مُوسِیقَه مَوجُود بوُلگَن بِیر پِیغِیلِیشدَه بِیزلَرنِینگ حاضِر بوُلِیشِیمِیز فاسِق کِیشِیلَرنِینگ مَست بوُلمَسلِیکلَرِیگه یا اِیرکَک وَ عَیاللَرنِینگ اَرَلَه شِیب کِیتمَسلِیگِیگه یا بُو پِیغِیلِیشنِینگ مُنافِق وَ سِکوُلارزَدَه لَر، مَحَلّی سِکوُلار مُرتَدلَر تامانِیدَن باشقَه رِیلمَسلِیگِیگه سَبَب بوُلِیشِی موُمکِین، شَخص مَنَه بُو پِیغِیلِیشلَردَه حاضِر بوُلِیشِی موُمکِین، شَخص مَنَه بُو پِیغِیلِیشلَردَه حاضِر بوُلِیشِی بِیلَن اَنَه بُو فاسِق کِیمسَه لَرنِینگ کوُزِیگه کِیرگَن تِیکَندِیک بوُلَه دِی وَ نَتِیجَه دَه فاسِقراق بوُلگَن نَرسَه نِی فاسِد بِیلَن یاکِی ضَرَرِی وَ شَررِی کَتتَه راق بوُلگَن نَرسَه نِی ضَرَرِی کِیچِیکراق بوُلگَن نَرسَه بِیلَن آلِیب تَشلَه نَه دِی.

بوُلِیب هَم حاضِردَه بِیزلَر اَئِمَّه لَرنِینگ عَصرِیدَه مَوجُود بوُلگَن اِسلامِی اِضطِرارِی بَدَل حُکوُمَتگه یا مُجاهِدلَرنِینگ واحِد شوُراسِینِی مَجلِیسِی حاکِم بوُلمَه گَن وَ مُسُلمان مُنافِق وَ سِکوُلارزَدَه لَرنِی چَنگه لِیدَه گِیرِیفتار بوُلِیب قالگَن جَمِیعیَتدَه یَشَه یَپمِیز، اَگَر شَخص اوُزِینِی حاضِر بوُلِیشِی آرقَه لِی مُسُلمانلَردَن فَسادراقنِی یا کَتتَه راق شَرنِی آلِیب تَشلَه نِیشِیگه باعِث بوُلِیشِینِی بِیلسَه وَ شوُ اِیش بِیلَن اوُلَرگه مَنفَعَت پِیتِیشِی موُمکِینلِیگِینِی بِیلسَه، حاضِر بوُلِیشلِیکدَن تارتِیب اِیختِیاط بوُلِیشگه چَه قِیرِیلگَن مَنَه بوُندَی پِیغِیلِیشلَردَه اِیشتِراک اِیتِیش، بُو شَخصگه مُباه بوُلِیب قالَه دِی. مُسُلمانلَر یَشَیدِیگَن مِنطَقَه لَردَگِی حاضِرگِی کوُندَگِی وَضِیعیَت عُمُومِی صوُرَت بوُیِیچَه مُسُلمانلَرنِینگ تَرِیخِیدَگِی هِیچ

قَیسِی دَورگه اوُحشَه مَیدِی، دِیمَک فَلان عَصردَگِی فَلانچِی عالِم اوُزِینِی عَصرِی اوُچُون فَلان سوُزنِی سوُزلَبدِی یا فَلان اِجتِهادنِی قِیلِیبدِی وَ حاضِرگِی دَوردَه هَم شوُ نَرسَه نِی قِیلسَه بوُلَه دِی، دِیب بوُلمَیدِی. یوُق، بُو توُغرِی اِیمَس. هَر قَندَی زَمان وَ مَکاندَگِی مَوجُود وَضِیعیَت اوُزِیگه خاص حُکمنِی طَلَب قِیلَه دِی..........

مَثَلاً رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّمنِی دَورلَرِیدَه نَضر اِبنِ حارِثگه اوُحشَه گَن کافِرلَر حِیرَه دَن اِیراننِی قَدِیمِی داستانلَرِینِی وَ اَفسانَه لَرِینِی ساتِیب آلِیش آرقَه لِی «وَ مِنَ النّاس مَن یَشتَرِي لَهوَ الحدیث» نِی بِیلگِیسِی،نِشانَه سِی (نَماد) بوُلِیشگَن، رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّمدَن سوُنگ هَم، مُسُلمانلَر آرَه سِیدَگِی مُنافِقلَر وَ سِکوُلارزَدَه لَر « وَ مِنَ النّاس مَن یَشتَرِي لَهوَ الحدیث» نِی ظاهِرِی بِیلگِیسِی بوُلِیشگَن، اوُلَر قوُللَرنِی وَ موُسِیقَه اَسبابلَرِینِی ساتِیب آلِیش بِیلَن هَم نَضر اِبنِ حارِثگه اوُحشَه گَنلَرنِی اِیشِینِی دَوام اِیتتِیرماقچِی بوُلِیشگَن، اوُشَه دَورنِی "لَهوَ الحَدِیث"ی موُسِیقَه بوُلگَن، مَثَلاً:

اِبنِ مَسعوُد رَضِیَ الله عَنهُ مَنَه بُو آیَتدَگِی "لَهوَ الحَدِیث" کَلِیمَه سِینِی مَعناسِینِی بَیان قِیلِیب اَیتَه دِیکِی: اَلله گه قَسَمکِی آیَتنِی مَنضُورِی آوازدوُر. فَقَط آوازنِی یالغِیز اوُزِی اِیمَس، بَلکِی موُسِیقَه بِیلَن بِیرگه بوُلگه نِی.

مَنَه بُو تَفسِیر اِبنِ عَبّاس،جابِر،عِکرِمَه، سَعِید اِبنِ جُبَیر، مُجاهِد، مَکحُول، عَمرُو ابنِ شُعَیب، عَلِی اِبنِ بَدِیمَه دَن هَم نَقل قِیلِینگَن.

ثُوَیر اِبنِ فاخِتَة آتَه سِیدَن اوُ اِیسَه اِبنِ عَبّاسدَن «وَ مِنَ النَّاس مَن یَشتَرِي لَهوَ الحَدیث» آیَتِی حَقِیدَه رِوایَت قِیلِیب اَیتَه دِی: بوُ اوُزِیگه کِیچَه یُو کوُندُوز آواز اَیتَه دِیگَن چوُرِی ساتِیب آلگَن کِیشِی حَقِیدَه نازِیل بوُلگَن. اِبنِ اَبِی نَجِیح مُجاهِددَن رِوایَت قِیلِیشِیچَه، بُو آیَتنِی مَنضوُرِی کَتتَه قِیمَتگه آواز اَیتَه دِیگَن قوُل یا چوُرِینِی ساتِیب آلِیش وَ اوُنِی بِیهُودَه آوازِیگه، سوُزلَرِیگه قوُلاق سالِیشدوُر. مَکحُول هَم شوُندَی نَظَرگه اِیگه بوُلگَن وَ اَبُو اِسحاق هَم شُو تَفسِیرنِی تَنلَب آلگَن.

عامِر اِبنِ سَعَد توُیگه بارگَن پَیتیدَه تَصادِفاً رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّمنِی اَصحابلَرِینِی کوُرِیب قالَه دِی وَ اوُلَردَن سَوال سوُرَیدِی: اِی رَسُول الله نِی یارانلَرِی، اِی بَدر اِیشتِراکچِیلَرِی، چوُرِیلَرنِی آوازِیگه قوُلاق سالِیب اوُتِیرِیبسِیزلَرمِی؟ اوُلَر جَواب بِیرِیشَه دِیکِی: اوُتِیر. اَگَر هاحلَه سَنگ بِیز بِیلَن بِیرگه اوُتِیر وَ قوُلاق سال، اَگَر هاحلَه مَسَنگ کِیتَه وِیر؛ چوُنکِی رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم بِیزلَرگه توُیدَگِی لَهوگه رُحصَت بِیرگَنلَر. قَدْ رُخِّصَ لَنَا فِي اللَّهْوِ عِنْدَ الْعُرْسِ.[۷۴]

بُو شُو نَرسَه نِی کوُرسَتیپِتیکِی، مَنَه بوُنگه اوُحشَه گَن آواز اَیتِیلگَن مَراسِیملَردَه اِیشتِراک اِیتِیشلِیک مَمنوُع وَ حَرام قِیلِینگَن اِیمَس، چُونکِی عامِر اِبنِ سَعَدنِی اوُزِی هَم توُیگه کِیلگَن وَ تَصادِفاً صَحابَه لَرنِی کوُرگَن، بَلکِی عامِرنِی بُو پِیردَه عَجَبلَنگَن جاپِی شوُندَه بوُلگَنکِی، بوُندَی مَکانلَردَه حاضِر بوُلِیشلِیک رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّمنِی اَصحابلَرِیگه توُغرِی کِیلمَیدِی دِیب فِکرلَه گَن. عُموُمِی قِیلِیب اَیتگَندَه سابِقوُنَ الاَوَّلوُن وَ باشقَه هَر قَندَی جَمِیعیَتدَگِی بَلَند مَرتَبَه لِی کِیشِیلَرنِی شَعنِیدَگِی اِیش اِیمَس،اَمَّا اِستِثنا صُورَتِیدَه بَعضِیلَر اِیشتِراک اِیتِیشلَرِی موُمکِین. بُو بِیزلَرگه قوُیِیدَگِی حِکمَتلِی سوُزنِی اِیسلَه تَه دِی:
حَسَنَاتُ الْأَبْرَارِ سَيِّئَاتُ الْمُقَرَّبِين، صالِحلَرنِینگ یَحشِی اِیشلَرِی گاهِیدَه اوُلَرگه یَقِین بوُلگَنلَرنِینگ گوُناهِی دِیب حِسابلَه نَه دِی.
بُو پِیردَه اَلجَزائِردَه بوُلگه نِی کَبِی، مُواطَنَتسِیز وَ مِعزانسِیز اِنسانلَرنِی فَتواسِی اَساسِیدَه صادِر بوُلگَن جِنایَتلَر تَکرارلَنمَسلِیگِی اوُچُون، قَیتَه – قَیتَه اِیشارَه قِیلِینِیشِی کِیرَک بوُلگَن مُهِم نوُقطَه شوُکِی: مَنَه بُو مَراسِیملَرنِی قِیلِینِیشِی مَمنوُع وَ حَرام قِیلِینگَن اِیمَس اِیدِی، چوُنکِی اَگَر بوُلَر مَمنوُع وَ حَرام بوُلگه نِیدَه اِیدِی، خَلِیفَه پِی راشِیدِین بوُلَرنِی اَلبَتَّه مَمنوُع قِیلگَن بوُلِیشَردِی وَ زَکاتنِی مَنع قِیلوُچِیلَرگه اوُحشَب اوُلَرگه نِسبَتاً تِیگِیشلِی چارَه لَرنِی کوُرگَن بوُلِیشَردِی.

---

[۷۴] المستدرك على الصحيحين/ سنن النسائي/ المصنف

اَنَه اوُشَنچَه حُکوُمَت قُدرَتیگه اِیگه بوُلگَن خُلَفاپِی راشِیدِین وَ صَحابَه لَرگه نِسبَتاً بِیر کِیشِی کِیلِیب آشکارَه وَ آچِیق – آیدِین صوُرَتدَه اَلله نِی حَلالِینِی حَرام دِیِیپشِی یاکِی اَلله نِی حَرامِینِی حَلال دِیِیپشِی هَزِیللَه شِیب بوُلمَیدِیگَن مَوضوُعدِیر. دِیمَک خُلَفاپِی راشِیدِینگه نِسبَتاً حَقارَت سَنَه لِیب قالَه دِیگَن توُشوُنچَه گه هَم بارمَسلِیک لازِم. بُو پِیردَه مَسَلَه نِی شوُندَی اِیضاحلَب بِیرِیش کِیرَککِی، مَثَلاً عَبدُ الله اِبنِ جَعفَر اِبنِ اَبِی طالِب کَبِی کِیشِی هَم چوُرِیلَرنِی آشکار صوُرَتدَگِی آلدِی- ساتدِی مُعامَلَه سِیدَه اِیشتِراک اِیتَه دِی وَ آزاد حالدَه اوُنِی ساتِیب آلَه دِی وَ اوُنِی آوازِیگه هَم قوُلاق سالَه دِی وَ بُو کِیشِی خُلَفاپِی راشِیدِیننِی کوُزِی اوُنگِیدَه آزاد وَ آشکار تَحرِیم وَ تَحلِیل قِیلَه دِی- یُو، اَنَه بُو خُلَفاپِی راشِیدِین بُو کِیشِینِی تاماشا قِیلِیب توُرگَن بوُلَه دِیمِی؟ قُدّامَه حَقِیدَگِی واقِیعَه دَن خَبَردار بوُلگَن هَر قَندَی کِیشِی، مَنَه بُو حَقارَتلَر صَحابَه لَرنِی هَم وَ مَخصوُصاً خُلَفاپِی راشِیدِیننِی هَم شَعنِیگه توُغرِی کِیلمَسلِیگِینِی جوُدَه هَم یَحشِی بِیلَه دِی.

بَلکِی اوُشَه دَوردَگِی مُسُلمانلَر شوُنچَه لِیک ساغلام وَ مُشکِلاتسِیز جَمِیعیَتگه اِیگه بوُلِیشگَندِیرکِی، اِیمان وَ قُرآندَن اوُزاقلَه شِیش اوُچُون خَطَرلِی دِیب حِسابلَنگَن آواز اَیتَه دِیگَن چوُرِیلَردَن عِبارَت یَگانَه مُشکِلاتگه اِیگه بوُلِیشگَندِیر.

بُو اوُلَرنِی اَساسِی وَ بِیرِینچِی دَرَجَه لِی مُشکِلاتِی بوُلگَن اِیدِی، اَمّا حاضِرگِی دَوردَگِی مُسُلمانلَرنِینگ اَساسِی وَ بِیرِینچِی دَرَجَه لِی مُشکِلاتِی نِیمَه؟ حاضِردَه اَکثَر مُسُلمانلَرنِینگ مِنطَقَه لَرِیدَه اِسلامِی حُکوُمَت مَوجُود اِیمَس وَ بُو نَرسَه توُرلِی- توُمَن مُصِیبَتلَرنِی وُجُودگه کِیلِیشِی اوُچُون اُمُّ الفَسادگه اَیلَه نِیب قالگَن، مُسُلمانلَرنِی اوُستِیگه تَفَرُّق شِیرکِی حاکِم بوُلِیب آلگَن، واحِد اوُمَّت وَ واحِد جَماعَت هَم یوُق، بوُنِی اوُرنِیگه کوُپ سانلِی اوُمَّتلَر وَ جَماعَتلَر وُجُودگه کِیلگَن وَ مُسُلمانلَر اَلله نِینگ حِمایَه سِینِی قوُلدَن بای بِیرِیشگَن، چوُنکِی اَلله نِی حِمایَتِی جَماعَت بِیلَن بِیرگه دوُر، جَمِیعیَتلَردَه فَقِیرلِیک وَ آچلِیک رِواجلَه نِیب کِیتگَن، مُسُلمانلَرنِی اوُستِیدَه کافِر وَ مُرتَدلَر حُکمران بوُلِیب آلِیشگَن، مَنَه بوُ فَسادلَردَن کِیلِیب چِیققَن ناتِینچلِیکلَر مُسُلمانلَرنِی زَلِیل وَ بِی اَرزِیش قِیلِیب قوُیگَن، مُنافِق وَ سِکوُلارزَدَه لَر هَم مُسُلمانلَرنِینگ حَیاتِی مَیدانلَرِیدَه توُرلِی- هِیل مَنصَبلَرنِی قوُلگه

کِیرِیتِیشگَن، اوُلَر تَشقِی طاغوُتلَرنِی وَ باسقِینچِی کافِرلَرنِی حِمایَه سِی آستِیدَه مُسُلمانلَرنِینگ اِیمانِینِی نابوُد قِیلِیش بِیلَن شوُغوُلّه نِیشیَپتِی، مُسُلمانلَرنِینگ هَر بِیر مِنطَقَه سِیدَه قاضِی مُحَمَّد، قاسِیملوُ وَ بارزانِی وَ اوُجَلان وَ باشقَه لَر کَبِی اوُنلَب مُسَیلَمَه پِی کَذّابلَر وُجُودگَه کِیلگَن وَ بوُندَن باشقَه اوُنلَب مُصِیبَت وَ مُشکِلاتلَر........مَوجُود.

بُو پِیردَه مُوسِیقَه هَم مُشکِلات، اَمّا اَساسِی وَ اَصلِی مُشکِلات مُسُلمانلَرنِینگ قَلبِی وَ اِیمانِینِی بوُلغَه نِیشِی وَ مُسُلمانلَرنِینگ قُرآندَن وَ اَلله نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَردَن اوُزاقلَه شِیشِی اِیمَس، بِیزلَر صَدرِ الاِسلامدَگِی مُسُلمانلَر کَبِی بِیرِینچِی دَرَجَه لِی، مُهِمراق مُشکِلاتلَرگَه اِیگَه مِیز، صَحابَه لَرنِی عَصرِیدَگِی دَرَجَه گَه یِیتِیشِیمِیز اوُچُون بِیرِینچِی بوُلِیب اوُلَرنِی حَل قِیلِیشِیمِیز کِیرَک، اَنَه اوُشَندَه بِیزلَرنِینگ بِیرِینچِی دَرَجَه لِی مُشکِلاتِیمِیز هَم چوُرِیلَرنِی آواز اَیتِیشِیگَه نِسبَتاً مَنفِی مُبارَزَه بوُلِیب قالَه دِی.

مُوسِیقَه اَسبابلَرِی بِیلَن چُورِیلَرنِی آواز اَیتِیشِیدَن عِبارَت مُشکِلات وَ اوُنگَه عادَتلَه نِیب قالِیشلِیک، آخِیر- عاقِبَت فاسِق بِیر مُسُلمانلِی وُجوُدگَه کِیلتِیرَه دِی، اَمّا بوُگوُنگِی کوُندَه مُسُلمانلَر اوُچُون شوُندَی اَساسِی مُشکِلاتلَر وُجُودگَه کِیلگَنکِی، اوُلَر شَخصنِی بوُتوُنلَی اِسلام دِینِیدَن چِیقَه رِیب تَشلَیدِی وَ اوُلَرنِی سِکوُلارِیزم دِینِینِی قانوُنِیگَه تَسلِیم قِیلدِیرَه دِی وَ یَعنِی بُو حالَت شوُ دَرَجَه گَه یِیتِیب بارگَنکِی، مُسُلمانلَر اوُز اِیختِیارِی بِیلَن سِکوُلارِیزم دِینِینِی وَ کافِرلَر حاکِمِیَتِی آستِیگَه یِیتِیب بارِیشلَرِی اوُچُون اوُزلَرِینِی اوُتُو- چوُغگَه اوُرِیشَه دِی وَ یِیوراپَه، اَمِیرِکَه وَ باشقَه کُفر دَولَتلَرِیگَه یِیتِیب بارِیشَه دِی، گاهِیدَه اِیسَه اوُلَر اوُزلَرِینِی جانلَرِینِی هَم خَطَرگَه قوُیِیشَه دِی، عائِلَه لَرِینِی وَ وَطَنلَرِینِی هَم تَرک قِیلِیشَه دِی یاکِی بوُلمَسَم مُسُلمانلَر یَشَیدِیگَن مِنطَقَه لَرنِی اوُزِیدَه هَم تَشقِی کافِرلَر حِمایَه سِی آستِیدَگِی مَحَلِّی مُرتَدلَرنِی قوُلِی بِیلَن اَنَه اوُشَه کُفر توُزوُمِینِی تَشکِیل قِیلِیشنِی آرزُو قِیلِیشَه دِی وَ.........

حاضِرگِی پَیتدَه مُصِیبَتلَر وَ مُشکِلاتلَر جُودَه کوُپ، اوُلَر اَلبَتَّه دَرَجَه لَرگَه تَقسِیملَه نِیشِی کِیرَک وَ رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّمنِی رَوِیشلَرِیگَه کوُرَه شوُندَی آلدِینگَه حَرَکَت قِیلِیشِیمِیز کِیرَککِی، آخِیرِیدَه جَمِیعَتِیمِیزنِی اَساسِی مُشکِلاتِی مُوسِیقَه بِیلَن آواز اَیتَه دِیگَن

چۇرِيلَر بۇلِيب قالسِين، اَنَه بۇ پَيتگه كِيلِيب اِبنِ مَسعُودگه اۇحشَه گَنلَر «وَ مِنَ النَّاس مَن يَشتَرِي لَهوَ الحَديثِ ....» دَن مَقصَد آواز اِيگه نِيگه قَسَم اِيچِيشسِين، يَعنِى بَعضِيلَر چۇرِيلَرنِى قِيمَّت نَرخگه ساتِيب آلِيشگَن وَ بُو چُورِيلَر هاحلَه گَن وَقتلَرِيدَه اۇلَرگه آواز اَيتِيب بِيرِيشگَن، اۇلَر بُو اِيشگه جۇدَه كۇپ وَقتلَرِينِى صَرفلَشگَن، چۇنكِى اِبنِ مَسعُودنِى اِعتِقادِى بُوِيِيچَه، سۇو گِياهلَرنِى اۇسِيشِيگه سَبَب بُولگه نِيدِيک، آهَنگلَر هَم اِنسانلَرنِى دِيلِيگه نِفاقنِى اِيگه دِى؛ ياكِى اِبنِ عَبّاس كَبِى كِيشِيلَر هَم كِيلِيب اَيتِيشگَنكِى: "لهو الحديث" دَن مَنضُور چۇرِيلَرنِى مُوسِيقَه بِيلَن آواز اَيتِيشِى ياكِى بِيهُودَه سۇزلَرِيدۇر. حَقِيقَتدَه اۇلَر قَندَى هَم يَحشِى جَمِيعيَت بۇلِيشگَن، چۇنكِى مَنَه بُو نَرسَه اۇلَرنِينگ اَساسِى وَ بِيرِينچِى دَرَجَه لِى مُشكِلاتلَرِى بۇلگَن، حَتَّى اَگَر بُو مُشكِلات مَوجُود بۇلگَن تَقدِيردَه قِيلِينِيشِى كِيرَک بۇلگَن اِيش قۇيِيدَگِيچَه بۇلَه دِى: « و إذا مَرُّوا بِاللَّغوِ مَرَّوا كِراماً»

(فرقان/۷۲) اۇلَر (يَعنِى رَحمَانِنِينگ سۇيۇكلِى بَندَه لَرِى) يالغان گۇواهلِيک بِيرمَسلَر وَ لَغو (بِيهُودَه سۇز يا عَمَل) آلدِيدَن اۇتگَن وَقتلَرِيدَه عالِى جَنابلِيک بِيلَن (يَعنِى اۇندَن يۇز اۇگِيرگَن حالَلرِيدَه) اۇتۇرلَر.

نُبُوَّت مَنهَجِيگه اَساسلَنگَن اِسلامِى حُكوُمَت بار بۇلگَن دَوردَه جَمِيعيَت شۇندَى ساغلام بۇلگَن اِيدِى، لِيكِن شاهِيگرلِيک وُجوُدگه كِيلِيب اِسلامِى اِضطِرارِى بَدَل حُكوُمَت اِيجاد بۇلگَندَن سۇنگ، اِسلام دَستَگلَرِى بِيرِين- كِيتِين پارَه بۇلِيشنِى باشلَه دِى وَ بۇلغَه نِيش هَم مُسُلمانلَرنِى جَمِيعيَتِينِى اۇرتَه سِيدَه اَستَه – سِيكِينلِيک بِيلَن كِينگه پِيب بارِدِى، جَمِيعيَتدَه كِينگ - كۇلَمدَه تَرقَلگَن مُشكِلاتلَردَن بِيرِى چۇرِيلَر تامانِيدَن اِجرا قِيلِينَه دِيگَن مُوسِيقَه بۇلگَن اِيدِى، شوُ سَبَبلِى هَم عُمَر اِبنِ عَبدُالعَزِيز رَحِمَهُ الله دِيک كِيشِى هَم فَرزَندِينِى مُعَلِّمِيگه يازگَن مَكتوُبِيدَه اَيتَه دِيكِى: سِيزدَن بِيرِينچِى بۇلِيب تَعلِيم آلَه دِيگَن نَرسَه سِى مُوسِيقَه دَن نَفرَتلَه نِيش بۇلِيشِى كِيرَک، چۇنكِى اۇ شَيطانِنِى بۇلاغِيدَن كِيلِيب چِيققَن بۇلِيب، عاقِبَتِى اِيسَه پَروَردِيگارنِى غضَبِيگه آلِيب بارَه دِى. عُمَر اِبنِ عَبدُالعَزِيز رَحِمَهُ الله خُلَفاپِى راشِيدِيندَن كِيپِينگِى اِينگ عادِل شاهلَردَن بۇلگه نِيگه قَرَمسدَن، مُوسِيقَه گه قَرَب تارتِيلِيب كِيتگَن كِيمسَه لَرگه تَعزِير هَم تَعيِين قِيلگَن اِيمَس وَ بُو بارَه دَه اِجرا قِيلسَه بۇلَه

دِیگَن حُدوُد هَم مَوجُود اِیمَسدِی، بَلکِی بوُنِی تَنها چارَه سِی "مَنفِی مُبارَزَه" بوُلگَن خالاص.

"مَنفِی مُبارَزَه" مَثَلا: فَلان اِعتِراضدَه یا سَیلاودَه یا مَجلِیسدَه اِیشتِراک اِیتمَسلِیک یا فَلان مَکانگَه بارمَسلِیک یا فَلان اَخبارات کَنَلِیگَه کِیرمَسلِیک یا فَلان مَخصُولاتنِی ساتِیب آلمَسلِیک: مَثَلاً اِمامِی مالِک رَحِمَهُ الله چوُرِیلَر تامانِیدَن مُوسِیقَه بِیلَن آهَنگ اَیتِیلِیشِی وَ توُرلِی – هِیل مُوسِیقَه لِی پِیغِیلِیشلَر اوُتکَه زِیلِیشِیگَه قَرشِی مَنفِی مُبارَزَه بوُلِیشِی اوُچُون قوُیِیدَگِیچَه فَتوا بِیرگَن اِیدِی: کِیمکِی چوُرِی ساتِیب آلگَن بوُلسَه وَ ساتِیب آلگَندَن سُونگ بُو چوُرِی آهَنگ اَیتِیشِیدَن خَبَر تاپسَه، بُو نَرسَه نِی عَیب حِسابلَب اِیگَه سِیگَه قَیتَه رِیب بِیرسَه بوُلَه دِی.

سُلَیمان تَمِیمِی پِیتِیملَرگَه مِعراث بوُلِیب قالگَن آهَنگ اَیتَه دِیگَن چوُرِینِی ساتِیشنِی هاحلَشگَن پَیتِیدَه اوُلَرگَه قَرَتَه اَیتَه دِیکِی: اوُنِی آهَنگ اَیتِیش صِیفَتِینِی اَیتمَسدَن توُرِیب ساتِیلِیشِی کِیرَک،اَگَر آهَنگ اَیتِیش صِیفَتِینِی اَیتِیلسَه ۲۰۰۰۰ دِرهَم وَ اَیتِیلمَه گَن صُورَتدَه ۲۰۰۰ دِرهَم بَهالَنگَن تَقدِیردَه هَم، اوُنِی صِیفَتِینِی ذِکر قِیلِیش دُرُست بوُلمَیدِی. اَگَر آوازنِی مَنفَعَتِی مُباه بوُلگَندَه، بوُندَی مالنِی پِیتِیملَرگَه مَنع قِیلِینمَسدِی.

اِمامِی شافِیعِی رَحِمَهُ الله اَیتَه دِیکِی: اَگَر چوُرِینِی اِیگَه سِی آدَملَرنِی چوُرِیسِینِی آوازِینِی اِیشِیتِیشگَه چَه قِیرسَه، اوُ سَفِیه،اَخماق سَنَلَه دِی وَ اوُنِی گوُواهلِیگِی قَبوُل قِیلِینمَیدِی، بُو آدَمنِی دَیُوس هَم دِیِیلَه دِی. قاضِی اَبُو طَیِّب اَیتَه دِیکِی: بُو چوُرِینِی اِیگَه سِی آدَملَرنِی باطِلگَه دَعوَت قِیلگَه نِی سَبَبلِی سَفِیه، اَخماق سَنَلَه دِی، آدَملَرنِی باطِلگَه چَه قِیرگَن،دَعوَت قِیلگَن هَر قَندَی کِیمسَه سَفِیه، فاسِق حِسابلَه نَه دِی.

بوُلَرنِی هَمَّه سِینِی خوُلاصَه قِیلگَن حالدَه قَتادَه اَیتَه دِیکِی، اَلله گَه قَسَمکِی بَلکِیم "لَهوَ الحَدِیث"نِی یوُلِیدَه مال- دَولَت صَرفلَنمَسلِیگِی مُومکِین، بُو پِیردَگِی ساتِیب آلِیشدَن بوُلگَن مَنضُور، شَخصنِینگ گوُمراه بوُلِیشِی نَظَردَه توُتِیلگَن، چوُنکِی اوُ بُو حالَتدَه باطِل سوُزنِی حَق سوُزدَن وَ زِیاننِی مَنفَعَتدَن کوُرَه اَفضَل کوُرَه دِی، شَخصدَگِی گوُمراهلِیکنِی اِینگ کَتتَه عَلامَتِی حَق سوُزنِی اوُرنِیگَه باطِلنِی تَنلَشِیدوُر.

بۇگۇنگِی كۇندَگِی "لَهوَ الحَدِیث"نِی بِیزلَرنِینگ جَمِیعیَتِیمِیزدَگِی اوُرنِی قَندَی؟ گۇمراه وَ سَرگَردان قِیلَه دِیگَن اَبزارلَرنِی جَملَنمَه سِی قوُیِیدَگِیلَردَن عِبارَت،سپۇتنِیک اَپیَه رَتی، تِیلِیفانلَر،كامپۇتِیر، بوُتوُن جَهان كافِرلَرِینِینگ یا مُرتَدلَر،مُنافِقلَر وَ سِكوُلارزَدَه لَرگَه تِیگِیشلِی توُرلِی- توُمَن كَنَللَرنِی آچِیب كوُرِیش وَ فَسادنِی تَعلِیم بِیرَه دِیگَن مَركَزلَر. مَنَه بوُلَر پِیچاق، قوُرال،گرَه نَتَه،مِینَه كَبِی اِیككِی هِیل اوُصُول بِیلَن فایدَه لَنسَه بوُلَه دِیگَن اَبزار حِسابلَه نَه دِی، بوُلَرنِی هِیچ كِیم حَرام قِیلَه آلمَیدِی، بَلكِی بُو پِیردَه اَنَه بُو اَبزارلَردَن فایدَه لَه نِیش اوُصُولِی وَ رَوِیشِی شَخصنِی فَسادگه باتِیرِیب تَشلَیدِی.

حَه، حاضِرگِی دَوردَه مُوسِیقَه دَن تَشقَه رِی بِیزلَر كوُرِیب توُرگَن جُودَه كوُپ نَرسَه لَر فَسادنِی بوُلاغِیگه اَیلَنگَن، اوُلَرنِی جُملَه سِیگه توُرلِی- تُومَن سپۇتنِیک كَنَللَرِی، اوُلَردَه قوُیِیلَه یاتگَن فِیلملَر، بوُتوُن جَهان سِكوُلار كافِرلَرِینِی وَ مَحَلّی
مُرتَدلَرنِی،مُنافِقلَرنِی،سِكوُلارزَدَه لَرنِی اوُزَرا توُپلَه نِیشلَرِی، اَنَه اوُشَنچَه اِینتِیرنِیتدَگِی اِجتِمائِی كَنَللَر كِیرَه دِی، بُو نَرسَه لَر نَضر اِبنِ حارِثگَه اوُحشَه گَنلَر یاكِی صَحابَه لَرنِی وَ تابِعِینلَرنِی عَصرِیدَگِی مُوسِیقَه طَرَفدارلَرِیدَن كوُرَه بَتتَرراق وَ زَمانَه وِیراق اوُصُول وَ رَوِیش بِیلَن مُؤمِنلَرگَه،اَللّه نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنگَه وَ حَتَّی مُؤمِنلَرنِی بارلِیغِیگه حَملَه قِیلِیشگَن.

بوُگوُنگِی كوُندَه تَرِیخِی داستانلَر وَ یالغان،قَدِیمِی،پایَه سِیز، اَساسسِیز اَفسانَه لَر شَكلِیدَه نَضر اِبنِ حارِثگَه اوُحشَه گَن مِینگلَب كِیشِیلَرنِینگ تَرِیخِی اوُتمِیشلَرِی توُقِیب چِیقَه رِیلگَن، مَنَه بُو خَیالِی داستانلَر وَ اَفسانَه لَرنِی یَنگِی نَسل عالِی اوُقوُو یوُرتلَرِیدَه زَمانَه وِی اوُصلوُب وَ سِیستِیمَه تِیک رَوِیشدَه سِكوُلارِیزم دِینِینِینگ كُفر مَكتَبلَرِینِی حِمایَه سِی آستِیدَه تَعلِیم آلِیشَه دِی وَ طاغوُتلَرنِینگ تَعلِیم آلِیش مَركَزلَرِی وَ فاسِد اَخبارات واسِیطَه لَرِی آدَملَرنِی مِییَه سِیگه قوُیِیشَه دِی، بوُندَن تَشقَه رِی قَدِیمِی وَ اَفسانَه وِی تَرِیخنِی پَناهِی آستِیدَه سِكوُلارِیستلَرنِینگ، هَمدَه بَشَرِیَت تَرِیخِیدَگِی باشقَه كافِرلَرنِینگ شِیرككَه توُلَه ناتوُغرِی اِیشانچلَرِینِی وَ كُفرلَرِینِی دِیماكرَه تِیَه، سِكوُلارِیزم وَ یَنگِی سِكوُلارِیستِیک جَمِیعیَت اِصطِلاحِی كوُرِینِیشِیدَه مُسُلمانلَرگَه سِینگدِیرِیب بارِیشیِپتِی، بوُلِیب هَم مَنَه بُو بِیچارَه

مُسُلمان خُلَفاپِی راشِیدِینِنِی عَصرِی کَبِی یَگانَه حاکِمِیَتگه هَم اِیگه اِیمَس، اوُلَرنِی نَه قُدرَتِی وَ نَه اوُبُهَتِی بار، پَناهسِیز مُسُلمانلَرگه قَرشِی آلِیب بارِیلَه یاتگن مَنَه بوُندَی ساوُوق وَ یوُمشاق جَنگلِی بِیزلَر بوُتوُن بَشَریَت تَرِیخِی دَوامِیدَه کوُرگن اِیمَسمِیز.

شوُنگه قَرَمَسدَن مُسُلمان شَخص مَنَه بو اَبزارلَردَن توُغرِی فایدَه لَه نِیشنِی دَرک قِیلمَه گن حالدَه، اَنَه بُو فَساد وَ گوُمراه قِیلوُچِی اَبزارلَرنِی ساتِیب آلَه دِی وَ خام حالتَدَه مَنزِیلِیگه،عائِلَه سِیگه آلِیب کِیرَه دِی وَ اوُزِینِی،اَطرافِیدَه کِیلَرنِی گوُمراه بوُلِیشِی اوُچُون شَرائِطنِی جُودَه هَم آسانلِیک بِیلَن مُهَیّا قِیلَه دِی. اَگر بوُگوُنگِی کوُندَه اِبنِ عَبّاس وَ اِبنِ مَسعُودگه اوُحشَه گنلَر تِیرِیک بوُلگندَه وَ مُسُلمانلَرنِینگ اوُرتَه سِیدَگِی "لَهوَ الحَدِیث"نِی آدَملَرگه کوُرسَه تِیب بِیرماقچِی بوُلِیشگندَه اَلبَتَّه اَنَه بوُنگه اوُحشَه گن اوُرِینلَرگه اِیشارَه قِیلِیشگن بوُلَردِی، اوُلَر مَخصُوصاً آتَه – آنَه لَرنِی وَ خانَدانلَرنِینگ، هَمدَه جَمِیعیَتنِینگ باشلِیقلَرِینِی بوُ اِیشلَردَن آگاهلَنتِیرگن بوُلِیشَردِی: اوُلَر اَلله نِینگ شَرِیعَت قانوُنلَرِیگه دُشمَن بوُلگن کِیمسَه لَرنِی یوُلِیدَگِی گوُمراهلِیکنِی ساتِیب آلِیشِیپتِی، شَخصنِی اوُزِینِی وَ باشقَه لَرنِی گوُمراه بوُلِیشِیگه سَبَب بوُلَه دِیگن نَرسَه لَر اَلله نِی شَرِیعَت قانوُنلَرِیدَه حَرام اِیگه نِینِی وَ "لَهوَ الحَدِیث" حِسابلَه نِیشِینِی اوُلَر توُشوُنِیب یِیتِیشمَه یِیتِی، اَلله تَعالَی بُو نَرسَه لَرنِی کوُرِیشدَن وَ اِیشِیتِیشدَن نَهِی قِیلگن، اوُلَر اوُزلَرِینِی ساتِیب آلگن نَرسَه لَرِی اوُچُون جَواب بِیرِیشَه دِی، چوُنکِی اوُلَر ساتِیب آلگن نَرسَه لَرِی بِیلَن هَم اوُزلَرِینِی وَ هَم باشقَه لَرنِی گوُمراهلِیگِیگه، اَلله نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَرِینِی نَظَرگه آلِینمَسلِیگِیگه، اَلله نِینگ شَرِیعَت قانوُنلَرِیدَن اوُزاقلَه شِیب کِیتِیلِیشِیگه سَبَب بوُلِیشگن.

رَقص وَ اوُیِین:

اُمُّ المُؤمِنِین عائِشَه رَضِیَ الله عَنها اَیتَه دِیکِی: عِید کوُنِیدَه حَبَشِیلَر مَسجِددَه رَقص وَ اوُیِین بِیلَن مَشغُول اِیدِیلَر، « جاء حَبَشٌ يزْفِنُونَ في يوْمِ عِيدٍ في الْمَسْجِدِ» رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم مِینِی اوُلَرنِی تاماشا قِیلِیشگه چَقِیردِیلَر، مِینِی اوُلَرنِی کوُرِیش اوُچُون دَعوَت قِیلدِیلَر، «فَدَعَانِي النبي صلى الله عليه وسلم» وَ باشِیمنِی اوُ کِیشِینِی یِیلکَه لَرِیگه قوُیدِیم وَ

اوُلَرنِى اوُيِينلَرِينِى تاماشا قِيلِيش بِيلَن تا تاماشا قِيلِيشنِى هاحلَه مَى قالگوُنِيمچَه مَشغُول بوُلدِيم. [٧٥]

اِمامِى اَحمَد اِبنِ حَنبَل هَم اُمُّ المُؤمِنِين عائِشَه رَضِىَ الله عَنها دَن رِوايَت قِيلِيب مَرحَمَت قِيلَه دِى: وَضَعَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَقْنِي عَلَى مَنْكِبَيْهِ لِأَنْظُرَ إِلَى زَفْنِ الْحَبَشَةِ[٧٦] رَسُول الله صَلّى الله عَلَيهِ وَسَلّم مِين حَبَشِيلَرنِى رَقصِينِى تاماشا قِيلِيشلِيگِيم اوُچُون مِينِى جَغِيمنِى پِيلگَه لَرِيگَه قوُيدِيلَر. اِمامِى ذَهَبِى اَيتَه دِى: بوُ يِيردَگِى "زَفن"دَن مَقصَد رَقصدوُر وَ اِبنِ اُثَير هَم اَيتَه دِى: "زَفن" عِبارَه سِى اَصلِيدَه رَقص وَ اوُيِين مَعناسِيدَه. شوُنِينگدِيک اُمُّ المُؤمِنِين عائِشَه رَضِىَ الله عَنهادَن قِيلِينگَن رِوايَتلَردَه كِيلتِيرِيلِيشِيچَه: [٧٧] قَدِمَ وَفْدُ الْحَبَشَةِ، فَجَعَلُوا يَزْفِنُونَ، وَيَلْعَبُونَ، وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَائِمٌ يَنْظُرُ، فَقُمْتُ وَأَنَا مُسْتَتِرَةٌ خَلْفَهُ، فَنَظَرْتُ حَتَّى أَعْيَيْتُ، ثُمَّ قَعَدْتُ، فَنَظَرْتُ حَتَّى أَعْيَيْتُ، ثُمَّ قَعَدْتُ، وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَائِمٌ يَنْظُرُ، فَاقْدُرُوا قَدْرَ الْجَارِيَةِ الْحَدِيثَةِ السِّنِّ الْمُشْتَهِيَةِ لِلنَّظَرِ. حَبَشِيلَردَن تَشكِيل تاپگَن هَيئَت بِيزلَرنِى آلدِيمِيزگَه پِيتِيب كِيلِيشدِى وَ اوُلَر رَقص ، اوُيِين بِيلَن مَشغُول بوُلِيشدِى......... باشقَه بِير جايدَه اُمُّ المُؤمِنِين عائِشَه رَضِىَ الله عَنها مَرحَمَت قِيلَه دِيلَر: [٧٨] « وَالْحَبَشَةُ يَلْعَبُونَ بِحِرَابِهِمْ فِي مَسْجِدِ» حَبَشِيلَر مَسجِددَه قوُراللَرِى بِيلَن اوُيِين كُورسَه تِيشگَن اِيدِى، رَسُول الله صَلّى الله عَلَيهِ وَسَلّم مِينِى اوُزلَرِينِى رِدالَرِى بِيلَن توُسدِيلَر وَ مِين اوُلَرنِى اوُيِينلَرِينِى تاماشا قِيلدِيم. حَبَشِيلَر شادلِيک قِيلِيب اوُينَه ياتگَن وَ نَيزَه لَرِى بِيلَن رَقصگَه توُشَه ياتگَن پِيتلَرِيدَه عُمَر مَسجِدگَه كِيرِيب كِيلَه دِى وَ بِير موُشت مَيدَه تاشنِى آلِيب اوُلَرگَه آتَه باشلَيدِى، پَيغَمبَرِيمِيز صَلّى الله عَلَيهِ وَسَلّم اوُنگَه قَرَب مَرحَمَت قِيلدِيلَركِى: [٧٩] دعهم يا عمر [٨٠] "اِى عُمَر اوُلَرنِى اوُز حالِلَرِيگَه قوُى".

---

[٧٥] رواه مسلم
[٧٦] مسند امام احمد (٢٣٧٠٩٩)
[٧٧] ذهبى . الفائق(١١٢/٢)
[٧٨] ابن اثير. النهاية(٣٠٥/٢)
[٧٩] صحيح مسلم، أبو الحسن مسلم بن الحجاج النيسابوري، دار إحياء التراث العربي، ج ٢، ص ٦٠٩

[٨٠] متفق عليه

أُمُّ المُؤمِنِین اَیتَه دِیلَرکِی: مِین شُو حالَتدَه مَسجِددَگِی حَبَشِیلَرنِی اوُیِینلَرِینِی تا پَیغَمبَر چَرچَه گوُنلَرِیچَه تاماشا قِیلدِیم. شوُنِینگ اوُچُون هَم کِیچِیک یاشدَگِی قِیزلَرنِی حِسّیاتلَرِینِی وَ اوُلَرنِینگ اوُیِینگه، کوُنگِیل آچَر نَرسَه لَرگه نِسبَتاً اِیختِیاجلَرِینِی اِعتِبارگه آلِینِیشِی کِیرَک. «فَاقْدِرُوا قَدْرَ الْجَارِيَةِ الْحَدِيثَةِ السِّنِّ حَرِيصَةً على اللَّهْوِ .[81]

اَلبَتَّه شوُ حَبَشِیلَر رَسُول الله صَلّى الله عَلَیهِ وَسَلّم مَدِینَه گه کِیرِیب کِیلگَن پَیتلَرِیدَه قَدَمِی مُبارَکلَرِی اوُچُون شادلِیکلَرِینِی اِظهار قِیلگَن حالدَه، قُوراللَرِی بِیلَن اوُیِین وَ رَقص نَمایِیشِینِی کوُرسَتگَن اِیدِیلَر: اَنَس اِبنِ مالِک رَضِیَ الله عَنهُ اَیتَه دِی: رَسُول الله صَلّى الله عَلَیهِ وَسَلّم مَدِینَه گه کِیلگَن پَیتلَرِیدَه، لَمَّا قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ، حَبَشِیلَر اوُ کِیشِینِینگ قَدَمِی مُبارَکلَرِی اوُچُون اوُزلَرِینِینگ شادلِیکلَرِینِی اِظهار قِیلِیب قوُراللَرِی بِیلَن اوُیِین کوُرسَتگَن اِیدِیلَر، لَعِبَتْ الْحَبَشَةُ لِقُدُومِهِ فَرَحًا بِذَلِكَ، لَعِبُوا بِحِرَابِهِمْ.[82] شَوکانِینِی اَیتِیشِیچَه، اوُلَرنِینگ اوُیِینِی قوُراللَرِینِی قوُللَرِی بِیلَن اَیلَنتِیرِیش وَ بَدَن حَرَکَتلَرِیدَن عِبارَت اِیدِی. [83]

بوُندَن تَشقَه رِی أُمُّ المُؤمِنِین عائِشَه رَضِیَ الله عَنها رِوایَت قِیلَه دِیلَرکِی: رَسُول الله صَلّى الله عَلَیهِ وَسَلّم اوُتِیرگَن اِیدِیلَر، شوُندَه یاش بالَه لَرنِینگ بَقِیر- چَقِیر شاوقِینِینِی اِیشِیتدِیم، رَسُول الله صَلّى الله عَلَیهِ وَسَلّم اوُرنِیلَرِیدَن توُردِیلَر وَ بِیر حَبَشِی چوُرِینِینگ رَقصگه توُشَه یاتگه نِینِی بالَه لَر اوُنِی اَطرافِینِی اوُرَب آلِیشگه نِینِی کوُردِیلَر، «حَبَشِيَّةٌ تَزْفِنُ وَالصِّبْيَانُ حَوْلَهَا»، رَسُول الله صَلّى الله عَلَیهِ وَسَلّم مَرحَمَت قِیلدِیلَر: يَا عَائِشَةُ تَعَالَيْ فَانْظُرِي» ...[84] " اِی عائِشَه کِیل، بوُنِی کوُرگِین........"

بُو یِیردَه آچِیق- آیدِین کوُرِینِیب توُرگه نِیدِیک، بِیر حَبَشِی چوُرِی رَقصگه توُشگَن، اَگَر رَقصگه توُشِیشلِیک حَرام بُولگه نِیدَه رَسُول الله صَلّى الله عَلَیهِ وَسَلّم بوُ چوُرِینِی رَقصگه

---

[81] متفق عليه . مسلم بن حجاج نيشابوري، صحيح مسلم، ج ٢، ص ٦٠٩، تحقيق: محمد فؤاد عبد الباقي، كتاب صلاة العيدين، بَاب الرُّخْصَةِ في اللَّعِبِ الذي لَا مَعْصِيةَ فيه في أَيامِ الْعِيدِ/ محمد بن اسماعيل البخاري، صحيح البخاري، ج ١، ص ١٧٣، تحقيق : د. مصطفى ديب البغا، كتاب الصلاة، ابواب المساجد، بَاب أَصْحَابِ الْحِرَابِ في الْمَسْجِدِ . / بخارى كتاب المناقب ج٢ص١٧٩ و كتاب العيدين ج١ص١٢٣ - صحيح مسلم كتاب صلوه العيدين ج٢ص٦٠٨

[82] سنن أبي داود كتاب الأدب باب في النهي عن الغناء.

[83] فإن اللعب هو الحركات الصادرة منهم من تقليب حرابهم بأيديهم وحركة أبدانهم

[84] البانى در " صحيح الترمذى" (٣٦٩١). و ابن حجر در فتح الباري

توُشیشدَن مَنع قِیلگَن وَ اوُنی حُکمِینی صادِر قِیلگَن بوُلَردیلَر، بوُندَن تَشقَه رِی اُمُّ المُؤمِنِین عائِشَه نِی مَنَه بُو چوُرِینی رَقصِینی تاماشا قِیلیشگه چَه قِیرمَه گَن وَ اوُزلَرِی هَم قَرمَه گَن بوُلَردِیلَر.

اِمامِی شافِیعِی رَحِمَهُ الله مَنَه بُو حَدِیثنِی اِستِناد قِیلگَن حالدَه اَیتَه دِیکِی: رَقص حَرام اِیمَس، مَکروُه هَم اِیمَس، بَلکِی مُباهدوُر، فَقَط شوُ شَرط بِیلَن کِی اِیرکَک کِیشِی مُخَنَّثِین (خُنَسَه) نِی قِیلِیغِینی قِیلمَسلِیگِی کِیرَک، یَعنِی اوُزِینی عَیاللَرگه اوُحشَه تَه دِیگَن،سوُست، غَیرَتسِیز،اِیرکَکلِیک صِیفَتلَرِی بوُلمَه گَن اِیرکَکلَرنِی قِیلِیغِینی قِیلمَسلِیگِی کِیرَک، اَگر بُو اِیشنِی قِیلَه دِیگَن بوُلسَه حَرام حِسابلَه نَه دِی. اِینِدی سِیزلَر شَرِیعَتدَن خَبَرِی بوُلگَن یا اوُتگَن مُسُلمان اَجدادلَرِی سُنَّتلَرِیگه اِیگه بوُلگَن هوُراِمیلَرنِینگ پایکوُبِیسِیدَه (هوُر پرای) نِیمَه اوُچُون حَتَّی پِیلگه نِی قِیمِیرلَه تِیشنِی یا اوُرِینسِیز کوُلِیشنِی یا آرتِیقچَه قِیلِیقلَرنِی کوُرمَسلِیگِینگِیزنِی توُشوُنِیب آلگَندِیرسِیز؟ اوُلَرنِی کوُپچِیلِیگِی جِددِی،آغِیر، باسِیق حالدَه بوُ پایکوُبِینِی قِیلِیشَه دِی. گوُیاکِی اوُلَر جَنگ قِیلَه یاتگَندِیک بوُنِی عَمَلگه آشِیرِیشَه دِی. شَیخلَر وَ اوُلَمالَرنِی هَم پایکوُبِیسِی(هوُر پرای) وَ حَتَّی اوُزلَرِیگه خاص گوُرانِیلَرِی، تَرانَه لَرِی بوُلگَن. حَه، اوُلَرنِینگ شادلِیگِی قَلبلَرِیدَه وَ اوُلَرنِینگ ظاهِرِی حَرَکَتلَرِی هَم اوُلَرنِینگ اِیرکَکلِیکلَرِیگه، شَهامَتلَرِیگه ضَربَه اوُرمَیدِی. سوُرانِیلَرنِی، شَککاکلَرنِی وَ باشقَه کوُرد لَهجَه لَرِینِینگ هَلپَرکِی وَ پایکوُبِیلَرِی، بَلوُچلَرنِینگ قِیلِیچ بِیلَن رَقصگه توُشِیشلَرِی، توُرکمَنلَرنِینگ حَنجَر بِیلَن ذِکرگه توُشِیشلَرِی، اِیرانِی جَنوُبِیدَگِی خَمَلِیلَرنِی عَزباسِی، عَرَبلَرنِینگ قِیلِیچ رَقصلَرِی هَم مَنَه بوُلَرگه مِثال بوُلَه آلَه دِی. اَلبَتَّه چِیچِینلَر وَ باشقَه مُسُلمان قَوملَر هَم اَلله نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنگه مُناسِب حالدَه پایکوُبِیلَرنِی،رَقصلَرنِی وُجُودگه کِیلتِیرِیشگَن، اوُلَرنِی ذِکر قِیلِیب اوُتِیرِیشگه حاجَت یوُق.

شافِیعِی مَذهَبِیدَگِی رَقصنِی حُکمِی مُباه، اَمّا حَنَفِی وَ مالِیکِی وَ حَنبَلِی مَذهَبلَرِیدَه مَکرُوه. بوُنِی دَلِیلِی هَم بُو رَقص اِنسانِی شَخصِیَتِینِی،اُبُهَتِینِی پَستگه توُشوُرِیب یوُبارَه دِی، دِیب سَنَلگَن. اَلبَتَّه بَعضِیلَرنِی اِدَّعا قِیلِیشلَرِیچَه، حَنَفِی وَ مالِکِی مَذهَبلَرِی رَقصنِی عُمُوماً حَرام دِیب بِیلِیشَه دِی، اَمّا مَنَه بُو عَزِیزلَر شُبهَه گَه توُشِیب قالِیشگَن، اوُلَر مَطلَبنِی خَطا

تۇشۇنِیشگَن، چۈنکِی حَنَفِی وَ مالِکِی مَذهَبِیدَگِی اَنَه بُو رَقص بِیلَن عِبادَت قِیلَه یاتگَن کِیمسَه لَرنِینگ دَستَه سِینِی رَقصِی حَرام قِیلِینگَن، اوُلَر بُو رَقصنِی اَللّٰه گَه یَقِین بوُلِیشنِی بِیر نَوِی دِیب حِسابلَشَه دِی. بُو حوُددِی بَعضِی دَروِیشلَر وَ صوُفِیلَرنِی اِیشِیگَه اوُخشَیدِی. فِقه عِلمِینِی اَهلِی مَنَه بوُندَی رَقصلَرنِی تَحرِیم قِیلِیش بوُیِیچَه هِیچ قَندَی اِیختِلافگَه اِیگَه اِیمَس.

هَر قَندَی صوُرَتدَه هَم هِیچ قَیسِی بِیر اَهلِی سُنَّتدَگِی عالِم رَقصگَه توُشِیشنِی حَرام قِیلگَن اِیمَس، اِیندِی اوُ مُباه بوُلَه دِیمِی یا مَکرُوه بوُلَه دِیمِی، رَقصگَه توُشِیشلِیکنِی اوُزِی حَرام اِیمَس، اوُنِی حَرام اِیکَنلِیگِیگَه دَلِیل هَم مَوجُود اِیمَس، بَلکِی بُو پِیردَه اوُنِی مُباه یا مَکرُوه دَرَجَه سِیدَه اوُشلَب توُرِیشلِیک یا حَرام قِیلِیب آلِیشلِیک، شَخصلَرنِینگ قِیلَه یاتگَن عَمَلِیگَه باغلِیق نَرسَه.

مَثَلاً جِسمانِی مَشق قِیلِیشلِیکنِی اوُزِی مُباه نَرسَه، اِیندِی بِیر کِیشِی بوُنِی فَحرلَه نِیش اوُچُون قِیلَه دِی یاکِی کوُچلِی بوُلِیش اوُچُون قِیلَه دِی یا اوُغِیرلِیک قِیلِیش یا آدَملَرنِی نامُوسِینِی اَذِیَت قِیلِیش اوُچُون قِیلَه دِی، مَنَه بُو پِیرگَه کِیلِیب اَصلِی حُکمِی مُباه بوُلگَن جِسمانِی مَشقلَرنِینگ حُکمِی اوُزگَه رَه دِی وَ شَخصنِینگ قِیلگَن عَمَلِیگَه قَرَب مَنَه بُو جِسمانِی مَشق سَبَبلِی شَخص گُناهگَه دوُچار بُولَه دِی، اَمّا اَگَر بِیر کِیشِی حوُددِی شوُ جِسمانِی مَشقنِی آدَملَرگَه یَندَه کوُپراق یَحشِیلِیک قِیلِیشگَه یاردَم بِیرِیشِی اوُچُون اِعداد قِیلسَه یا بَدَنِینِی قُوَّتلَنتِیرسَه یاکِی اَللّٰه نِی یوُلِیدَه جِهاد قِیلِیشگَه اوُزِینِی تَیّارلَسَه، اوُنِی اِیشِی مُباه حِسابلَه نَه دِی وَ مُکافات وَ اَجر آلِیشِیگَه سَبَب بوُلَه دِی. « لاَ یَتِمُّ الْوَاجِبُ إِلاَّ بِهِ؛ فَهُوَ وَاجِبٌ» قائِدَه سِی بُو پِیردَه اوُزِینِی کوُرسَه تَه دِی وَ اَنَه بُو جِسمانِی مَشق واجِب بِیر نَرسَه گَه خِذمَت قِیلگَه نِی سَبَبلِی واجِبگَه اَیلَه نَه دِی.

حاضِرگَه چَه فَقِیرلِیکدَن وَ آچلِیکدَن نَجات تاپِیب فَراوانلِیککَه پِیتِیشگوُنگَه قَدَر وَ قوُرقوُودَن، ناتِینچلِیکدَن نَجات تاپِیب اَمنِیَتنِی قوُلگَه کِیرِیتگوُنگَه قَدَر، شَخص وَ جَمِیعیَتنِی شاد قِیلسَه بوُلَه دِیگَن یوُزلَب اوُرِینلَر مَوجُود اِیکَه نِینِی جُودَه یَحشِی توُشوُنِیب پِیتدِیک، تَعلِیم آلَه دِیگَن وَ اِیش اوُرگَه نَه دِیگَن اوُرِینلَرنِی مُهَیّا قِیلِیشلِیک وَ

...... مَنَه بوُلَر حَیاتدَگی اِجابِی قِیررَه لَر بوُلیب، قَلبِنِی شاد وَ حوُرسَند قِیلیش، اوُنِی قُوَّتلَنتیرِیش قابِلِیَتِیگه ایگه، اوُ اِیچکِی سَلامَتلِیک اَبزارلَرِیدَن بِیرِی صِیفَتِیدَه هَم اوُزِینِی وَظِیفَه سِینِی بَجَرَه آلَه دِی وَ هَم قَلبِنِی قُوَّتلَنتِیرِیش، کوُچگه توُلدِیرِیش آرقَه لِی شَخصلَرنینگ فَعالِیَتِینِی، اِیخترا قِیلیش قابِلِیَتِینی کوُپَیتیرِیشگه وَ آدَملَرنینگ اِجتِمائِی عَلاقَه لَرِینِی ساغلامراق قِیلیشگه وَ اوُلَرنِی حَیاتگه وَ کِیلَجَککَه نِسبَتاً یَحشِی نَظَر بِیلَن قَرَشلَرِیگه وَ اِنسانلَرنینگ اِیچکِی سَلامَتلِیگِیگه یاردَم بِیرَه دِی. بُو یَعنِی دُنیاوِی وَ اُخراوِی مَقصَدلَرنِی قوُلگه کِیرِیتِیش یوُلِیدَگِی قُدرَتمَند حَرَکَتلَر اوُچوُن شادلِیک وَ حوُرسَندچِیلِیکنِی وُجُودگه کِیلتِیرِیش دِیمَکدِیر؛ لِیکِن نِیمَه اوُچُون بوُتوُن جَهان کافِرلَرِی،مُنافِقلَر،مُرتَدلَر، مَحَلِّی بوُلغَنگَن سِکوُلارزَدَه لَر جَمِیعیَتدَگِی عُمُوم شَخصلَرنِی آرَه سِیدَگِی کوُپ سانلِی وَ اَساسِی شادلِیک کِیلتِیرُوچِی مَنَه بُو قِیررَه لَرگه اِعتِبار قَرَه تِیشنِی اوُرنِیگه، غَیرِی شَرعِی قِیررَه لَرگه مَخصُوصاً جِنسِی ناشَرعِی مَسَلَه لَرگه، رَقصگه، تَرانَه گه دِققَتلَرِینِی قَرَتیشگَن، بُولِیب هَم بوُلَر غَیرِی شَرعِی، اوُتکِینچِی،بَردَوام بوُلمَه گَن نَرسَه لَر حِسابلَه نَه دِی، حَتّٰی بُو اِیشلَر بِیر قَندَیدِیر توُشکِینلِیککَه وَ قَلبِنِی یَنَدَه کوُپراق اِفلاصلَه نِیشِیگه وَ نِیگِیلِیزمنِی اِیجاد بوُلِیشِیگه وَ.......باعِث بوُلَه دِی وَ نِهایَت شَیطاتپَرَستلِیکنِی وَ سِکوُلارِیزم مَکبَتلَرِیگه آلِیب بارمَیدِیمِی؟

اَگَرچِی تَرانَه یا گوُرانِی،رَقص، پایکوُبِی شادلِیکنِی اِیجاد قِیلیش اوُچُون بِیر اَبزار حِسابلَنسَه هَم، لِیکِن شادلِیک فَقَط گوُرانِیدَن،رَقصدَن، پایکوُبِیدَن عِبارَت دِیگه نِی اِیمَس. اَمّا نِیمَه اوُچُون عُمُومِی اَخبارات واسِیطَه لَرِیدَه مَخصُوصاً کافِرلَر، مَحَلِّی مُرتَدلَر،مُنافِقلَر وَ سِکوُلارزَدَه لَرگه تِیگِیشلِی سپُوتنِیک کَنَللَرِیدَه تَرانَه گه، رَقصگه نِهایَتدَه کوُپ اَهَمِیَت بِیرِیلَه دِی؟ چوُنکِی مَنَه بُو اِیککاوِی مُسُلمانلَر تامانِیدَن اِهمال قِیلِینگَن، کوُرمَسلِیککَه آلِینگَن، شَیطان اِیسَه اوُزِینِی یارانلَرِینِی کَنَلِی آرقَه لِی اِنسانلَرنینگ اِیختِیاجِی دِیب سَنَلگَن بوُشلِیقنِی توُلدِیرماقچِی وَ اوُزِینِی قوُل آستِیدَگِی مُورِیدلَرِینِی یاردَمِی بِیلَن مَنَه بُو بوُرچَککَه اِینگ کوُپ کوُچِینِی مَرکَزلَشتِیرگَن وَ ....

شُوندَی بۇلگَچ شَیطاننِی مَکرِینِی باطِل قِیلِینگلَر، اوُ جُودَه هَم ضَعِیف، شَیطان مَنَه بُو کَتَل آرقَه لِی اوُزِینِینگ فاسِد عَقِیدَه سِینِی، اِیشانچِینِی جَمِیعیَتگَه سِینگدِیرِیشِیگَه یوُل قۇیمَنگلَر، مَنَه بُو اِیککِی اوُرِیننِی اوُستِیدَه بِیر نِیچَه اوُن یِیللِیکدَن بوُیان کَم اِیشلَندِی، اوُرتَه دَه بۇشلِیق وُجودگَه کِیلگَن، شوُنِینگ اوُچُون تِیزراق حَرَکَت قِیلِینگلَر وَ مِللَتِیمِیزنِینگ اِسلامِی تَرِیخِیدَن فایدَه لَنگَن حالدَه، اوُزِینگِیزنِینگ مِللَتِینگِیزنِی آرَه سِیدَه مَنَه بوُ شادلِیک اَبزارِینِی قَندَی قِیلِیب مَدَنِیَتلَشتِیرِیشنِی قَیتَه دَن اوُرگَه نِینگلَر، شُو رَوِیش بِیلَن دُشمَنگَه اوُزِینگِیزنِی هَلاک قِیلوُوچِی ضَربَنگِیزنِی بِیرِینگلَر، چوُنکِی بُو دُشمَن اَنَه بُو اِیککِی کَتَل آرقَه لِی اوُزِینِینگ مَدَنِی، عَقِیدَه وِی، بوُزغوُنچِی حَملَه سِینِی باشلَه گَن وَ اوُلَر مِللِیَردلَب دالاّر صَرفلَش آرقَه لِی اَمِیرِکَه نِینگ،اِسرائِلنِینگ،راسِّیَه نِینگ وَ بوُتُون جَهاندَگِی باشقَه کافِرلَرنِینگ اَنَه اوُشَنچَه سپوُتنِیک کَنَللَرِینِی یوُلگَه قۇیِیشگَن، اوُلَر تَرانَه وَ گۇرانِی،رَقص وَ هَلپَرکِینِی واسِیطَه سِیدَه بوُلغَنگَن عَقِیدَه لَر، رَفتارلَر،نَموُنَه لَرنِی توُغرِیدَن- توُغرِی اَرَلَشتِیرِیب تَشلَش آرقَه لِی اَللهَ نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُننِی وَ مُسلمانلَرنِینگ اِیمانِینِی نِشانگَه آلِیشگَن.

سِین خۇشیار بوُل، اَگَر سِین خۇشیار بوُلَه دِیگَن بوُلسَنگ اوُلَرنِی قِیلَه یاتگَن مَکر وَ سِحرلَرِی هِیچ نَرسَه اِیمَس، بوُندَن خاطِرجَمع بوُلسَنگ هَم بوُلَه دِی، چوُنکِی اَللهَ تَعالَی اوُلَرنِینگ رَئِیسلَرِی حَقِیدَه مَرحَمَت قِیلَه دِیکِی: اِنَّ کَیْدَ الشَّیْطَانِ کَانَ ضَعِیفاً (نساء/۷۶) شُبهَه سِیز شَیطاننِی نَیرَنگِی هَمِیشَه ضَعِیف بوُلگَن.

هَزِیل وَ شوُخ سوُزلَر آرقَه لِی وُجودگَه کِیلگَن شادلِیک:

عَبدُالله اِبنِ حارِث اِبنِ جَزء رَضِیَ الله عَنهُ اَیتَه دِی: رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم چَه لِیک کوُپ هَزِللَشگَن آدَمنِی کوُرمَه دِیم، اَمّا اوُ کِیشِینِینگ هَزِیللَرِینِی هَمَّه سِی حَق بوُلَر اِیدِی. شوُنِینگدِیک رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم دَن کوُرَه کوُپراق تَبَسّوُم قِیلَه دِیگَن آدَمنِی هَم کوُرمَه دِیم. جَرِیر اِبنِ عَبدُالله اِبنِ بِجلِّی رَضِیَ الله عَنهُ هَم اَیتَه دِیکِی: اِیمان کِیلتِیرگَه نِیمدَن سوُنگ هَر دائِم رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّمنِی کوُرگَن

پَیتِیمدَه، اوُ کِیشِی مِینگه قَرَب کوُلِیب تَبسّوُم بِیلَن قَرَردِیلَر. اَنَس اِبنِ مالِک رَضِیَ الله عَنهُ هَم اَیتَه دِیکِی: رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم هَمَّه دَن کوُرَه شوُخطَبع بوُلگَن اِیدِیلَر. شوُنِینگدِیک اوُ کِیشِینِی اَیتِیشِیچَه، رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم مَرحَمَت قِیلگَن اِیدِیلَرکِی: [85] «رَوِّحُوا القُلوبَ سَاعَةً بَعْدَ سَاعَةٍ»؛ قَلبلَرنِی ساعَتمَه – ساعَت شاداب قِیلِیب تِیرِیلتِیرِیب توُرِینگلَر. [86]

شُو سَبَبلِی هَم سُفیان ثَورِی رَحِمَهُ الله دَن سوُرَه گَن اِیدِیلَر: شوُخطَبع بُولِیب هَزِیللَه شِیش عَیبمِی؟ اوُ کِیشِی جَواب بِیردِیلَر: یوُق، بَلکِی سُنَّتدوُر؛ چوُنکِی رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم مَرحَمَت قِیلگَن اِیدِیلَر: «إنی لأَمْزَحُ ولا أقولُ إلاّ الحقّ»؛ اَلبَتَّه مِین هَزِیللَه شَه مَن، اَمّا حَقدَن باشقَه سوُزنِی گَپِیرمَیمَن. [87]

بُو یِیردَه اَلله نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنگه قَرشِی بوُلگَن هَر قَندَی هَزِیل ناحَق حِسابلَه نَه دِی، مَثَلاً:

- اَلله تَعالَی یاکِی اوُ ذاتنِی آیَتلَرِی یا قانوُنلَرِی یاکِی رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم بِیلَن هَزِیللَه شِیش. وَلَئِن سَأَلْتَهُمْ لَیَقُولُنَّ إِنَّمَا کُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ قُلْ أَبِاللهِ وَآیَاتِهِ وَرَسُولِهِ کُنتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ (توبه/۶۵) قَسَمکِی، اَگَر اوُلَردَن (نِیگه سِیزنِینگ اوُستِینگِیزدَن کوُلگَنلَرِی حَقِیدَه) سوُرَه سَنگِیز، اَلبَتَّه اوُلَر: " بِیز فَقَط بَحثلَه شِیب، هَزِیللَه شِیب کِیلیَپمِیز، خالاص"، دِیید‍ِیلَر. اَیتِینگ: " اَلله دَن، اوُنِینگ آیَتلَرِیدَن، اوُنِینگ پَیغَمبَرِیدَن کوُلوُچِی بوُلدِینگِیزمِی؟". لاَ تَعْتَذِرُواْ قَدْ کَفَرْتُم بَعْدَ إِیمَانِکُمْ إِن نَّعْفُ عَن طَآئِفَةٍ مِّنکُمْ نُعَذِّبْ طَآئِفَةً بِأَنَّهُمْ کَانُواْ مُجْرِمِینَ (توبه/۷۰) عُذر اَیتمَنگلَر! سِیزلَر اِیمان کِیلتِیرگه نِینگِیزدَن سوُنگ یَنَه کُفرگه قَیتدِینگِیز. اَگَر سِیزلَردَن بِیر طائِفَه نِی (چِین اِخلاص بِیلَن تَوبَه قِیلگَنلَرِی اوُچُون) عَوف قِیلسَک، باشقَه بِیر طائِفَه نِی جِنایَتچِی بُولگَنلِیکلَرِی باعِث عَذابلَیمِیز.

---

[85] طبرانی
[86] ابوداوود در مراسیل، ترمذی در شمایل
[87] طبرانی

- اوُرِینسِیز هَزِیللَرگه باشقَه بِیر مِثال: آدَملَرنِی کوُلدِیرِیش اوُچُون یالغان گَپِیرِیش: وَيْلٌ لِلَّذِي يُحَدِّثُ بِالحَدِيثِ لِيُضْحِكَ بِهِ القَوْمَ فَيَكْذِب، وَيْلٌ لَهُ، وَيْلٌ لَهُ.[88] باشقَه لَرنِی کوُلدِیرِیش اوُچُون یالغان گَپِیرَه یاتگَن کِیمسَه گه وای بوُلسِین؛ بوُندَی شَخصنِی حالِیگه وای بوُلسِین.

- شادلِیک وَ خُورسَندچِیلِیکنِی وُجُودگه کِیلتِیرِیش یوُلِیدَگی اوُرِینسِیز هَزِیلگه مِثال، باشقَه لَرنِی قوُرقوُوگه،وَحشَتگه سالِیشدوُر: رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّمنِینگ صَحابَه لَرِی تَعرِیفلَب بِیرِیشلَرِیچَه؛ اوُلَر رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم بِیلَن بِیرگه سَفَردَه بوُلِیشگَن اِیدِی. بوُ کِیشِیلَرنِی بِیرِی اوُخلَب قالَه دِی؛ باشقَه لَر تَناب آلِیب کِیلِیب بوُ کِیشِینِی باغلَب قوُیماقچِی بوُلِیشَه دِی؛ شوُ پَیتدَه بوُ کِیشِی قوُرقِیب کِیتَه دِی. رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم مَرحَمَت قِیلدِیلَر: «لَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يُرَوِّعَ مُسْلِمًا» مُسُلمان کِیشِی اوُزِینِی مُسُلمان بِرادَرِینِی قوُرقِیتِیشِی جائِز اِیمَس.[89]

- بَعضِیلَر شادلِیکنِی وُجُودگه کِیلتِیرِیش اوُچُون فایدَه لَه نَه دِیگَن اوُرِینسِیز هَزِیللَردَن بِیرِی، باشقَه لَرنِی مَسخَرَه قِیلِیش، اوُلَرنِی عَیبِینِی تاپِیش وَ اوُلَرگه خوُنِیک لَقَبلَرنِی قوُیِیش، غِیبَت قِیلِیشدَن عِبارَت، بوُ مُنافِقلَرنِی وَ سِکوُلارزَدَه لَرنِی صِیفَتلَرِیدَن بوُلِیب مُؤمِن شَخصنِی فاسِق مُسُلمانلَرنِی دائِرَه سِیگه تارتِیب کِیتَه دِی، اَگَر بوُ شَخص تَوبَه قِیلمَسَه ظالِملَر جُملَه سِیدَن بوُلِیب قالَه دِی. بِئْسَ الِاسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ ۚ وَمَنْ لَمْ يَتُبْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ (حجرات/۱۱)

مَنَه بوُ اوُرِینسِیز هَزِیللَر مُسُلمانلَرنِی اَذِیَت بوُلِیشلَرِیگه وَ اوُرتَه دَه کِینَه اِیجاد بوُلِیشِیگه سَبَب بوُلَه دِی.رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم مَرحَمَت قِیلَه دِیلَر: الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يَخْذُلُهُ وَلَا يَحْقِرُهُ التَّقْوَى هَاهُنَا" وَيُشِيرُ إِلَى صَدْرِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، "بِحَسْبِ امْرِئٍ مِن الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ دَمُهُ وَمَالُهُ وَعِرْضُهُ[90]." "مُسُلمانلَر بِیر- بِیرلَرِیگه بِرادَرلَردوُرلَر، اوُلَردَن بِیرِی باشقَه سِیگه ظُلم قِیلمَسلِیگِی یا تَحقِیرلَه مَسلِیگِی کِیرَک، اوُلَر بِیر- بِیرلَرِینِی یالغِیز تَشلَب قوُیِیشمَیدِی،

[88] سنن ابی داود و ترمذی
[89] سنن ابی داود و صححه آلبانی
[90] أخرجه أحمد (۲۷۷/۲ ، رقم ۷۷۱۳) ، ومسلم (۱۹۸۶/۴، رقم ۲۵۶۴) . وأخرجه أيضًا: البيهقي (۹۲/۶، رقم ۱۱۲۷۶)

تَقوا مَنَه بُو پیردَه دیر- اوُ کِیشِی کوُکرَکلَرِیگه اوُچ مَرتَه اِیشارَه قِیلدِیلَر – بِیر کِیشِی مُسُلمان بِرادَرِینِی تَخقِیرلَیدِیگن بوُلسَه، اوُنِی یامانلِیگِیگه شوُنِی اوُزِی کِفایَه قِیلَه دِی. بِیر مُسُلمان کِیشِینِی قانِی، مالِی، آبرُوسِی باشقَه بِیر مُسُلمانگه حَرامدوُر."

باشقَه لَرنِی آبرُوسِینِی سَقلَش اوُچوُن مُقابِل تَرَفنِینگ یاشِینِی، جِنسِینِی وَ هَزِیلنِی اَندازَه سِینِی هَم حِسابگه آلِینِیشِی لازِم. هَر قَندَی آدَم بِیلَن بِیر هِیلدَه هَزِیللَه شِیب بوُلمَیدِی. چوُنکِی بِیر هَزِیل بالَه لَرنِی یا وایَه گه یِیتِیب کِیلَه یاتگن یاشلَرنِی یا وایَه گه یِیتگن یاشلَرنِی دَردِیگه یِیتِیشِی موُمکِین، اَمّا اَنَه بُو هَزِیل یاشِی کَتتَه کِیشِیلَرگه قِیلِینَه دِیگن بوُلسَه، اوُلَرنِی اَذِیَت قِیلِینِیشِیگه یا مَسخَرَه قِیلِینِیشِیگه یا آبرُولَرِینِی کِیتِیشِیگه سَبَب بوُلِیشِی موُمکِین. یاکِی بوُلمَسَم بَعضِی هَزِیللَر اِیرکَکلَرنِی دَردِیگه یِیتِیشِی، اَمّا عَیاللَرگه توُغرِی کِیلمَسلِیگِی موُمکِین.

شوُنِینگدِیک اوُزِیمِیزنِی آبرُو یِیمِیزنِی سَقلَش اوُچوُن نادان وَ اَخماق کِیشِیلَر یا اوُزِیمِیز تَنِیمَه گن کِیشِیلَر بِیلَن هَزِیللَشمَه گه نِیمِیز مَعقوُل. بِیر شَخص سُفیان اِبنِ عُیَینَه رَحِمَهُ الله گه اَیتَه دِیکِی: هَزِیللَه شِیش یامان وَ ناخوُش بِیر اِیشدوُر. سُفیان اوُنگه اَیتدِیکِی: بَلکِی هَزِیل سُنَّتدوُر، فَقَط اوُنِی شَخصگه کِیرَکلِی وَقتدَه وَ کِیرَکلِی مَکاندَه قِیلِینِیشِی کِیرَک.

اِبنِ عُمَر رَضِیَ الله عَنهُمادَن سوُرَلدِی: رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّمنِی صَحابَه لَرِی کوُلِیشَرمِیدِی؟ اوُ کِیشِی جَواب بِیردِیلَر: حَه، اوُلَرنِی قَلبلَرِیدَه اِیمانلَرِی مُستَحکَم بوُلَر اِیدِی.

صَحابَه لَر کوُلِیشَردِی، اَمّا اِصراف قِیلِیشمَسدِی، چُونکِی هَزِیلدَه وَ کوُلِیشدَه،وَقتنِی خوُش اوُتکَه زِیشدَه، کوُنگِیل آچَر نَرسَه لَردَه اِصراف قِیلِیش وَ حَددِیدَن آشِیرِیب یوُبارِیشلِیک هَم، اوُزِیگه ضَرَر وَ ضَربَه لَرگه سَبَب بوُلَه دِی. اَگَر طَعاملَه نِیش وَ اِیچِیشدَه اِصراف قِیلِینَه دِیگن بوُلسَه، بُو جِسمگه ضَرَر کِیلتِیرَه دِی، کوُلِیشدَه اِصراف قِیلِیشلِیک هَم قَلبگه ضَرَر- زِیان کِیلتِیرَه دِی: رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم مَرحَمَت

قِيلَه دِيلَر: وَلاَ تُكْثِرِ الضَّحِكَ، فَإِنَّ كَثْرَةَالضَّحِكِ تُمِيتُ الْقَلْبَ[٩١] كوُپ كوُلمَنگلَر، زِيرا كوُپ كوُلِيش قَلبنِى اوُلِيشِيگه باعِث بوُلَه دِى.

عُمَر اِبنِ خَطّاب رَضِىَ الله عَنهُ هَم اَيتَه دِيكِى: "كِيمكِى كوُپ كوُلَه دِيگَن بوُلسَه، اوُنِى هَيبَتِى كَمَيَه دِى، كِيمكِى كوُپ هَزِيللَه شَه دِيگَن بوُلسَه پينگِيل اِنسانگه اَيلَه نِيب قالَه دِى، كِيمكِى نِيمَه نِى كوُپيَتِيرِيب يوُبارسَه، اوُشَه نَرسَه بيلَن مَشهُور بوُلَه دِى." يَعنِى اوُشَه نَرسَه نِى اَهلِى بوُلِيب قالَه دِى، مَثَلاً اوُنگه لَهو اَهلِى دِيپيلَه دِى.

اوُرِينلِى شادلِيكنِى وُجُودگه كِيلتِيرَه دِيگَن لَهولَردَن بِيرِى، بَدَنِى اوُيينلَردوُر:

جَرِير اِبنِ عَبدُالله اَيتَه دِى: بِير كوُن رَسُول الله صَلّى الله عَلَيهِ وَسَلّمنِى حِذمَتلَرِيگه بارِديم، اوُ كِيشِى حَسَن وَ حُسَين رَضِىَ الله عَنهُمالَرنِى آرقَه لَرِيگه اوُتيرگِيزِيب آلگَن اِيدِيلَر وَ رَسُول الله صَلّى الله عَلَيهِ وَسَلّم آياق وَ قوُللَرِيدَه يوُرِيب مَرحَمَت قِيلَر اِيدِيلَر: «نِعْمَ الجَمَلُ جَمَلُكُمَا»؛ سِيزلَرنِى توُيَنگِيز قَندَى هَم يَحشِى توُيَه! «نِعْمَ العِدْلاَنِ أَنْتُمَا»؛ سِيزلَرنِى اِيككاوِينگِيز هَم قَندَى هَم يَحشِى يوُكسِيزلَر! ياكِى اِينگ يَحشِى توُيَه سِيزلَرنِينگ توُيَنگِيز وَ كوُتَه رِيلِيب يوُرِيلِيشِى كِيرَک بوُلگَن اِينگ يَحشِى يوُک هَم سِيزلَر بوُلَه سِيزلَر. [٩٢]

أُمُّ المُؤمِنِين عائِشَه رَضِىَ الله عَنها هَم مَرحَمَت قِيلَه دِيلَر: خَرَجْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ صلى الله عليه وسلم وَأَنَا خَفِيفَةُ اللَّحْمِ، فَنَزَلْنَا مَنْزِلاً فَقَالَ لأَصْحَابِهِ تَقَدَّمُوا . ثُمَّ قَالَ لِي: تَعَالَيْ حَتَّى أُسَابِقَكِ، فَسَابَقَنِي فَسَبَقْتُهُ، ثُمَّ خَرَجْتُ مَعَهُ فِي سَفَرٍ آخَرَ وَقَدْ حَمَلْتُ اللَّحْمَ، فَنَزَلْنَا مَنْزِلاً، فَقَالَ لأَصْحَابِهِ: تَقَدَّمُوا، ثُمَّ قَالَ لِي :تَعَالَيْ حَتَّى أُسَابِقَكِ، فَسَابَقَنِي فَسَبَقَنِي، فَضَرَبَ بِيَدِهِ كَتِفِي وَقَالَ :هَذِهِ بِتِلْكَ[٩٣] " مَنَه بوُ اَوَّلگِينِى بَرابَرِيدَه."

---

[٩١] أخرجه أحمد (٣١٠/٢ ، رقم ٨٠٨١) ، والترمذي (٥٥١/٤ ، رقم ٢٣٠٥) ، وقال : غريب ، والبيهقى في شعب الإيمان (٧٨/٧ ، رقم ٩٥٤٣) .قال الألباني في \"السلسلة الصحيحة\" ٢ / ٦٣٧ :أخرجه الترمذي (٢ / ٥٠) و أحمد (٢ / ٣١٠) و الخرائطي في "\مكارم الأخلاق \" قال الشيخ الألباني : (حسن) انظر حديث رقم : ١٠٠ في صحيح الجامع.

[٩٢] ابن عدى، ابن عساكر (

[٩٣] رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ.[

فِکرِی مَشقلَر اوُچون قِیلِینَه دِیگَن کوُنگِیل آچَر لَهولَر هَم اوُرینلِی شادلِیکنِی وُجُودگَه کِیلتِیرَه دِیگَن لَهولَردَن حِسابلَه نَه دِی: عُموماً آلگَندَه جَنگ رِیجَه لَرِیدَن عِبارَت بوُلگَن شَحمَت ،شَشکَه وَ ....یاکِی جَنگ وَ حَیداوچِیلِیک تَکتِیکَه لَرِیدَن عِبارَت کامپیُوتِیر اوُیِینلَرِی بوُلِیب، اوُلَردَن بِیر نَرسَه لَرنِی تَعلِیم آلسَه بوُلَه دِی.

اِبنِ حَجَر هَیثَمِینِی یازِیشِیچَه: رافِیعِی اَیتگَه نِیدِیک، حُکملَر نوُقطَه پِی نَظَرِیدَن، نَردَه یاکِی شَحمَتنِی اَنگلَه توُچِی هَر قَندَی حَرَکَت – اوُیِین کوُلگوُ وَ زَوقلَه نِیشلَرگَه اوُحشَب – مَنَه بُو اِیککاوِیگَه اوُحشَه تِیلَه دِی. شوُنِینگ اوُچُون حِسابلَش وَعَقلِی مَشقلَرگَه اَساسلَنگَن هَر قَندَی اوُیِین – کوُلگوُ،لَهو، کوُنگِیل آچَر نَرسَه لَر حَرام اِیمَس، مَثَلا، بِیر جایدَن اِیککِینچِی جایگَه حِسابلَشنِینگ بِیر توُرِی بِیلَن کوُچِیرِیلَه دِیگَن اوُیِیقلَر وَ چِیزِیقلَردَن عِبارَت بوُلگَن جوُمباق." [١٣]

لِیکِن "آمَدگَه" اَساسلَنگَن هَر قَندَی اوُیِین – لَهو یا کوُنگِیل آچَر نَرسَه لَرنِی، مَثَلاً نَردَه گَه اوُحشَه گَن، ،رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم یامان دِیب حِسابلَه گَنلَر، اوُ کِیشِی مَرحَمَت قِیلگَنلَرکِی: " مَنْ لَعِبَ بِالنَّرْدَشِيرِ فَكَأَنَّمَا صَبَغَ يَدَهُ فِي لَحْمِ خِنْزِيرٍ وَدَمِهِ"[٩٤] "کِیمکِی نَردَه اوُینَه گَن بوُلسَه، گوُیاکِی قوُلِینِی توُنغِیز گوُشتِی وَ قانِیگَه بوُلغَب آلگَن بوُلَه دِی." چوُنکِی نَردَه یا نَرد اوُیِینلَرِی آمَدگَه اَساسلَنگَن بوُلَه دِی وَ شَخص مَنَه بُو رَوِیش بِیلَن قِمارگَه کِیرِیب کِیتِیشِی موُمکِین، بُو اوُیِینلَر شَخصنِینگ قِمارگَه کِیرِیب کِیتِیشِی اوُچُون مُقَدّیمَه حِسابلَه نَه دِی.

" شادلِیکنِی توُسِیب قالوُچِی عامِللَر یاکِی شادلِیکنِی بَرباد قِیلوُچِی نَرسَه لَر."

کوُرِیب توُرگَه نِیمِیزدِیک، اَللّه نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَر اَساسِیدَه حَیات کِیچِیرَه یاتگَن کِیشِیلَرنِینگ شَرعِی وَ عاددِی حَیات عاقِبِی اِیککِیتَه غَلَبَه وَ شادلِیکنِی اوُرتَه سِیدَه جایلَشگَن، اِیندِی کِیمکِی اَللّه نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُن اَساسِیدَه حَرَکَت قِیلمَه گَن وَ فِطرِی

---

[٩٤] مسلم ٢٢٦٠

اِیختِیاجلَرِینِی وَ مَسَلَه لَرِینِی اَلله نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُن بِیلَن باشقَرمَه گَن،کانترال قِیلمَه گَن، هِدایَت قِیلمَه گَن هَر قَندَی کِیشِی، اَگَر اوُزِینِینگ مَنَه بوُ اِیختِیاجلَرِیگَه ضَرَر پِیتگَه زِیشِی، هَمدَه اوُزِیگَه وَ باشقَه لَرگَه ظُلم قِیلِیشِی جوُدَه هَم عادِدِی حالَت حِسابلَه نَه دِی. بُو پِیردَه مَنَه بُو شَخص اوُزِی هاحلَه گَن وَ هاحلَمَه گَن حالدَه، اَلله تَعالَی مِینگَه نِیمَه یَحشِی یا نِیمَه یامان اِیگَه نِینِی تَعیِین قِیلِیشِینِی هاحلَه مَیمَن،مِینِی اوُزِیم یاکِی فَلانچِی سِکوُلارِیستِیک عَقِیدَه یا فَلانچِی سِکوُلارِیستِیک حِزب حاضِرگِی دَور اوُچُون اَلله دَن کوُرَه فایدَه لِیراق بوُلِیشِی موُمکِین، اَلله تامانِیدَن باشقَه رِیلگَن شادلِیکنِی هاحلَه مَیمَن، کوُنگلِیم اِیستَیدِیگَن یَنگِی زَمانَه وِی کوُندَه مادَه دَه بوُلگَن باشقَه نَرسَه نِی هاحلَیمَن، دِیِیَه یاتگَنگَه اوُحشَیدِی.

شَخص مَنَه شوُنچَه خَطالَرنِی، اِطاعَتسِیزلِیکلَرنِی اوُزِینِی قَلبِیگَه نِسبَتاً صادِر قِیلَه دِی، بوُلِیب هَم قَدِیمدَه هِیچ نَرسَه یوُق اِیدِی، اَمّا قَلبِیمِیز شاد بوُلگَن، لِیکِن حاضِر هَمَّه نَرسَه بار، اَمّا دِیلِیمِیز شاد اِیمَس، نِیمَه اوُچُون بوُندَی بوُلَه دِی، دِیب ناراضِی هَم بوُلَه دِی؟ اَصلِیدَه اوُ اوُزِینِی اوُرِینسِیز سَوالِینِی جَوابِینِی هَم یَحشِی بِیلَه دِی. اوُلَر اَلله نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَرنِی بِیر چِیتگَه سُورِیب قوُیِیشگَن وَ اوُزلَرِی بِیر موُشت اَخلَطگَه وَ قَلبِی بِیمار،زَلِیل، آرقَه دَه قالگَن قالاقلِیکلَر، باشقَه لَرنِی قوُل آستِیدَه بوُلِیش، فَقِیرلِیکدَن عِبارَت جَملَنمَه سِی گَه اَیلَه نِیب قالِیشگَن. مَنَه بُو حالَتنِی کوُرِیب توُرگَن جاهِللَر، مَنَه بُو اِسلامنِی وَ مُسُلمانلَرنِی بوُگوُنگِی کوُندَگِی حالَتِی دِیِیشَه دِی، اَلدَنگَن مُسُلمانلَر اِیسَه مُنافِقلَر وَ سِکوُلارزَدَه لَر، هَمدَه اِیچکِی مُرتَدلَر وَ تَشقِی کافِرلَر بِیلَن بِیرگَه اَنَه بُو جِنایَتچِیلَرنِی وَ اَلله نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُندَن اوُزاقدَه بوُلگَن جَمِیعیَتنِی اِستِناد قِیلگَن حالدَه، اِسلام دِینِیگَه وَ اَلله نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنِیگَه حَملَه قِیلِیشنِی باشلَه شَه دِی.

شُو پِیردَه شَخص مُعامَلَه قِیلِیب بوُلگَن، شادلِیکنِی اوُرنِیگَه اوُزِینِی مُوصِیَبتگَه دوُچار قِیلِیب آلگَن، یَعنِی شادلِیکنِی مُوصِیبَتگَه اَلمَشتِیرِیب آلگَن، اَگَر شَخص سابِقوُنَ الاَوّلوُن کَبِی اُحُد جَنگِیدَه بوُلگَن تَقدِیردَه هَم، اوُ مَنَه بوُندَی جِنایَتلَرنِی، اِطاعَتسِیزلِیکلَرنِی قِیلگَن بوُلسَه وَ اوُزِینِی اِطاعَتسِیزلِیگِینِی نَتِیجَه سِینِی کوُرگَن بوُلسَه، اوُ آه- نالَه اوُرِیب، وای نِیمَه اوُچُون بوُندَی بوُلِیب قالدِی، دِیِیَه آلمَیدِی؟ : أَوَلَمَّا أَصَابَتْكُم مُّصِيبَةٌ قَدْ أَصَبْتُم مِّثْلَيْهَا قُلْتُمْ أَنَّى

هَذَا قُلْ هُوَ مِنْ عِندِ أَنْفُسِكُمْ إِنَّ اللهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (آل عمران/۱۶۵) (اِی مُؤمِنلَر)، اَگَر سِیزلَرگَه (اُحُددَه دُشمَن تامانِیدَن) بِیر مُوصِیبَت یِیتسَه – حالبُوکِی، سِیزلَر (بَدر جَنگِیدَه) اوُنگَه اِیککِی بَرابَر مُوصِیبَت یِیتکَزگَن اِیدِینگِیز- " بُو بَلا قَیدَن کِیلدِی؟" – دِییسِیزمِی؟! (اِی مُحَمَّد)، اوُلَرگَه "بُو مُوصِیبَت – مَغلوُبِیَت اوُز قِیلمِیشلَرِینگِیزدَن"، دِیب اَیتِینگ! اَلبَتَّه اَلله هَمَّه نَرسَه گَه قادِردِیر.

بُو یِیردَه اَنَه بُو اِطاعَتسِیزلِیک قِیلِیب باش تارتَه یاتگَن شَخصنِی کِیم اِیکَه نِینِی فَرقِی یوُق، مَنَه بُو اِنسان اَلله تَعالَی اوُزِینِی اوُندَن راضِیلِیگِینِی اِعلان قِیلگَن وَ اوُ هَمَّه اِنسانلَرنِی اِحسان بِیلَن تابِع بوُلِیشگَه دَعوَت قِیلگَن سابِقوُنَ الاَوَّلوُنلَردَن بوُلگَنمِی، بوُنِی فَرقِی یوُق.   وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُم بِإِحْسَانٍ رَّضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتَهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ۚ ذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ (توبه/۱۰۰) یاکِی بوُلمَسَم مَنَه بُو اِطاعَتسِیز وَ باش تارتوُچِی شَخص عادِدی بِیر جِنایَتچِی مُسُلمان بوُلِیشِی یاکِی کافِرلَر جَمِیعیَتِیدَگِی بِیر کِیشِی بوُلِیشِی هَم موُمکِین، اِینگ مُهِمِی اوُ باش تارتگَن وَ یوُلِینِی قِیبشِیتِیرِیب کِیتگَن، اِیندِی بوُنِی نَتِیجَه سِینِی ،خاصِیلِینِی هَم اوُرِیب آلَه دِی. مَنَه بُو اَلله نِینگ اوُزگَرمَس سُنَّتِی بِیزلَرنِینگ دُنیاپِیمِیزنِی تَرتِیبِی وَ اِدارَه قِیلِینِیشِی اوُچُون یوُلگَه قوُیِیلگَن، بُو سُنَّتلَرنِی هِیچ قَچان اوُزگَرتِیرِیلمَیدِی: فَهَلْ يَنظُرُونَ إِلَّا سُنَّتَ الْأَوَّلِينَ فَلَن تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَبْدِيلاًوَلَن تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَحْوِيلاً (فاطر/۴۳) بَس، اوُلَر فَقَط اَوَّلگِیلَرنِینگ سُنَّتلَرِیگَه (یَعنِی کوُرگوُلِیکلَرِیگَه) کوُز توُتماقدَه لَر، خالاص (یَعنِی اوُلَرنِینگ هَم باشلَرِیگَه اَوَّلگِی دِینسِیزلَرنِینگ کوُنِی توُشَر). بَس، سِیز هَرگِیز اَلله سُنَّتِی- قانوُنِینِینگ اوُزگَرگَه نِینِی کوُرمَسسِیز وَ هَرگِیز اَلله سُنَّتِینِینگ اَیلَنگَه نِینِی (یَعنِی عَذابگَه مُستَحَق بوُلگَن کِیمسَه لَر قالِیب اوُزگَه لَر عَذابلَنگَه نِینِی) کوُرمَسسِیز.

عُمُوماً آلگَندَه مَنَه بُو اِیککِی اَساسِی نوُقطَه گَه اِعتِبار بِیرِیش کِیرَک: اَلله نِی شَرِیعَت قانوُنلَرِیگَه قَرَمَه – قَرشِی یوُلدَه حَرَکَت قِیلگَن هَر قَندَی کِیمسَه اوُز- اوُزِیدَن اَوتامَه تِیک صوُرَتدَه، اوُزِینِینگ وَ اَطرافِیدَگِیلَرنِینگ، حَتَّی جَمِیعیَتِنِینگ شادلِیگِینِی بوُزغوُنچِیسِیگَه

اَیلَه نَه دِی، بُو حالَتدَه بِیزلَر اِنسانلَرنِینگ حَیاتِیدَه شادلِیکنِی توُسِیب قالوُچِی یا شادلِیکنِی بَرباد قِیلوُچِی یا شادلِیکنِی کوُیدِیرُوچِی نامِی آستِیدَگِی بِیر کوُرِینِیشگه گوُواه بوُلَه مِیز.

بوُندَی صوُرَتدَه اَللّه نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَرگه خِلاف بوُلگَن وَ اَللّه تَعالَی اوُنِی حَرام قِیلگَن هَمَّه نَرسَه نِی اِسمِینِی شادلِیکنِی بَرباد قِیلوُچِی نَرسَه دِیسَه بوُلَه دِی، اوُلَر جوُدَه کوُپ، اَللّه نِی شَرِیعَتِیدَه بوُلَر حَقِیدَه آچِیق – آیدِین صُحبَت قِیلِینگَن. شادلِیکنِی بَرباد قِیلوُچِی اوُرِینلَرگه مِثال حَرام قِیلِینگَن نَرسَه لَرنِی سانِی کَبِی جوُدَه کوُپ، مَنَه بُو قِیسقَه فُرصَتدَه اوُلَرنِی هَمَّه سِیگه اِیشارَه قِیلِیب اوُتِیشنِی عِلاجِی یُوق، اَمّا نَموُنَه صِیفَتِیدَه اوُلَردَن بِیر نِیچَه سِینِی بَیان قِیلسَه بوُلَه دِی:

- شادلِیکنِینگ اِینگ مُهِم وَ بِیرِینچِی بَرباد قِیلوُچِیلَرِی وَ شادلِیککَه توُسقِینلِیک قِیلوُچِیلَر وَ شوُنِینگدِیک، اِنساننِی یاوُوزلِیک سَرِی یوُلباشلاوچِی بوُلگَن شَیطان وَ یامانلِیککَه بوُیوُرُوچِی نَفسدَن کِیین‌گِی اوُرِیندَه شادلِیکنِی بَرباد قِیلوُچِی عامِلنِی اَساسِیسِی کافِرلَردِیر.

مَنَه بُو صوُرَتدَه آچِیق کوُرِینِیب توُرگه نِیدِیک، کافِرلَر وَ اوُلَرنِی صِیفَتلَرِی بِیلَن بوُلغَنگَن بَرچَه کِیمسَه لَر شادلِیکنِی بَرباد قِیلوُچِی اَصلِی عامِل حِسابلَه نَه دِی.........اِینگ شَوقَتسِیز بوُلگَن کافِرلَر وَ بِیزلَرگه نِسبَتاً اِینگ یَقِین وَ خَطَرلِی بوُلگَن وَ شادلِیکنِی بَرباد قِیلوُچِی اَساسِی عامِللَردَن بِیرِی حِسابلَنگَن کافِرلَردَن بِیرِی، تَشقِی باسقِینچِی سِکوُلار کافِرلَردوُر، اوُلَر مُنافِق وَ سِکوُلارزَدَه لَرنِینگ تَکاموُللَشگَن شَکلِی بوُلِیب، اوُلَر اوُزلَرِینِی مَحَلّی مُرتَدلَر قالِیبِیدَه آشکار سِکوُلارِیستِیک عَقِیدَه بِیلَن کوُرسَه تِیشَه دِی.

مَنَه بُو دَستَه دَگِی مَحَلّی کافِرلَر تَشقِی سِکوُلار کافِرلَرنِینگ یُول باشلاوچِی اِیسکاوِیچ اِیتلَرِی حِسابلَه نِیشَه دِی، اوُلَر مُنافِقلَر وَ سِکوُلارزَدَه لَر بِیلَن هَمکار بوُلگَن حالدَه، جَمِیعَتدَگِی شَخصلَرنِی وَ خانَدانلَرنِی اوُرتَه سِیدَه آشکارَه دَحشَتلِی جِنایَتلَرنِی عَمَلگه آشِیرِیشیَپگَن، یَعنِی اوُلَر بوُتوُن جَهان کافِرلَرِینِینگ تَبلِیغاتِینِی سایَه سِیدَه بِیزلَردَن آتَه لَرِیمِیزنِی، اَنَه – اوُکَه لَرِیمِیزنِی، آپَه – سِینگِیللَرِیمِیزنِی، عَمَکِیمِیز وَ تاغَه لَرِیمِیزنِی فَرزَندلَرِینِی تارتِیب آلِیشیَپگَن، شادلِیکنِی صِیلَه پِی رَحمنِی اوُنوُتِیلِیشِیگه، حَتّٰی نابوُد بوُلِیشِیگه سَبَب بوُلِیشیَپتِی.

مَنَه بُو آفَتلَرنِی سوُپوُرِیب تَشلَش وَ اَنَه بُو سَرطان بِیزلَرِینِی خانَدانلَرنِی،جَمِیعیَتِیمِیزنِی تَنَه سِیدَن آلِیب تَشلَش وَ جَمِیعیَتدَگِی شَخصلَرنِی وَکسِینَه قِیلِیش اوُزِیمِیزنِینگ حَققِیمِیزدوُر. اَطرافِیمِیزدَگِی مَنَه بُو سِکوُلار مُرتَدلَر سَبَبلِی بِیزلَرنِی باشِیمِیزگه کِیلَه یاتگَن مِهرسِیزلِیک وَ ظُلم اوُچُون – اَگَر مَنَه بُو مُرتَدلَر تَوبَه قِیلمَیدِیگَن بوُلسَه – قَصاص آلِیشنِی اوُزِیمِیزنِینگ حَققِیمِیز دِیب بِیلَه مِیز، اَلبَتَّه اَلله تَعالَی مَنَه بوُندَی قَصاصنِی وَ بِیزلَرنِینگ حَققِیمِیزنِی اوُتگَن دَورلَردَه هَم آلگَن وَ حاضِردَه هَم آلَه دِی: فَانتَقَمْنَا مِنَ الَّذِينَ أَجْرَمُوا وَكَانَ حَقّاً عَلَيْنَا نَصْرُ الْمُؤْمِنِينَ (روم/۴۷) سُونگ بِیز جِنایَت قِیلگَن کِیمسَه لَردَن اِنتِقام آلگَنمِیز وَ اِیمان کِیلتِیرگَن ذاتلَرنِی غالِب قِیلِیش بِیزنِینگ زِیمَّه مِیزدَگِی حَق بوُلگَن. نَحْنُ نَتَرَبَّصُ بِكُمْ أَن يُصِيبَكُمُ اللهُ بِعَذَابٍ مِّنْ عِندِهِ أَوْ بِأَيْدِينَا (توبه/۵۲) بِیز اِیسَه سِیزلَر اوُچُون اَلله سِیزلَرگه اوُز دَرگاهِیدَن یاکِی بِیزنِینگ قوُلِیمِیز بِیلَن بِیر عَذاب یِیتکَه زِیشِینِی کوُتماقدَه مِیز. يَوْمَ نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ الْكُبْرَى إِنَّا مُنتَقِمُونَ (دخان/۱۶) بِیز دَحشَتلِی اوُشلَش بِیلَن اوُشلَیدِیگَن کوُندَه (یَعنِی بَدر جَنگِیدَه یاکِی قِیامَت کوُنِیدَه بِیز اوُلَردَن اِنتِقام آلوُرمِیز.) زِیرا، بِیز اِنتِقام آلگوُچِیدوُرمِیز. شُبهَه سِیز بِیزلَر اِنتِقام آلَه مِیز وَ اوُلَرنِینگ قِیلگَن اَنَه اوُشَنچَه جِنایَتلَرِینِینگ وَ اوُلَر بِیزلَردَن تارتِیب آلگَن اَنَه اوُشَنچَه شادلِیکلَرنِینگ نَتِیجَه سِی نِیمَه بوُلِیشِینِی کوُرسَه تِیب قوُیَه مِیز: فَتَرَبَّصُواْ إِنَّا مَعَكُم مُّتَرَبِّصُونَ(توبه/۵۲) بِیز اِیسَه سِیزلَر اوُچُون اَلله سِیزلَرگه اوُز دَرگاهِیدَن یاکِی بِیزنِینگ قوُلِیمِیز بِیلَن بِیر عَذاب یِیتکَه زِیشِینِی کوُتماقدَه مِیز.

- مُسُلمانلَرنِینگ شادلِیگِینِی بوُزوُچِی وَ بَرباد قِیلوُچِی اِیککِینچِی عامِل، خِلافَتنِی قوُلَه شِی وَ شاهِیگرلِیکنِی وُجُودگه کِیلِیشِی بوُلگَن.

رَسُول اَلله صَلّی اَلله عَلَیهِ وَسَلّم اَلله تَعالَی دَن "اوُمَّتلَرِینِینگ" گوُمراهلِیککَه هَم نَظَر بوُلمَسلِیگِینِی زَمانَتِینِی آلگَن یِیتلَرِیدَه، «سَأَلْتُ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ أَنْ لَا يَجْمَعَ أُمَّتِي عَلَى ضَلَالَةٍ فَأَعْطَانِيهَا» وَ "اوُمَّتلَرِی" آچ قالمَسلِیگِینِی « إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَدْ أَجَارَ لِي عَلَى أُمَّتِي مِنْ ثَلاثٍ لا يَجُوعُوا وَلا يَجْتَمِعُوا عَلَى ضَلالَةٍ وَلا يستباح بيضة المسلمين» وَ اوُمَّتلَرِینِی اوُستِیدَه دُشمَن حُکمرانلِیک قِیلمَسلِیگِینِی هَم، « وَسَأَلْتُ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ أَنْ لَا يُظْهِرَ عَلَيْهِمْ

عَدُوًّا مِنْ غَيْرِهِمْ»[٩٥] زَمانَتِينِى آلگَن پَيتلَرِيدَه، بوُنِى نَتِيجَه سِيدَه اِيسَه اَللّٰه تَعالَى هَم مُسُلمانلَرنِى جَماعَتِى بِيلَن بِيرگَه بوُلِيشِينِى خوُشخَبَرِينِى بِيرگَن اِيدِيلَر. «فَعَلَيْكُمْ بِالْجَمَاعَةِ فَإِنَّ يَدَ اللهِ عَلَى الْجَمَاعَةِ»[٩٦] يَعنِى شادلِيكنِى وُجُودگَه كِيلتِيرُوچِى چارَه لَرنِى آرَه سِيدَه «أَطْعَمَهُم مِّن جُوعٍ» وَ «آمَنَهُم مِّنْ خَوْفٍ » هَم بار، بُو اِيككاوِيدَن هَم مُهِمراغِى «فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ» هَم بار، لِيكِن مُسُلمانلَر "اوُمَّتِنِى" تَشكِيل قِيلِيش اوُچُون فَقَط اوُچ اَبزار مَوجُود اِيكَه نِينِى بِيلِيشسَه – يُو، اَمّا مَنَه بوُ اوُچ اَبزاردَن اوُزاقلَشِيشسَه وَ تَفَرُّق يوُلِيگَه يوُرِيب كِيتِيشسَه، اوُلَر نُبُوَّت مَنهَجِيگَه اَساسلَنگَن بوُيوُك اِسلامِى حُكوُمَتِنِى قوُلدَن باى بِيرِيشَه دِى وَ بوُيوُك بِدعَت حِسابلَنگَن شاهِيگرلِيكنِى اوُنِى اوُرنِيگَه كِيلتِيرِيشَه دِى، مَنَه بُو مُوصِيبَتنِى كِيتِيدَن اِيچكِى جَنگلَرنِى اِيجاد قِيلَه دِيگَن اوُرِينسِيز تَكفِير قِيلِيشدَن وَ تَمغَه ياپِيشتِيرِيشدَن عِبارَت آشكار عَذابلَر كِيلَه دِى، بوُلَردَن سوُنگ اِيسَه كوُپ سانلِى مُسُلمانلَرنِينگ گوُمراهلِيگِى وَ سَرگَردانلِيگِى، فَقِيرلِيك وَ آچلِيكنِى رِواجلَه نِيشِى، اوُستِيمِيزدَه كافِرلَرنِينگ حُمكرانلِيك قِيلِيشلَرِى كَبِى عَذابلَرنِى هَم كوُتَه وِيرسَك بوُلَه دِى.

« فَعَلَيْكُمْ بِالْجَمَاعَةِ»، دِيب اَمر قِيلِينگَن پَيتدَه، اَگَر شَخص جَماعَتنِى يوُلِيدَه حَرَكَت قِيلمَيدِيگَن بوُلسَه، دَرحَقِيقَت اوُ عَذاب يوُلِيدَن يوُرگَن بوُلَه دِى، «الْجَمَاعَةُ رَحْمَةٌ، وَالْفُرْقَةُ عَذَابٌ» جَماعَتدَن اوُزاقلَه شِيب تَفَرُّق سَرِى حَرَكَت قِيلِيش، يَعنِى شادلِيكنِى مُوصِيبَتگَه اَلمَشتِيرِيش دِيمَكدِير، بوُ اَللّٰه تَعالَى مُؤمِنلَرنِينگ طَبِيعِى حَققِى دِيب بِيلگَن شادلِيكنِى نابوُد قِيلِيش بوُلَه دِى.

مُسُلمانلَر تَفَرُّق وَ اوُرِينسِيز،يامان، مَنفِى شادلِيكنِى ساتِيب آلِيش آرقَه لِى اَنَه اوُشَه تَفَرُّققَه كوُنگِيل باغلَه گَچ وَ اوُزلَرِينِى حِزب، گوُرُوه،مَذهَب وَ فِرقَه لَرِيدَگِى نَرسَه لَرگَه كوُنگِيل قوُيِيب راضِى بوُلِيشگَچ وَ اوُچ اَبزاردَن اوُزاقلَه شِيشگَچ، عَصرلَردَن بوُيان مُسُلمانلَرنِى باشِيگَه كِيلَه ياتگَن فاجِيعَه لَرگَه گوُواه بوُلِيشَه دِى- دَه، بوُ پِيردَه ناراضِى بوُلِيشگَه، داد-فَرياد اوُرِيشگَه وَ عَجَبلَه نِيشگَه اوُرِين هَم قالمَيدِى. بُو كِيشِيلَر رَسُول الله صَلّى الله عَلَيهِ

[٩٥] في مسند الإمام أحمد (٢٧٢٢٤) عَنْ أَبِي بَصْرَةَ الْغِفَارِيِّ صَاحِبِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
[٩٦] في المعجم الكبير للطبراني (٢١٧١، ٣٤٤٠، ١٣٦٢٣:(صححه الشيخ الألباني بهذا اللفظ في ظلال الجنة (٨٠.(

وَسلّم رَهبَرلِیک قِیلگَن وَ سابِقوُنَ الاَوَّلوُن بوُلگَن اُحُد جَنگِینِی اِیشتِراکچِیلَرِیدَن عَزِیزراق اِیمَسلَر، اوُلَر نِیمَه نِی اِیککَن بوُلِیشسَه، اوُشَه نِی خاصِیلِینِی هَم قوُلگَه کِیرِیتِیشَه دِی.

اَللہ تَعالَی نُبُوَّت مَنهَجِیگَه اَساسلَنگَن شوُراوِی حُکوُمَتنِیگِینَه تَن آلَه دِی، اوُندَگِی اوُلِی الاَمر شوُراسِی اوُزِینِی واحِد اِجماعسِی بِیلَن واحِد اُمَّتنِی وَ واحِد جَماعَتنِی وُجُودگَه کِیلتِیرَه دِی، مَنَه بُو مُسُلمانلَر قوُلگَه کِیرِیتِیشِی موُمکِین بوُلگَن دُنیاوِی نِعمَتنِینگ اِینگ کَتتَه سِی حِسالَه نَه دِی، اَمّا مَنَه بُو شَرعِی قالِبنِی اوُرنِیگَه شاهِیگرلِیک حُکوُمَتِی یاکِی هَر قَندَی باشقَه بِدعِی نَوعدَگِی قالِیب قوُیِیلَه دِیگَن بوُلسَه، شوُندَی بِیر اُمُّ الفَساد وُجُودگَه کِیلَه دِیکِی، اوُ اوُزِی بِیلَن بِیرگَه باشقَه بَرچَه فَسادلَرگَه دَروازَه نِی آچِیب بِیرَه دِی. اوُ اوُلِی الاَمر شوُراسِینِی اوُرتَه دَن کِیتِیشِیدَن تارتِیب واحِد اوُمَّتنِی وَ واحِد اِجماعنِی کِیتِیشِیگَه چَه وَ توُرلِی- هِیل مَذهَبلَرنِی، رَنگا- رَنگ تَفسِیرلَرنِی، آشکار تَفَرُّقنِی، اوُمَّتنِی سَرگَردانلِیگِینِی، فَقِیرلِیکنِی رِواجلَه نِیشِینِی، آچلِیکنِی، مُسُلمانلَرنِی اوُستِیدَه دُشمَننِی حُکمران بوُلِیشِینِی...........پَیدا بوُلِیشِیگَه چَه پِیتِیب بارَه دِی: لَتُنْقَضَنَّ عُرَى الْإِسْلَامِ،عُرْوَةً عُرْوَةً، فَكُلَّمَا انْتَقَضَتْ عُرْوَةٌ، تَشَبَّثَ النَّاسُ بِالَّتِي تَلِيهَا، وَأَوَّلُهُنّ نَقْضًا الْحُكْمِ، وَآخِرُهُنَّ الصَّلَاةُ....

اِسلام دَستَگَلَرِی بِیرمَه – بِیر سِیندِیرِیلَه دِی، دَستَگَلَردَن بِیرِی نابوُد بوُلگَن پَیتِیدَه آدَملَر اوُنگَه یَقِینراق بوُلگَه نِیگَه چَنگ سالِیشَه دِی، اوُلَرنِی بِیرِینچِی بوُلِیب سِیندِیرِیلگَه نِی حُکمدوُر (نُبُوَّت مَنهَجِیگَه اَساسلَنگَن حُکمنِی تَرک قِیلِیشَه دِی) وَ اوُلَرنِی آخِیرگِیسِی نَمازدوُر(نَمازنِی تَرک قِیلِیشَه دِی).

اَللہ تَعالَی نازِیل قِیلگَن نَرسَه گَه اَساسلَنگَن حُکوُمَتنِی تَرک قِیلِیشنِی نَتِیجَه سِی قوُیِیدَگِیچَه بوُلَه دِی: وَمَا لَمْ تَحْكُمْ أَئِمَّتُهُمْ بِكِتَابِ اللَّهِ، وَيَتَخَيَّرُوا مِمَّا أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَّا جَعَلَ اللَّهُ بَأْسَهُمْ بَيْنَهُمْ[٩٧] اَگَر هَر قَندَی قَومنِی پِیشوالَرِی اَللہ نازِیل قِیلگَن نَرسَه بِیلَن حُکم قِیلِیشمَسَه یاکِی خُدانِی

[٩٧] سنن ابن ماجة القزويني (٤٠١٩) الحاكم النيسابوري ٥٤٠/٤ / مسند البزار/ سليمان بن أحمد الطبراني ٣٦٠/ السنن الواردة في الفتن للداني / شعب الإيمان للبيهقي ابن عبد البر القرطبي ٤٦٣/ أبو نعيم الأصبهاني ٤٣٠ /

اَحکاملَرِینِی آرَه سِیدَن یَحشِی کوُرگَنلَرِینِی تَنلَب آلِیب عَمَل قِیلِیشسَه یاکِی یاقتِیرمَه گَن نَرسَه لَرِیگَه عَمَل قِیلمَی تَشلَب قوُیِیشسَه، اَلله تَعالَی اوُلَرنِی آرَه سِیگَه دُشمَنچِیلِیک وَ عَداوَتنِی سالِیب قوُیَه دِی. بُو پِیردَه رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلَّم هَر بِیر قَومنِینگ اوُلِی الاَمر شوُراسِی بارَه سِیدَه صُحبَت قِیلگَنلَر، چُونکِی هَر بِیر قَومنِی حاکِمِی یا پِیشواسِی دِیمَه گَنلَر، بَلکِی هَر بِیر قَومنِی پِیشوالَرِی دِیب مَرحَمَت قِیلگَنلَر، یَعنِی أَئِمَّتُهُمْ.

اِیندِی اَگَر مَنَه بُو پِیشوالَر وَ شوُرادَگِی مُتَخَصِّصلَر اَلله نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَر اَساسِیدَه حُکم قِیلِیشمَسَه، شُبهَه سِیز اوُلَرنِی اوُرتَه سِیدَه دُشمَنچِیلِیک، عَداوَت، جَنگ، کوُرَشلَر وُجُودگَه کِیلَه دِی وَ دوُستلَر جَماعَه سِیدَن تارتِیب خانَدانلَر، طائِفَه لَر، قَوملَر،زَبانلَر، مَذهَبلَرگَه چَه بوُلَرنِی هَمَّه سِی بِیر- بِیرلَرِیگَه قوُپاللِیک، زوُرَوانلِیک بِیلَن مُعامَلَه قِیلِیشَه دِی. بُو یَعنِی شادلِیکنِی بَرباد قِیلِیش وَ مُسُلمانلَرنِی اوُرتَه سِیدَه شادلِیکنِی بوُیوُک اَسبابلَرِینِی یوُقاتِیش دِیمَکدِیر.

- مُسُلمانلَرنِی اوُرتَه سِیدَه شادلِیکنِی بَرباد قِیلوُچِی عامِللَردَن یَنَه بِیرِی، دُشمَنشوُناسِینِی بِیلمَسلِیک وَ دُشمَنلَرنِی شَرعِی دَرَجَه لَرگَه اَجرَه تِیشنِی بوُزِیب تَشلَشلِیکدوُر.

اَلله تَعالَی "لا اله الاّ الله"گَه وَ طاغوُتگَه کُفر کِیلتِیرِیشگَه بُویوُرِیش آرقَه لِی، حَج وَ زَکات، حُدوُدلَرگَه تِیگِیشلِی اَحکاملَرنِی نازِیل قِیلِیشدَن آلدِین، مُسُلمانلَرگَه دُشمَنلَرنِی دَرَجَه لَرگَه اَجرَه تِیشنِی تَعلِیم بِیرگَن.......... اِیندِی فَلانچِی جاهِل وَ ظالِم حالِیدَه، کافِرلَرنِینگ یَهوُد، مَجوُس، صابِیعِی، نَصرانِیلَردَن عِبارَت جَمِیعیَتِینِی مُشرِک دِییدِی، مَنَه بُو شَخص مَثَلاً نَصرانِیلَرنِی مُشرِکلَر جُملَه سِیدَن دِیب حِسابلَه گَن پَیتِیدَه، بِیر قَنچَه موُصِیبَتلَرگَه قوُشِیمچَه رَوِیشدَه بِیرِینچِی قَدَمِیدَه مُسُلمانلَردَن رُوم سُورَه سِیدَگِی شادلِیکنِی تارتِیب آلَه دِی، اوُ مُسُلمانلَردَن تَشقَه رِی بَرچَه اَهلِی کِتاب وَ شُبهَه اَهلِی کِتابنِی هَم غَم – اَندوُهگَه تَشلَب قوُیَه دِی.

اَگَر سِیز بِیر نَصرانِی کافِرگَه قَرَتَه سِین یَهُودِیسَن دِیسَنگِیز، اوُنِی حَفَه بوُلِیشِی طَبِیعِی، یاکِی اَگَر بِیر نَصرانِینِی سِین یَهُودِیسَن وَ مُشرِکلَرنِی جُملَه سِیدَن سَن دِیسَنگِیز، اوُ قَتتِیق

حَقَه بوُلَه دِی، سِین اوُزِینگنِی عَمَلِی دِیپلامَتِیکَه نگنِی مَنَه بُو ناتوُغرِی حُکم چِیقَه رِیش بوُیِیچَه آلِیب بارسَنگ، اَلبَتَّه هَمَّه نِی غَم- اَندوُهگَه تَشلَیسَن وَ هَمَّه دَن شادلِیگِینِی تارتِیب آلَه سَن، اَنَه بُو شادلِیکنِی اِیسَه مُشرِکلَرگَه، سِکوُلارِیستلَرگَه هَدیَه قِیلِیب بِیرِیب یوُبارَه سَن.

مَنَه بُو مُسُلمانلَرنِی جَمِیعیَتِی بِیلَن کافِرلَر جَمِیعیَتِینِی آرَه سِیدَگِی دَرَجَه لَشنِی بوُزِیب تَشلَشگَه آیَد مُناسَبَت سَنَلَه دِی، لِیکِن اَساسِی فاجِیعَه شَخص جِینِّی لَرچَه مُسُلمانلَرنِی کافِر وَ جِنایَتچِیلَرنِی دَرَجَه سِیگَه توُشوُرِیب تَشلَه گَن پَیتِیدَه صادِر بوُلَه دِی. بُو پِیردَگِی دُشمَنلَرنِی دَرَجَه لَرگَه اَجرَه تِیش قائِدَه سِینِی بوُزغوُنچِیلَرِی، مُواطَنَتسِیز مُسُلمانلَرنِینگ بِیر دَستَه سِی بوُلَه دِی، اوُلَر نالایِیق صُورَتدَه مُسُلمانلَرنِی تَکفِیر قِیلِیشَه دِی وَ اوُلَرنِی جِنایَتچِیلَرنِی طَبَقَه سِیگَه توُشوُرِیب تَشلَه شَه دِی. اوُرِینسِیز تَکفِیر قِیلِیشلِیک هَم شادلِیکنِی بَرباد قِیلوُچِی عامِللَردَن بِیرِیدوُر. بِیز مُسُلمانِنِی مُرتَد وَ جِنایَتچِیلَرنِی دَرَجَه سِیگَه توُشوُرِیب قوُیِیشلِیک، مُقابِل تَرَف وَ مُسُلمانلَرنِینگ بَرچَه جَمِیعیَتِی اوُچُون بِیر فاجِیعَه، هَمدَه آشکار جِنایَت سَنَلَه دِی: أَفَنَجْعَلُ الْمُسْلِمِينَ كَالْمُجْرِمِينَ * مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ (قلم/۳۵-۳۶) اَخِیر، بِیز مُسُلمانلَرنِی جِنایَتچِی – کافِر کِیمسَه لَرگَه بَرابَر قِیلوُرمِیزمِی؟! ** (اِی مُشرِکلَر) سِیزلَرگَه نِیمَه بوُلدِی؟ قَندَی حُکم چِیقَرماقدَه سِیزلَر؟

نُبُوَّت مَنهَجِیگَه اَساسلَنگَن اِسلامِی حُکوُمَتِنِی یوُقلِیگِی وَ واحِد اوُمَّتنِی تَشکِیل قِیلَه دِیگَن وَ اوُزِینِی واحِد اِجماعسِی بِیلَن واحِد جَماعَتنِی تَشکِیل قِیلَه دِیگَن مُسُلمانلَرنِینگ اوُلِی الاَمر شوُراسِینِی یوُقلِیگِی، عَقِیدَه لَردَه وَ تَفسِیرلَردَه وَ رَفتارلَردَه توُرلِی- توُمَن تَفَرُّق شِیرکِینِی اوُنِیب – اوُسِیشِیگَه سَبَب بوُلدِی وَ اوُتگَن بِیر نِیچَه عَصر مابَینِیدَه جوُدَه کوُپ عَقِیدَه وِی وَ رَفتارِی بوُلغَه نِیشلَرنِی وُجُودگَه کِیلتِیردِی. دِیمَک بِیزنِی رُوبَرُویِیمِیزدَه بِیمار مُسُلمانلَر توُرِیبدِی، اوُلَرنِی حَقارَت وَ قوُپاللِیک، حوُرمَتسِیزلِیک بِیلَن اِیمَس، بَلکِی "مِهر – مُحَبَّت" وَ "چِین کوُنگِیلدَن" "دَرمان" قِیلِینِیشِی لازِم.

اَلبَتَّه مَنَه بُو بَدبوُی زَبانِنِی وَ تَکفِیر قِیلِیشنِی ثَمَرَه سِی فَقَطگِینَه لَفظدَه قالِیب کِیتمَیدِی، بَلکِی اوُ عَمَلِی شَکلگَه اَیلَنگَن پَیتِیدَه، عُمُوم مُؤمِنلَر اوُچُون شادلِیکگَه اوُرِین هَم قالدِیرمَیدِی. مَنَه بوُ مُواطَنَتسِیز اَهلِی قِبلَه گاهِیدَه قوُراللِی مُجاهِدلَرگَه وَ گاهِیدَه اِیسَه حُکوُمَت قُدرَتِینِی اِیگَه

سِیگه اَیلَه نِیب قالِیشَه دِی، اوُلَر مَنَه بوُ فَساد کوُز- قَرَشلَرِی بِیلَن شادلِیکنِی حَقِیقِی بَرباد قِیلوُچِیلَرِیگه وَ مُوصِیبَتنِی وُجُودگه کِیلتِیرُوچِیلَرگه اَیلَه نِیشَه دِی.

اَگَرچِی مَنَه بُو اَللّه نِی یوُلِیدَگِی مُجاهِدلَر بِیزلَرنِی حِسابِیمِیز بوُیِیچَه عَمّارنِی،مُصعَبنِی،بِلالنِی،سُمَیَّه نِی، خالِدنِی اوُرنِیدَه بوُلِیشسَه هَم – والله حسبیهم،انشاءالله – لِیکِن اوُلَرنِی رَهبَرلَرِی رَسُول الله نِی، اَبُو بَکرنِی، عُمَرنِی، عُثماننِی، عَلِینِی، مُؤتَصِمنِی، صَلاحِ الدِّیننِی، اُسامَه نِی اوُرنِیدَه بوُلَه آلِیشمَیدِی. مَنَه بُو رَهبَرلَر توُلِیق مَعنادَگِی شادلِیکنِی بَرباد قِیلوُچِیلَر حِسابلَه نِیشَه دِی.

مَثَلاً اَهلِی سُنَّتنِی آرَه سِیدَگِی مَنَه بُو مُواظَنَتسِیز کِیمسَه لَرنِی بَعضِیسِی، عِراق وَ سُورِیَه دَگِی فَلانچِی شِیعَه نِی جِنایَتِی سَبَبلِی، اَفغانِستان یا نِیگِیرِیَه دَگِی باشقَه فَلانچِی شِیعَه نِی اوُلدِیرِیشَه دِی، عِراقدَگِی شِیعَه لَر هَم فَلانچِی مَسجِید مُلّاسِینِی یاکِی فَلانچِی آپَه – سِینگلِیمِیزنِی اوُلدِیرِیشَه دِی، بوُلِیب هَم بُو بِیگوُناه کِیشِیلَر باشقَه لَرنِینگ قِیلگَن جِنایَتلَرِی یا عَصرلَر آلدِین قِیلِینگَن یا قِیلِینمَه گَن وَ اوُلَرگه بوُتوُنلَی عَلاقَه سِی بوُلمَه گَن جِنایَتلَر سَبَبلِی اوُلدِیرِیلَه دِی.

آگاه بُولگَن حاللَرِیدَه اوُزلَرِینِی جِنایَتلَرِینِی دَوام اِیتتِیرِیب کِیلَه یاتگَن مَنَه بُو مُواظَنَتسِیز وَ مِعزانسِیز اِنسانلَرنِی اَهلِی بِدعَت دِیِیلِیشِی کِیرَک. نِیمَه اوُچُون؟ چوُنکِی بوُلَر اَللّه نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنلَرگه وَ اَللّه نِی آچِیق وَ رَوشَن دَستوُرلَرِیگه خِلاف رَوِیشدَه عَمَل قِیلِیشَه دِی وَ اوُلَر مَنَه بُو جِنایَتکارنَه عَمَللَرِینِی اوُستِیدَه اوُرِینسِیز کِینَه وَ نَفرَت سَبَبلِی قَتتِیق توُرِیب آلِیشگَن، اوُلَر بُو اِیشلَرِینِی دَوام اِیتتِیرِیشَه دِی، بوُلِیب هَم اَللّه تَعالَی قَصاص آلِیش مَرحَلَه سِی بارَه سِیدَه هَم مَرحَمَت قِیلَه دِیکِی: یَا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُواْ کُتِبَ عَلَیْکُمُ الْقِصَاصُ فِی الْقَتْلَی الْحُرُّ بِالْحُرِّ وَالْعَبْدُ بِالْعَبْدِ وَالأُنثَی بِالأُنثَی فَمَنْ عُفِیَ لَهُ مِنْ أَخِیهِ شَیْءٌ فَاتِّبَاعٌ بِالْمَعْرُوفِ وَأَدَاء إِلَیْهِ بِإِحْسَانٍ ذَلِکَ تَخْفِیفٌ مِّن رَّبِّکُمْ وَرَحْمَةٌ فَمَنِ اعْتَدَی بَعْدَ ذَلِکَ فَلَهُ عَذَابٌ أَلِیمٌ (بقره/۱۷۸) (اِی مُؤمِنلَر) سِیزلَرگه اوُلدِیرِیلگَن کِیشِیلَر اوُچُون آزاد کِیشِی مُقابِلِیگه آزاد کِیشِیدَن، قوُل اوُچوُن قوُلدَن، عَیال کِیشِی اوُچُون عَیالدَن قَصاص آلِیش فَرض قِیلِیندِی. اِیندِی کِیمگه بِرادَرِی تامانِیدَن بِیر آز عَوف قِیلِینسَه (یَعنِی قاتِلدَن قَصاص

آلِیش اوُرنِیگه تاوان آلِیشگه راضِی بوُلِینسَه)، اوُ حالدَه یَحشِیلِیک بِیلَن بوُیِینسوُنِیش وَ چِیرایلِی صوُرَتدَه تاوان توُلَش لازِمدِیر. بُو (حُکم) پَروَردِیگارِینگِیز تامانِیدَن یِینگِیللِیک وَ رَحم - شَفقَتدِیر. بَس، کِیمکِی شوُندَن کِیِیین حَددَن آشسَه (مَثَلاً، تاوان توُلَه گَندَن کِیِیین هَم قاتِلنِی اوُلدِیرسَه)، اوُنِینگ اوُچُون اَلَملِی عَذاب باردِیر.

اِیندِی عِراقدَه بِیر شِیعَه عَرَب،توُرک،کوُردلَردَن عِبارَت سُنِّیلَر بِیلَن بِیرگَه کِیلِیب بِیر سُنِّینِی اوُلدِیرِیشَه دِی، بُو حالَتدَه سِین اَفغانِستاندَگِی یا پاکِستاندَگِی یا یَمَندَگِی یا نِیگِیرِیَه دَگِی باشقَه بِیر شِیعَه دَن اوُلدِیرِیلگَن سُنِّینِی حَققِینِی آلَه سَنمِی؟ بُو بِیچارَه شِیعَه نِی گوُناهِی قاتِل شِیعَه بِیلَن بِیر مَذهَبدَه بوُلگَه نِیمِی؟ رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم کَعَبنِی قِیلگَن جِنایَتِی سَبَبلِی باشقَه یَهوُدِی قَبِیلَه سِیدَگِی بِیر یَهُودِی کِیشِینِی یاکِی جِنایَتچِینِی قَبِیلَه سِیدَگِی باشقَه بِیر کِیشِینِی اوُلدِیرگَنلَرمِی؟ یاکِی بوُلمَسَم بَنِی قُرَیظَه جِنایَت قِیلگَن پَیتِیدَه اوُ کِیشِی باشقَه یَهُودِی قَبِیلَه لَرِیگَه هَم حَملَه قِیلدِیلَرمِی؟ یاکِی قُرَیش مُشرِکلَرِیدَن،سِکوُلارزَدَه لَرِیدَن بِیرِی جِنایَت قِیلگَن پَیتِیدَه باشقَه قَبِیلَه دَگِی مُشرِک کِیشِیلَردَن قَصاص آلگَنلَرمِی؟ اَلبَتَّه یوُق. شوُندَی بوُلگَچ سِین نِیمَه اوُچُون بوُندَی فاجِیعَه لِی اِیشگَه قوُل اوُرِیَپسَن؟

اِیندِی اَگَر اِیراندَگِی شِیعَه لَر نِیگِیرِیَه دَه، یَمَندَه، مِصردَه، عِراقدَه، سُورِیَه دَه، اَفغانِستاندَه، پاکِستاندَه، کَشمِیردَه اوُلدِیرِیلگَن شِیعَه لَرنِی قَصاصِی وَ اِنتِقامِینِی اِیراندَه یَشَیاتگَن شافِیعِی لَردَن یا حَنَفِیلَردَن آلسَه قَندَی حالَتگَه توُشگَن بوُلَردِینگ؟ اَگَر سِینِی عِراقدَگِی یا یَمَندَگِی یا نِیگِیرِیَه دَگِی فَلانچِی سُنّی قِیلگَن جِنایَت سَبَبلِی قوُلگَه آلِیشسَه وَ سِینِی عُمرباد قَماق جَزاسِیگَه یا اوُلِیمگَه حُکم قِیلِیشسَه نِیمَه قِیلگَن بوُلَردِینگ؟

 اَگَر بِیز اَلله نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنگَه خِلاف رَوِیشدَه آشکارَه ناحَق قان توُکَه یاتگَن مَنَه بُو جِنایَتچِیلَرنِی اوُلَر بُو اِیشلَرنِی اَهلِی بوُلِیب قالِیشگَن وَ اوُلَر اَهلِی بِدعَت دِیسَک وَ اوُلَرگَه اَهلِی بِدعَتگَه قِیلِینگَن مُناسَبَتدَه بوُلسَک، اوُرِینسِیز اِیش قِیلمَه گَن بوُلَه مِیز. چوُنکِی اوُلَر اَهلِی بِدعَت بوُلِیب، بِدعَتلَرنِی دَرَجَه سِی بوُیِیچَه اوُلَرنِی بِدعَتنِینگ اَوَّلگِی قَطارِیگَه قوُیِیلِیشِی کِیرَک.

حتّٰی اَگَر مَنَه بُو مَذهَبداش بوُلگَن اِنسانلَر اوُزلَرِینِینگ مَذهَبداشلَرِینِینگ اَنَه بُو جِنایَتلَرِیگه راضِی بوُلِیشگَن تَقدِیردَه هَم، اوُلَر عَمَلدَه بِیر اِیش قِیلمَه گَن حالّلَرِیدَه باشقَه لَرگه تِیگِیشلِی حُکمگه شامِل بوُلِیشمَیدِی. بوُنگه مِثال اَلله تَعالَی نُبُوَّت عَصرِیدَگِی یَهُودِیلَرگه اَنبِیالَرنِی قاتِلِی دِیب خِطاب قِیلَه دِی: قُلْ فَلِمَ تَقْتُلُونَ أَنبِيَاءَ اللهِ مِن قَبْلُ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ (بقره/۹۱) اَیتِینگ (اِی مُحَمَّد)، "اَگَر مُؤمِن بوُلسَنگِیزلَر، نِیمَه سَبَبدَن اِیلگَه رِی اَلله نِینگ پَیغَمبَرلَرِینِی اوُلدِیرَر اِیدِینگِیزلَر؟"

باشقَه بِیر اوُرِیندَه مَرحَمَت قِیلَه دِیکِی: أَفَكُلَّمَا جَاءكُمْ رَسُولٌ بِمَا لاَ تَهْوَى أَنفُسُكُمُ اسْتَكْبَرْتُمْ فَفَرِيقاً كَذَّبْتُمْ وَفَرِيقاً تَقْتُلُونَ (بقره/۸۷) هَر قَچان بِیر پَیغَمبَر سِیزلَرگه یاقمَیدِیگَن نَرسَه (آیَتلَر) بِیلَن کِیلسَه، بِیراوِینِی یالغانچِی دِیب، بِیراوِینِی اوُلدِیرَه وِیرَه سِیزلَرمِی؟

بوُ یِیردَه اَلله تَعالَی رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّمنِی عَصرلَرِیدَه یَشَه گَن یَهُودِیلَرگه آچِیق وَ آشکار صوُرَتدَه خِطاب قِیلِیب، اوُلَرنِی عَصرلَر آلدِین صادِر قِیلِینگَن پَیغَمبَرلَرنِی اوُلدِیرِیش جِنایَتِیگه شِیرِیک، دِیب حِسابلَه یَپتِی، نِیمَه اوُچُون؟ چوُنکِی مَنَه بُو قَوم اوُشَه پَیتدَه هَم شوُندَی جِنایَتنِی صادِر قِیلِیشگه تَیّار بوُلِیشگَن، لِیکِن اوُلَر اَنبِیالَرنِی قاتِللَرِی شامِل بوُلگَن حُکمگه توُشِیشمَیدِی وَ اوُلَرگه قاتِللَرگه قِیلِینگَن مُعامَلَه نِی قِیلِینمَیدِی؛ یاکِی سِیزلَرنِی اَطرافِینگِیزدَگِی بَعضِی کِیشِیلَر شَرِیعَتگرا مُجاهِدلَرنِی قَرشِیسِیدَه آچِیق وَ آشکارَه بوُتوُن جَهان سِکوُلار کافِرلَرِینِی، مَحَلّی مُرتَدلَرنِی لَفظًا حِمایَه قِیلِیشَه دِی وَ اوُلَر مُسُلمانلَرنِی حَققِیگه قِیلَه یاتگَن جِنایَتلَرِیگه راضِی بوُلِیشَه دِی، بِیزلَر اوُلَرنِی اوُستِیدَه اِرتِداد حُکمِینِی اِجرا قِیلَه آلمِیمِیز، اِینگ آخِیرِیدَه اَگَر اوُلَر شَرعِی عُذرگه اِیگه بوُلِیشمَسَه، اوُلَرنِی مُنافِق وَ سِکوُلارزَدَه لَرنِی جُملَه سِیدَن دِیب حِسابلَیمِیز وَ اوُلَردَن "اِیختِیاط" بوُلَه مِیز.

مَنَه بُو آشکار وَ رَوشَن قُرآنِی حَقِیقَتنِی نَظَرگه آلمَه یاتگَن کِیشِیلَر جُودَه هَم آسانلِیک بِیلَن شادلِیکنِی مِینگلَب خانَدانلَردَن، بِیزلَرنِی عَیال وَ فَرزَندلَرِیمِیزدَن، آتَه – آنَه لَرِیمِیزدَن، اَکَه – سِینگِیللَرِیمِیزدَن وَ اِنسانِی جَمِیعیَتدَن تارتِیب آلِیشِیپتِی. عِراقنِی زِندانلَرِیدَه آپَه – سِینگِیللَرِیمِیزنِی نامُوسِیگه تَجاوُز قِیلِینگَن پَیتدَه، بِیزلَرنِی شادلِیگِیمِیز نابوُد بوُلَه دِی وَ

اوُنِی اوُرنِینِی عَضَب،خَواطِر،نَفرَت اِیگَللَیدِی. اوُلَر دُنیانِی قَیسِی بوُرچَه گِیدَه بُولسَه هَم بِیزلَرنِی شادلِیگِیمِیزنِی نابوُد قِیلِیشَه دِی.

بِیر مُددَت آلدِین سُنِّی زادَه لَردَن بوُلگَن مُرتَد، هوُرامِی فُواد مَعصُوم وَ شِیعَه زادَه لَردَن بوُلگَن مُرتَد،عَرَب عِبادِی وَزِیرنِی پِیتَکچِیلِیگِیدَگِی عِراقنِی سِکوُلار حُکوُمَتِی، فَقَطگِینَه داولَه دَگِی مُسُلمانلَرنِی عَیالِی بوُلگَنلِیگِی سَبَبلِی بِیزلَرنِینگ اوُنلَب مُسُلمان آپَه – سِینگِیللَرِیمِیزنِی اوُلدِیرِیشدِی، آخِیرگِی پِیتلَردَه اِیسَه اَکثَرِی داغِستانلِیک،چِیچِین یا اوُزبِیک، توُرک، تاجِیک مِللَتِیگَه مَنصُوب بوُلگَن مُسُلمانلَرنِی اَبَدِی زِندانگَه مَحکوُم قِیلِیشدِی وَ مَنَه بُو حادِیثَه لَردَن آلدِینراق اَنَه اوُشَه بِیزلَرنِینگ مُسُلمان آپَه – سِینگِیللَرِیمِیزگَه عِراقنِی زِندانلَرِیدَه جِنسِی تَجاوُز قِیلِیندِی، بُو اِیش شوُ دَرَجَه گَه پِیتِیب بارگَن اِیدِیکِی، حَتّٰی اِنسان حُقوُقلَرِینِی حِمایَه قِیلِیش تَشکِیلاتلَرِی هَم بَقِیر- چَقِیر قِیلِیشگَن وَ بِیرلَشگَن مِللَتلَر تَشکِیلاتِینِی اَنَه بُو جِنایَتچِی،مُجرِیم کِیمسَه لَرنِینگ جِنایَتلَرِینِی تَن آلِیب اِعتِراض قِیلِیشگَه مَجبُور قِیلِیشگَن اِیدِی. حوُددِی شوُ اِیشلَرنِی بِیر نِیچَه پِیللَر آلدِین اَمِیرکَه لِیک،اَنگلِیَه لِیک عَسکَرلَر وَاوُلَرگَه مُتَّحِد بوُلگَن سِکوُلار کافِرلَر عِراقدَگِی یا باشقَه مُسُلمانلَر یَشَیدِیگَن مِنطَقَه لَردَگِی مُسُلمانلَرنِینگ ناموُسلَرِینِی اوُستِیدَه عَمَلگَه آشِیرِیشگَن اِیدِی، عِراقدَگِی جِنایَتکارلَر اِیسَه مُسُلمانلَرنِینگ ناموُسلَرِیگَه نِسبَتاً مَنَه بُو سِکوُلار کافِرلَرنِینگ یوُلِینِی دَوام اِیتتِیرُوچِیلَرِی سَنَلَه دِی.

حَتّٰی اَگَر بِیزلَرنِینگ مَنَه بُو اَسِیر قِیلِینگَن مُسُلمان آپَه – سِینگِیللَرِیمِیز خَوارِجلَرنِی عَیاللَرِی بوُلگَن تَقدِیردَه هَم – اَلبَتَّه اوُلَر خَوارِجنِی عَیالِی اِیمَسلَر – بَرِیبِیر سَیِّدِیمِیز عَلِی اِبنِ اَبِی طالِب رَضِیَ الله عَنهُ نَحرَوان جَنگِیدَن سوُنگ خَوارِجلَرنِی عَیاللَرِیگَه نِسبَتاً قَندَی مُناسَبَتدَه بوُلگَنلِیکلَرِیگَه اِعتِبار بِیرِیلِیشِی کِیرَک؟ اوُ کِیشِی اوُلَرنِی عَیاللَرِینِی اَسِیر قِیلدِیلَرمِی یا زِندانگَه تَشلَه دِیلَرمِی؟ یاکِی بوُلمَسَم نَعوُذُ بِالله، اَنَه بُو خَوارِجلَرنِی عَیاللَرِیگَه تَجاوُز قِیلدِیلَرمِی؟ یاکِی اوُلَرنِی تَجاوُز قِیلِینِیشِی اوُچُون رُحصَت بِیردِیلَرمِی؟ یاکِی حَتّٰی اَگَر بِیر کِیشِی جِنایَتچِی بوُلگَن تَقدِیردَه هَم، اوُنِی اوُستِیدَه چِیقَه رِیلگَن حُکم اوُنِی عَیالِیگَه یا فَرزَندلَرِیگَه هَم تِیگِیشلِی بوُلَه دِیمِی؟ بُو عَدالَتدَن اوُزاقلَه شِیش یا کِینَه گَه،نَفرَتگَه، پَستلِیککَه

اِیرگه شِیشنِی یا حَیوان صِیفَت بوُلِیشدَن باشقَه مَعنانِی اَنگلَه تَه آلَه دِیمِی؟ حَسبُنا الله وَ نِعمَ الوَکِیل ..... اِنّا لله وَ اِنّاالله راجِعُون

حوُرمَتلِی دوُستلَر اَلبَتَّه بُو اِیشلَرنِی سُنِّی یا شِیعَه بوُلِیشگه عَلاقَه سِی یوُق، بَلکِی بُو بوُتوُن جَهان کافِرلَرِی وَ مُرتَدلَر، مُنافِقلَر،مَحَلِّی سِکوُلارزَدَه لَر مُؤمِنلَرنِی اوُستِیدَه عَمَلگه آشِیرَه دِیگَن اِینگ پَست صِیفَت حِسابلَه نَه دِی، شِینگالنِی اَطرافِیدَه هَم بارزانِینِینگ سَگمَرگلَرِی حوُددِی شوُ جِنایَتنِی قِیلِیشمَه گَنمِیدِی؟ اوُجَلاننِی اِیشچِیلَر حِزبِینِینگ ساتقِینلَرِی هَم سوُرِیَه دَگِی تِیل بوُراکدَه وَ باشقَه سُنِّیلَر یَشَیدِیگَن مِنطَقَه لَردَه هَم اَهلِی سُنَّتنِی عَیاللَرِینِی وَ قِیزلَرِینِی اوُستِیدَه شوُ جِنایَتلَرنِی قِیلِیشمَه گَنمِیدِی؟ عَرَب ساتقِینلَرِیدَن عِبارَت بوُلگَن خائِن سُنِّی زادَه صَحَواتلَر یاکِی باشقَه چَه اِصطِلاح بِیلَن اَیتگَندَه اِیخوانِی، سَلَفِی سِکوُلارلَر هَم حوُددِی شوُ جِنایَتلَرنِی سوُرِیَه دَگِی بِیزلَرنِینگ مُهاجِر، اَهلِی سُنَّت آپَه – سِینگِیللَرِیمِیزنِی اوُستِیدَه عَمَلگه آشِیرِیشمَه دِیمِی؟

دِیمَک بوُ اِیشلَر شِیعَه مَذهَبِیدَگِی لَرنِی یا سُنِّی کوُردلَرِی یا سُنِّی عَرَبلَرنِی اِیمَس، بَلکِی فاسِد جِنایَتچِیلَرنِی حِسابِیگه یازِیلَه دِی. بُو جِنایَتلَر باسقِینچِی سِکوُلار کافِرلَرنِینگ وَ اوُلَرنِی مَحَلِّی نَوکَرلَرِینِی حِسابِیگه یازِیلَه دِی وَ شُبهَه سِیز فِرقَه پِی ناجِیَه نِینگ مُجاهِدلَرِی بِیر کوُن کِیلِیب مَنَه بُو جِنایَتلَرنِینگ اِنتِقامِینِی اَلبَتَّه آلِیشَه دِی.[98]

مَنَه بُو اوُرِینلَرنِی بَرچَه سِیدَه شَخصنِی اوُزِینِینگ اوُرنِیگه قوُیِیشِیمِیز اَلبَتَّه لازِم بوُلَه دِی وَ اَنَه بُو جِنایَتکار کِیمسَه لَرنِینگ جِنایَتلَرِینِی باشقَه لَرنِینگ حِسابِیگه اوُتکَزمَسلِیگِیمِیز کِیرَک. بُو اِیش خَطا حِسابلَه نَه دِی، اَللّه تَعالَی بُو حَقِیدَه مَرحَمَت قِیلَه دِیکِی: أَفَنَجْعَلُ

[98] ما در عرض این چند دهه حکومت شیعه مذهب ایران آشکارا دیده ایم که چگونه با زن و فرزندان مرتدین سکولار کوردها برخورد کرده اند یا بخصوص با خانواده ی زندانیان اهل سنت ایرانی و خارجی چه برخوردی داشته اند؟ ما هرگز در حکومت شیعه مذهب ایران چنین جنایاتی رو ندیده ایم حتی در مناطقی که حکومت ایران در عراق و افغانستان و لبنان و سوریه قدرتی به دست آورده باعث رام شدن و اهلی شدن بسیاری از غلات و دیوانگان شیعه مذهب شده است .

الْمُسْلِمِينَ كَالْمُجْرِمِينَ (سوره قلم آيه ۳۵) اَخِیر،بِیز مُسُلمانلَرنِی جِنایَتچِی – کافِر کِیمسَه لَرگَه بَرابَر قِیلوُرمِیزمِی؟!

اَگَر جِنایَتچِی کِیمسَه لَرنِی جِنایَتچِیلَرنِی اوُرنِیگَه یاکِی صالِح مُؤمِنلَرنِی صالِحلَرنِی اوُرنِیگَه قوُیمَس اِیکَنمِیز وَ اَللهُ تَعالَی مُسُلمانلَرگَه خاصلَب بِیرگَن عُذرلَرنِی کوُرمَسلِیککَه آلَر اِیکَنمِیز وَ مَعلوُم، مُشَخَّص دَستَه لَرنِی اوُزِینِی اوُرنِیگَه قوُیمَس اِیکَنمِیز، باشقَه لَرنِی باشِیگَه موُصِیبَت کِیلتِیرِیشدَن تَشقَه رِی، اوُمِیدسِیزلِیککَه وَ کِینَه – قوُدوُرَتگَه، شِکایَتگَه، عَصَبِیلَه شِیش، یالغِیزلِیک،رَنجِیش، حَفَه بوُلِیشگَه باعِث بوُلا دِی،بوُندَن تَشقَه رِی دائِمِی ناراضِی بوُلِیشگَه، بِیر چِیتگَه چِیقِیب قالِینِیشِیگَه وَ حَتَّی اوُزِیمِیزدَگِی اوُرِینسِیز غَضَبگَه سَبَب بوُلَه دِی وَ بَعضِی بِیر اوُرِینلَردَه اِیسَه اَنَه بُو خَطاگَه وَ غَلَط حُکم چِیقَه رِیشلَرگَه دوُچار بوُلگَن شَخصلَر خَیالپَرَستلِیککَه وَ کامِل بوُلِیشنِی فِکرِیگَه توُشِیب قالِیشَه دِی وَ اوُلَر اِنسانِنی فِطرِی وَ شَرعِی اِیختِیاجلَرِیگَه توُغرِی کِیلمَیدِیگَن خَیالپَرَستلِیک یوُلِیگَه توُشِیب قالَه دِی.

بوُندَی شَخصلَر، اوُزِینِی شَرعاً تَنِیب آلِیش وَ اوُزِیگَه اِیشانِیش صِیفَتلَرِیگَه اِیگَه اِیمَسلَر وَ اوُلَر شَرعِی ساغلام شَخصِیَتدَن هَم مَحروُمدوُرلَر، اوُلَر جوُدَه کوُپ رُوحِی- اِجتِمائِی مُشکِلاتلَرگَه دوُچار بوُلِیشَه دِی، اوُلَر اوُزلَرِینِینگ صَحِیح عَقِیدَه لَرِی وَ قَدرِیَتلَرِیدَن آگاه اِیمَسلَر، اَکثَر حالَلَردَه اوُزلَرِینِی حَقارَتلَنگَن وَ کَمسِیتِیلگَن دِیب حِیس قِیلِیشَه دِی وَ اوُلَر مُخالِفلَرِینِینگ مُقابِیلِیدَه اوُز قَدرِیَتلَرِینِی دِفاع قِیلِیش قُدرَتِیگَه اِیگَه اِیمَسلَر، اوُلَر حَتَّی اوُزلَرِیدَن هَم راضِی بوُلِیشمَیدِی، اِقتِصادِی، رُوحِی، اِجتِمائِی وَ مُبارَزَه گَه آئِد مُشکِلاتلَرنِی قَرشِیسِیدَه هَم صَبر بِیلَن مَحکَم توُرَه آلِیشمَیدِی، اوُلَر اِیککِیلَه نِیشَه دِی وَ اوُزلَرِینِی یوُقاتِیب قوُیِیشَه دِی وَ تَنقِید قِیلِیش وَ تَنقِید قِیلِینِیشدَن قوُرقِیشَه دِی، عُمُوماً آلگَندَه تَنقِیدنِی قَبوُل قِیلِیشمَیدِی، شُو سَبَبلِی هَم اوُلَردَه هَمکارلِیک قِیلِیش رُوحِیَه سِی ضَعِیف، فِکرلِی وَ مُتَخَصِّص کِیشِیلَر بِیلَن مَصلَحَتلَه شِیشگَه ماپِیللِیک هَم اوُلَردَه جوُدَه کَم، اوُمِیدسِیزلِیک رُوحِیَه سِی هَم اوُلَرگَه سایَه تَشلَب توُرَه دِی وَ یَحشِی گوُمان قِیلِیش، حوُرسَندچِیلِیک، راضِیلِیک رُوحِیَه سِیگَه اِیگَه اِیمَسلَر، اوُلَر قَطعِیَت،شِددَت وَ کِیلِیشوُ،

يۇمشاقلِيک، رَحم بِيلَن قَتتِيق قوُللِيک قِيلِيشنِى چِيگه رَه لَرِينِى هَم بِيلِيشمَيدِى، بوُندَن تَشقَه رِى مُسُلمانلَرنِينگ بوُگوُنگِى كوُنِيگه مُناسِب حَقِيقِى مَقصَدلَرِى هَم اوُلَردَه تاپِيلمَيدِى، اوُلَر بِيزلَر كوُرِيب توُرگَن اوُنلَب اِيچكِى وَ رَفتارِى كَسَللِيكلَردَن ،بوُلغَه نِيشلَردَن عِبارَت توُپلَنمَه دوُرلَر.

بُو دَستَه دَگِى كِيمسَه لَر اوُزلَرِينِى يَحشِى تَنِيشمَيدِى، اَكثَر حالَتدَه اوُلَر اَلله نِى تَنِيب آلِيش يوُلِيدَه هَم خَطالَرگه دوُچار بوُلِيشَه دِى، اِيندِى بُو مِعزان بِير كِيشِيدَه گمراق باشقَه بِير كِيشِيدَه اِيسَه كوُپراق بوُلِيشِى موُمكِين، شوُ سَبَبلِى هَم كوُرِيب توُرگه نِيمِيزدِيک بوُندَى شَخصلَر مُهِيطنِى وَ اَطرافدَگِيلَرنِى قوُلِيدَه اوُيِينچاق بوُلِيشَه دِى، اوُلَرنِى شَخصِيَتِينِى شَرعِى قَدرِيَتلَر وَ مَقصَدلَر بِيلَن باشقَه رِيب هِدايَت قِيلِينگَن اِيچكِى شَخصِيَت اِيمَس،بَلكِى تَشقِى كوُچلَر وَ مُهِيط شَكللَنتِيرَه دِى وَ اوُلَردَگِى قالِيبِنِى وَ توُزوُلِيشنِى تَعيِين قِيلَه دِى.

مَنَه بوُندَى مُواطَنَتسِيز وَ مِعزانسِيز مُسُلمانلَرنِى يانِيدَه شادلِيكنِى بَرباد قِيلِيب قوُرقوُو وَ وَهِيمَه نِى وُجُودگه كِيلتِيرُوچِى باشقَه بِير دَستَه هَم مَوجُود، رَسُول الله صَلّى الله عَلَيهِ وَسَلّم دَجّالدَن سوُنگ باشقَه لَرگه قَرَگندَه شوُندَى كِيمسَه لَردَن قوُرققَنلَر: لَغَيْرُ الدَّجَّالِ أَخْوَفُنِي عَلَى أُمَّتِي....أَئِمَّةً مُضِلِّينَ[٩٩]. قوُرقوُو اَمنِيَتنِى وَ شادلِيكنِى قَرَمَه – قَرشِيسِيدَه توُرَه دِى. مَنَه بُو شَخصلَردَن قوُرقِيش، شادلِيكنِى بَرباد قِيلوُچِى اَصلِى عامِللَردَن حِسابلَه نَه دِى، رَسُول الله صَلّى الله عَلَيهِ وَسَلّم باشقَه بِير اوُرِيندَه مَنَه بُو اَئِمَّةُ المُضِلِّين بوُلگَن كِيمسَه لَرنِى دُعَاةٌ عَلَى أَبْوَابِ جَهَنَّمَ (جَهَنَّم اِيشِيكلَرِيگه دَعوَت قِيلوُچِيلَر) وَ عُلَماءِ سُوء وَ الرُّوَيبِضَه (عُمُومِى آدَملَرنِينگ مَيدَه اِيشلَرِى حَقِيدَه گَپِيرَه دِيگَن پَست وَ حَقِير اِنسانلَر) دِيب اَيتِيب اوُتگَنلَر.

- مُسُلمانلَرنِى اوُرتَه سِيدَه شادلِيكنِى بَرباد قِيلوُچِى وَ شادلِيكنِى يوُق قِيلوُچِى عامِللَردَن يَنَه بِيرِى، خَبَرلَرنِى فاسِق وَ غَيرِى مُسُلمان كِيمسَه لَردَن قَبوُل قِيلِيب آلِيشدوُر.

---

[٩٩]رواه الإمام أحمد (٢١٢٩٦)

مَثَلاً اَللہ تَعالَی مَرحَمَت قِیلَه دِیکِی، اَگَر فاسِق مُسُلمان بِیر خَبَرنِی سِیزلَرگه کِیلتِیرسَه، بُو خَبَرنِی توُغرِیلِیگِینِی تِیکشِیرِینگَلَر وَ اوُنِی شوُندَیلِیگِیچَه قَبوُل قِیلمَنگَلَر: یَا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا إِن جَاءکُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَیَّنُوا أَن تُصِیبُوا قَوْماً بِجَهَالَةٍ فَتُصْبِحُوا عَلَی مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِینَ (حجرات/۶) اِی مُؤمِنلَر، اَگَر سِیزلَرگه بِیر فاسِق کِیمسَه بِیران خَبَر کِیلتِیرسَه، سِیزلَر (حَقِیقِی اَحوالنِی) بِیلمَه گَن حالِینگِیزدَه بِیران قَومگَه مُصِیبَت یِیتکَه زِیب قوُیِیب، قِیلگَن اِیشلَرِینگِیزگَه اَفسُوس- نَدامَت چِیکِیب قالمَسلِیکلَرِینگِیز اوُچُون (اوُ فاسِق کِیمسَه آلِیب کِیلگَن خَبَرنِی) اَنِیقلَب – تِیکشِیرِیب کوُرِینگَلَر!

بُو اَللہ نِی آچِیق- آیدِین دَستوُرِی، بوُلِیب هَم بُو دَستوُر فاسِق مُسُلمان شَخص تامانِیدَن بِیزلَرگه کِیلتِیرِیلگَن خَبَر حَقِیدَه اَیتِیلگَن، حوُپ، اِیندِی اَگَر بوُندَی خَبَرنِی اَصلِی کافِر وَ مَحَلِّی مُرتَد یا الاَئِمَّةَ الْمُضِلِّینَ و دُعَاةٌ عَلَی أَبْوَابِ جَهَنَّمَ بِیزلَرگه کِیلتِیرگَن بوُلسَه – چِی، بِیز نِیمَه قِیلِیشِیمِیز کِیرَک؟ اَگَر بُو خَبَرنِی آیدِینلَشتِیرِیش یا رَوشَن قِیلِیش قُدرَتِیگه اِیگه بوُلمَه سَنگ، بُو خَبَرنِی قَبوُل قِیلمَسلِیگِینگ کِیرَک وَ مُسُلمانلَرگه نِسبَتاً یَحشِی گوُماندَه بوُلِیشِینگ لازِم. اَمّا شَخص اَللہ نِینگ آچِیق- آیدِین دَستوُرلَرِینِی نَظَرگه آلمَه گَن حالدَه، بوُتوُن جَهان سِکوُلار کافِرلَرِینِینگ وَ اوُزِینِی اَطرافِیدَگِی مَحَلِّی مُرتَدلَرنِینگ، هَمدَه سِکوُلاررَدَه لَرنِینگ کِیلتِیرگَن خَبَرلَرِینِی کِیلاَلَب قَبوُل قِیلَه دِی، وَ اَنَه بُو یالغان خَبَرلَر سَبَبلِی بِیزلَردَن وَ باشقَه مُجاهِدلَردَن غَضَبلَه نَه دِی وَ یامان کوُرَه دِی، اوُ جُودَه آسانلِیک بِیلَن اوُزِینِی قَلبِینِی بِیمار قِیلِیب بوُلغَیدِی وَ جوُدَه هَم ساددَه رَوِیش بِیلَن اوُزِینِی وَ باشقَه لَرنِی آرامِیشِینِی،شادلِیگِینِی نِشانگَه آلَه دِی.

- مُسُلمانلَرنِی اوُرتَه سِیدَه شادلِیکنِی بَرباد قِیلوُچِی وَ اوُنِی بوُزُووچِی، دِیب حِسابلَنگَن عامِللَردَن یَنَه بِیرِی، اوُرِینسِیز یامان گوُمان قِیلِیشدوُر.

شَخص ذِکر قِیلِیب اوُتِیلگَن مَنَه بُو جِنایَتلَرنِی هَمَّه سِینِی قِیلگَن پَیتِیدَه، بِیرِینچِی بوُلِیب اوُنِی قَلبِیگه هُجوُم قِیلِیب اوُنِی فَسادلَنتِیرَه دِیگَن نَرسَه شَک وَ گوُمانِنِی پَیدا بوُلِیشِی وَ اَنَه بُو کَسَللِیکدَن کِیيِین وُجُودگَه کِیلَه دِیگَن باشقَه قَلبِی بِیمارلِیکلَردوُر. اَللہ تَعالَی مَرحَمَت قِیلَه دِیکِی: یَا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا کَثِیراً مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا یَغْتَب بَّعْضُکُم

بَعْضاً أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَن يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتاً فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ (حجرات/۱۲) اِی مُؤمِنلَر، کوُپ گوُمان(لَر)دَن چیتلَه نینگلَر! چوُنکِی اَیرِیم گوُمان(لَر) گوُناهدوُر! (اوُزگه لَرنینگ عَیبلَرِی آرتیدَن) جاسوُسلِیک قِیلِیب یوُرمَنگلَر وَ اَیرِیملَرِینگیز اَیرِیملَرِینگِیزنِی غِیبَت قِیلمَه سِین! سِیزلَردَن بِیران کِیشِی اوُزِینینگ اوُلگَن بِرادَرِینِی گوُشتِینِی یِییِیشنِی یَحشِی کوُرُورمِی؟! اَنَه یامان کوُردِینگِیزمِی؟! (بَس، گوُناهِی بوُندَن- دَه آرتِیق بوُلگَن غِیبَتنِی هَم یامان کوُرِینگِیز)! اَلله دَن قوُرقِینگِیز! اَلبَتَّه الله تَوبَه لَرنِی قَبوُل قِیلگوُچِی،مِهرِباندِیر.

دِیمَک مَنَه بُو یَنَه بِیر ساددَه دَستوُر مُؤمِنلَرنِی قَلبِی سَلامَتلِیگِینِی وَ شادلِیگِینِی مُخافِظَت قِیلِیش اوُچُوندِیر، اَمّا شَخص مَنَه بُو آچِیق- آیدِین دَستوُرنِی کوُرمَسلِیککَه آلَه دِی وَ اوُزِینِی توُرلِی- هِیل کَسَللِیکلَرگَه، مَخصُوصاً یامان گوُماننِی عاقِبَتلَرِیگَه دوُچار قِیلَه دِی، بوُنِی نَتِیجَه سِیدَه اِیسَه دَعوَت وَ جِهاد مَیدانلَرِیدَه،خانَدانلَرنِی وَ دوُستلَرنِی،قوُشنِیلَرنِی دَورَه سِیدَه وَ اِیشخانَه لَردَه وَ اِنسانلَرنِینگ اِجتِمائِی حَیاتِیدَگِی باشقَه مَیدانلَردَه شَخصنِی کوُنگلِینِی ساوُوشِیگَه، توُشکِینلِیککَه توُشِیشِیگَه، بِیحالِلِیگِیگَه،غَم- غُصَّه سِیگَه سَبَب بوُلَه دِی، اوُ مُقابِل تَرَفدَن کوُرگَن هَر قَندَی اَرزِیمَه گَن ناموُناسِب عَمَلنِی جوُدَه هَم کَتتَه لَشتِیرِیب یوُبارَه دِی، اَصلِیدَه اِیسَه مَنَه بُو عَمَل اوُچُون اوُنُوتِیش،خَطا، جاهِلِیککَه اوُحشَش اوُنلَب عُذرلَرنِی کِیلتِیرِیش موُمکِین، بوُندَن تَشقَه رِی اوُ مُقابِل تَرَف اوُچُون اوُنِی عَمَلِیگَه عَلاقَه سِی بوُلمَه گَن سِینَه رِی وَ داستانلَرنِی تَصَوُّر قِیلِیب کوُرَه دِی. بُو شَخص مَنَه شُو شَکلدَه آسانلِیک بِیلَن اوُزِینِی آرامِیشِینِی وَ شادلِیگِینِی نِشانگَه آلَه دِی وَ بُونِی عِوَضِیگَه خَواطِر،اِضطِراب، توُشکِینلِیک کَبِی کَسَللِیکلَرنِی وَ یامان گوُمان قِیلِیش سَبَبلِی کِیلِیب چِیقَه دِیگَن بِیمارلِیکلَرنِی ساتِیب آلَه دِی. حَقِیقَتدَه اِیسَه اوُ باشِیدَن آخِیرِیگَه چَه ضَرَرلِی بوُلگَن سَودانِی عَمَلگَه آشِیرَه دِی.

مَنَه بوُندَی قَلبِی کَسَللِیکلَر پَیدا بوُلگَندَن وَ دُشمَننِی شَرعِی دَرَجَه لَرگَه اَجرَه تِیشنِی بوُزِیب تَشلَنگَندَن سوُنگ وَ مُسُلمانلَرنِی جِنایَتچِیلَرنِی جایگاهِیگَه توُشوُرِیب یوُبارِیلگَن وَ خَبَرلَرنِی فاسِق کِیمسَه لَردَن قَبوُل قِیلِیب آلِینگَندَن سوُنگ، قوُلگَه کِیرِیتِیلَه دِیگَن ثَمَرَه نِی اَوَّلگِیسِی

تَفَرُّق شِیرکِینِی وُجُودگه کِیلِیشِیدوُر. بِیرِینچِی بوُلِیب قَلبلَر بِیر- بِیرِیدَن اوُزاقلَه شَه دِی، بوُندَن سوُنگ جِسملَر هَم اوُزاقلَه شِیب کِیتَه دِی، حَتَّی بِیزار بُولِیش دَرَجَه سِیگه پِیتِیب بارَه دِی.

حاضِرگه چَه بُو بارَه دَه دَعوَت وَ جِهادگه عَلاقَه دار بوُلگَن جُودَه کوُپ نَموُنَه لَرنِی ذِکر قِیلِیب اوُتگَنمِیز، اَگَر رُحصَت بِیرسَنگِیزلَر بِیرِینچِی جَمِیعَیَتگه آیِد بِیر نَموُنَه نِی سِیزلَرگه اَیتِیب بِیرماقچِیمَن، سِیز بوُنِی مِثالِیدَه مَنَه بُو لایِیحَه قَندَی قِیلِیب خانَدانلَردَه شَکللَه نِیشِی وَ قَندَی قِیلِیب عَیال، اِیرکَک کِیشِی وَ فَرزَندلَر شادلِیکنِی بَرباد قِیلِیشلَرِینِی کوُرَه آلَه سِیزلَر: اَللہ تَعالَی مَرحَمَت قِیلَه دِیکِی: وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُم مِّنْ أَنفُسِكُمْ أَزْوَاجاً لِّتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُم مَّوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ (روم/۲۱) اوُنِینگ آیَتلَرِیدَن (یَنَه بِیرِی) – اوُ ذات سِیزلَر هَمدَم بوُلِیشلَرِینگِیز اوُچُون اوُزلَرِینگِیزدَن جُفتلَر یَرَه تِیشِی وَ اوُرتَه لَرِینگِیزدَه آشنالِیک وَ مِهر- مُحَبَّت پَیدا قِیلِیشِیدوُر. اَلبَتَّه بوُندَن تَفَکُّر قِیلَه دِیگَن قَوم اوُچُون آیَت- عِبرَتلَر باردِیر.

حوُپ، اِینِدی اَللہ تَعالَی اِیرکَکنِی قَلبِینِی مَنَه بُو عَیال آرقَه لِی کوُچمَنچِی بوُلِیشدَن وَ هَر لَهظَه هَلِی اوُ پِیردَه وَ هَلِی بُو پِیردَه بوُلِیشدَن نَجات بِیرگَن پَیتِیدَه، وَ اِیرکَکنِی قَلبِی اَنَه شُو عَیالدَه ساکِن بوُلِیب آرامِیش تاپگَن پَیتِیدَه، شوُ اِیرکَکنِی قَلبِی یَنَه قَیتَه دَن آوارَه بوُلِیب کوُچمَنچِی بوُلِیب قالمَسلِیگِی اوُچُون اوُنگه مَوَدَّه وَ رَحمَه نامِی آستِیدَگِی اِیککِیتَه اَبزارنِی جایلَشتِیرگَن، مَثَلاً بوُ پِیردَه عَیالنِی بِیر مَنزِیلگه اوُحشَتسَک، اِیرکَک کِیشِی دُنیادَه مَنَه بُو مَنزِیلنِی مِهمانِی حِسابلَه نَه دِی، حَتَّی بَعضِیلَر اوُچُون بوُ نَرسَه قِیامَتدَه هَم مَوجُود، عَیال کِیشِی دُنیادَه اِیرکَک کِیشِی ساکِن بوُلِیشِی اوُچُون کِیرَکلِی بوُلگَن اِمکانِیَتنِی اَللہ نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنگه مُوافِق رَوِیشدَه مُهَیّا قِیلِیشِی لازِم، شوُ طَرزدَه اوُ مُحَبَّتدَن بوُلگَن "اوُزِینِی اوُلوُشِینِی" مَوَدَّه وَ رَحمَهگه قوُشَه دِی وَ بوُنِی ثَمَرَه سِی اوُنِی اوُزِیگه وَ حُوجَه پِینِیگه وَ فَرزَندلَرِیگه وَ هَر اِیککِی تَرَفنِی عائِلَه اَعضالَرِیگه شادلِیکنِی اوُلَه شِیشدَن عِبارَت؛ لِیکِن عَیال کِیشِی مَنَه بُو اوُرِینلَردَه اَللہ نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنگه رِعایَت قِیلمَیدِیگَن بوُلسَه وَ اوُزِینِی غَیرِی اِسلامِی اَخلاقِی بِیلَن حُوجَه پِینِی نِینگ قَلبِی آوارَه بوُلِیشِی اوُچُون

سَبَبلَرِنی مُهَیّا قِیلَه دِیگَن بوُلسَه، حَقِیقَتدَه اوُ بِی نَزاکَت وَ تَربِیَه سِیز مَنزِیل اِیگَه سِی کَبِی اوُزِینِی مِهمانِینِی رَنجِیشِیگَه وَ قاچِیب کِیتِیشِیگَه باعِث بوُلَه دِی، اِیندِی مَنَه بُو اِیشلَر رُوی بِیرگَن وَقتِیدَه شادلِیک هَم کَمَه یَه دِی وَ یوُقالِیب هَم کِیتَه دِی، نَتِیجَه دَه اِیسَه مَنَه بُو شادلِیکنِی یوُقلِیگِینِی تَأثِیرِی فَرزَندلَرگَه وَ اِیککِی تامانِنی عائِلَه اَعضالَرِیگَه هَم اَثَر قِیلَه دِی. شُو رَویش بِیلَن عَیال کِیشِی اوُزِینِی غَیرِی شَرعِی عَمَللَرِی آرقَه لِی عائِلَه نِی حَیاتِیدَه شادلِیکنِی بَرباد قِیلوُچِی عامِلگَه اَیلَه نَه دِی.

سِیزلَرگَه شوُندَی بِیر نَمُونَه نِی کِیلتِیرِیب اوُتماقچِیمَن، چوُنکِی حاضِرگِی پَیتدَه بُو نَرسَه عَیاللَر تامانِیدَن کوُرمَسلِیککَه آلِینَه دِی. عَیال کِیشِی خامِلَه دار بوُلگَن وَقتِیدَه اوُنِی بِیرِینچِی وَ اَساسِی وَظِیفَه سِی قارنِیدَگِی بالَه نِی اِیختِیاط قِیلِیب سَقلَه شِی بوُلَه دِی، اَنَه بوُ بالَه توُغِیلگَندَن سُونگ اِیسَه اَللّٰه نِی شَرِیعَتِیدَگِی سوُت اِیمِیزِیشدَن تارتِیب کِیینگِی باشقَه مادِی "وَظِیفَه تَکلِیفلَر" کَبِی اوُرِینلَرنِی بَرچَه سِی آنَه نِی زِیمَّه سِیگَه یوُکلَنمَیدِی، بوُلَرنِی هَمَّه سِی بوُتوُنلَی آتَه نِی زِیمَّه سِیگَه قوُیِیلگَن. گوُیاکِی اَنَه بُو اِیشلَردَگِی آنَه نِی اَساسِی وَظِیفَه سِی خامِلَه دارلِیک دَورِیگَه چِیگَرَه لَنگَن، بالَه توُغِیلِیشِی بِیلَن بُو وَظِیفَه اوُنِی زِیمَّه سِیدَن ثاقِت بوُلَه دِی وَ آتَه نِی زِیمَّه سِیگَه یوُکلَه نَه دِی، اَلبَتَّه عَیالنِی خامِلَه دارلِیک دَورِیدَه هَم آتَه نِی اوُزِیگَه یَرشَه وَظِیفَه لَرِی مَوجُود.

عَیال کِیشِی اوُزِینِی قارنِیدَگِی اِنسانِنِی قَندَی قِیلِیب اِیختِیاط قِیلِیشِی کِیرَکلِیگِینِی یَحشِی اوُرگَنگَن بوُلِیشِی لازِم، اَگَر اوُ بُو نَرسَه لَردَن آگاه بوُلسَه، بِیلگَن نَرسَه لَرِینِی عَمَلدَه یَحشِی تَطبِیق قِیلِیشِی کِیرَک، چوُنکِی اوُرتَه دَه اِسلام فِطرَتِیدَه بوُلگَن بِیر اِنسانِنِی جانِی اوُنِی اِیختِیارِیگَه بِیرِیلگَن، اَنَه بُو اِنسانِنِی قانِینِی قَدرِی کَعبَه نِی قَدرِیدَن هَم یوُقارِیراقدَه توُرَه دِی، اَگَر عَیال کِیشِی خامِلَه دارلِیک دَورِیدَه بُو دُنیادَن کوُز یوُمسَه، اوُ بِیر نَوع شَهِیدلَر جُملَه سِیدَن حِسابلَه نَه دِی، بُو پِیردَه عَیال کِیشِی شوُندَی بِیر نِعمَتنِی اِیختِیاط قِیلِیب سَقلَیدِیکِی، حوُجَه پِینِینِی حوُرسَند قِیلَه آلَه دِیگَن بوُندَن کوُرَه یوُقارِیراقدَه توُرَه دِیگَن باشقَه نِعمَتنِی اوُزِی یوُق، اَمّا مَنَه بوُ قوُلاقسِیز عَیال بُو نَرسَه لَرگَه اِعتِبار بِیرمَیدِی وَ قَصددَن، اوُزِینِی اِیختِیارِی بِیلَن آگاه حالِیدَه اَنَه بُو خامِلَه نِی آلدِیرِیب تَشلَیدِی وَ بُو بالَه نِی اوُلدِیرَه

دِی، اوُ مَنَه بُو شَکل بِیلَن بالَه سِینِی جانِینِی خَطَرگَه سالِیب اوُنِی اوُلدِیرَه دِی، نَتِیجَه دَه اِیسَه اوُزِیدَن وَ حُوجَه بِیِنیدَن، اوُنِی اَطرافِیدَگِیلَردَن شادلِیکنِی تارتِیب آلَه دِی. بُو نَرسَه قَصددَن وَ آگاه حالِیدَه یوُل قائِدَه لَرِیگَه خِلاف رَوِیشدَه حَیداوچِیلِیک قِیلِیب آدَم اوُلدِیرگَن وَ قَصددَن آدَم اوُلدِیرِیش جِنایَتِینِی قِیلگَن کِیشِینِی مِثالِیگَه اوُحشَیدِی. بُو پِیردَه مَنَه بُو عَیال جِنایَتچِی سَنَلَه دِی، لِیکِن کاگَه عَبدُالله اَیتگَه نِیدِیک اوُنِی تَنبِیه قِیلِیش طَلاق قِیلِیش دَرَجَه سِیگَه پِیتِیب بارمَیدِی.

شُو بارَه دَه دوُستلَرِیمِیزگَه کِیرَکلِی اِیضاحلَرنِی بِیرِیب اوُتماقچِیمَن: اَلله تَعالَی مَرحَمَت قِیلَه دِی: وَلاَ تَقْتُلُواْ النَّفْسَ الَّتِی حَرَّمَ اللهُ إلاَّ بِالحَقِّ (اسراء/٣٣) اَلله (اوُلدِیرِیشنِی) حَرام قِیلگَن جاننِی (یَعنِی،قَتل اِیتِیلِیشگَه مُستَحَق بوُلمَه گَن جانِنی ناحَق اوُلدِیرمَنگِیز،مَگَر حَق شَرعِی قانوُن) بِیلَنگِینَه اوُلدِیرِیشلَرِینگِیز موُمکِیندِیر.........اَنَه بُو بالَه اوُلدِیرِیشگَه لاپِیق بوُلگَن قَندَی گوُناه قِیلگَن اِیدِی؟ اَلله تَعالَی قوُیِیدَگِیچَه مَرحَمَت قِیلمَه گَنمِیدِی؟ مَن قَتَلَ نَفْساً بِغَیْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِی الأَرْضِ فَکَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِیعاً وَمَنْ أَحْیَاهَا فَکَأَنَّمَا أَحْیَا النَّاسَ جَمِیعاً (مائده/٣٢) کِیمکِی بِیران جانِنی اوُلدِیرمَه گَن وَ پِیردَه بوُزغوُنچِیلِیک قِیلِیب یوُرمَه گَن آدَمنِی اوُلدِیرسَه، دِیمَک، گوُیا بَرچَه آدَملَرنِی اوُلدِیرِیبدِی وَ کِیمکِی اوُنگَه حَیات عَطا اِیتسَه (یَعنِی اوُلدِیرِیشدَن باش تارتسَه)، دِیمَک؛ گوُیا بَرچَه آدَملَرگَه حَیات بِیرِیبدِی.

خامِلَه نِی قَصد قِیلمَه گَن حالدَه یا قَصددَنگَه اوُحشَه گَن حالدَه اوُلدِیرِیلسَه، بُو جِنایَتنِی بَرابَرِیدَه دِیيَه توُلَه نِیشِی کِیرَک بوُلَه دِی، بوُنِی حُکمِی قَصد قِیلمَه گَن حالدَه یاکِی قَصددَنگَه اوُحشَه گَن حالدَه آدَم اوُلدِیرِیشنِی حُکمِی بِیلَن بِیر هِیل بوُلَه دِی: أَنَّ امْرَأَتَیْنِ مِنْ هُذَیْلٍ رَمَتْ إِحْدَاهُمَا الأُخْرَی، فَطَرَحَتْ جَنِینَهَا، فَقَضَی فِیهِ النَّبِیُّ صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ بِغُرَّةٍ عَبْدٍ أَوْ أَمَةٍ[١٠٠] هُذَیل قَبِیلَه سِیدَگِی اِیککِی عَیال جَنجَلَّه شِیب قالِیشَه دِی. اوُلَرنِی

---

[١٠٠] متفق علیه . همچنین: کتاب السنن الکبری(الدیات) المعجم الکبیر (باب الحاء) المعجم الأوسط (باب المیم) التلخیص الحبیر(الدیات) سنن أبي داود (الدیات)سنن ابن ماجه (الدیات) سنن الترمذي (الدیات –الفرائض) سنن الدارقطني (الحدود والدیات وغیره) سنن الدارمي (الدیات) سنن النسائي (القسامة) صحیح البخاري (الدیات) صحیح مسلم (القسامة والمحاربین والقصاص والدیات) فتح الباري شرح صحیح البخاري (الدیات) مسند الإمام أحمد -باقي مسند المکثرین / البحر الزخار المعروف بمسند البزار /حدیث أبي الملیح عن أبیه/ المصنف /أقضیة رسول الله / مصنف عبد الرزاق / العقول/ موطأ مالک/ نصب الرایة في تخریج أحادیث الهدایة/ اقتتلت امرأتان من هذیل فرمت إحداهما الأخری بحجر قتلها وما في بطنها ، فاختصموا إلی النبي صلی الله علیه وسلم فقضی : " أن دیة جنینها غرة عبد أو ولیدة ، وقضی أن دیة المرأة علی عاقلتها ، وقد رواه مسلم أیضا قال : حدثني أبو الطاهر قال أخبرنا ابن وهب رحمه الله قال وأخبرنا حرملة بن یحیی التجیبي ، قال أنبأنا ابن وهب قال أخبرني یونس بهذا الإسناد.

بِیرِی باشقَه سِینِی تاش بِیلَن اوُرَه دِی وَ بُو عَیالنِی قارنِیدَگِی خامِلَه سِی بِیلَن بِیرگه اوُلدِیرِیب قوُیَه دِی، بُو حادِیثَه بارَه سِیدَه رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّمنِی حوُضوُرلَرِیگه کِیلگَن پَیتلَرِیدَه اوُ کِیشِی مَرحَمَت قِیلَه دِیلَرکِی: اوُنِی خامِلَه سِی نِینگ دِییَه سِی بِیر قوُل یا چوُرِیدوُر........بُو پِیردَه غُرَّةٍ دَن بوُلگَن مَنصُور آق تَنلِی قوُل.

عُمَر اِبنِ خَطّاب رَضِیَ الله عَنهُ نِی نَظَرِی بوُیِیچَه هَم خامِلَه نُطفَه حالِیگه اوُتگَندَن سُونگ بِیر اِنسانِنِی نَفسِینِی حُکمِیگه اوُتَه دِی، چوُنکِی بُو نُطفَه نِی بِیر اِنسانگه یا نَفسگه اَیلَه نِیشِی اوُچُون اِمکانِیَت بار. شوُنگه اَساسلَنگَن حالدَه، اِمام مُحَمَّد غَزّالِی طوُسِی خامِلَه نِی آلدِیرِیب تَشلَشنِی بَرچَه مَرحَلَه لَرِینِی حَرام دِیب حِسابلَیدِی. ۱۲ اِمامِلِیک شِیعَه لَرنِی فِقهِیدَه هَم خامِلَه نِی آلدِیرِیب تَشلَش (اِجهاض) هَر قَندَی مَرحَلَه دَه وَ هَر قَندَی یوُلگه کوُرَه بوُلسَه هَم حَرام حِسابلَه نِیب اوُنگه دِییَه واجِب بوُلَه دِی، چوُنکِی اوُلَرنِی اِعتِقادِی بوُیِیچَه اِنسانِنِی خِلقَتِی نُطفَه پَیتِیدَن باشلَه نَه دِی، «اِنَّ اوّلَ ما یُخْلَقُ نُطْفَه» .[۱۰۱]

رِوایَت قِیلِینِیشِیچَه بِیر خامِلَه دار عَیالنِی عُمَر اِبنِ خَطّاب رَضِیَ الله عَنهُ نِی حُوضُورِیدَه یامانلَه شَه دِی وَ اوُ کِیشِی بُو عَیالنِی چَه قِیرتِیرَه دِیلَر، شوُندَه بُو عَیال اَیتَه دِیکِی: یَا وَیْلَهَا مَا لَهَا وَلِعُمَرَ! مِینگه وای بوُلسِین، عُمَرنِی مِین بِیلَن نِیمَه اِیشِی بار! بُو عَیال یوُلدَه کِیلَه یاتگَن پَیتِیدَه توُسَتدَن آغرِیغِی باشلَه نِیب قالَه دِی بِیر اوُیگه کِیرِیب فَرزَندِینِی دُنیاگه کِیلتِیرَه دِی؛ اَمّا بوُ بالَه اِیککِی مَرتَه فَریاد اوُرگَچ اوُلَه دِی، فَصَاحَ الصَّبِیُّ صَیْحَتَیْنِ ثُمَّ مَاتَ..[۱۰۲]

شوُنگه اَساسلَنگَن حالدَه، اِمامِی نَوَوِی رَحِمَهُ الله شُو واقِیعَه گه اِستِناد قِیلِیب اَیتَه دِی: اَگَر بِیر عَیالنِی حاکِمنِی یا قوُماندانِنِی حوُضوُرِیدَه یامانلَنسَه وَ اوُنِی مُتَّهَم قِیلِینسَه، سُونگرَه حاکِم بِیر کِیشِینِی یوُبارِیب مَنَه بُو عَیالنِی حوُضوُرِیگه کِیلتِیرِیشنِی بوُیوُرسَه وَ اَنَه بُو عَیال اِیسَه قوُرقَه نِیدَن قارنِیدَگِی بالَه سِینِی توُشوُرِیب قوُیسَه، حاکِم مَنَه بُو بالَه نِی دِییَه سِینِی

---

[۱۰۱] محمدبن حسن حرّ عاملی، وسائل الشیعه الی تحصیل مسائل الشریعه، ج۱۹، ص۱۵، چاپ عبدالرحیم ربانی شیرازی، بیروت ۱۹۸۳/۱۴۰۳.

[۱۰۲] الصنعانی، أبو بکر عبد الرزاق بن همام (متوفای۲۱۱هـ)، المصنف، ج ۹، ص ۴۵۸، ح۱۸۰۱۰، باب من أفزعه السلطان، تحقیق حبیب الرحمن الأعظمی، ناشر :المکتب الإسلامی - بیروت، الطبعة: الثانیة، ۱۴۰۳هـ.

تۇلَيدِی. بُو فَتوا اَبُو حَنِيفَه تامانِيدَن بِيرِيلگَن. حَنبَلِی لَرنِی پِيشواسِی اَحمَد هَم اَيتگَنکِی: بالَه نِی دِيیَه سِيدَن تَشقَه رِی اَنَه بُو عَيال اوُچُون هَم دِيیَه بِيرِيلِيشِی کِيرَک؛ چوُنکِی حاکِم اوُنِی چَه قِيرتِيرگَن؛ شوُندَی اِيکَن اوُ مَنَه بُو عَيالنِی سَقلَشگَه هَم زَمانَتچِيدُور؛ بُو نَرسَه شوُنگَه اوُحشَيدِيکِی، گوُياکِی بُو عَيالنِی اوُرِيلَه دِی وَ اوُ بوُنِی نَتِيجَه سِيدَه اوُلَه دِی.[103] .

حَتَّی اِبنِ حَزم رَحِمَهُ الله کَبِی کِيشِی هَم رُوحِی کِيرگِيزِيلگَن وَ ۱۲۰ کوُنلِيک بوُلگَن خامِلَه نِی قَصددَن اوُلدِيرگَن کِيمسَه حَقِيدَه مَرحَمَت قِيلَه دِی: مِينِی نَظَرِيم بوُيِيچَه بُو پِيردَه قَصاص واجِب بوُلَه دِی وَ اوُندَن قاچِيب قوُتوُلِيب بوُلمَيدِی.[104]

فِقه اَهلِی فَقَط رُوح کِيرگِيزِيلمَه گَن خامِلَه نِی آلدِيرِيش بارَه سِيدَه اِيختِلافگَه اِيگَه، اَمّا رُوح کِيرگِيزِيلگَندَن سوُنگ اَهلِی سُنَّت دِيب مَعروُف بوُلگَن فِرقَه لَردَگِی فُقَهالَرنِينگ هَمَّه سِينِی اِتّفاقِی بوُيِيچَه، خامِلَه باشقَه اِنسانلَر سِينگَه رِی حوُرمَت قِيلِينَه دِی وَ اوُنِی اوُلدِيرِيشگَه نِسبَتاً قَصددَن اوُلدِيرِيش حُکمِی بِيرِيلَه دِی.[105]

عَيال کِيشِينِی مَنَه بُو آشکار جِنايَتِينِی بَرابَرِيدَه، اِيرکَک کِيشِی يا فَرزَندلَر هَم اَللّه نِی شَرِيعَتِيدَگِی قانوُنگَه رِعايَت قِيلمَسلِيکلَرِی سَبَبلِی عائِلَه دَگِی شادلِيکنِی بَرباد قِيلوُچِی عامِلگَه اَيلَه نِيشلَرِی موُمکِين. اِيندِی عائِلَه لَرنِی اوُرتَه سِيدَگِی شادلِيک يوُقالگَچ وَ اوُنِی اوُرنِيگَه غَم- غُصَّه، خَواطِر، توُشکِينلِيک وَ باشقَه قَلبِی- جِسمِی آفَتلَر کِيلگَچ، مَنَه بُو کِيمسَه لَرنِينگ باشقَه لَرگَه اِعتِراض قِيلِيشگَه حَقلَرِی هَم يُوق، مَنَه بُو اوُلَرنِی اوُزلَرِی اِيککَن نَرسَه نِی خاصِلِی حِسابلَه نَه دِی وَ اوُلَر مَنَه بوُندَی فاسِد اوُرُوغلَرنِی اِيککَن پِيتلَرِيدَه، نَتِيجَه دَه قَندَی خاصِلنِی قوُلگَه کِيرِيتِيشلَرِينِی يَحشِی بِيلِيشلَرِی کِيرَک بوُلَه دِی.

- مُسُلمانلَرنِی آرَه سِيدَه شادلِيکنِی بَرباد بوُلِيشِيگَه باعِث بوُلَه دِيگَن عامِللَردَن يَنَه بِيرِی، حَلال نَرسَه لَرنِی اوُزلَرِيگَه حَرام قِيلِيب آلِيشلَرِيدُور.

---

۱۰۳ النووی، أبی زکريا محيی الدين (متوفای۶۷۶ هـ)، المجموع، ج ۱۹، ص ۱۲، ناشر: دار الفکر للطباعة والنشر والتوزيع، التکملة الثانية.
۱۰۴ ابن حزم، المحلی بالآثار، دارالکتب العليمه،بيروت ۱۹۹۸نصرانی، ج ۱۱ ص ۲۳۹
۱۰۵ القوانين الفقهية/۱۴۱ با انکه کسانی چون امام زرکشی تنها يک استثناء رو ذکر کرده اند که اگر دو پزشک حاذق و ماهر مسلمان بگويند که با تولد فرزند مرگ مادر قطعی و (۱۰۰٪) است می توان را سقط نمود. خوب توجه بفرماييد در فرموده ايشان صحبت از قطعيتی اجتناب ناپذير است و هرگز کلمه‌ی ←احتمال→ را به کار نبرده اند...

حَه، بِیر دَستَه مُسُلمانلَر اوُزلَری هاحلَه مَه گَن حالدَه اوُزلَرینینگ فِطرِی اِیختِیاجلَرینِی باستِیرِیش یوُلِیدَه عَمَل قِیلِیشلَری موُمکِین: مَثَلاً اَلله تَعالَی اِنسانلَرنِی فِطرَتِیگه جایلَشتِیرگَن وَ هَمَّه اِنسانلَرنِی اوُرتَه سِیدَه فِطرِی اِیش حِسابلَنگَن وَ اَلله تَعالَی حَرام قِیلمَه گَن بوُندَی اِیشنِی، بَلکِی اوُنِی اوُزِینِی قانوُنلَری بِیلَن باشقَه رِیب کانترال قِیلگَن، هِدایَت قِیلگَن فَلانچِی نَرسَه نِی شَخص اوُزِیگه حَرام قِیلِیب آلَه دِی، سوُنگرَه اِیسَه اوُ اوُزِیگه نَظَر سالَه دِی، کوُرسَه کِی اوُزِینِی یَحشِی حِیس قِیلمَه یَپتِی وَ گوُیاکِی پِیلکَه سِیدَه آغِیر بِیر یوُکنِی کوُتَه رِیب یوُرگَندَی بوُلَه دِی..........

بُو پِیردَه مَنَه بوُندَی اِیشنِی قِیلگَن کِیشِینِی کِیم بوُلِیشِینِی یاکِی کِیم اوُچُون بُو اِیشنِی قِیلگه نِینِی فَرقِی یوُق، اِینگ مُهِمِی اوُ بُو اِیشنِی اَلله نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنگه وَ فِطرَتگه خِلاف رَوِیشدَه قِیلگَن. اَلله تَعالَی مَرحَمَت قِیلَه دِیکِی: یَا أَيُّهَا النَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَکَ تَبْتَغِي مَرْضَاتَ أَزْوَاجِکَ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ (تحریم/۱) اِی پَیغَمبَر، نِیگه سِیز جُفتلَرِینگِیزنِینگ راضِیلِیگِینِی اِیستَب اَلله سِیز اوُچُون حَلال قِیلگَن نَرسَه نِی حَرام قِیلِیب آلوُرسِیز؟! اَلله مَغفِرَتلِی،مِهرِباندِیر.

حاضِرگِی دَوردَه بَرچَه اِنسانلَرنِی آرَه سِیدَه فِطرِی اِیختِیاجلَرِیدَن بِیرِی وَ اِنسانِنِینگ رُوحِینِی آذِیقلَنتِیرَه دِیگَن نَرسَه لَرنِینگ بِیر قِیسمِینِی مُهَیّا قِیلَه دِیگَن نَرسَه شادلِیکدوُر، اَفسُوسکِی اوُنِی توُغرِی تَنِیمَسلِیک سَبَبلِی بَعضِی بِیر مُسُلمانلَر تَرَفِیدَن بوُ اِیختِیاج باستِیرِیلَه دِی وَ نَتِیجَه دَه اِیسَه اَنَه بُو اوُرِینسِیز باستِیرِیشلَردَن اِیسَه اِیچکِی وَ تَشقِی دُشمَنلَر سُوء اِستِفادَه قِیلِیشَه دِی، اوُتگَن بِیر نِیچَه اوُن پِیللِیکلَر مابَینِیدَه جِهاد اَهلِینِی اوُرتَه سِیدَه اِنسانِنِینگ رُوحِینِی اَساسِی اِیختِیاجِی صِیفَتِیدَه، اوُنگه پِیتَرلِی اِعتِبار بِیرِیلمَه دِی، حَتّی بَعضِی بِیر اوُرِینلَردَه توُشکِینلِیککَه، اوُرِینسِیز غَضَبگه وَ واجِب اِیشلَردَه سوُستلِیک قِیلِینِیشِیگه وَ دُشمَنلَرنِی، جِنایَتچِیلَرنِی اَنَه بُو فِطرِی اِیختِیاجدَن سُوء اِستِفادَه قِیلِیشلَرِیگه سَبَب بوُلدِی.

آخِرِیدَه شوُنِی اِیسلَه تِیب اوُتماقچِیمِیزکِی، اَللہ نِی شَرِیعَتِیدَگِی قانوُنگه خِلاف بوُلگَن هَر قَندَی نَرسَه شادلِیکنِی بَرباد قِیلوُچِی حِسابلَه نَه دِی، اوُلَردَن بِیر نِیچَه سِیگه اِیشارَه قِیلِیب اوُتدِیک.

سَککِیزِینچِی مُقَدَّمات دَرسلَرِیدَگِی سَواللَرگه جَواب:

اَلسَّلامُ عَلَیکُم. یَقِینلَرِیمدَن بِیرِی حَسَد قِیلِیشِی سَبَبلِی شوُندَی بِیر اِیش قِیلگَنکِی، اَگَر اِینگ یَخشِی حوُرسَند حالَتدَه بوُلسَم هَم اوُنِی کوُرسَم حوُرسَندچِیلِیگِیم یوُقالِیب کِیتَه دِی، سِیزنِی نَظَرِینگِیز بوُیِیچَه مِین نِیمَه قِیلسَم بوُلَه دِی؟

اَگَر بِرادَرِینگِیز یا آپَه – سِینگلِینگِیز سِیزگه نِسبَتاً یامان اِیش قِیلگَن وَ سِیزنِی رَنجِیتگَن بوُلسَه، اوُنِی حَقِیقَه چِیرایلِی دُعا قِیلِینگ وَ شوُ طَرزدَه اوُزِینگِیزنِی دِیلِینگِیزنِی پاکلَنگ. سِیزگه حَسَد قِیلَه یاتگَن مَنَه بوُ کِیشِیگه نِسبَتاً قوُیِیدَگِیچَه دُعا قِیلِیشِینگِیزنِی تَوصِیَه قِیلَردِیم: اِی رابِّیم، فَلانچِی مِینِی بَختلِی بوُلِیشِیمنِی کوُرِیشگه کوُزِی یوُق، سِیندَن شوُنِی سوُرَیمَنکِی، اوُنِی وَ اوُنگه اوُحشَب مِینگه حَسَد قِیلَه یاتگَنلَرنِی شوُندَی بَختلِی قِیلگِینکِی، مِینِی حوُرسَندچِیلِیگِیمنِی، بَختِیمنِی هَم اوُنوُتِیب یوُبارسِین.

سَلام. کوُردِستان سِکوُلار حِزبِینِی تَرَفدارلَرِی سِیز حَقِینگِیزدَه بَقِیر- چَه قِیر قِیلِیشگَن وَ آدَملَرنِی اوُرتَه سِیدَه هَر- هِیل مِیش- مِیشلَر تَرقَه تِیشگَن، گوُیاکِی سِیز بِیر نِیچَه هِیل اِسلامگه اِیگه سِیز، اَنصارُ الإسلام، اَلقائِدَه، داعِشِی وَ شوُنگه اوُحشَش، سِیزنِی سُوکوُت سَقلَه شِینگِیزنِی سَبَبِی نِیمَه؟

بِیزلَر آلدِین دُشمَنشوُناسِی دَرسِیمِیزدَه مُنافِق وَ سِکوُلارزَدَه لَرنِی توُدَه سِی بارَه سِیدَه بَتَفصِیل صُحبَتلَشگَنمِیز، اوُنِی تَکرارلَب اوُتِیرِیشگه حاجَت هَم یوُق، اِینِدی تَمغَه یاپِیشتِیرِیش یا توُحمَت قِیلِیش یا مِیش- مِیش تَرقَه تِیشگه کِیلسَک، بوُ اِیشلَر اوُلَرنِینگ صاحَه سِی؛ اوُلَر بِیرِینچِی بوُلِیب شَخصِنِی اَستَه – سِیکِین یَستگه یَعنِی اوُزلَرِینِی دَرَجَه سِیگه تارتِیشَه دِی، اِینِدی شَخصِنِی بوُ دَرَجَه گه تارتِیب توُشوُرِیشگچ، بوُ بِیردَه اَللہ اَیتگَن وَ رَسوُل اَللہ صَلّی اَللہ عَلَیهِ وَسَلَّم اَیتگَن رَوِیشِی بِیلَن صُحبَتلَه شِیلمَیدِی وَ گَپلَه شِیش

اوُصلوُبِی اَخماق، نادانلَرنِی دَرَجَه سِیگَه کوُرَه آلِیب بارِیلَه دِی. بُو صاحَه دَه سِیزنِی هَم تَجرِیبَنگِیز یوُق، لِیکِن اوُلَر اَخماقلِیک وَ نادانلِیکنِی مُتَخَصِّصلَرِی حِسابلَه نِیشَه دِی، شوُ سَبَبلِی هَم آسانلِیک بِیلَن سِیزنِی مَغلوُبِیَتگَه اوُچرَه تَه آلِیشَه دِی. اِمامِی شافِیعِی رَحِمَهُ الله اَیتگَنکِی: هَر قَندَی عالِم کِیشِی بِیلَن صُحبَتلَه شِیب اوُنگَه غالِب بوُلدِیم، اَمّا هَر قَندَی جاهِل کِیمسَه بِیلَن مُناظَرَه قِیلِیب مَغلوُبِیَتگَه اوُچرَه دِیم.

مَنَه بُو حَقِیقَتگَه قُرآن وَ رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّمنِی سِیرَتلَرِی وَ مُسُلمانلَرنِینگ اوُتمِیشدَگِی بوُتوُن تَرِیخِی گوُواهدِیر، شُو سَبَبلِی هَم بوُلَرنِی بَرابَرِیدَه فَقَط اِیککِی اِیشدَن فایدَه لَنسَه بوُلَه دِی، بِیرِینچِیسِی اوُلَرگَه کِیرَکلِی خَبَرلَرنِی پِیتکَه زِینگلَر وَ اوُلَرنِی اوُزلَرِینِینگ خَیال پَرَستلِیکلَرِی، مِیش- مِیشلَرِی بِیلَن اوُز حاللَرِیگَه تَشلَب قوُیینگلَر، اِیککِینچِی یوُل اِیسَه قوُلِینگِیزدَن کِیلگَنچَه حَربِی قُدرَتنِی قوُلگَه کِیرِیتِینگلَر. چوُنکِی اَنَه بُو کِیمسَه لَرنِی اَللّه وَ رَسُولِینِی کَلامِی بِیلَن اِیمَس، بَلکِی فَقَط حَربِی قُدرَتنِی واسِیطَه سِی بِیلَن باشقَرسَه بوُلَه دِی.

مَنَه بُو زَمِینَه دَه اِمامِی شافِیعِی رَحِمَهُ الله مَرحَمَت قِیلَه دِی:

قالوا سَكَتَّ، وَقَد خُوصِمتَ، قُلتُ لَهُم   إنَّ الجَوابَ لِبابِ الشَرِّ مِفتاحُ

اَیتِیشدِی: سِینگَه قَرشِی حُصُومَت قِیلِیشدِی، اَمّا سِین سوُکوُت سَقلَه دِینگ، اَیتدِیمکِی: چوُنکِی جَواب بِیرِیشلِیک یامانلِیک دَروازَه سِینِی کَلِیدِی حِسابلَه نَه دِی.

وَالصَمتُ عَن جاهِلٍ أَو أَحمَقٍ شَرَفٌ   وَفيهِ أَيضاً لِصَونِ العِرضِ إِصلاحُ

نادان وَ اَخماق کِیمسَه لَرنِی بَرابَرِیدَه سوُکوُت سَقلَشلِیک عالِی جَنابلِیکدُور، بوُندَن تَشقَه رِی آبرُونِی حِفظ بوُلِیشِیگَه هَم سَبَب بوُلَه دِی.

أَما تَرى الأُسدَ تُخشى وَهِيَ صامِتَةٌ   وَالكَلبُ يُخشى لَعَمري وَهوَ نَبّاحُ

شِیرنِی سوُکوُت قِیلگَن پَیتِیدَه قوُرقِینچلِی بوُلِیشِینِی کوُرمَه گَنمِیسَن، اوُزِیمنِی جانِیمگَه قَسَمکِی، اِیت حوُرگَن پَیتِیدَه اوُنِی بِیر آغِیز سوُز بِیلَن حَیدَب یوُبارِیلَه دِی.

سِکوَلارِیستلَر و مَنافِقلَر و سِکوُلارزَدَه لَر بارَه سِیدَه بوُندَن آرتِیق نَرسَه نِی اَیتمَسلِیک کِیرَک، اَیتِیلِیشِی کِیرَک بوُلگَن سوُزلَر اَیتِیلگَن، دُشمَنشوُناسِی وَ دُشمَنلَرنِی شَرعِی دَرَجَه لَرگَه اَجرَه تِیش، هَمدَه شَرِیعَتگَرا مُجاهِدلَرنِی اوُلَرنِینگ تَفسِیرلَرِی وَ مَذهَبلَرِینِی نَظَرگَه آلمَه گَن حالدَه دِفاع قِیلِیش بوُیِیچَه بِیز اَیتگَن سوُزلَر، اَنَه بوُ بِیرِینچِی وَ توُرتِینچِی دَرَجَه لِی دُشمَننِی چِینِی بوُلِیشِیگَه سَبَب بوُلدِی. اوُلَردَگِی مَنَه بوُ چِیننِیلِیک کَسَللِیگِینِی دَرمانِی، اوُلَر بِیلَن بَحثلَه شِیشدَه اِیمَس،بَلکِی وَحدَت وَ یَندَه کوُپراق قُدرَتنِی کَسب قِیلِیشدَه دِیب اوُیلَیمَن، اوُلَرنِی شافِیعِی رَحِمَهُ الله اَیتگَنلَرِیدِیک، حُورگَن پَیتلَرِیدَه بِیز آغِیز سوُز بِیلَن حَیدَب سالِینَه دِی حالاص.

اَلسَّلامُ عَلَیکُم. صَحِیح بوُخارِیدَه کِیلتِیرِیلگَن مَعازِفنِی حَرام اِیکَه نِی بارَه سِیدَگِی مَنَه بوُ حَدِیث، بَعضِی اوُلَمالَرنِی اَیتِیشِیچَه صَحِیح اِیمَس. اَمّا سِیز شوُ حَدِیثگَه اِستِناد قِیلدِینگِیز. سِیزنِی بوُ ضَعِیف رِوایَتگَه اِستِناد قِیلِیشِینگِیزگَه سَبَب نِیمَه؟

اِمامِی بوُخارِی رَحِمَهُ الله راوِیلَرنِی ذِکر قِیلِیش آرقَه لِی اَیتَه دِیکِی: رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسلّم مَرحَمَت قِیلَه دِیلَر: «لیكونَنَّ مِن أمَّتي أقوامٌ يَستَحِلُّون الحِرَ و الحريرَ و الخَمرَ و المعازِف»، "مِینِی اوُمَّتِیمنِی بَعضِیلَرِی زِنانِی(وَ حِرّ) وَ اِیپَک لِباسلَرنِی وَ شَرابنِی وَ مُوسِیقَه نِی حَلال دِیب حِسابلَیدِیلَر."

اَیتِیب اوُتگَه نِیمِیزدِیک، لوُغَت اَهلِی هَم حَدِیثدَگِی "مَعازِف" سوُزِینِی مَعناسِینِی مُوسِیقَه واسِیطَه لَرِی اِیکَه نِیگَه اِتّفاقلِی نَظَر بِیلدِیرِیشگَن. اِسلامدَگِی اَهلِی حَدِیث بوُلگَن اوُلَمالَرنِی بَرچَه سِی ظاهِرِی مَذهَبِیدَگِی اِبنِ حَزم اَندَلوُسِیدَن وَ اوُ کِیشِینِی شاگِیردِی اَبُو تُراب رَحِمَهُ الله دَن تَشقَه رِی، مَنَه بوُ حَدِیثنِی وَ اوُنِی مَعناسِینِی قَبوُل قِیلِیشگَن. مَنَه بوُ اِیککِی بوُیوُک عالِمنِی کِیلتِیرگَن تَنها دَلِیلِی هَم شوُکِی، اِمامِی بوُخارِی رِوایَت بارَه سِیدَه اوُنِی اوُستادلَرِی (هِشام اِبنِ عَمّاردَن) اِیشِیتگَنلَرِینِی ذِکر قِیلمَه گَنلَر وَ اوُنِی تَعلِیق حالَتِیدَه رِوایَت قِیلگَنلَر.

قالگَن عِلم اَهلِی اِیسَه شوُندَی فِکردَکِی، حَدِیثنِی اِمامِی بوُخارِی تامانِیدَن هِشامگه باغلَه نِیشِی، حَدِیثنِی رِوایَتِی قَطعِی اِیگه نِینِی کوُرسَه تَه دِی، هَر قَندَی یوُلگه کوُرَه بوُلسَه هَم، توُغرِیدَن- توُغرِی بوُلَه دِیمِی یا واسِیطَه لَر یاردَه مِیدَه اِیشِیتگَن بوُلَه دِیمِی یاکِی قوُللَرِیگه یِیتِیب کِیلگَن بوُلَه دِیمِی، اوُرتَه دَگِی واسِیطَه لَرنِی اِسمِینِی حَذف قِیلِینگَن وَ اِختِصار حالِیدَه فَقَط اوُستادلَرِی هِشام اِبنِ عَمّارنِی اِسمِینِی کِیلتِیرگَنلَر، هَر قَندَی حالَتدَه هَم اوُ کِیشِینِی نَزدِیدَه صَحِیح حِسابلَنگَن وَ بُو حَدِیثنِی اوُزلَرِینِینگ صَحِیح سَنَدلَرِیدَه کِیلتِیرگَنلَر. اَلبَتَّه باشقَه راوِیلَر هَم صَحِیح باغلَشلَر آرقَه لِی اوُنِی حُجَّتِینِی ذِکر قِیلِیشگَن، بُو نَرسَه هَم اِبنِ حَزم وَ اوُ کِیشِینِی شاگِیردِی حَدِیث بارَه سِیدَه تاپگَن خَطانِی سوُست اِیگه نِیگه دَلالَت قِیلَه دِی.

اَلبَتَّه حافِظ اِبنِ حَجَر رَحِمَهُ الله "فَتحُ البارِی" کِتابِیدَه وَ اِبنِ قَیِّم رَحِمَهُ الله "اِغاثَه" کِتابِیدَه ظاهِرِی مَذهَبِیدَگِی اِبنِ حَزم رَحِمَهُ الله نِی تَنقِید قِیلِیش بارَه سِیدَه یَنَه دَه رَوشَنراق اِیضاحلَرنِی کِیلتِیرِیشگَن. شوُندَن کِیلِیب چِیقِیب اَیتسَه بوُلَه دِیکِی، ظاهِرِی مَذهَبِیدَگِی اِبنِ حَزم رَحِمَهُ الله دَن وَ اوُ کِیشِیگه اِیرگَشگَنلَردَن تَشقَه رِی هِیچ کِیم بُو حَدِیثدَن خَطا تاپِیشگَن اِیمَس. بُو صُورَتدَه بوُیوُک عالِم ظاهِرِی مَذهَبِیدَگِی اِبنِ حَزم اَندَلوُسِی رَحِمَهُ الله نِی کِیلتِیرگَن دَلِیلِی بِیر نِیچَه حُجَّتگه کوُرَه صَحِیح بُولَه آلمَیدِی:

١- اِمامِی بوُخارِی اوُستادِی هِشام اِبنِ عَمّار بِیلَن مُلاقات قِیلگَنلَر وَ اوُ کِیشِیدَن حَدِیثنِی اِیشِیتگَنلَر، دِیمَک اَگَر هِشام اَیتگَن دِیب اَیتسَه، یَعنِی اوُ کِیشِیدَن بُو سوُزنِی نَقل قِیلگَن بوُلَه دِی.
٢- اَگَراوُ کِیشِی هِشامدَن اِیشِیتمَه گَن بوُلگَنلَرِیدَه اِیدِی، اوُ کِیشِیدَن بُو سوُزنِی نَقل قِیلمَس اِیدِیلَر، بُو نَرسَه اوُلَرنِینگ اوُزَرا عَلاقَه دَه بوُلگَنلِیکلَرِینِی ثابِت قِیلَه دِی وَ اوُ کِیشِی اوُستادلَرِیدَن بوُندَن باشقَه جوُدَه کوُپ حَدِیثلَرنِی نَقل قِیلگَنلَر، اِمامِی بوُخارِیگه تَدلِیس قِیلِیش توُحمَتِی یَرَشمَیدِی.
٣- اِمامِی بوُخارِی بُو حَدِیثنِی "صَحِیح" کِتابلَرِیدَه کِیلتِیرگَنلَر، اَگَر اوُنِی صَحِیح اِیگه نِیگه خاطِرجَمع بوُلمَه گَنلَرِیدَه اِیدِی، اوُ کِیشِی بُو اِیشنِی قِیلمَسدِیلَر.

۴- اوُ کِیشِی بُو حَدِیثنِی جَزم صِیغَه سِیگه کوُرَه ذِکر قِیلگَنلَر، بُو حَدِیثنِی رِوایَتِی ضَعِیف اِیکه نِینِی بَیان قِیلَه دِیگَن: «یَروِي عَن رَسُول الله صلی الله علیه وسلم » یا «یُذکَرُ عَنهُ» وَ.... کَبِی جُملَه لَردَن فایدَه لَنمَه گَنلَر، بَلکِی :«قال رسول الله صلي الله علیه وسلم" گه اوُحشَش جَزم وَ اِیشانچِنِی اِفادَه لَیدِیگَن جُملَه دَن فایدَه لَنگَنلَر.

اَگَر بِیز مَنَه بُو اوُرِینلَرنِی بَرچَه سِینِی اِعتِبارگه آلمَه گَن پِیتِیمِیزدَه هَم حَدِیث صَحِیحدوُر. چوُنکِی اَبُو داوُد، اَبُو بَکر اِسمائِلِی، اِبنِ ماجَه وَ باشقَه لَرگه اوُحشَش حَدِیث اوُلَمالَرِینِی نَزدِیدَه اوُنِی حُجَّتِی مُتَّصِلدوُر.

هَر قَندَی حالَتدَه هَم، مَنَه بُو زَمِینَه دَه وَ بوُنگه اوُحشَش اوُرِینلَردَه بوُیوُک اوُلَمالَرِیمِیز واحِد اوُلِی الاَمر شوُراسِینِینگ وَ واحِد اوُمَّتِینِینگ وَ واحِد اِجماعنِینگ یوُقلِیگِی سَبَبلِی، شَخصِی اِجتِهاد قِیلِیشگَن بوُلسَه لَر، سُلَیمان تَمِیمِی رَحِمَهُ الله نِی سوُزلَرِینِی بَیان قِیلِیش لازِم دِیب حِسابلَیمَن، اوُ کِیشِی اَیتگَن اِیدِیلَرکِی: اَگَر هَر قَندَی عالِمنِی رُحصَتِی یا اوُنِی خَطاسِینِی آلَه دِیگَن بوُلسَنگ، بُو اِیش سِینِدَه هَمَّه یامانلِیکلَر جَملَه نِیشِیگه سَبَب بوُلَه دِی.

اَلسَّلامُ عَلَیکُم بِرادَر. مُوسِیقَه کانسِیرتلَرِی اوُچوُن مَکانلَرنِی اِیجَرَه گه آلِیشنِی حُکمِی قَندَی بوُلَه دِی؟

حَرامنِی فایدَه سِی اوُچوُن اِیجَرَه قِیلِیش صَحِیح بوُلمَیدِی وَ بوُنگه عَلاقَه دار اِیشلَر بارَه سِیدَه اِیختِلافلِی نَظَر مَوجوُد اِیمَس. مُوسِیقَه دَن فایدَه وَ مَنفَعَت آلِیش هَم صَحِیح اِیمَس وَ بُو اِیشنِی قِیلگَن کِیشِیدَن کِیرایَه آلِیش هَم توُغرِی اِیمَس. بوُندَی مال- دَولَتدَن اِستِعمال قِیلِیشلِیک هَم آدَملَرنِی مالِینِی باطِل یوُل بِیلَن یِیِیشنِی بِیر نَوعگه کِیرَه دِی وَ اوُلَکسَه گوُشتِینِی سَوداسِینِی حُکمِی بِیلَن بَرابَر بوُلَه دِی.

شَخص هَم قوُلِیدَگِی مال- دَولَتِینِی مُوسِیقَه کانسِیرتلَرِیگه صَرفلَه مَسلِیگِی کِیرَک، چوُنکِی بُو جائِز بوُلمَه گَن اِیشلَرگه حَرج قِیلِیش حِسابلَه نَه دِی وَ حوُددِی اوُلَکسَه گوُشتِینِی ساتِیب آلِیشگه صَرفلَه گَندِیک بوُلَه دِی. اِبنِ عَبدُالبِر هَم بُو عَمَللَرنِی بَهاسِی حَراملِیگِی بوُیِیچَه اِجماع اِدَّعاسِینِی قِیلگَن.

نیمَه اوُچوُن سِیز غُلوُ قِیلگَن بَعضِی مُسُلمانلَرگه یَرِیم دِیوانَه (جِینِنِی) دِیێسِیز؟

بوُندَن تَشقَه رِی مِعزانسِیز وَ مُواظَنَتسِیز هَم دِیگَنمَن. اوُلَرنِینگ قِیلگَن عَمَلَرِی بوُ آدَملَرنِی دِیوانَه لَرگه (جِینِنِی) اوُحشَه تِیب قوُیگَن: سُفیان اِبنِ عُیَینَه اَیتگَنکِی: گوُناه بِیلَن بوُلغَنگَن دانِیشمَندنِی وَ نادان زاهِدنِی فِتنَه سِیدَن اِیختِیاط بوُلِینگلَر، چوُنکِی اوُلَرنِی هَر بِیرِی دِیوانَه لَرچَه عَمَل قِیلِیشَه دِی وَ اِسلام اوُمَّتِینِینگ مَفاسِدلَرِیگه اِعتِبار بِیلَن دِقَّت قِیلگَن هَر قَندَی کِیشِی مَنَه بوُ اِیککِی دِیوانَه نِی تَأثِیرِینِی اَلبَتَّه کوُرَه دِی.

اَلسَّلامُ عَلَیکُم. اِبنِ عُثَیمِین اَیتَه دِیکِی، عَیاللَرنِینگ غَربِیلَرنِی شِیوَه سِیگه اوُحشَب رَقصگه توُشِیشلِیگِی، بوُ اوُزِینِی اوُلَرگه اوُحشَتگَه نِی بوُلَه دِی وَ بوُ حَرام........

حَه، اوُ کِیشِی وَ حَنبَلِیلَر، حَنَفِیلَر هَم رَقصنِی مَکروُه دِیێشَه دِی؛ وَ اِیتِیشَه دِیکِی: اَمّا اَگَر غَربلِیک عَیاللَرنِی شِیوَه سِی وَ رَوِیشِیگه کوُرَه عَیاللَرنِی رَقصگه توُشِیشلِیگِی وَ کافِرلَرگه تَقلِید قِیلِیشلَرِی، حَرام بوُلَه دِی. پَیغَمبَرِیمِیز صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّمنِی مَرحَمَت قِیلگَن سوُزلَرِیگه کوُرَه: «مَن تشبه بقوم فهو منهم». [١٠٦]

آلدِین هَم اَیتِیب اوُتگه نِیمدِیک، کافِرلَرگه اوُحشَش مَسَلَه سِی بوُ عَقِیدَه وِی وَ فِزِیکِی جِهَتدَن اوُلَرنِی صَفِیگه اوُتِیشدَن عِبارَت، اَگَر فَلانچِی اَبوُ جَهل کِییگَن فَلان لِباسنِی کِییگَن بوُلسَه، اِیندِی اوُنِی حُکمِی هَم اوُنِی حُکمِیگه اوُتِیب قالَه دِی، دِیگه نِی اِیمَس. یاکِی اَگَر سِیز حاضِردَه کوُردلَر گه اوُحشَب پایکوُبِی قِیلسَنگِیز، سِیز هَم کوُرد یا شافِیعِی بوُلِیب قالَه سِیز یا اَگَر سِیز توُرکمَنلَرنِینگ حَنجَر رَقصِیگه توُشسَنگِیز، سِیز هَم حَنَفِی بوُلِیب قالَه سِیز یاکِی اَگَر سِیز کافِرلَرنِینگ فَلانچِی مَشِینَه سِینِی اِیشلَب چِیقَرسَنگِیز وَ اوُنگه مِینسَنگِیز، سِیز هَم اوُلَرگه اوُحشَب قالَه سِیز، دِیگه نِی اِیمَس.......

حَبَشِیلَر رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّمنِی حوُضوُرلَرِیدَه اوُزلَرِینِی رَوِیشلَرِیگه کوُرَه رَقصگه توُشِیشگَن، یَعنِی مَنَه بوُ رَوِیش مُسُلمانلَرگه خاص بوُلگَن اِیمَسدِی، بَلکِی اوُلَرنِی اَکثَرِی حاضِرگِی پَیتدَه غَیرِی مُسُلمان بوُلگَن حَبَشِیلَرگه تِیگِیشلِی اِیدِی. رَقص

---

[١٠٦] لقاء الباب المفتوح " (س ١٠٨٥).

بُو بِیر فَن وَ عُرف حِسابلَه نَه دِی، فَن وَ عُرفلَر هَم مادامِیکِی اَللهَ نِی شَرِیعَتِیدَگِی مُخالِف بوُلمَس اِیکَن، اوُنگه قَرشِیلِیک قِیلِینمَیدِی، بُو بِیردَه سِیز اوُنِی قَیسِی قَومدَن آلگَنلِیگِینگِیز هَم مُهِم اِیمَس.

حاضِرگِی پَیتدَه مَسِیحِیلَرنِینگ مُسُلمانلَرگه قَرشِی صَلِیبِی جَنگلَرِینِی یوُلگه قوُیِیشگه نِینِی کوُرمَه یَپسِیزمِی؟ بِیز قَندَی قِیلِیب بِیر نَصرانِیینِینگ مَجُوسلَرنِی یا باشقَه لَرنِی اوُستِیدَن قازانگَن غَلَبَه سِی بِیلَن حوُرسَند بُولَه آلَه مِیز؟ بوُگوُنگِی کوُندَگِی بِیزلَرنِی جَنگِیمِیز یَهُودِی وَ مَسِیحِی کافِرلَرِیگه قَرشِی جَنگدِیر. صَلِیبِی جَنگلَرِیدُور.

اَوَّلا اَلسَّلامُ عَلَیکُم وَ رَحمَةُ الله. اِیککِینچِیدشن حاضِرگِی پَیتدَه مَجُوس بِیلَن نَصرانِیَتنِی اوُرتَه سِیدَه جَنگ مَوجُود اِیمَس، بُو جَنگ رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّمنِی دَورلَرِیدَه بوُلگَن اِیدِی، بُو بِیردَگِی باشقَه لَردَن مَقصَد هَم مُشرِکلَر یا سِکوُلارِیستلَر یا مُرتَدلَر یا صابِیئِیلَر بوُلِیب، اوُلَرگه اِشارَه قِیلِیب اوُتِیلِیشِی لازِم. اَللهَ تَعالَی دُشمَنشوُناسِینِی وَ دُشمَنلَرنِی دَرَجَه لَرگه اَجرَه تِیشنِی نَمازدَن سُونگ وَ باشقَه اَحکاملَرنِی تَعلِیم بِیرِیشدَن اِیلگه رِی اوُرگَتگَن. بوُنِی سَبَبِی هَم اَنِیق- مُشَخَّص، اِیلگه رِی بُو بارَه دَه سِیزلَرگه اَیتِیب اوُتگَنمِیز.

اَمّا حاضِرگِی دَوردَه ۴۰۰۰۰ فِرقَه گه تَقسِیم بوُلگَن اِیککِی مِیلِّیَرددَن آرتِیق نَصرانِیلَر مَوجُود، مَنَه بوُلَرنِی هَمَّه سِی اِسلامگه قَرشِی قوُراللِی جَنگ آلِیب بارِیشیَپتِیمِی؟ یاکِی بوُلمَسَم ۱۶ مِلّیان یَهُودِی مَوجُود بوُلِیب، اوُلَرنِینگ یَرمِی هَم شَرق وَ غَربدَگِی شَهَرلَردَه یَشَه شَه دِی، مَنَه بوُلَر هَم بِیز وَ سِیزگه قَرشِی جَنگ قِیلِیشیَپتِیمِی؟ مَنَه بُو آدَملَرنِی کوُپِی اَصلاً هِیچ قَندَی قُدرَتگه اِیگه اِیمَس وَ اوُلَر حَتَّی اوُزلَرِینِی دِین وَ شَرِیعَتلَرِی حَقِیدَه هَم مَعلوُماتگه اِیگه اِیمَسلَر، اِیندِی نِیمَه اوُچُون مَنَه بوُلَرنِی هَمَّه سِی بِیزلَرگه قَرشِی قوُراللِی جَنگ وَ فِتنَه قِیلِیشیَپتِی دِیب اوُیلَه شِیمِیز کِیرَک؟ بوُلِیب هَم قُدرَت وَ رَهبَرِیَت مَنَه بوُلَرنِی قوُلِیدَه اِیمَس.

نِیمَه اوُچُون کِیچَه – یُو – کوُندوُزِی بِیزلَرگه قَرشِی جَنگ آلِیب بارَه یاتگَن وَ اَصلِی ستِرَتِیگِیَه سِی، هَمدَه سوُزلَه شوُو زَبانِی هَم جَنگ وَ قِتال بوُلگَن اَصلِی دُشمَن بوُلِمِیش

مُشرِک وَ سِکوُلارِیستلَرنِی بِیر چِیتگه سوُرِیب قوُیِیشِیمِیز کِیرَک؟   « وَلَا يَزَالُونَ يُقَاتِلُونَكُمْ حَتَّىٰ يَرُدُّوكُمْ عَن دِينِكُمْ إِنِ اسْتَطَاعُوا. (بقره/۲۱۷)» وَ "حاضِرگِی دَوردَه وَ مَوجُود وَضِیعیَتدَه" اَنَه اوُشَنچَه فِرقَه لَرگَه اِیگَه بوُلِیشسَه هَم، اوُلَرنِی هِیچ قَیسِی بِیرِی نَصرانِیَت یا یَهُودِیَت عَقِیدَه سِیگَه کوُرَه بِیرارتَه دَولَتگَه اِیگَه بوُلمَه گَن یَهُود وَ نَصارالَرگَه یاپیشِیب آلِیشِیمِیز کِیرَک؟ اَنَه بُو سِکوُلارِیستلَر نَصرانِیَت وَ یَهُودِیَت فِرقَه لَرِی، هَمدَه حَنَفِی وَ شافِیعِی وَ شِیعَه، مالِیکِی، حَنبَلِی،سَلَفِی مُسلمانزادَه لَرِیدَن عِبارَت مِینگلَب آدَملَردَن بِیر اَبزار صِیفَتِیدَه فایدَه لَه نِیب توُرِیبدِی وَ شوُلَرنِی واسِیطَه سِیدَه مُجاهِدلَرگَه وَ اَهلِی قِبلَه گَه قَرشِی جَنگ آلِیب بارِیشیَپتِی. بُو نَرسَه لَرنِی کوُرمَه یَپسِیزمِی؟

سِیز کوُرِیب توُرِیبسِیز، اَمّا بُوگوُنگِی کوُندَگِی اَدَبِیات بِیلَن اِیمَس، بَلکِی نَصرانِیلَرنِینگ ۱۱ عَصرِیدَن تارتِیب ۱۵ عَصرگَه چَه بوُلگَن اوُلَمالَرنِی وَ اوُشَه دَوردَگِی اِسلام اوُلَمالَرِینِی اَدَبِیاتِی بِیلَن صَلِیبِی جَنگلَرِی حَقِیدَه گَپِیرَیپسِیز. سِیز بوُگوُنگِی کوُنگَه تِیگِیشلِی اِیمَسسِیز وَ حاضِرگِی شَرائِطنِی دَرک هَم قِیلمَیسِیز، شُو سَبَبلِی بوُگوُنگِی کوُنِی دَردِیگَه هَم یَیمَیسِیز، اوُشَه اوُتگَن عَصرلَردَه قالِیب کِیتگَنسِیز. سِیز نَصرانِیلَرگَه بوُلِیب هَم صَلِیبِی جَنگلَرِیگَه تِیگِیشلِی بُولگَن اَدَبِیات بِیلَن مُشرِک وَ سِکوُلارِیستلَرگَه قَرشِی جَنگگَه بارِیپسِیز. وَ نَصرانِیلَر حَقِیدَگِی رِوایَتلَرنِی مُشرِکلَرگَه تَطبِیق قِیلِیَپسِیز. بُو یَعنِی توُشوُنچَه لَرنِی،مَوجُود وَضِیعیَتنِی، هَمدَه مُسلمانلَرنِینگ بوُگوُنگِی کوُندَگِی اِیختِیاجلَرِینِی یَحشِی تَنِیمَسلِیک دِیمَکدِیر.

سِیز مَنَه بُو اِسلامِی بَدَل حُکوُمَتلَردَگِی اِقتِصادِی باسِیملَرگَه قَچانگَه چَه صَبر- طاقَت قِیلَه سِیز؟ سِیزنِی نَظَرِینگِیز بوُیِیچَه کافِر حِسابلَنگَن دَولَتلَردَه قَندَی فَراوانلِیک بِیلَن یَشَه شَه یاتگَه نِینِی کوُرمَه یَپسِیزمِی؟ فَقِیرلِیک شادلِیکنِی بَرباد بوُلِیشِیگَه وَ بایلِیک شادلِیکنِی وُجوُدگَه کِیلِیشِیگَه سَبَب بوُلمَیدِیمِی؟

اَبِی طالِب دَرَه سِیدَه صَدرِی الاِسلامدَگِی مُسُلمانلَر اوُزلَرِینِی عَقِیدَه لَرِینِی وَ اِیشانچلَرِینِی حِفظ قِیلِیش اوُچُون صَبر- طاقَت قِیلگَنلَرِیدِیک، بِیزلَر هَم صَبر- طاقت قِیلَه مِیز اِنشاءَالله.

بِیزلَر بُوتُون جَهان سِکُولار کافِرلَرِینِینگ باشقَه مِنطَقَه لَرِنِی تَلان- تَراج قِیلِیش عوَضِیگَه قَندَی یَشَه یاتگَنلَرِینِی کوُرِیب توُرِیبمِیز. بُو نَرسَه لَرنِی هَمَّه مِیز کوُرِیب توُرِیبمِیز، مَنَه بُو نَرسَه اَفضَلِلِیک حِسابلَنمَیدِی. اِیندِی سَوالِینگِیزنِی اوُچِینچِی قِیسمِیگَه کِیلسَک، بِیز فَقِیرلِیک وَ آچلِیککَه راضِی اِیمَسمِیز،بَلکِی فَقِیرلِیکنِی وَ آچلِیکنِی اوُرتَه دَن یوُقالِیشِی وَ قوُرقوُو، ناتِینچلِیکنِی کِیتِیشِی وَ توُقچِیلِیک، اَمنِیَت وُجُودگَه کِیلِیشِی اَکثَرِیَت اِنسانلَر اوُچُون الله نِی کامِل عِبادَتلَرِی اوُچُون لازِم بوُلگَن مُقَدِّیمَه دِیب بِیلَه مِیز: « فَلْيَعْبُدُوا **رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ** الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَآمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ» (قریش/۱-۴)

عُمَر اِبنِ خَطّاب اِبنِ عاصِنِی والِی قِیلِیب تَعِیینلَه گَن پَیتلَرِیدَه اوُندَن سوُرَه گَن اِیدِیلَر: اَگَر سِینِی حوُضوُرِینگگَه اوُغرِی کِیلسَه، نِیمَه قِیلَه سَن؟ اوُنِی قوُلِینِی کِیسَه مَن،دِیدِی. شوُندَه اوُ کِیشِی اَیتدِیلَرکِی: اَگَر مِینِی حوُضوُرِیمگَه آچ قالگَن آدَم کِیلسَه، مِین هَم سِینِی قوُلِینگنِی کِیسَه مَن!

بِیز هِیچ قَچان وَ هَر قَندَی شَرائِطدَه هَم فَقِیرلِیکنِی تَصدِیقلَه گَن اِیمَسمِیز وَ تَصدِیقلَه مَیمِیز هَم: الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُم بِالْفَحْشَاء وَاللّهُ يَعِدُكُم مَّغْفِرَةً مِّنْهُ وَفَضْلاً وَاللّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ (بقره/۲۶۸) شَیطان هَم سِیزلَرنِی (اَگَر اِنفاق- اِحسان قِیلسَنگِیز) کَمبَغَل بوُلِیب قالِیشِینگِیزدَن قوُرقِیتَه دِی وَ فَحش اِیشلَرگَه بوُیوُرَه دِی. اَلله سِیزلَرگَه اوُز تَرَفِیدَن مَغفِرَت وَ فَضلوُ کَرَم(بایلِیک) وَعدَه قِیلَه دِی. الله (فَضلوُ کَرَمِی) کِینگ وَ بِیلگوُچِیدِیر.

اِمّا بِیزلَر مَنَه بوُندَی اِضطِرارِی حالَتلَردَه کِیچکِینَه، اوُتکِینچِی شادلِیکلَرنِی کَتتَه وَ سَقلَه نِیب قالَه دِیگَن شادلِیکلَرنِی یوُلِیدَه فِدا قِیلِیب یوُبارَه مِیز، اَگَر اِیککِیتَه دَن بِیرِینِی تَنلَشگَه توُغرِی کِیلِیب قالسَه، اَلبَتَّه یَحشِیراغِینِی تَنلَیمِیز وَ حاضِرگِی موَجُود وَضِیعیَتدَه اِیماندَن سوُنگ اِسلامِی اِضطِرارِی بَدَل حُکوُمَتنِی حِفظ قِیلِیشدَن کوُرَه یوُقارِیراقدَه توُرَه دِیگَن نَرسَه نِی

اوُزِی یوُق، بوُلِیب هَم بُو حُکوُمَتِنی حِفظ قِیلِیشلِیک مُؤمِنلَرنِی اَللّٰه یَحشِی کوُرَه دِیگَن شادلِیکلَرگه یَقِینلَشتِیرَه دِی.

اَلسَّلامُ عَلَیکُم وَ رَحمَةُ الله وَ بَراکَتُه. اَگَر صوُفِیلَرگه مُشرِک وَ مُشرِکلَر دِیییلسَه بوُنِی نِیمَه عَیبِی بار؟ نِیمَه اوُچوُن سِیز حاضِر بوُنِی مُسُلمانلَرنِی شادلِیکلَرِیگه باغلَه یَپسِیز؟ سِیز اوُزِینگِیز اِیلگه رِی اَهلِی کِتابنِی مُشرِکلَرِی دِیگَن لَفظدَن فایدَه لَنگَنسِیزکوُ؟

اِیلگه رِی هَم مُشرِک وَ سِکوُلار یاکِی مُشرِکلَر وَ سِکوُلارِیستلَر وَ اوُلَرنِینگ قُرآن وَ صَحِیح سُنَّتدَگِی جَمِیعیَتنِی اوُرتَه سِیدَه مَوجُود بوُلگَن یَهُودِی، نَصرانِی، مَجُوسِی،صابِیئِی کافِرلَرِیدَن فَرقِی، هَمدَه مُشرِکلَر وَ سِکوُلارِیستلَرنِینگ باشقَه کافِرلَردَن فَرقِی بارَه سِیدَه پِیتَرلِی صُورَتدَه صُحبَتلَشگَنمِیز، اوُلَرنِی تَکرارلَب اوُتِیرِیشگه حاجَت یوُق. اَللّٰه تَعالَی یَهُودِی وَ نَصرانِی وَ مَجُوسِی وَ صابِیئِی کافِرلَرِیدَن عِبارَت جَمِیعیَتگه نِسبَتاً مُشرِک وَ مُشرِکلَر لَفظِی بِیلَن خِطاب قِیلمَه گَن وَ اوُلَرنِی مُشرِکلَر یا سِکوُلارِیستلَر حُکمِیگه شامِل قِیلمَه گَن پِیتِیدَه، اَهلِی قِبلَه نِی مُشرِکلَر جُملَه سِیگه قوُشِیب قوُیِیشلِیک، کوُز یوُمِیب بوُلمَیدِیگَن آشکار ظُلمنِی بِیر نَوعِی وَ جُودَه کَتتَه عَیب حِسابلَه نَه دِی.

اِینِدی نِیمَه اوُچُون اوُنِی مُسُلمانلَرنِی شادلِیگِیگه باغلَه گه نِیم مَسَلَه سِیگه کِیلسَک؟ چوُنکِی اوُ بوُنگه باغلَنگَن. اَگَر بِیر کِیشِی کِیلِیب سِیزدَه سِیل کَسَللِیگِی بارلِیگِینِی اَیتسَه یاکِی سِیز وَبا یا سپِید کَسَللِیگِیگه چَه لِینگَنسِیز دِیسَه، اَصلِیدَه اِیسَه سِیزدَه بُو کَسَللِیکلَر مَوجُود بوُلمَسَه، قَندَی حالَتگه توُشگَن بوُلَردِینگِیز؟ بُو نَرسَه فَقَط دُنیا وَ اوُندَگِی مُناسَبَتلَر وَ آدَملَرنِی اوُرتَه سِیدَگِی عَلاقَه لَرنِی تَرتِیبگه سالِیش بارَه سِیدَه حالاص، اِینِدی مُواطَنَتسِیز وَ مِعزانسِیز کِیشِی بوُندَن هَم کوُرَه بَتتَرراق نَرسَه لَرنِی اَیتَه آلَه دِی: اَگَرچِی سِیز مُرتَد بوُلمَه سَنگِیز هَم،سِیزنِی مُرتَد دِیییدِی. اَگَرچِی سِیز مُشرِک بوُلمَه سَنگِیز هَم، سِیزنِی مُشرِک دِیییدِی. سِیز اَهلِی بِدعَت بوُلمَه سَنگِیز هَم، سِیزنِی بِدعَتچِی دِیییدِی.

بُو پِیردَه دُنیادَگِی آدَملَرنِی اوُرتَه سِیدَگِی عَلاقَه لَرنِی تَرتِیبگه سالِیشدَن تَشقَه رِی، قِیامَتِینگِیزگه تِیگِیشلِی بوُلگَن حُکمنِی هَم صادِر قِیلِیب قوُیَه قالَه دِی وَ سِیزنِی دُنیادَه، قِیامَتدَه مَنَه بوُندَیسَن دِیییدِی........بوُندَن شَرائِطدَه سِیز جِیننِی بوُلِیب قالَه دِیگَن دَرَجَه دَه

غَضَبلَنمَیسیزمِی؟ بوُندَی کِیمسَه لَر شادلِیکنِی بَرباد قِیلوُچی بوُلِیشلَرِیدَن تَشقَه رِی، اَللهَ نِی شَرِیعَت قانوُنلَرِیدَگِی جوُدَه کوُپ قَدرِیَتلَرنِی هَم بَرباد قِیلوُچِیلَر حِسابلَه نِیشَه دِی.

سَوالِینگِیزنِی آخِیرگِی قِسمَتِیگَه کِیلسَک،رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّمنِی یارانلَری مَثَلاً اوُزاق یِیللَر دَوامِیدَه الله دَن باشقَه نَرسَه لَرنِی نامِیگَه قَسَم اِیچِیشگَه عادَتلَه نِیب قالگَن اِیدِیلَر.........اَمّا اوُلَر عادَتلَرِیگَه کوُرَه وَ اوُزلَری هاحلَه مَه گَن حالدَه، اِسلامدَن کِیین هَم بُو لَفظلَردَن فایدَه لَه نِیشگَن. حوُپ، بُو پِیردَه قَندَی چارَه کوُرِیلَه دِی؟ بِیزلَر هَم اِیشلَرِیدَه یا سوُزلَرِیدَه خَطا قِیلگَن باشقَه اِنسانلَر سِینگَه رِی تِیزدَه لا اِلَه اِلّا الله دِیییمِیز.

اِیندِی بِیزلَر هَم جوُدَه کوُپ باشقَه مِنطَقَه لَردَه بوُلگَه نِی کَبِی، جِهادِی سَلَفِیَتگَه مایِیل بوُلگَن نَسلنِی اَوَّلِی حِسابلَه نَه مِیز، بِیزلَر هَم یِیللَر دَوامِیدَه "نَجدِیَت" اَدَبِیاتِی بِیلَن اوُسِیب اوُلغَیدِیک وَ بَعضِی نَجدِی اوُلَمالَرگَه تَقلِید قِیلگَن حالدَه، بِیز هَم مُشرِک وَ مُشرِکلَر وَ ....دِیگَنمِیز، اِیندِی اَگَر صَحِیح اِسلامِی مَنهَجِیگَه قَیتگَندَن سُونگ، اوُزِیمِیز هاحلَه مَه گَن صوُرَتدَه عادَت بوُلِیب قالگَه نِی اوُچون وَ حَتّی خَطا قِیلگَن حالدَه، بُو سوُزلَرنِی ناموُناسِب فایدَه لَنگَنمِیز، کِییِینراق اِیسَه بُو خَطالَرنِی اِصلاح قِیلگَنمِیز، بوُنِی نِیمَه مُشکِلِی بار؟ بِیزلَر صَحابَه لَردَن یَحشِیراقمِیزمِی یا خَطا قِیلمَیدِیگَن مَعصُوم اِنسان حِسابلَه نَه مِیزمِی؟

اَلسَّلامُ عَلَیکُم بِرادَر. کافِرلَردَن بوُلگَن اَسِیرلَرنِی باشِینِی تَنَه سِیدَن جُودا قِیلِیشلِیک، مُؤمِنلَرنِی قَلبلَری شِفا تاپِیشِیگَه سَبَب بوُلمَیدِیمِی؟ شوُندَی بوُلگچ، نِیمَه اوُچون سِیز بُو اِیشلَرنِی نَمایِیش قِیلِینِیشِیگَه قَرشِیلِیک قِیلَه سِیز؟

حوُرمَتلِی بِرادَر، جَنگدَگِی اَسِیرلَرنِی اوُلدِیرِیش وَ حَتّی اوُلَرنِی قَندَی اوُلدِیرِیش، بُو اِیشلَرنِی نَمایِیش قِیلِیش وَ اوُنِی رَویشلَرِینِی، مَرحَلَه سِینِی تَصوِیردَه کوُرسَه تِیش یا حَتّی "جَنگ مَیدانلَرِیدَگِی" دُشمَننِی اوُلِیکلَرِینِی اوُلَرنِی اَطرافِیدَگِیلَرگَه کوُرسَه تِیشدَن فَرق قِیلَه دِی.

مُسُلمانلَر قَطعِيَت، کِیلِیشُو وَ یوُمشاق کوُنگِیللِیکنِی اوُرتَه سِیدَگِی چِیگَرَه نِی اوُرگَه نِیشلَرِی کِیرَک وَ اوُلَرنِی هَر بِیرِینِی اوُزِینِی اوُرنِیدَه فایدَه لَه نِیشلَرِی لازِم. رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلَّم دُشمَنلَرنِی بَرابَرِیدَه عَینِی قَطعِیَت وَ شِددَت بِیلَن مُناسَبَتدَه بوُلِیشلَرِی بِیلَن بِیرگَه، اوُز اوُرنِیدَه رَحمدِیللِیکنِی وَ مِهرِیبانلِیکنِی،کِیچِیرِیمنِی، یوُمشاقلِیکنِی،کِیلِیشوُنِی جایگاهِینِی هَم اوُنوُتگَن اِیمَسلَر. خَیبَرنِی فَتحِی وَ یَهوُدِی حُیَی اِبنِ اَخطَبنِی قِیزِی صافِیَه اَسِیر بوُلگَن پَیتِیدَه،بِلال رَضِیَ الله عَنهُ اَنَه بُو عَیاللَرنِی قَلعَه دَن تَشقَه رِیگَه آلِیب چِیقَه دِی وَ اوُلَرنِی اوُلدِیرِیلگَن یَقِینلَرِینِی آلدِیدَن آلِیب اوُتَه دِی. شوُندَه صافِیَه نِی یانِیدَگِی عَیال فَریاد سالِیب یوُزِیگَه اوُرَه دِی. رَسُول الله صَلَّی الله عَلَیهِ وَسَلّم بِلال رَضِیَ الله عَنهُ نِی قِیلگَن اِیشِیدَن حَفَه بوُلَه دِیلَر وَ اوُنگَه قَرَب مَرحَمَت قِیلَه دِیلَر: سِینِی دِیلِینگَدَه رَحم قالمَه گَنمِی؟ [۱۰۷]

رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم اوُلگَنلَرنِی کِیتِیدَه قالگَن اِنسانلَرنِینگ کوُز آلدِیدَه قِیلگَن مَنَه بُو اِیشلَرِینِی نَتِیجَه سِیدَه،صافِیَه گَه اوُحشَه گَن مِینگلَب کِیشِیلَرنِی دِیلِیدَه یَنگِی دُنیا وُجُودگَه کِیلدِی وَ کوُرِیب توُرگَه نِیمِیزدِیک صافِیَه گَه اِسلامنِی تَکلِیف قِیلِینگَن پَیتِیدَه قَبوُل قِیلدِیلَر وَ اُمُّ المُؤمِنِین صافِیَه رَضِیَ الله عَنها گَه اَیلَندِیلَر.

مَنَه بُو کافِرلَرنِی جَمِیعیَتِیدَه اوُلگَنلَرنِی کِیتِیدَه قالگَنلَرگَه اوُلِیکلَرنِی نَماپِیش قِیلِیشنِی ناشَرعِی وَ یامان اِیکَه نِینِی کوُرسَه تَه دِیگَن مَسَلَه نِی بِیر تامانِی بوُلَه دِی،اِینِدِی اَسِیرلَرنِی جَنگ مَیدانلَرِیدَه قَندَی اوُلدِیرِیلِیشِینِی نَماپِیش قِیلِینِیشِی بُو مَسَلَه نِی باشقَه بِیر تامانِیدوُر. اِینِدِی مُسُلمانلَرنِی جَمِیعیَتِیگَه کِیلسَک. اَللّه تَعالَی آچِیق- آیدِین مَرحَمَت قِیلَه دِیکِی: هَاأَنتُمْ أُوْلاء تُحِبُّونَهُمْ وَلاَ يُحِبُّونَكُمْ (آل عمران/۱۱۹) های (مُؤمِنلَر)، سِیزلَر اوُلَرنِی یَحشِی کوُرَه سِیزلَر- اوُ، اوُلَر سِیزلَرنِی سوُیمَیدِیلَر.

شُو سَبَبلِی هَم، بِیزلَردَگِی یَحشِی کوُرِیشگَه اَساسلَنگَن حالدَه، عُمَر اِبنِ خَطّاب رَضِیَ الله عَنهُ جَنگدَه اَسِیر آلِینگَن قُرَیشلِیکلَرنِی مُسُلمانلَرنِی آرَه سِیدَگِی قَریِنداشلَرِی اوُلدِیرِیشلَرِینِی تَکلِیف قِیلَه دِیلَر. مَنَه شُو یَحشِی کوُرِیشگَه اَساسلَنگَن حالدَه عَبدُالله اِبنِ اُبَی نِی فَرزَندِی

---

[۱۰۷] دلائل النبوه، احمد بن حسین بیهقی (م ۴۵۸)؛ ج ۴، ص ۲۳۲.بیروت، دارالکتب العلمیة، ۱۴۰۵ ق.

عَبدُالله هَم رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم نِی آلدِیلَرِیگه کِیلِیب، اَگر اوُ کِیشِی آتَه لَرِینِی اوُلدِیرِیشنِی قَصد قِیلگَن بوُلسَه لَر، باشقَه بِیر مُسُلمانگه اِیمَس، بَلکِی اوُنِی اوُزِیگه اوُلدِیرِیش اوُچُون رُحصَت بِیرِیشلَرِینِی سوُرَیدِی. چوُنکِی بُو صَحابَه آتَه لَرِینِی جوُدَه قَتتِیق یَحشِی کوُرگَنلِیکلَرِی باعِث، اَگر باشقَه بِیر مُسُلمان آتَه سِینِی اوُلدِیرَه دِیگَن بوُلسَه، اوُنگه نِسبَتاً کِینَه دِیلِیدَه سَقلَه نِیب قالِیشِی وَ نَتِیجَه دَه مَنَه بُو مُسُلماننِی قانِینِی توُکِیب قوُیِیشِی موُمکِین اِیدِی، یَعنِی بِیر کافِر کِیمسَه سَبَبلِی مُسُلمان کِیشِینِی اوُلدِیرگَن بوُلَه دِی وَ شوُ طَرزدَه اوُزِینِی قِیامَتِینِی هَم قوُلدَن بای بِیرَردِی.

حوُپ، اِینِدِی اَگَر سِیز عَبدُالله اِبنِ اُبَیگه اوُحشَه گَن مِینگلَب کِیشِیلَرنِی اوُلِیمِینِی فاجِیعَه لِی حالَتدَه تَصوِیرگه توُشوُرِیب، اوُلَرنِی عَیالِیگه وَ فَرزَندلَرِیگه، آپَه سِینگلِیسِیگه، اَکَه – اوُکَه لَرِیگه یاکِی مُسُلمان بوُلگَن باشقَه یَقِینلَرِیگه کوُرسَتسَنگِیز، بُو اِیش اَنَه بُو قالگَنلَرنِی قَلبِیدَه شِفا وُجُودگه کِیلِیشِیگه سَبَب بوُلَه دِیمِی؟ نِیمَه اوُچُون مَنَه بُو مُسُلمانلَرنِی نَظَرگه آلمَیسِیزلَر؟ نِیمَه اوُچُون اوُزِینگِیزگه نِسبَتاً اوُلَرنِی قَلبِیگه کِینَه سالَه سِیزلَر؟ سِیز مَنَه بُو اِیشلَرِینگِیز آرقَه لِی اوُلَرنِی اوُزِینگِیزگه قَرشِی جَنگگه وَ حَتَّی دُشمَننِی صَفِیگه قوُشِیلِیشِیگه سَبَب بوُلَه سِیزلَر.

اَلبَتَّه مَنَه بوُنگه اوُحشَه گَن نَماپِیشلَر اَنَه بُو دَستَه دَگِی مُسُلمانلَرنِی قَلبِیگه شِفا بوُلَه آلمَیدِی وَ کافِرلَرنِی جَمِیعیَتِی اوُچُون هَم یَحشِی تَأثِیر کوُرسَتمَیدِی، بَلکِی بُو اوُلَرنِی مُسُلمانلَرنِینگ بِی رَحم چِیهرَه سِینِی نَمایان قِیلَه دِی وَ بُو اِیش رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم تامانِیدَن نَهِی قِیلِینگَن، مِینِی فِکرِیم بُویِیچَه بُو اِیشنِی مَنفَعَتِیدَن کوُرَه فَسادِی کوُپراق وَ رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّمنِی سُنَّتلَرِیگه خِلاف اِیش حِسابلَه نَه دِی. لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيراً (احزاب/۲۱) (اِی مُؤمِنلَر)، سِیزلَر اوُچُون – اَللّه وَ آخِیرَت کوُنِیدَن اوُمِیدوار بوُلگَن هَمدَه اَللّه نِی کوُپ یاد قِیلگَن کِیشِیلَر اوُچُون اَللّه نِینگ پَیغَمبَرِی (اِیمان – اِعتِقادِی وَ خُلقِی اَطوارِی)دَه گوُزَل نَموُنَه باردِیر.

باشقه لَر اِیمَس بَلکِی رَسُول الله صَلّی الله عَلَیهِ وَسَلّم بیزلَرنِی سوُزلَرِیمِیز وَ عَمَللَرِیمِیز اوُچُون نَمُونَه بوُلَه دِیلَر. چوُنکِی باشقَه مَنَه بوُندَی اِیشلَرنِی،نَماپِیشلَرنِی فَقَطگِینَه کافِر اَسِیرلَرنِی اوُستِیدَه عَمَلگه آشِیرِیش بیلَن چِیگَرَه لَه نِیب قالِیشگَن، اوُلَر بُو اِیشلَرنِی، بُو سِینَرِیلَرنِی، نَماپِیشلَرنِی باشقَه اَحزابلَرنِی یا اوُزلَرِیگه مُخالِف بوُلگَن گوُرُوهلَرنِی اوُستِیدَه هَم عَمَلگه آشِیرِیشگَن.

مُقَدَّمات دَرسلَرِیمِیزنِی شُو یِیردَه نِهایَه سِیگه یِیتکَه زَه مِیز وَ اَلله تَعالَی دَن قوُیِیدَگِی دُعالَرنِی تِیلَب قالَه مِیز:

اللَّهُمَّ إِنّي أَسْأَلُكَ الجَنَّةَ وَمَا قَرَّبَ إِلَيْهَا مِنْ قَوْلٍ وَعَمَلٍ، وَأَعُوذُ بِكَ مَنَ النَّارِ وَمَا قَرَّبَ إِلَيْهَا مِنْ قَوْلٍ وَعَمَلٍ.

رَبَّنَا أَعِزَّنَا بِالإِسْلامِ، وَأَعِزَّ بِنَا الإِسْلامَ، اللَّهُمَّ أَعْلِ بِنَا كَلِمَةَ الإِسْلاَمِ، وَارْفَعْ بِنَا رَايَةَ القُرْآنِ.

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ، أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ

السّلام علیکم و رحمة الله و براکته.

[۱۰۸]

[۱۰۸] پیاده شده از نوار صوتی شیخ ابوحمزه المهاجر هورامی حفظه الله